

Skattestatistisk årsbok 1998

**Tax Statistical Yearbook
of Sweden 1998**

*En god herde klipper fåren men
skinnar dem inte.*

KEJSAR TIBERIUS

Förord

Riksskatteverket (RSV) ger nu ut den första upplagan av Skattestatistisk Årsbok. Detta är en fortsättning på den tidigare, av Statistiska centralbyrån (SCB), utgivna publikationen Skatter, inkomster och avgifter som utkommit 1992, 1994 och 1996.

Syftet med Skattestatistisk Årsbok är att ge en översiktlig och samlad bild över ekonomisk statistik avseende det svenska skattesystemet. Avsikten är att publikationen ska kunna användas som underlag i samhällsdebatten, där skattepolitiken utgör en av de viktigaste och mest kontroversiella frågorna. Dessutom syftar boken till att tjäna som en vägledning till de många statistikällor som finns på området.

Inledningsvis behandlas skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv. Därefter följer ett kapitel om skatter och avgifter i ett totalperspektiv utifrån nationalräkenskaperna. I kapitel 3, 4 och 5 följer skattestatistik avseende skatt på arbete, skatt på kapital respektive skatt på varor och tjänster.

Kapitel 6 är en fördjupning avseende företagsbeskattning. I kapitel 7 behandlas inkomstfördelning och i kapitel 8 skatteskulder och uppbördsförluster.

Fel och fusk samt brott och straff redovisas i kapitel 9 respektive 10. Boken avslutas med en internationell jämförelse av svenska skatter (kapitel 11).

Inom varje kapitel har vi haft som ambition att ge en relativt fyllig redogörelse för alla förekommande skatter, även sådana som är värdemässigt obetydliga men som ibland väcker stort intresse i den allmänna debatten.

Förutom statistik om hur mycket olika skatter har inbringat i inkomster (skatteutfallet) till det offentliga,

har vi så långt möjligt försökt presentera statistik över antalet skattskyldiga (skatteobjekten) som betalar skatterna samt de inkomster, tillgångar, varor m m (skattebaserna) som beskattas. I anslutning till de statistiska diagrammen och tabellerna finns förklarande texter om skatteregler och uppbördsförfaranden.

Liksom tidigare har en strävan varit att publicera så aktuell statistik som möjligt samt tidsserier bakåt. Möjligheten till exempelvis aktuell inkomstskattestatistik begränsas dock av att statistiken bygger på taxeringen ett år efter inkomståret. När det gäller internationell skattestatistik som publiceras av Eurostat (EUs statistikkontor) eller OECD förekommer av naturliga skäl eftersläpningar i sammanställningen av statistik från medverkande länder.

Skattestatistik Årsbok 1998 har framställts av Analysenheten vid Riksskatteverket. I arbetet har även medverkat sakenheter vid verket och inom skatteförvaltningen, däribland Särskilda skattekontoret i Ludvika, som handlägger punktskatteärenden. Utanför RSV och skatteförvaltningen har SCB och Finansdepartementet bidragit med hela kapitel.

Riksskatteverket i oktober 1998

Anitra Steen
Generaldirektör

Skattestatistisk Årsbok 1998

Innehåll

		Sida/Page
Förord	Preface	3
Innehållsförteckning	Table of contents	4
Sammanfattning	Summary	5
Engelsk sammanfattning	English summary with preface	7
1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv Anders Kristoffersson, Finansdepartementet	Taxes in an economical and historical perspective	11
2 Skatter och socialavgifter i ett totalperspektiv Ylva Petersson, SCB	Taxes and social security contributions in a macro perspective	23
3 Skatt på arbete Annika Persson, RSV	Taxes on labour	29
4 Skatt på kapital Annika Persson, RSV	Taxes on capital	59
5 Skatt på varor och tjänster Peter Högberg/Mose Apelblat, RSV	Taxes on goods and services	83
6 Särskilt om företagsbeskattning Peter Högberg, RSV	Corporate taxation	99
7 Skatt och inkomstfördelning för individer och hushåll Jan Torége, SCB	Taxes and income distribution for individuals and households	107
8 Skatteskulder och uppbördsförluster Annika Persson, RSV	Tax arrears and collection losses	121
9 Fel och fusk Håkan Malmer, RSV	Errors and avoidance of tax	129
10 Brott och straff Håkan Malmer, RSV	Crime and punishment	143
11 Svenska skatter i internationell jämförelse Peter Högberg/Mose Apelblat, RSV	International comparisons	151
Bilagor	Appendices	
1 Administrationen av skatter och socialförsäkringar	Administration of taxes and social security schemes	167
2 Detaljerad innehållsförteckning	Detailed table of contents	169
3 Tabellregister	List of tables	173
4 Sakregister	Index	183

Sammanfattning

Årsboken har 11 kapitel. Inledningsvis behandlas skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv. Därefter följer ett kapitel om skatter och avgifter i ett totalperspektiv utifrån nationalräkenskaperna. I kapitel 3, 4 och 5 följer skattestatistik avseende skatt på arbete, skatt på kapital respektive skatt på varor och tjänster. Kapitel 6 är en fördjupning avseende företagsbeskattning. I kapitel 7 behandlas inkomstfördelning och i kapitel 8 skatteskulder och uppbördsförluster.

Fel och fusk samt brott och straff redovisas i kapitel 9 respektive 10. Boken avslutas med en internationell jämförelse av svenska skatter (kapitel 11)

1. Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv.

Kapitlet syftar till att kortfattat diskutera skattesystemets utformning och utveckling.

Den praktiska utformningen av skattesystemet är resultatet en ständigt pågående politisk process. Förutom den grundläggande uppgiften att finansiera de offentliga utgifterna finns det önskemål om att skatterna skall främja en stabil ekonomisk utveckling, rättvis fördelning av inkomsterna och en effektiv resursförbrukning.

Skatter kan klassificeras på många olika sätt. I detta kapitel har valts en indelning i fyra grupper beroende på om de räknas som beskattning av arbete eller kapital och om det är hushållen eller företagen som skall erlägga skatten. Av den totala skattekvoten på drygt 54 procent under 1996 utgjorde huvuddelen skatter på arbete. Företagen var skattskyldiga för merparten av både skatterna på arbete och kapital.

Utifrån fördelningen av skatterna diskuteras därefter direkta och indirekta skatter, skattesubjekt och -objekt, skatteövervältring, skatter och avgifter, skatteklara, marginalskatter och konsumtionsskatter.

Avslutningsvis anläggs ett historiskt perspektiv, på huvuddragen i de senaste decenniernas utveckling på skatteområdet.

2. Skatter och socialavgifter i ett totalperspektiv

I kapitlet redovisas först den offentliga sektorns inkomster och utgifter i enlighet med nationalräkenskapernas indelning. Saldot mellan inkomsterna och utgifterna, det finansiella sparandet, berörs och vidare behandlas den s.k. skattekvoten, dvs. summan av skatter och soci-

alavgifter ställd i relation till bruttonationalprodukten (BNP). 1996 uppgick skatterna till 917 miljarder kronor och BNP till 1688 miljarder kronor, vilket ger en skattekvot på 54 %.

Kapitlet avslutas med en redovisning av offentliga sektorns utgifter och inkomster per innevånare.

3. Skatt på arbete

I kapitlet redovisas skatteunderlag och skatteinkomster från förvärvsarbete. Som skatt på arbete räknas dels fysiska personers inkomstskatt dels socialavgifter.

Först beskrivs översiktligt skatt på arbete, som 1996 uppgick till 596 miljarder kronor eller 35,3 % av BNP. Därefter behandlas sysselsättning och arbetsinkomster. Vissa administrativa uppgifter kring skatt på arbete redovisas, med särskild tonvikt på kontrollavgifter och arbetsgivarnas skattebetalningar. Sammansättningen av den taxerade förvärvsinkomsten beskrivs sedan med en särskild redogörelse för reseavdrag och avdrag för pensionssparande som 1996 utnyttjades av drygt 800 000 respektive ca 1,5 miljoner personer. Vidare redogörs för vissa regelsystem för skatteberäkningarna såsom grundavdrag och skiktgränser. 1996 hade nästan 1,1 miljoner eller 34 procent av de heltidsarbetande inkomster över brytpunkten. Marginalskatter, som högst 59,7 %, och marginaeffekter beskrivs därefter följt av en redovisning av kommunalskatten, inklusive inkomst- och kostnadsutjämningsystemet. Den kommunala medelskattesatsen är 31,65 % med 26,51 % som lägsta värde och 34,41 % som högsta. Kapitlet avslutas med en översikt över socialavgifter samt tjänstegrupplivförsäkringar och "ROT"-avdrag.

4. Skatt på kapital

Kapitlet inleds med en övergripande beskrivning av skatt på kapital, som 1996 uppgick till 89 miljarder kronor eller 5,3 % av BNP. Därefter behandlas nationalförmögenheten och hushållssektorns tillgångar och skulder. 1995 var nettoförmögenheten i hushållssektorn 300 000 kronor. Fastighetsskatten, 24 miljarder 1996, och fastighetsbeståndet beskrivs därefter. Vidare beskrivs skatt på hushållens kapitalinkomster mer utförligt. Kapitlet avslutas med en kortfattad redogörelse av övriga kapitalskatter, kupongskatt, arvs- och gåvoskatt, avkastnings-skatt på pensionsmedel, stämpelskatt och bolagsskatt. Den sistnämnda skatten, som svarar för 40 % av kapitalskatterna, behandlas utförligare i kapitel 6.

5. Skatt på varor och tjänster

Inledningsvis lämnas en övergripande beskrivning av skatten på varor och tjänster som för 1997 uppgick till 228 miljarder kronor, eller drygt 13 % av BNP. Därefter följer en redogörelse för mervärdesskatten dess funktion, skattesatser och uppbörd (150 miljarder). Punktskatterna beskrivs till att börja med övergripande. De större punktskatteområdena; skatt på energi, 49 miljarder, alkohol- och tobaksskatt, 18 miljarder, och skatt på fordon, 7 miljarder, beskrivs sedan mer i detalj. Avslutningsvis beskrivs skatt på import samt vissa övriga punktskatter

6. Särskilt om företagsbeskattning

I de tre föregående kapitlen har det svenska skattesystemet beskrivits utifrån olika skattebaser. I detta kapitel ges en samlad beskrivning av företagsbeskattningen. Kapitlet börjar med en allmän beskrivning av den svenska näringslivsstrukturen och indelningen i olika företagsformer. Vidare redovisas bolagens taxerade inkomster, 127 miljarder kronor och bolagsskatten, 34 miljarder kronor vid 1997 års taxering. Även bolagens reserveringar och resultatregleringar berörs. Kapitlet avslutas med en redogörelse för de enskilda näringsidkarnas redovisade resultat och utnyttjande av expansionsmedel och räntefördelning.

7. Skatt och inkomstfördelning för individer och hushåll

I detta kapitel behandlas inkomstfördelningen under perioden 1980-1996.

I kapitlet beskrivs hur individernas skatter, storlek och andel av inkomst, har förändrats sedan 1980. Sedan 1991, det första året efter skattereformen, har den genomsnittliga skatten som debiteras individer ökat från 29,0 % till 33,6 %. Vidare beskrivs inkomststrukturen utifrån faktorinkomst, såväl i inkomstintervall som efter familjetyp. Utvecklingen av den disponibla inkomsten, som ökat något från 1995 till 1996, beskrivs utförligt varefter kapitlet avslutas med en redogörelse för arbetsinkomsterna utveckling.

8. Skatteskulder och uppbördsförluster

Kapitlet beskriver statens uppbördsförluster avseende skatter och avgifter, dessa uppgick 1997 till 5 miljarder kronor, eller 0,6 % av skatteuppbörden. Vidare beskrivs de skatteskulder som individer och juridiska personer har. Vid utgången av 1997 fanns 237 000 individer och 115 000 juridiska personer som gäldenärer i Kronofogdens register.

9. Fel och fusk

Kapitlet behandlar skatteundandragande och skattefusk, och innehåller skattningar av:

- svartarbetets omfattning
- skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar
- skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod
- skattefusk med vissa punktskattebelagda varor.

Kapitlet avslutas med en redogörelse av vad man vet om skattefusket utbredning och orsaker och RSV:s bedömning av skattefelets storlek. I skattefelet inräknas RSV alla typer av d.v.s. såväl medvetet fusk som helt oavsiktliga fel. RSV:s bedömning är att det totala skattefelet ligger kring 80-90 miljarder kronor vilket motsvarar inemot 5 procent av BNP eller 9 procent av den samlade skatteuppbörden. Vad som skatterättsligt är rätt eller fel kan i en del fall vara en tolkningsfråga. Hur mycket som är medvetet fusk kan RSV inte bedöma. Hur mycket av dessa skatter som skulle kunna framtvingas via en ökad granskning är svårt att avgöra. Blev allt svartarbete beskattat skulle en stor del av det inte produceras.

10. Brott och straff

I kapitlet beskrivs de sanktionssystem som finns på skatteområdet. Statistik från såväl det straffrättsliga som det administrativa sanktionssystemet presenteras

Antalet anmälda skatte- och uppbördsbrott uppgick 1997 till 2 295 stycken, samma år utfärdades 406 domar inom samma område. Inom det administrativa sanktionssystemet beslutades om 88 908 skattetillägg (exklusive mervärdesskatteområdet) och den totala summan uppgick till 2 miljarder kronor (inklusive mervärdesskatteområdet).

11. Svenska skatter i internationell jämförelse

Kapitlet innehåller en översiktligt jämförelse mellan Sverige och andra länder, huvudsakligen OECD och EU, vad gäller skatter och avgifter. Inledningsvis behandlas BNP och skattekvoten, där Sverige, tillsammans med Danmark, har den högsta skattekvoten i världen. Därefter görs en jämförelse mellan hur olika länders skattekvot är sammansatt. Avslutningsvis jämförs olika länders skattesatser, främst beträffande skatt på varor och tjänster.

Preface

 It is the duty of a good shepherd to shear his sheep, not to skin them.

TIBERIUS CAESAR

The National Tax Board (RSV) is now publishing the first edition of "The Tax Statistical Yearbook of Sweden". This is a continuation of the former publication "Taxes, Income and Charges", which was published by Statistics Sweden in 1992, 1994 and 1996.

The aim of The Tax Statistical Yearbook of Sweden is to provide a clear summary of economic statistics relating to the Swedish tax system. It is intended that it should be possible to use the book as a basis for public debate on social issues, of which tax policy is one of the most important and most controversial. The book is also intended to act as a guide to the many sources of statistics found in this area.

The book starts by dealing with taxes from an economic and historical perspective. This is followed by a chapter on taxes and charges from an overall perspective based on national accounts. Chapters 3, 4 and 5 provide tax statistics relating to taxes on labour, taxes on capital and taxes on goods and services.

Chapter 6 goes deeper into the area of company taxation, Chapter 7 looks at income distribution, and Chapter 8 deals with tax debts and tax collection losses.

Errors and avoidance of tax and crime and punishment are dealt with in Chapters 9 and 10 respectively, and the book ends with an international comparison of Swedish taxes (Chapter 11).

In each chapter we have aimed to give a reasonably full account of all existing taxes, even those which are insignificant in value terms, but which sometimes arouse great interest in public debate.

Apart from statistics about how much income (tax revenue) different taxes have raised for the public purse, we have tried as far as possible to present statistics about

the number of taxpayers (tax objects) paying taxes and the incomes, assets and goods etc. (tax bases) being taxed. The statistical graphs and tables are accompanied by explanatory texts about tax rules and collection procedures.

As in the past, an effort has been made to publish statistics which are as up-to-date as possible as well as publishing backward looking time series. However, our ability to present current income tax statistics is limited by the fact that statistics are based on taxation one year after the income year. As far as international tax statistics published by Eurostat (the EU's statistics bureau) or the OECD are concerned, for obvious reasons there are delays in compiling statistics from the participating countries.

The Tax Statistical Yearbook of Sweden 1998 has been produced by the National Tax Board's Research Unit. Other units at the National Tax Board and in the Swedish Inland Revenue, including the Special Tax Office in Ludvika, which deals with selective purchase tax matters. Apart from the National Tax Board and the Swedish Inland Revenue, whole chapters have been contributed by Statistics Sweden and the Ministry of Finance.

National Tax Board, October 1998

Anitra Steen
Director General

Summary

The Yearbook consists of 11 chapters. The book starts by dealing with taxes from an economic and historical perspective. This is followed by a chapter on taxes and charges from an overall perspective based on national accounts. Chapters 3, 4 and 5 provide tax statistics relating to taxes on labour, taxes on capital and tax on goods and services.

Chapter 6 goes deeper into the area of company taxation, Chapter 7 looks at income distribution, and Chapter 8 deals with tax debts and tax collection losses.

Errors and avoidance of tax and crime and punishment are dealt with in Chapters 9 and 10 respectively, and the book ends with an international comparison of Swedish taxes (Chapter 11).

1. Taxes from an economic and historical perspective.

This chapter aims to look briefly at the organisation and development of the tax system.

The practical organisation of the tax system is the result of a continuous political process. Apart from the basic task of financing public expenditure, taxes are also used to promote stable economic development, a fair distribution of incomes and an efficient use of resources.

Taxes can be classified in many different ways. In this chapter we have chosen to divide them into four groups depending on whether they are considered taxes on labour or capital and whether households or companies have to pay them. Out of an overall tax burden of 54 per cent in 1996, taxes on labour accounted for the lion's share. Companies were liable to pay most of the tax on both labour and capital.

Based on this classification of taxes, we then discuss direct and indirect taxes, tax subjects and tax objects, tax incidence, taxes and charges, tax wedges, marginal taxes and taxes on consumption.

Finally, the chapter provides an historical perspective on the main developments in the area of taxation over recent decades.

2 Taxes and social charges from an overall perspective

This chapter begins by giving an account of public sector income and expenditure according to the classifications in the national accounts. The chapter touches on the balance between income and expenditure and on financial savings. It also deals with the tax burden, i.e. the sum of taxes and social charges relative to the gross

domestic product (GDP). In 1996 taxes amounted to SEK 917 billion, while GDP amounted to SEK 1,688 billion, which gave a tax burden of 54%. The chapter finishes with an account of the public sector revenues and expenditures per head of population.

3 Taxes on labour

This chapter provides an account of the tax bases and tax revenue from earnings. Taxes on labour include income tax for individuals and social security contributions paid by both individuals and employers.

To begin with there is a description of total taxes on labour, which in 1996 amounted to SEK 596 billion, or 35.3 % of GDP. The chapter then takes a look at occupation and income from work. An account is given of certain administrative tasks in connection with taxes on labour, with particular emphasis on income statements and on tax payments made by employers. This is followed by a description of the composition of the assessed income from earnings, including a special explanation of the deductions for expenses for travelling between home and the place of work and the deductions for savings for individual private pensions, which were used by just over 800,000 and around 1.5 million people respectively in 1996. There is also an explanation of certain tax assessment rules such as the basic deduction and the tax scale. In 1996 almost 1.1 million people, or 34 per cent of those in full-time employment, had income above the level at which central government income tax is to be paid. There is then a description of marginal taxes (maximum 59.7%) and marginal effects. This is followed by an account of local taxes, including the income and costs equalisation system. The average local tax rate is 31.65%, with 26.51% as the lowest rate and 34.41% as the highest.

The chapter concludes with an overview of social security contributions, tax levied on benefits of occupational group insurance and the tax reduction for stimulating repairs and improvements on houses and apartments.

4 Taxes on capital

This chapter begins with a general description of taxes on capital, which amounted to SEK 89 billion, or 5.3% of GDP, in 1996. A look is then taken at the national wealth and household assets and liabilities. In 1995 the net wealth of the household sector was SEK 300,000. The chapter then takes a look at the real estate tax, which amounted to SEK 24 billion in 1996, and the national building stock. Then there is a more detailed account of tax on capital income for individuals. The

chapter concludes with a brief account of other taxes on capital, special dividend tax for people not living in Sweden, inheritance and gift tax, taxes on yields from pension assets, stamp duty and corporation tax. The last of these, which accounts for 40% of all taxes on capital, is dealt with in more detail in Chapter 6.

5 Tax on goods and services

This chapter starts with a general description of taxes on goods and services, which in 1997 amounted to SEK 228 billion, or just over 13% of GDP. This is followed by an account of value added tax, its function, tax rates and collection (SEK 150 billion). Excise duties are described in a general way at first. The main areas of excise duties, energy tax (SEK 49 billion), alcohol and tobacco duties (SEK 18 billion) and motor vehicle tax (SEK 7 billion) are then described in more detail. Finally, there is a description of import duties and some other excise duties.

6 Corporation tax

The three preceding chapters describe the Swedish tax system from the point of view of different tax bases. This chapter provides an overall description of corporation tax.

The chapter begins with a general description of the structure of Swedish trade and industry and its division into different kinds of corporation tax. There is also an account of the assessed income of companies (SEK 127 billion) and corporation tax (SEK 34 billion) in the 1997 tax assessment. The chapter also touches on company reserves and profit or loss adjustments. The chapter concludes with an account of the declared results of individual businesses and the use of expansion reserves and interest distribution.

7 Tax and income distribution for individuals and households

This chapter deals with income distribution for the period 1980-1996.

The chapter describes how taxes on individuals, the size and proportion of income, have changed since 1980. Since 1991, the first year after the tax reform, the average tax on individuals has increased from 29.0% to 33.6%. In addition, the income structure is described on the basis of income of earnings and capital both within income brackets and by type of family. Developments in disposable income, which increased somewhat between 1995 and 1996, are described in detail, after which the chapter concludes with an account of the development of employment incomes.

8 Tax debts and collection losses

This chapter describes the government's collection losses for taxes and charges which in 1997 amounted to

SEK 5 billion, or 0.6% of taxes collected. It also describes the tax debts of individuals and legal persons. At the end of 1997 around 237,000 individuals and 115,000 legal persons were listed as debtors in the tax collector's register.

9 Errors and avoidance of tax

This chapter deals with tax avoidance and tax fraud and contains estimates of:

- the scale of the black economy
- tax fraud in connection with the financial assets of individuals
- tax fraud with the results of audits as the method of assessment
- tax fraud involving certain goods subject to special purchase taxes

The chapter ends with an account of what is known about the spread and causes of tax fraud and the National Tax Board's estimates of the scale of the tax shortfall. When calculating the tax shortfall the National Tax Board includes all types of deliberate fraud and quite unintentional errors. The National Tax Board believes the total tax shortfall is around SEK 80-90 billion, which is equivalent to almost 5 per cent of GDP or 9 per cent of total tax revenues. The legal rights and wrongs are sometimes a matter of interpretation, and the National Tax Board cannot say how much is deliberate fraud. It is impossible to say how much of these taxes could be recovered through increased investigations. If all black economy work was taxed, a lot of it would not take place.

10 Crime and punishment

This chapter describes the system of sanctions in the area of tax. Statistics from both the criminal and administrative systems are presented.

The number of reported tax and tax collection crimes amounted to 2,295 in 1997. At the same time, 406 sentences were passed in the same area. Within the system of administrative sanctions, 88,908 tax surcharges were decided (excluding value added tax) and the total amount of money involved was SEK 2 billion (including value added tax).

11 An international comparison of Swedish taxes

This chapter contains a comparison of Sweden with other countries, mainly within the OECD and the EU, in the area of taxes and charges. The chapter starts with GDP and the tax burden. Sweden and Denmark have the highest tax burdens in the world. That is followed by a comparison of how the tax burdens of different countries are composed. Finally, there is a comparison of the different countries' tax rates, particularly taxes on goods and services.

*Att beskatta och behaga är icke människan givet,
lika litet som att älska och vara klok.*

EDMUNDE BURKE

1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras en ekonomisk och historisk referensram som en bakgrund till redovisningen av enskilda skatter i efterföljande kapitel. Introducerade perspektiv och begrepp kan bidra till tolkningen av olika statistiska data.

I det första avsnittet skisseras kortfattat ett skattesystems olika uppgifter. Olika beskattningsprinciper behandlas i det andra avsnittet. I det tredje avsnittet introduceras en ekonomisk klassificering av de svenska skatterna.

Avslutningsvis anläggs ett historiskt perspektiv, där huvuddragen i de senaste decenniernas utveckling på skatteområdet redovisas.

1.1 Skattesystemets huvuduppgifter

Det svenska skattesystemets faktiska utformning och utvecklingen på skatteområdet präglas av den sammanvägning av olika tänkbara skattepolitiska mål som görs vid olika tidpunkter. I detta avsnitt värderas inte dessa olika mål och vad de betytt för de svenska skatternas utformning och utveckling. I stället redovisas de olika huvuduppgifter som skattesystemet har och kan ha. I den skatteekonomiska litteraturen är dessa huvuduppgifter knutna till de olika slag av verkningar *som skatter har på ekonomin*.

Finansieringen av offentliga utgifter

En första och helt grundläggande uppgift för skattesystemet är att finansiera offentliga utgifter. I ekonomiskt avseende handlar detta fiskala syfte om att skapa ett realekonomiskt utrymme för den offentliga sektorns resursanspråk. Utan en begränsning av hushållens och företagens resursanspråk kommer samhällets knappa produktionsresurser att överutnyttjas med risker för inflation.

Det fiskala syftet handlar alltså om den reala användningen av samhällets resurser och dess fördelning på realekonomiska storheter som privat konsumtion, privata investeringar, offentlig konsumtion och offentliga investeringar. Inom ramen för en balans mellan dessa reala storheter kan skattesystemet finansiera transferingar som går tillbaka till den privata sektorn i ekonomin, till hushåll och företag. Exempelvis påverkas hushållens disponibla inkomster, som i hög grad bestämmer den privata konsumtionen, i betydande omfattning av skattefinansierade transfereringar.

Utöver det grundläggande fiskala syftet brukar skattesystemet tilldelas tre kompletterande huvuduppgifter.

Stabiliseringspolitiken

Bakom det fiskala syftet ligger önskemål om samhälls-ekonomisk balans. Det handlar om traditionella stabiliseringspolitiska makromål för den ekonomiska politiken som full sysselsättning, stabil prishöjning och balans i förhållande till omvärlden. Med varierande styrka har skattepolitiken under en lång följd av år utformats med hänsyn till dessa mål, där politikens inverkan på exempelvis privat konsumtion och privata investeringar har varit centrala frågor.

Fördelningspolitiken

En annan huvuduppgift för skattesystemet gäller dess inverkan på inkomst- och förmögenhetsfördelningen i samhället. I första hand handlar det om skatternas omfördelning av inkomster mellan individer eller grupper på olika inkomstnivåer, dvs. skatternas effekter på den s.k. vertikala inkomstfördelningen.

Vid sidan av det vertikala rättvisebegreppet finns också en föreställning om s.k. horisontell rättvisa, där den fördelningspolitiska frågan i stället handlar om att individer med samma totala inkomster (eventuellt på samma välfärdsnivå) skall beskattas på ett likvärdigt sätt ('lika skall beskattas lika'). I 1990-91 års skattereform spelade principen om horisontell rättvisa en central roll. En förbättrad balans mellan beskattningen av kapital- och arbetsinkomster utgjorde en viktig dimension i olika likformighetsträvanden liksom önskemålen att beskatta olika slag av arbetsinkomster respektive olika slag av kapitalinkomster på ett likvärdigt sätt.

Allokeringspolitiken

Förutom att skatter påverkar resursanvändningen mellan privat och offentlig sektor inverkar de också på effektiviteten i den privata resursanvändningen. Det handlar här om avvägningen mellan konsumtion och sparande, mellan olika slag av sparande och konsumtion, mellan arbete och fritid och mellan olika slag av investeringsprojekt och skatternas inverkan på individernas välfärd.

För de allra flesta skatter gäller att de i mindre eller större utsträckning styr hushålls och företags val mellan olika aktiviteter. Genom denna styrning påverkas effektiviteten i samhällets användning av olika resurser. I vissa avseenden kan styreffekterna vara åsyftade. Exempelvis påverkar miljörelaterade skatter eller alkohol- och tobaksskatter prisbildningen så att individer och företag i sina beslut kommer att beakta olika slag av samhällsekonomiska kostnader i form av miljöförstoring och negativa hälsoeffekter. Sådana s.k. Pigou-

skatter har en viktig funktion i det att de kan bidra till att exempelvis negativa miljöeffekter beaktas, "internaliseras", i prisbildningen.

Men skatter ger också i allmänhet upphov till icke avsedd styrning och effektivitetsförluster i form av s.k. överskottsbördor. Med överskottsbördan av en skatt avses den förlust av privat välfärd som uppkommer utöver den köpkraftsindragning som mäts genom de inkomster skatten ger för det offentliga¹. Storleken på dessa effektivitetsförluster är förutom skattesatsernas höjd också beroende av hur pass priskänsliga efterfrågan och utbudet är på den aktuella marknaden. Priskänsligheten är betydelsefull då den bestämmer hur mycket en skatt påverkar individers eller företags val. Hög priskänslighet medför att exempelvis individens faktiska konsumtionsval vid skatter kommer att avvika mer från valet av konsumtionsnivå- och sammansättning i frånvaro av skatter än vid en låg priskänslighet. Beskattning av ekonomiska aktiviteter med hög priskänslighet medför därför större välfärdsförluster än om skattebaser med låg priskänslighet väljs.

Det faktum att olika skatter kan ge olika stora välfärdsförluster är en grundläggande föreställning bakom tankarna på en s.k. optimal beskattning. Vid optimal beskattning skall skatterna tas ut på ett sådant sätt att de totala effektivitetsförlusterna minimeras. I praktiken är det ofta svårt att utforma en optimal skattestruktur. Förutom administrativa problem kan kunskapen om efterfrågans och utbudets priskänslighet vara otillräcklig. Därutöver aktualiseras en sammanvägning med fördelningspolitiska mål. Om man bekänner sig till principen om horisontell rättvisa ('likar skall beskattas lika') talar detta för enhetliga skattesatser (jfr. 1990-91 års skattereform). Betonas i stället principen om vertikal rättvisa uppkommer ibland en konflikt: Det är förhållandevis vanligt att nödvändighetsvaror, exempelvis mat, där efterfrågan är förhållandevis priskänslig, utgör en stor andel av låginkomsttagarnas konsumtion. I den faktiska skattepolitiken görs därför en avvägning med effektivitets- och fördelningsmål.

1.2 Grundläggande beskattningsprinciper

Nära förknippade med olika fördelningspolitiska aspekter på skattesystemets utformning är två grundläggande beskattningsprinciper, intresseprincipen och skatteförmågeprincipen. Utöver dessa finns ett antal andra principer, bl.a. neutralitetsprincipen som i korthet innebär att skatterna skall styra så lite som möjligt. Dessa alternativa principer behandlas inte här.

Intresseprincipen

Enligt intresseprincipen skall skatteuttaget knytas till olika gruppers intresse av olika slag av offentlig verksamhet. Det kan handla om offentliga investeringar i infrastruktur av olika slag, där skatten tas ut av dem

som särskilt drar nytta av investeringen. Enligt denna princip får skatterna karaktär av avgifter, som debiteras för en viss tjänst.

Skatteförmågeprincipen

Enligt skatteförmågeprincipen skall skatten utgå efter de skattskyldigas förmåga att betala skatten. Enligt vissa tolkningar av principen motiverar detta ett progressivt skatteuttag, där de med högre inkomster kan betala en större andel av inkomsten i skatt än de med lägre inkomster. Enligt andra tolkningar är skatteförmågeprincipen i stället förenlig med ett proportionellt skatteuttag.

Ibland har skatteförmågeprincipen använts för att motivera bolagsskatten, där bolagen antas ha en skatteförmåga utöver den hos företagens ägare. Ett annat område där skatteförmågeprincipen anförts gäller beskattningen av värdestegring på olika kapitaltillgångar (exempelvis aktier eller bostäder). Enligt ett visst synsätt antas skatteförmågeprincipen omöjliggöra beskattning av orealiserad värdestegring. Med detta synsätt görs en stark koppling mellan skatteförmågeprincipen och den s.k. realisationsprincipen, som innebär att värdeförändringar kan beskattas först när de realiseras.

Utöver intresse- och skatteförmågeprinciperna finns ett par andra centrala dimensioner på varje skattesystems utformning som kort skall kommenteras.

Inkomst och utgiftsskatt

En individs inkomst kan användas för antingen konsumtion (utgifter) eller sparande. Utmärkande för en inkomstskatt är att skatten utgår oberoende av om inkomsten konsumeras eller sparas. Vid en utgiftsskatt, däremot, undantas på ett eller annat sätt den del av inkomsten som sparas från beskattning.

Det svenska skattesystemet, liksom nästan alla andra länders skattesystem, bygger på en inkomstskatteprincip, även om det finns betydande inslag av utgiftsskatt (mervärdesskatten och olika slag av punktskatter på privat konsumtion).

Nominell och real beskattning

En andra central dimension gäller i vilken utsträckning olika skattebaser skall justeras med hänsyn till förändringar av den allmänna prisnivån, dvs. huruvida inflationen beaktas eller ej. Frågan aktualiseras i första hand vid utformningen av inkomstskatten men har också bäring på utformningen av olika varuskatter.

Vid nominell beskattning beaktas ej det förhållandet att realvärdet hos en viss nominell inkomst kommer att sjunka i tider av inflation. Vid beskattningen av arbetsinkomster kan det reala skatteuttaget mellan olika år hållas oförändrat genom en indexerad skatteskala, där olika skiktgränser och avdrag inflationsjusteras. I Sverige tillämpas ett sådant system sedan 1990-91 års skattereform.

Frågan om nominell eller real beskattning är också aktuell vid utformningen av skatterna på kapital-

¹) För den enskilde individen kan överskottsbördan "mätas" som den extrabetalning, utöver den faktiska skatt han erlägger, han är beredd att göra för att slippa skatten.

inkomster, där vid inflation såväl tillgångars som skuld-ers reala värde urholkas under beskattningsåret. Utan inflationskorrigerings av skattebasen kommer inflationen att höja det reala skatteuttaget på ränteinkomster samtidigt som de reala ränteutgifterna efter skatt sjunker. För Sveriges del, där de nominella kapitalinkomster beskattas, begränsas detta problem genom att en förhållandevis låg skattesats (30 %) tillämpas.

För varuanknutna skatter där skatteuttaget är knutet till konsumtionens volym, ej dess värde, kommer i normalfallet det reala skatteuttaget att sjunka i perioder av inflation. Det reala skatteuttaget kan upprätthållas antingen genom årsvisa beslut av riksdagen eller genom en lagreglerad, automatisk indexering av skattesatserna. I Sverige tillämpas i princip det senare systemet sedan 1993.

1.3 En ekonomisk klassificering av olika skatter

En ekonomisk klassificering av skatter kan ske på många olika sätt. Den indelning som presenteras i detta avsnitt, och som innebär att de olika skatterna antingen ses som skatter på arbete eller på kapital, är förhållandevis vanlig i den ekonomiska litteraturen. Dessförinnan skall dock en annan möjlig och vanligt förekommande distinktion introduceras.

Direkta och indirekta skatter

Sedan lång tid tillbaka brukar de olika skatterna indelas i direkta och indirekta skatter. Med direkta skatter avses sådana som utgår på inkomster och förmögenheter. De främsta exemplen i Sverige är den statliga och kommunala inkomstskatten, såväl på förvärvsinkomster som kapitalinkomster.

Med indirekta skatter avses sådana skatter som utgår vid omsättning av varor och tjänster. Till denna grupp hör mervärdesskatten, men även specifika konsumtionsskatter, punktskatter, som skatterna på exempelvis alkohol och tobak. Till de indirekta skatterna räknas oftast också arbetsgivaravgifter och andra socialavgifter som utgår på lönesumman eller på egenföretagares inkomster. Klassificeringen av dessa som skatter är emellertid inte självklar då de i varierande omfattning ger sociala förmåner (se nedan för distinktionen mellan skatt och avgift)

Skattesubjekt och skatteobjekt

En mer ekonomiskt orienterad karakteristik av de direkta och indirekta skatterna kan utgå från begreppen skattesubjekt och skatteobjekt. Med skattesubjekt avses den som är skattskyldig, dvs. den som har att erlägga skatten och är formellt betalningsskyldig. Skatteobjektet, däremot, är den som bär den faktiska bördan av skatten genom att reala disponibla inkomsten sjunker. En avvikelse mellan skattesubjekt och skatteobjekt uppkommer i det fall marknadsförhållandena

gör det möjligt för skattesubjektet att undgå bördan av skatten genom att vältra över skatten på andra grupper (konsumenter, löntagare, pensionärer, kapitalägare m.fl.)

I praktiken uppkommer avvikelsen mellan skattesubjekt och skatteobjekt genom att olika priser i ekonomin påverkas av skatten. Exempelvis kan en höjning av arbetsgivaravgiften, där företagen är skattesubjekt, påverka konsumentpriserna, lönerna eller vinsterna. Därigenom kommer konsumenter, löntagare och företagens ägare att i vissa proportioner få bära bördan av den avgift/skatt för vilken företagen är formellt betalningsskyldiga. Ekonomer talar här om skatters incidens, ett fenomen som just handlar om hur olika skatter övervältras.

Direkta skatter kan då definieras som sådana skatter som inte övervältras från skattesubjektet. Bördan av skatten "stannar" hos den skattskyldige. Motsatsvis är indirekta skatter sådana skatter som övervältras. Hur olika skatter övervältras är i grunden empiriska frågor som handlar om priskänsligheten på olika marknader. Därmed blir med nödvändighet varje gränsdragning mellan direkta och indirekta skatter något godtycklig. Ibland brukar gränsdragningen göras normativt, där man säger att indirekta skatter är sådana skatter som inte avses att bäras av skattesubjektet.

En skatt kan definieras som direkt skatt enligt ovanstående definition även om skatten ifråga levereras in av någon annan än den formellt skattskyldige. I det svenska inkomstskattesystemet tillämpas en teknik med uttag av preliminärskatt, där exempelvis arbetsgivaren å den skattskyldiges vägnar betalar in skatten under inkomståret. Detsamma gäller sedan ett antal år tillbaka för inkomstskatten på bankräntor och vissa aktieutdelningar. Detta innebär naturligtvis inte att dessa inkomstskatter i någon ekonomisk mening övervältras på arbetsgivare eller banker och att de därför skulle klassificeras som indirekta skatter.

Direkta skatter kan påverka ekonomin utan att de övervältras. Exempelvis påverkar inkomstskatten på arbetsinkomster utbudet av arbetskraft, oklart dock med vilken styrka, vilket kan medföra effekter på sysselsättning och tillväxt.

En fyrdelning av de svenska skatterna

Indelningen i direkta och indirekta skatter, baserad på överensstämmelse mellan skattesubjekt och skatteobjekt (och bristen på överensstämmelse) kan kombineras med en annan indelning. Denna innebär att skatterna klassificeras utifrån om de är att betrakta som skatter på arbete eller skatter på kapital. Arbete och kapital antas därvid utgöra de primära produktionsfaktorerna i ekonomin.

Med den kompletterande indelningen i skatter på arbete och skatter på kapital erhåller man fyra huvudgrupper av skatter, nämligen direkta och indirekta skatter på arbete samt direkta och indirekta skatter på kapital. I tabell 1.1 har för år 1996 samtliga svenska skatter och avgifter klassificerats i dessa fyra huvudgrupper. Därutöver relateras inkomsterna från de olika skatterna till bruttonationalprodukten (BNP). Se även tabell 1.2.

1.1 Tabell.

Skatter och avgifter på arbete och kapital år 1996 i relation till BNP. Fördelning på olika skattesubjekt. Procent.

Taxes and charges on labour and capital levied in Sweden on individuals and firms in 1996. Per cent of GDP.

	Hushåll		Företag
Arbete			
Statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster	1,5	Arbetsgivaravgifter	13,6
Kommunal inkomstskatt på förvärvsinkomster	16,4	Egenföretagaravgifter	0,3
Allmänna egenavgifter	2,2	Särskild löneskatt	0,8
		Mervärdesskatt	7,0
		Punktskatter på privat konsumtion	3,5
		Punktskatter på näringslivets faktor användning	1,5
Summa arbete (hushåll)	20,1	Summa arbete (företag)	26,7
Kapital			
Statlig inkomstskatt på kapitalinkomster	0,2	Bolagsskatt	2,2
Fastighetsskatt (hushåll)	0,9	Fastighetsskatt (företag)	0,5
Förmögenhetsskatt m.m.	0,5	Avkastningsskatt pensioner	0,8
Summa kapital (hushåll)	1,6	Summa kapital (företag)	3,5
Totalt hushåll	21,7	Totalt företag	30,2
Ej fördelade skatter	0,2	Summa skatter	52,1

Källa: Riksrevisionsverket och Finansdepartementet.

I stället för direkta och indirekta skatter skulle man också kunna tala om skatter där hushållen är skatteobjekt (de direkta skatterna) och skatter där företagen är skatteobjekt (de indirekta skatterna²). Detta innebär att inkomstskatten för juridiska personer betraktas som en indirekt skatt, något som avviker från den gängse terminologin, där denna skatt räknas till de direkta skatterna. Med detta synsätt bär företagen inte bördan av någon skatt utan att bördan fördelas på företagens kunder (genom höjda priser), de anställda i företagen (genom lägre löner) eller företagets ägare (genom lägre utdelningar eller långsammare värdestegring på företagets aktier).

Ovanstående indelning av olika skatter och avgifter används bl.a. i Finansdepartementet vid beräkningar av budgeteffekter vid olika skatteförändringar. Särskilt vid bedömningen av de långsiktiga, varaktiga effekterna är det angeläget att beakta olika skatters eventuella inverkan på bl.a. andra skattebaser.

I Skattestatistisk Årsbok har vi som utgångspunkt för kapitalindelningen istället haft vad som beskattas (skattebaserna), t.ex. arbete, kapital och konsumtion. Skillnaden är i princip att konsumtionsskatterna utgör en egen kategori istället för att ingå bland indirekta skatter på arbete.

Fördelningen i tabell 1.1 behandlas därför i tre olika kapitel i denna bok. All direkt skatt på arbete och de indirekta skatterna arbetsgivaravgifter, egenavgifter

samt särskild löneskatt behandlas i kapitel 3. Resterande indirekta skatter på arbete (mervärdesskatt och punktskatter) utgör kapitel 5 och skatt på kapital, såväl direkt som indirekt, redovisas i kapitel 4.

Direkta skatter på arbete

De direkta skatterna på arbete utgörs i första hand av statlig och kommunal inkomstskatt på förvärvsinkomster, där den kommunala inkomstskatten utgör den helt dominerande inkomstkällan för den offentliga sektorn.

Till gruppen direkta skatter på arbete räknas även de under senare år introducerade allmänna egenavgifterna till sjukförsäkringen och till det nya pensionsystemet. För en kommentar till distinktionen mellan skatter och avgifter, se avsnittet om indirekta skatter på arbete.

Indirekta skatter på arbete

Den första och helt dominerande gruppen bland de indirekta skatterna på arbete utgörs av de lagstadgade socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenföretagarnas motsvarighet till dessa, de s.k. egenföretagaravgifterna (de senare skall skiljas från de allmänna egenavgifterna). Till detta kommer den särskilda löneskatten (se nedan). Arbetsgivaravgifterna klassificeras som skatter på arbete då de, åtminstone i ett längre tidsperspektiv, får antas bäras av löntagarna genom lägre reallöner.

Skatter och avgifter

För arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna gäller att dessa har en dubbel karaktär, då de i ekonomisk mening delvis är att betrakta som skatter, delvis kan ses som avgifter.

Distinktionen mellan skatt och avgift är av central betydelse. Skatter kännetecknas av att de är obligatoriska och att skattebetalningen inte utlöser någon förmån direkt kopplad till betalningen. Till skillnad från detta gäller att avgifter visserligen också kan vara obligatoriska men att det finns en förmån direkt kopplad till betalningens storlek. Ofta talar man om att avgifter baseras på försäkringsmässiga grunder, där inbetalningen svarar mot nuvärdet av framtida utbetalningar av förmåner med hänsyn tagen till olika slag av risker.

I princip bör vid en redovisning av skatteuttaget på arbete avgiftsinkomsterna justeras ned genom att de förmånsgrundande delarna tas bort. En sådan korrigerande skulle bygga på de schabloner som las fast i 1990-91 års skattereform. Dessa schabloner ligger till grund för den särskilda löneskatt som introducerades i skattereformen och som i tabellen också hänförs till de indirekta skatterna på arbete. Det finns emellertid vissa problem med att tillämpa schablonerna vid en justering av faktiska avgiftsinkomster, varför någon korrigerande inte skett. Detta innebär att skatteuttaget på arbete överskattas i tabellredovisningen. Detta gäller också för redovisningen för de allmänna egenavgifterna (se ovan).

2) Detta innebär att inkomstskatten för juridiska personer betraktas som en indirekt skatt, något som avviker från den gängse terminologin, där denna skatt räknas till de direkta skatterna.

Konsumtionsskatter som indirekta skatter på arbete

Till de indirekta skatterna på arbete kan också räknas mervärdesskatten och samtliga punktskatter på varor och tjänster. Detta kan motiveras på följande sätt.

I en ekonomi med två primära produktionsfaktorer (här bortses från energi och andra naturresurser) gäller frågan huruvida skatter på konsumtion skall uppfattas som en skatt på arbete eller en skatt på kapital. Kännetecknande för en skatt på kapital är att den driver in en kil mellan avkastningen före skatt och avkastningen efter skatt. Frågan blir då om en skatt på konsumtion kan vara en skatt på kapital.

Antag att en person avstår från att konsumera 100 kr i dag, sparar detta belopp i ett år och därefter konsumerar det sparade beloppet inklusive ränta. Om räntan är 10 procent blir konsumtionen nästa år 110 kronor. Antag vidare att konsumtionsskatten uppgår till 20 % av det konsumerade värdet. Detta innebär att personen i dag avstår från ett reall konsumtionsvärde på 80, vilket är det belopp som uppföras om man avstår från konsumtion på 100 inklusive konsumtionsskatten. Nästa år uppgår motsvarande reala konsumtionsvärde till 88 kronor (80 % av 110). I reala termer har alltså personen sparat 80 i dag för att kunna konsumera 88 nästa år, dvs. avkastningen på det sparade kapitalet uppgår till 10 procent. Nu är detta en avkastning efter skatt. Före skatt har individen i dag avstått från 100 för att nästa år kunna konsumera 110, likaledes före skatt. Men detta innebär att avkastningen före skatt på det sparade kapitalet också är 10 procent, dvs samma nivå som avkastningen efter skatt. Följaktligen kan inte konsumtionsskatten vara en skatt på kapital och blir därmed en skatt på arbete.

Att konsumtionsskatterna är skatter på arbete gäller om dessa skatter är oförändrade över tiden. Man säger därför att konsumtionsskatterna kan ses som en permanent skatt på arbete. Antag i stället att konsumtionsskattesatsen höjs, exempelvis genom att mervärdesskattesatsen höjs. Detta medför att de reala konsumtionsmöjligheterna för en individ med en viss nominell förmögenhet kommer att reduceras. Konsumtionsskatterna kan i detta fall uppfattas som en skatt på kapital, men i detta fall som en tillfällig skatt på kapital.

Klassificeringen av konsumtionsskatter som en skatt på arbete gäller alltså i ett fortvarighetstillstånd där konsumtionsbeskattningen antas vara oförändrad. Detta synsätt tillämpas också när man analyserar beskattningens inverkan på individernas arbetsutbud och i definitionen av den s.k skattekillen.

Med skattekill avses den totala marginaleffekten på en extra arbetsinsats. Därvid beaktas förutom socialavgifterna (skattedelen av dessa, se ovan) och inkomstskatten på förvärvsinkomster också konsumtionsskatterna. Skattekillen kommer därmed att ange skillnaden mellan ökningen av arbetsgivarens kostnad för arbetskraften, ibland kallad den reala produktlönen, och ökningen av individens reala köpkraft med hänsyn tagen till alla förändringar av skatter (och inkomstberoende bidrag) som påverkas av inkomstökningen, ibland kallad den reala konsumtionslönen.

Exkurs om olika marginalskattebegrepp – några räkneexempel

Skattekillen kan uppfattas som en slags utvidgad marginals-katt, som avviker från andra marginalskattebegrepp. Med hjälp av några starkt stiliserade räkneexempel kan skillnaden mellan olika möjliga begrepp illustreras. Därvid förutsätts ett skattesystem, där socialavgifterna uppgår till 30 procent och där dessa för enkelhets skull antas vara skatter i sin helhet. Den kommunala inkomstskatten uppgår också till 30 procent. För den aktuella individen gäller att han betalar statlig inkomstskatt med 20 procent på en inkomstökning. Vidare antas de allmänna egenavgifterna, som är avdragsgilla mot inkomstskatten, uppgå till 10 procent. Konsumtionsskatterna antas utgöra 20 procent av inkomsten efter alla inkomstskatter; här förutsätts alltså individen på marginalen konsumera hela sin disponibla inkomst.

Med marginals-katt avses vanligen ökningen av den vanliga inkomstskatten som andel av en ökning av inkomsten före inkomstskatt. Vid en ökning av lönen på 100 kommer individen i det stiliserade skattesystemet att betala 50 (30+20) i extra skatt: Marginals-katten är därmed 50 procent $[(30+20)/100]$.

Beaktas även de allmänna egenavgifterna kan man tala om ett annat marginals-kattebegrepp. På en löneökning om 100 utgår först egenavgifter på 10. Eftersom dessa är avdragsgilla vid beräkningen av statlig och kommunal inkomstskatt kommer basen för ökningen av de senare skatterna att uppgå till 90 (100-10) och ökningen av dessa skatter blir 45 $[(0,3+0,2)*90]$. Till-sammans med ökningen av egenavgifter ger detta en ny marginals-katt på 55 procent $[(10+45)/100]$. Detta brukar ibland kallas den "synliga" marginals-katten.

Slutligen skall skattekillen, det mest utvidgade marginals-kattebegreppet, beräknas. Löneökningen på 100 leder i detta fall till en ökning av arbetsgivarens lönekostnad med 130, eftersom arbetsgivaravgifter utgår på löneökningen. Dessa 130 utgör basen för beräkningen av skattekillen. Skatteökningen ges av ökade arbetsgivaravgifter på 30, ökad allmän egenavgift på 10 och ökade inkomstskatter på 45. Därtill kommer en konsumtionsskatteeffekt som baseras på ökningen av individens disponibla inkomst. Denna ökning uppgår till 45 (100-10-45), vilket med en konsumtionsskattesats på 20 procent ger en ökad konsumtionsskatt på 9 $(0,2*45)$. Den totala skatteökningen blir då 94 $(30+10+45+9)$. Om detta relateras till ökningen av lönekostnaden på 130 erhålls en skattekill på 72,31 procent $(94/130)$. Om konsumtionsskatteeffekten skulle exkluderas erhålls en skattekill på 65,38 procent $(85/130)$.

Räkneexemplen illustrerar att det finns stora skillnader mellan olika marginals-kattebegrepp.

Punktskatter på näringslivets faktor användning

Mervärdesskatten och punktskatter på privat konsumtion kan alltså uppfattas som skatter på arbete. Frågan är då vad som gäller för de punktskatter som utgår på näringslivets faktor användning, exempelvis den koldioxidskatt som utgår på näringslivets energianvändning. Detta är i hög grad en empirisk fråga och klassifi-

ceringen är ingalunda självklar. Den empiriska frågan gäller i vilken utsträckning utsträckning skatter på energi kommer att vältras över på andra skattebaser. När dessa punktskatter i tabell 1.1 redovisas som (implicita) skatter på arbete har följande synsätt tillämpats.

En första fråga gäller om producenten kan övervältra en skatthöjning "bakåt" på producenter i tidigare led. I den utsträckning priserna på exempelvis energi är internationellt givna, dvs. ej påverkas av den svenska efterfrågan, något som gäller för exempelvis oljeprodukter, är en sådan övervältring inte möjlig. Därmed reduceras frågan om övervältring till att gälla bördans fördelning mellan de primära produktionsfaktorerna arbete och kapital. Denna fördelning beror på vilken av dessa faktorer som kännetecknas av den högsta utbudselasticiteten. Detta handlar om den relativa känsligheten i utbudet av arbete och kapital vid förändringar i löner och kapitalavkastning.

I en öppen ekonomi som den svenska, där kapitalmarknaden i allt större utsträckning blir integrerad med de internationella kapitalmarknaderna och där produktpriserna, i alla händelser på den konkurrensutsatta sektorns produkter, är givna på de internationella marknaderna kommer avkastningen efter skatt på realkapital i allt väsentligt att vara internationellt bestämd. Detta gäller på lång sikt. På kort och på medellång sikt kan avkastningen sjunka som ett resultat av höjda insatsfaktorpriser. Denna sänkta avkastning tenderar dock att dämpa investeringsaktiviteten vilket på lång sikt resulterar i ett lägre kapitalbestånd (per sysselsatt). Detta tenderar att återställa kapitalavkastningen efter skatt till den internationellt givna nivån och att reducera reallönerna. På detta sätt sker på lång sikt en övervältring på produktionsfaktorn arbete.

För det fall företagen har möjlighet/väljer att vältra över skatten på produktpriserna kommer detta att vid rörliga växelkurser att ge en nedskrivning av den svenska kronan. Detta tenderar att höja den inhemska prisnivån och därmed urholka realvärdet på privat konsumtion. Till den del transfereringar till hushållen inte är fullständigt prisindexerade kommer bördan av faktorskatten att fördelas mellan löntagare och transfereringsmottagare (framför allt pensionärerna). Eftersom transfereringar kan uppfattas som uppskjuten arbetsinkomst gäller även i detta fall att faktorskatten blir en (implicit) skatt på arbete.

Med ovanstående synsätt kan man uppfatta skatter på näringslivets faktor användning som en indirekt skatt på arbete på samma sätt som gäller för arbetsgivaravgifterna. För att markera att klassificeringen inte är självklar, särskilt på kort och medellång sikt, har dock dessa skatter särredovisats i tabell 1.2.

Ovanstående gäller för indirekta skatter på näringslivets faktor användning. Bland punktskatterna finns förutom de speciella konsumtionsskatterna och faktorskatterna ett antal övriga skatter som utgår på produktionen och där situationen är något annorlunda. Det handlar här om energiproduktionen, där det finns särskilda skatter på kärnkraftsel och på elproduktion i äldre vattenkraftverk. Till den del förhållandena på energimarknaderna är sådana att dessa skatter kan vältras över på energipriset gäller samma synsätt som för faktor-

skatterna och produktionsskatterna blir därmed en skatt på arbete. Om däremot dessa skatter fungerar som en skatt på "övervinster" i viss energiproduktion skall skatterna i stället klassificeras som en skatt på kapital.

Direkta skatter på kapital

Till de direkta skatterna på kapital hänförs den (statliga) inkomstskatten på fysiska personers kapitalinkomster i form av räntor, utdelningar och realisationsvinster. Av tabell 1.1 framgår att denna skatt under det aktuella året gav ett starkt begränsat netto. Detta förklaras av att skatten på de positiva kapitalinkomsterna (inkomsträntor, utdelningar och reavinster) endast i liten omfattning överstiger de skattereduktioner som medges för utgiftsräntor och realisationsförluster.

Till denna grupp hör också förmögenhetsskatten, som i allt väsentligt betalas av fysiska personer, och skatterna på arv och gåvor.

Slutligen har fastighetsskatten, till den del den utgår på privatbostäder, hänförs till de direkta skatterna på kapital.

Indirekta skatter på kapital

Till denna grupp av skatter hör inkomstskatten för juridiska personer, eller i dagligt tal bolagsskatten. Denna klassificeras som en indirekt skatt på kapital då den till skillnad från skatten på personliga kapitalinkomster i princip kan övervältras på andra grupper i samhället. I en öppen ekonomi som den svenska, där företagen möter ett på de internationella kapitalmarknaderna bestämt avkastningskrav, tenderar exempelvis förändringar i bolagsskatteuttaget att på lång sikt via förändrade investeringar påverka reallönenivån i ekonomin (jfr resonemanget ovan om faktorskatter). Exemplet illustrerar att bolagsskatten om man anlägger ett långsiktigt tidsperspektiv också skulle kunna uppfattas som en implicit skatt på arbete.

Den del av fastighetsskatten, som betalas av juridiska personer, räknas också till de indirekta skatterna på kapital då skatten kan övervältras på andra grupper (bl.a. hyresgäster).

Till gruppen indirekta skatter på kapital har slutligen förts den särskilda avkastningsskatt som utgår på visst pensionskapital (se kapitel 4). Bördan av denna skatt faller på pensionsspararna även om försäkringsbolagen och pensionsparainstituten är skattskyldiga.

Skatt på sparande och skatt på investeringar

I anslutning till resonemanget om direkta och indirekta skatter på kapital kan en central distinktion göras. De direkta skatterna på kapital kan uppfattas som ett skatt på svenskars sparande. De indirekta skatterna på kapital (med undantag för avkastningsskatten på pensionsparande), däremot, kan uppfattas som en skatt på investeringar i Sverige. Alternativt talar man ibland om skatter på sparande som skatt på ägt kapital medan skatterna på investeringar ses som skatt på i Sverige använt kapital.

Att man kan tala om skatter på sparande och skatter på investeringar har att göra med den svenska ekonomins öppenhet, särskilt beroendet av de internationella kapitalmarknaderna. Det senare beroendet innebär att den identitet mellan sparande och investeringar som måste gälla för en sluten ekonomi bryts genom att svenskars sparande kan finansiera (real)investeringar i utlandet och genom att (real)investeringar i Sverige kan finansieras genom utlänningars sparande.

Den svenska ekonomins öppenhet medför att förändringar i exempelvis beskattningen av personliga kapitalinkomster i första hand får antas påverka svenskars sparande men inte nödvändigtvis investeringarna i Sverige. På motsvarande sätt medför förändringar i exempelvis bolagsskatten i första hand att investeringarna påverkas medan effekterna på svenskars sparande är mer oklar.

I vilket utsträckning ovanstående distinktion gäller är en empirisk fråga. För mindre företag kan hävdas att dessa för sin kapitalförsörjning på olika sätt är avgränsade från de internationella kapitalmarknaderna. Då kan förändringar i den personliga kapitalbeskattningen påverka investeringarna i dessa företag och att på motsvarande sätt kan förändringar i företagsskattereglerna påverka ägarnas och långivarnas sparande. På lång sikt, och som en följd av en allt större internationell integration, torde dock distinktionen mellan de direkta och indirekta skatterna på kapital att bli allt mer tydlig vad avser deras olikartade verkningar på sparande och investeringar i Sverige.

1.4 Skatter i ett historiskt perspektiv

I detta avsnitt beskrivs översiktligt de svenska skatternas utveckling under det senaste kvartselet. Beskrivningen anknyter till den övergripande statistiska redovisningen i kapitel 2 men också till de ekonomiska begrepp som introducerats tidigare i detta kapitel.

Från sam- till särbeskattning

Fram till i början av 1970-talet tillämpades sambeskattnings av giftas inkomster, vilket innebar att makars inkomster lades samman vid beskattningen. Detta innebar att skatteförmågan knöts till hushållet, inte till de enskilda individerna i hushållet. I kombination med en progressiv beskattning medförde sambeskattnings att margineffekterna på extra arbetsinsatser kom att bli förhållandevis höga. Sett i ljuset av den parallella utvecklingen med en ökad förvärvsfrekvens bland kvinnor sågs detta som ett problem, bl.a. ur jämställdhets-synpunkt. Mot denna bakgrund infördes särbeskattning för o m inkomståret 1971.

Övergången till särbeskattning innebar emellertid inte att alla inslag av sambeskattnings försvann från skattesystemet. Sålunda finns ännu i dag kvar sambeskattnings av sammanboendes förmögenhet.

Genom den införda beskattningen kom de grundavdrag som tillämpas vid beskattningen att ges till alla

medlemmar i ett hushåll, inklusive barnen. Då förvärvsinkomster och kapitalinkomster (enligt den terminologi som gäller efter 1990-91 års skattereform) beskattades enligt en och samma skatteskala medförde detta att ett utrymme skapades för skattebetingade förmögenhetsöverföringar från föräldrar till barn. I kombination med de extra avdrag för kapitalinkomster som tillämpades gav detta en betydande skattefrihet för kapitalinkomster. Först i och med 1990-91 års skattereform och införandet av en separat kapitalbeskattning utan grundavdrag upphörde denna skattefrihet.

Från direkt till indirekt beskattning

Under det senaste kvartselet har en ökande andel av de offentliga utgifterna kommit att finansieras genom indirekta skatter. Detta har skett trots att exempelvis kommunalskatteuttaget ökat genom en höjning av den genomsnittliga utdebiteringen från 21,00 kronor år 1970 till 31,65 kronor år 1996. Andelsförskjutningen från direkta till indirekta skatter blir än mer markerad om man beaktar att olika socialförsäkringsersättningar, sjukpenning m.m. gjordes skattepliktiga under 1970-talet. Denna "bruttoficering" av transfereringarna har tenderat att upprätthålla andelen inkomster från de direkta skatterna.

Den ökande andelen för indirekta skatter reflekterar i huvudsak två förhållanden. För det första har uttaget av socialavgifter ökat, bl.a. för att finansiera pensionssystemet och övergången från en netto- till en bruttoprincip i sjukförsäkringen. Det ökade uttaget av socialavgifter reflekterar också olika försök under 1970-talet att genom skatteomläggningar söka underlätta avtalsrörelserna. De tre s.k. Hagauppgörelserna i mitten av 1970-talet innebar att sänkningar av inkomstskatten finansierades genom ökade arbetsgivaravgifter.

För det andra har som ett led i finansieringen av offentliga sektorns utbyggnad skattesatsen i mervärdes-skatten, som 1969 avlöste den sedan 1958 existerande omsättningsskatten, successivt höjts under perioden. I och med 1990-91 års skattereformen breddades också basen för mervärdesskatten.

Olika punktsskatter har också bidragit i ökad omfattning till finansieringen av offentliga utgifter. Sedan lång tid har gällt att särskilt skatterna på alkohol- och tobak av hälsopolitiska motiv höjts i takt med inflationen. Sedan 1993 tillämpas för vissa punktsskatter en automatisk indexerings av skattesatserna. Tillsammans med den ökade betydelsen för mervärdeskatten har indexeringen inneburit att den reala karaktären på det svenska skattesystemet förstärkts. Skatterna på energi har också höjts och inslaget av miljöstyrning har också ökat, bl.a. genom införande av koldioxidskatt år 1991.

Successiv breddning av skattebaserna under 1980-talet

Under 1970-talet uppmärksammades problemen med smala skattebaser i kombination med höga skattesatser. Smala skattebaser innebar bl.a. en oenhetlighet i beskattningen av olika inkomster som möjliggjorde skatteanpassningar av olika slag.

En tidig reaktion på detta problem var diskussionen i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet kring möjligheten att införa olika bruttoskatter, bl.a. den s.k. promsen. Några nya skatteformer infördes dock inte utan i stället gjordes förändringar i existerande system.

Ett första steg togs genom 1981 års skatteuppgörelse ("den underbara natten"). Denna innebar att den tidigare obegränsade rätten till ränteavdrag successivt begränsades under inkomståren 1983-85. Därigenom kom det skattemässiga värdet av ränteavdrag i princip att maximeras till 50 procent år 1985; för personer vars intäkter av kapital översteg utgifterna för kapital kvarstod dock rätten till fullt skattemässigt avdrag mot den aktuella marginalskatten.

Det stora steget mot basbreddningar togs dock genom 1990-91 års skattereform med betydande basbreddningar vid beskattningen av såväl förvärvs- som kapitalinkomster (se nedan).

Utgiftsskatt och real beskattning

Med undantag för utvecklingen efter 1991 har inflationen under det senaste kvartseket varit hög i den svenska ekonomin. Detta och önskemål att skapa ett skattesystem som verkar stimulerande på sparandet gjorde att olika modeller för utgiftsskatt och real beskattning utreddes i flera omgångar under 1980-talet. Ingen av modellerna förverkligades dock, bl.a. med hänvisning till internationella komplikationer. Från år 1984 fram till och med år 1990 innehöll dock beskattningen av juridiska personer ett reallt inslag genom den s.k. vinstdelningsskatten som var en väsentlig finansiering vid uppbyggnaden av löntagarfonder.

1990-91 års skattereform

1990-91 års skattereform som i allt väsentligt genomfördes i två steg under inkomståren 1990 och 1991 innebar en genomgripande förändring av stora delar av det svenska skattesystemet. Samtidigt innebar den en vidareutveckling av de tendenser som gällt sedan tidigare med ökat inslag av särbeskattning, en ökad vikt för indirekta skatter och genom betoningen av olika basbreddningar.

Men genom reformen sänktes också de formella skattesatserna i syfte att åstadkomma en samhällsekonomiskt effektivare beskattning på olika områden. Likformighet i beskattningen av olika slag av inkomster var en ledstjärna men denna betoning av horisontell rättvisa förenades med önskemål att åstadkomma ett fördelningsmässigt acceptabelt utfall även mätt som effekterna på den vertikala inkomstfördelningen. Olika basbreddningar i syfte att förstärka den horisontella rättvisan kan också bidra, och bidrog också, till att förbättra den vertikala rättvisan.

Det tidigare skattesystemet med dess smala skattebaser var också ett uttryck för olika ambitioner att påverka ekonomin i stabiliseringspolitiskt avseende. Särskilt gällde detta företagsbeskattningen där det bl.a. fanns en möjlighet för företagen att avsätta till s.k. investeringsfonder och där fondanvändningen styrdes av offentliga beslut. För att finansiera skattebortfallet genom sänkta skattesatser togs dessa möjligheter bort.

Men elimineringen av de styrande inslagen i skattesystemet motiverades också med hänvisning till tidigare erfarenheter. Dessa indikerade att det var problematiskt att styra med tillfredsställande effektivitet, bl.a. beroende på att det tar tid innan olika åtgärder får effekt.

1990-91 års skattereform innebar också en renodling av en nominell princip vid beskattningen. Särskilt markerat var detta vid reformeringen av kapitalbeskattningen med införandet av separat, proportionell beskattning med 30 procent av nominellt definierade kapitalinkomster. Genom basbreddningar i kapitalbeskattningen försvann tidigare inslag av skattefrihet (olika avdrag). Dessutom eliminerades tidigare reala inslag i beskattningen av reavinster vid försäljningen av egna hem. Genom införande av avkastningsskatt på visst pensionskapital togs också ett tidigare betydelsefullt inslag av utgiftsskatt bort.

Utvecklingen efter skattereformen

1990-91 års skattereform har utvärderats av en särskild kommitté, KUSK (SOU 1995:104). Kommittén konstaterar att de grundläggande reformprinciperna i huvudsak är intakta, även om vissa avsteg gjorts under senare år.

Utvecklingen efter skattereformen har bl.a. inneburit tendenser till ett ökat skatteuttag på arbete, främst manifesterat genom introduktionen av s.k. allmänna egenavgifter. Bl.a. i detta sammanhang har frågor om tjänstesektorns beskattning kommit att diskuteras.

I skattereformen åsyftades bl.a. att skapa ett skattesystem anpassat till omvärldens krav. Hänsynstaganden till internationella krav kommer att vara ett bestående inslag i den framtida skattepolitiken. Det handlar bl.a. om möjligheten att uthålligt finansiera offentliga utgifter i en miljö där flera skattebaser är rörliga över gränserna. Detta ger bl.a. nya villkor för beskattningen av kapitalinkomster men av beskattningen av vissa varor och tjänster. Begrepp som skattekonkurrens och skatteharmonisering blir allt viktigare både som ett resultat av den allmänna internationaliseringen och av Sveriges medlemskap i EU.

Ett annat tema i den framtida skattepolitiken gäller möjligheten och önskvärdheten av s.k. skatteväxling, som handlar om att ge ökad vikt åt skatter på miljöskadliga aktiviteter samtidigt som skatterna på arbete sänks. I ett EU-perspektiv är denna fråga kopplad till möjligheten att använda skattepolitiken som ett instrument i sysselsättningspolitiken och i bekämpandet av arbetslösheten.

1.2 Tabell

Specifikation av skatterna i tabell 1.1 med klassificering enligt inkomstitlarna på statsbudgeten samt enligt OECD. Belopp i miljoner kronor och som andelar av BNP för år 1996.

Breakdown of the taxes in Table 1.1 in MSEK, per cent of GDP, with reference to the revenue headings in the Swedish budget and OECD's Revenue Statistics.

	Milj kr	Inkomstitel	
	Procent av BNP	stats-budgeten	OECD
	Million of SEK	Revenue headings	
	Per cent of GDP	Swedish budget	OECD Rev. Statistics
A. Skatter på arbete (taxes on labour)			
a) Hushåll (households)			
Statlig inkomstskatt fysiska personer (TU) (central government tax, individuals)	25 930 1,5%	1111	1110
Kommunal inkomstskatt (TU) (local government tax, individuals)	276 089 16,4%	1111	1110
Allmänna egenavgifter (TU) (social security contributions, employees and self-employed)	37 539 2,2%	1261,1262	2100
Andel skatter på arbete, hushåll (taxes on labour, households)	20,1%		
b) Företag (companies)			
Arbetsgivaravgifter (social security contributions, employers)			
- Folkpensionsavgift (basic retirement pension)	41 168	1211	2200
- Sjukförsäkringsavgift (health)	38 197	1221	2200
- Arbetsmarknadsavgift (labour market)	35 210	1254	2200
- Arbetseskadeavgift (occupational injury)	14 397	1253	2200
- Sjöfolkspensionsavgift (seamen's retirement pension)	26	1257	2200
- Delpensionsavgift (partial pension)	1 405	1252	2200
- ATP-avgift (supplementary pension)	86 093	1251	2200
- Lönegarantiavgift (wage guarantee)	1 727	1256	2200
- Arbetarskyddsavgift (occupational health)	1 196	1255	2200
- Allmän löneavgift (wage tax)	10 553	1281	2200
Summa (total)	229 972 13,6%		
Egenföretagaravgifter (social security contributions, self-employed)			
- Folkpensionsavgift (basic retirement pension)	1 060	1211	2300
- Sjukförsäkringsavgift (health)	940	1221	2300
- Arbetseskadeavgift (occupational injury)	245	1253	2300
- Delepensionsavgift (partial pension)	35	1252	2300
- ATP-avgift (supplementary pension)	2 048	1251	2300
- Arbetsmarknadsavgift (labour market)	578	1254	2300
Summa (total)	4 906 0,3%		
Särskild löneskatt (TU) (tax on special parts of earned income and pension costs)	13 582 0,8%	1291	3000
Mervärdesskatt (VAT)	118 486 7,0%	1411	5111
Punktskatter på privat konsumtion (excises duties, private consumption)			
- Energiskatt, ej bensin (energy tax, excl tax on petrol)	5 747	1428	5121
- Bensinskatt (energy tax on petrol)	15 123	1428	5121
- Koldioxidskatt, ej bensin (carbon dioxide tax excl tax on petrol)	2 668	1428	5121
- Koldioxidskatt bensin (carbon dioxide tax on petrol)	3 882	1428	5121
- Försäljningskatt motorfordon (sales tax on motor vehicles)	378	1423	5121
- Fordonsskatt (motor vehicle registration tax)	2 664	1461	5121
- Tobaksskatt (tobacco tax)	7 084	1424	5121
- Skatt på spritdrycker (tax on spirits)	4 907	1425	5121
- Skatt på vin och mellanklassprodukter (tax on wine)	3 233	1426	5121
- Skatt på maltdrycker (tax on beer)	3 406	1427	5121
- Reklamskatt (advertisement tax)	1 103	1452	5126
- Spelskatt (tax on gambling)	48	1454	5126
- Lotterivinstskatt (lottery prize tax)	2 267	1144	1120
- Ej fördelade skatter (other taxes on goods and services)	5 809		
Summa (total)	58 321 3,5%		

	Milj kr	Inkomsttitel	
	Procent av BNP	stats-budgeten	OECD
	Million of SEK	Revenue headings	
	Per cent of GDP	Swedish budget	OECD Rev. Statistics
Punktskatter näringslivets faktor användning (excis duties, companies)			
- Energiskatt, ej bensin (energy tax, excl tax on petrol)	7 024	1 428	5 121
- Bensinskatt (energy tax on petrol)	3 781	1 428	5 121
- Koldioxidskatt, ej bensin (carbon dioxide tax excl tax on petrol)	6 226	1 428	5 121
- Koldioxidskatt bensin (carbon dioxide tax on petrol)	971	1 428	5 121
- Försäljningskatt motorfordon (sales tax on motor vehicles)	1 022	1 423	5 121
- Fordonsskatt (motor vehicle registration tax)	2 807	1 461	5 212
- Skatt på äldre vattenkraft (special energy production tax)	1 423	1 434	5 121
- Skatt på kärnkraftsel (special energy production tax)	974	1 431	5 121
- Miljöskatt på inrikes flyg (ótax on domestic air traffic)	128	1 481	5 121
- Svavelskatt (sulphur tax)	212	1 428	5 121
- Miljöskatt på handelsgödsel (tax on fertilisers)	401	2 538	5 121
- Batteriavgift (battery charge)	61		5 121
- Skrotningsavgift (deposit charge on cars)	260		5 121
Summa (total)	25 289		
	1,5%		
Andel skatter på arbete, företag (taxes on labour, companies)	26,7%		
B. Skatter på kapital			
a) Hushåll (households)			
Statlig inkomstskatt (TU) (central government income tax on capital gains)	4 160		1 110
	0,2%		
Fastighetsskatt (TU) (tax on real estate)	15 037	1 312	4 110
	0,9%		
Förmögenhetsskatt m.m			
-Förmögenhetsskatt (TU) (wealth tax)	5 034	1 321	4 210
-Arvsskatt (tax on inheritance)	1 165	1 331	4 310
-Gävoskatt (tax on gifts)	198	1 332	4 320
-Kupongskatt (coupon tax)	1 566	1 141	1 110
Summa (total)	7 963		
	0,5%		
Andel skatter på kapital, hushåll (taxes on capital, households)	1,6%		
b) Företag (companies)			
Bolagsskatt (tax on profits)			
- Statlig inkomstskatt (TU) (central government income tax, companies)	36 407	1 121	1 210
- Förmögenhetsskatt (wealth tax)	114	1 322	4 220
Summa (Total)	36 521		
	2,2%		
Fastighetsskatt (tax on real estate)	8 951	1 312	4 120
	0,5%		
Avkastningskatt pensionsmedel (TU) (tax on pension funds)	13 585	1 121	1 210
	0,8%		
Andel skatter på kapital, företag (taxes on capital, companies)	3,5%		
Ej fördelade skatter (not allocated taxes)			
- Stämpelskatt (stamp duty etc.)	2 665	1 341	4 400
- Ofördelbara inkomstskatter (not allocated income taxes)	88	1 131	1 300
- Restavgifter o dröjsmålsavgifter charges for delays etc)	989	2 711	6 200
Summa (total)	3 742		
	0,2%		
Summa skatter, andel av BNP (total tax ratio, per cent of GDP)	52,1%		

Anm: Redovisningen bygger på rapporteringen till OECD och är i princip kassamässig; dock har i med 'TU' markerade fall använts periodiserade uppgifter hämtade från taxeringsutfallet för inkomståret 1996. Vidare har separata beräkningar gjorts för de energi- och miljörelaterade punktskatterna.

De olika skatterna har hänförs till den inkomsttitel de efter omföringar redovisas på. Detta gäller exempelvis för fysiska och juridiska personers fastighetsskatt, liksom den särskilda löneskatt på pensionskostnader.

Kommunal inkomstskatt för fysiska personer redovisas dock på inkomsttitel 1111, trots att denna skatt överförs från statsbudgeten till kommunerna.

Källa: Riksrevisionsverket, Finansdepartementet

Lästips för kapitel 1

Som en allmän introduktion av lärobokskaraktär till skatteekonomiska frågeställningar finns
– Hansson, Ingemar, *Skatter och samhällsekonomi*, SNS, 1986.

Som en populär och mer kortfattad introduktion gäller
– Agell, J, *Det svenska skattesystemet* i Södersten, B (red). *Den offentliga sektorn – en introduktion till den offentliga sektorns ekonomi*, SNS, 1992.

En behandling av de centrala skatteekonomiska frågeställningarna tillämpade på ett aktuellt ämne, 1990-91 års skattereform, finns i
– Agell, J, Englund, P och Södersten, J, *Svensk skattepolitik i teori och praktik; 1991 års skattereform*, Bilaga 1 till SOU 1995:104 som bl.a. sammanfattar de olika expertstudier som gjorts i utvärderingen av 1991 års skattereform.

En modern, men tekniskt avancerad framställning, ges i
– Myles, G.D, *Public Economics*, Cambridge University Press, 1995

Som en likaledes tekniskt avancerad framställning av handbokscharaktär för fackekonomier gäller
– Auerbach, A.J och Feldstein, M, *Handbook of Public Economics*, Volume I-II, North-Holland, 1985, 1987

För en diskussion av skattepolitikens förutsättningar i små, öppna ekonomier, finns artikelsamlingen
– Andersen, T.M, Moene K.O och Sörensen, P.B, *Tax Policy in Small Open Economies*, Blackwell, 1994

Det offentliga utredningsväsendet har under de senaste årtiondena producerat ett stort antal betänkanden kring olika skattefrågor. Nedan anges betänkanden där frågeställningar av ett mer principiellt och övergripande slag behandlas. För en redovisning av faktiska förslag till riksdagen hänvisas till olika skattepropositioner som finns förtecknade i riksdagstrycket för respektive år.

Frågor kring utgiftsskatt behandlas i
– *Progressiv utgiftsskatt – ett alternativ?* Rapport av 1972 års skatteutredning, SOU 1976:62
och
– *Utgiftsskatt – teknik och effekter*, betänkande av utgiftsskattekommittén, SOU 1986:40

Frågor kring real och nominell beskattning behandlas i
– *Real beskattning*, betänkande av realbeskattningsutredningen, SOU 1982:1-3
och i
– *Inflationskorrigerad inkomstbeskattning*, betänkande av utredningen om inflationskorrigerad inkomstbeskattning, SOU 1989:36

Företagsskattefrågor behandlas i
– *Beskattning av företag*, slutbetänkande av företagskatteberedningen, SOU 1977:86-87

Frågor om bruttoskatter behandlas
– *Bruttoskatter*, preliminär redovisning från bruttoskattekommittén, Ds B 1979:3
och
– *Allmän produktionsfaktorskatt*, betänkande av bruttoskattekommittén, Ds B 1981:15

Som ett underlag för 1990-91 års skattereform finns följande betänkanden från tre olika utredningar, nämligen
– *Reformerad inkomstbeskattning*, betänkande av utredningen om reformerad inkomstbeskattning, SOU 1989:33, del I-IV
– *Reformerad företagsbeskattning*, betänkande av utredningen om reformerad företagsbeskattning, SOU 1989:34, del I-II
– *Reformerad mervärdesskatt*, betänkande av kommittén för indirekta skatter, SOU 1989:35, del I-II

Den officiella utvärderingen av 1990-91 års skattereform finns i
– *Skattereformen 1990-1991 – en utvärdering*, kommittén för utvärdering av skattereformen, SOU 1995:104
och regeringens värdering av skattereformen finns i
– *1990-91 års skattereform – en värdering*, bilaga 6 till budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1)

Frågor om tjänstesektorns beskattning behandlas i
– *Uppskattad sysselsättning – om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn*, betänkande av Tjänsteutredningen, SOU 1994:93
och
– *Skatter, tjänster och sysselsättning*, betänkande av Tjänstebeskattningsutredningen, SOU 1997:17

Frågor om skatteväxling behandlas i
– *Skatter, miljö och sysselsättning*, slutbetänkande och underlagsrapporter från Skatteväxlingskommittén, SOU 1997:11

 *I denna värld kan inget sägas vara säkert,
utom döden och skatterna.*

BENJAMIN FRANKLIN

2 Skatter och socialavgifter i ett totalperspektiv

I detta kapitel beskrivs översiktligt den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter med hjälp av nationalräkenskapernas uppgifter. Den totala inkomsten av skatter och avgifter sätts också i relation till bruttonationalprodukten och utvecklingen av denna s.k. skattekvot beskrivs. Kapitlet avslutas med en sammanställning över den offentliga sektorns inkomster och utgifter efter användningsområde.

Kort om nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) är en statistisk sammanställning i kontoform över hela den svenska ekonomin med uppdelning på olika sektorer och olika slag av inkomster och utgifter. NR följer vad beträffar begrepp, definitioner och klassificeringar de rekommendationer som FN utfärdat. Statistiska centralbyrån (SCB) har ansvaret för beräkningar och publicering av de svenska nationalräkenskaperna.

Indelningen i sektorer görs så att enheterna med likartade ekonomiska förutsättningar förs samman. *Företagssektorn* svarar för produktion av marknadsförda varor samt icke-finansiella och finansiella tjänster. *Den offentliga sektorn* producerar icke marknadsförda tjänster för individuell och kollektiv konsumtion samt omfördelar inkomster. *Hushållssektorn* slutligen omfattar alla fysiska personer såväl enskilda som grupper av individer (ideella organisationer och stiftelser). De är dels konsumenter, dels i förekommande fall egna företagare som producerar varor och icke-finansiella tjänster.

I NR delas den offentliga sektorn upp i tre delsektorer:

- Den statliga sektorn
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn

Till den statliga sektorn räknas departementen och till dem hörande myndigheter och inrättningar. De statliga affärsverken, dvs. Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Statens järnvägar och Affärsverket svenska kraftnät, ingår dock inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas där till företagssektorn. Detsamma gäller för de statliga bolagen, t.ex. LKAB.

Till socialförsäkringssektorn i NR räknas allmän sjukförsäkring (inklusive föräldraförsäkringen), allmän tilläggspensionering (AP-fonden) samt erkända arbetslöshetskassor, dvs. vissa verksamheter inom den samhälleliga trygghets- och socialpolitiken.

Den kommunala sektorn omfattar i denna indelning kommuner, landsting och kyrkokommuner.

I den samhällsekonomiska analysen av den offentliga sektorn i t.ex. Finansdepartementets och Konjunkturinstitutets publikationer ingår sedan någon tid tillbaka socialförsäkringssektorn utom AP-fonden i den statliga sektorn (jämför tabell 2.1). En förändring av socialförsäkringssektorns avgränsning i NR planeras i anslutning till revisionen och omläggningen av nationalräkenskaperna 1999 med utgångspunkt i EU:s bestämmelser och i reviderade FN-rekommendationer.

Nationalräkenskaperna innehåller ett antal viktiga summeringar t.ex. av privat konsumtion och investeringar. Dessa totalers utveckling används i den samhällsekonomiska analysen som underlag för ekonomisk-politiska beslut. Den kanske mest kända summeringen är bruttonationalprodukten (BNP) som är ett mått på den totala produktionen av varor och tjänster i landet och som kan fördelas på slutlig användning i form av konsumtion, investering och export. Sveriges BNP (till marknadspris) uppgick år 1997 preliminärt till 1 739 miljarder kronor. Detta värde svarar mot inkomster för de anställda (löner), för företagare och kapitalägare (vinster) och för den offentliga sektorn (indirekta skatter minus subventioner).

Den offentliga sektorns finansiering

I tabell 2.1 redovisas den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter för perioden 1990-1997 och prognoser för 1998 och 1999. Överföringar mellan olika delar av sektorn har tagits bort, t.ex. statsbidrag till kommuner, för att visa den (konsoliderade) totala offentliga sektorns transaktioner med samhällsekonomin i övrigt.

Den offentliga sektorns inkomster

Den offentliga sektorns inkomster har i tabellen delats upp i skatter, socialförsäkringsavgifter, ränteinkomster och övriga inkomster. Exempel på direkta skatter är skatt på inkomst och förmögenhet. Indirekta skatter är i första hand skatter som utgår på förbrukning av vissa varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatten och energi-

skatten (se kapitel 5). Som indirekta skatter räknas i NR i princip även sådana arbetsgivaravgifter som inte har en direkt förmånssida, dvs. för närvarande den allmänna löneavgiften, arbetarskyddsavgiften, den särskilda löneskatten och en del av ATP-avgiften. Även fastighetsskatten ingår enligt NR:s definitioner i de indirekta skatterna. Socialförsäkringsavgifterna består av arbetsgivaravgifter, egenföretagaravgifter och allmänna egenavgifter. Ränteinkomsterna avser främst AP-fondens avkastning. Övriga inkomster består bl.a. av överkort av affärsverksamhet och aktieutdelningar.

Med utgångspunkt i de i tabellen redovisade värdena kan de olika inkomstposternas andelar av den totala offentliga sektorns inkomster beräknas. Under perioden 1990-1997 har de olika huvudgruppernas andelar av den totala offentliga sektorns inkomster varit relativt stabila. Skatternas andel har legat mellan 60 och 62 procent, socialförsäkringsavgifternas andel mellan 23 och 24 procent och summan av ränteinkomsterna och de övriga inkomsternas andel har legat mellan 14 och 17 procent.

2.1 Tabell.

Den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter. Miljarder kronor, löpande pris.

General government sector (consolidated) in BSEK, current prices. Revenue (1), expenditure (2), net lending (3) and net lending in relation to Gross Domestic Product (GDP) in percent (4).

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 p	1999 p
1 Inkomster	887,1	896,2	882,2	875,9	913,6	982,0	1076,0	1092,7	1133,8	1155,3
Skatter	552,0	544,8	530,0	527,0	553,5	592,7	656,4	678,2	710,1	727,5
Direkta skatter	318,6	288,0	294,9	301,0	324,7	355,6	377,1	394,6	408,8	415,6
Indirekta skatter	233,4	256,8	235,1	226,0	228,8	237,1	279,3	283,6	301,3	311,9
Socialförsäkringsavgifter	205,9	218,2	206,6	199,1	209,0	231,3	256,9	264,4	275,1	285,9
Arbetsgivaravgifter	196,9	211,6	199,5	187,1	190,6	197,5	212,6	210,7	211,7	220,0
Egenföretagaravgifter	9,0	6,6	7,1	6,0	4,6	6,8	7,1	7,4	8,3	8,6
Allmänna egenavgifter	6,0	13,8	27,0	37,2	46,2	55,1	57,4			
Ränteinkomster	66,1	72,5	74,4	75,4	73,9	73,1	65,3	60,4	52,9	48,9
Övriga inkomster	63,1	60,7	71,2	74,4	77,3	84,8	97,5	89,7	95,7	93,0
2 Utgifter	830,2	912,5	994,2	1 053,4	1 071,7	1 109,9	1 111,0	1 111,9	1 099,7	1 131,1
Transfereringar	425,2	485,5	552,5	631,8	609,9	636,6	633,8	620,2	610,2	608,1
Hushåll	277,0	315,2	349,1	373,2	391,6	391,8	386,7	387,9	395,4	398,6
Företag	70,5	82,5	97,0	103,8	98,0	100,6	98,1	89,1	77,7	74,6
Internationell verksamhet	9,7	10,0	12,6	12,7	12,9	26,5	27,5	29,0	31,8	32,4
Ränteutgifter	68,0	74,4	78,0	89,7	104,6	116,9	121,0	113,9	105,3	102,5
Kapitaltransfereringar	0,0	3,3	15,8	52,4	2,8	1,0	0,5	0,2	0,0	0,0
Konsumtion	372,1	394,4	402,5	406,1	416,2	425,7	443,1	449,3	465,1	481,5
Investeringar	32,8	32,7	39,1	15,5	45,7	47,7	34,1	42,4	24,4	41,6
3 Finansiellt sparande (1-2)	57,0	- 16,3	- 112,0	- 177,5	- 158,1	- 128,0	- 35,0	- 19,1	34,1	24,1
(Inkomster - utgifter)										
Staten + socialförsäkrings-										
sektorn utom AP-fonden	18,8	- 58,3	- 145,7	- 219,6	- 179,8	- 146,3	- 54,4	- 23,0	14,5	20,5
AP-fonden	46,5	43,8	18,3	32,1	25,3	19,9	16,8	11,1	18,3	1,0
Kommunsektorn	- 8,3	- 1,8	15,4	10,0	- 3,6	- 1,6	2,6	- 7,2	1,3	2,7
4 Finansiellt sparande i relation till BNP i procent	4,2	- 1,1	- 7,8	- 12,3	- 10,3	- 7,8	- 2,1	- 1,1	1,9	1,3

Anm: Vissa belopp för 1997 är preliminära. Beloppen för 1998 och 1999 är prognosvärden (P).

Anm: Kapitaltransfereringar och EU-bidrag har bruttoredovisats i denna tabell vilket medför att omslutningen av inkomster och utgifter skiljer sig från hur nationalräkenskaperna redovisas i Statistiska meddelanden, serie N.

Källa: Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

Inom huvudgruppen skatter skedde en omfördelning av direkta och indirekta skatter i samband med skatte-reformen 1990-1991. De indirekta skatternas andel ökade på de direkta skatternas bekostnad och medförde grovt sett en förändring med 5 procentenheter i olika riktningar för de båda grupperna. För 1997 kan noteras att fördelningen av skatterna på direkta och indirekta är tillbaka på 1990 års nivåer. Den svaga utvecklingen av den privata konsumtionen och den därav följande svaga utvecklingen av skatteinkomster för de indirekta skatterna är en av anledningarna till denna utveckling. En annan är höjningen av inkomstskatten till följd av införandet av den s.k. värnsskatten.

En omfördelning har skett även inom socialförsäkringsavgifternas område. Införandet 1993 av allmänna egenavgifter med successivt ökade avgiftssatser och de samtidigt minskade avgiftssatserna för arbetsgivare minskar den procentuella andelen för inkomster från arbetsgivaravgifterna.

Enligt prognoserna för 1998 och 1999 ökar inkomsterna av skatter och socialförsäkringsavgifterna som en andel av de totala inkomsterna, medan ränteinkomster och övriga inkomster minskar. Den tidigare nämnda omfördelningen mellan arbetsgivaravgifter och allmänna egenavgifter fortsätter.

Den offentliga sektorns utgifter

Den offentliga sektorns utgifter kan delas upp i transfereeringar, konsumtion och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär en överföring av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer av ekonomin, t.ex. utbetalningar av folkpensioner och barnbidrag till hushållen och utbetalningar av räntesubventioner till företagen. Transfereringsutgifterna till internationell verksamhet avser u-landsbistånd men även utgifter till bl.a. FN och från 1995 också Sveriges EU-avgift. Ränteutgifterna består till största delen av statsskuld-räntor. Med konsumtion menas bl.a. utgifter för löner till anställda inom den offentliga sektorn samt utgifter för inköp av varor och tjänster. Investeringar slutligen avser utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon.

På motsvarande sätt som för inkomsterna kan utgiftsandelar beräknas. De totala transfereringsutgifternas andel av den totala offentliga sektorns utgifter har varierat mellan 51 och 60 procent under perioden 1990-1997. För konsumtions- och investeringsutgifterna har motsvarande andelar varierat mellan 39 och 45 procent respektive 1 och 4 procent. Konsumtionsandelen minskade successivt mellan 1990 och 1995 men har sedan börjat öka igen. Investeringsandelen har i stort sett varit konstant under perioden 1990-1997 utom för år 1993 då det lägsta värdet registrerades. Transfereringsutgifternas andel var högst för år 1993 vilket främst berodde på de stora belopp som då betalades ut som bankstöd i form av kapitaltransfereringar.

För prognosåren 1998 och 1999 minskar transfereringsandelen, konsumtionsandelen ökar medan investeringsandelen av de totala offentliga utgifterna är i stort sett oförändrad.

Den offentliga sektorns finansiella sparande

Den offentliga sektorns finansiella sparande är lika med skillnaden mellan sektorns totala inkomster och totala utgifter. Av tabell 2.1 framgår att denna skillnad varit negativ åren 1991-1997 men att den beräknas bli positiv för prognosåren. Det är staten och socialförsäkringssektorn (exkl. AP-fonden) som främst bidragit till denna utveckling, inte minst genom ökade ränteutgifter till följd av den stora statliga upplåningen. Från och med år 1997 har en avbetalning av statsskulden kunnat ske samtidigt som kronan stärkts och räntenivåerna sjunkit vilket har medfört minskade ränteutgifter som bidragit till ett förbättrat finansiellt sparande. Vidare framgår också den totala offentliga sektorns finansiella sparande ställt i relation till BNP. Detta relationstal har under senare tid fått ökad uppmärksamhet främst till följd av att ett av de s.k. konvergenskrav som ställs för deltagande i EU:s monetära union är att den konsoliderade offentliga sektorns underskott inte får överstiga 3 procent av BNP.

Vid redovisningen av konvergenskriterierna har EU preciserat definitioner och beräkningsmodeller för BNP och för det finansiella sparandet. Detta innebär att uppgifterna för redovisning enligt konvergenskriterierna inte helt överensstämmer med de uppgifter som normalt används i Sverige. För BNP har det inneburit att vissa subventioner i konvergensrapporteringen i stället registrerats som offentlig konsumtion. Modellen för beräkning av värdet av "egna hem" är också något avvikande. Sammantaget innebär detta att BNP:s nivå är något högre i konvergensrapporteringen. Skillnaderna i det finansiella sparandet beror främst på olika periodisering av räntor och skatter. Därav följer en omfördelning mellan åren.

2.2 Tabell.

BNP och den offentliga sektorns finansiella sparande enligt EU:s konvergenskriterier. Miljoner kronor, löpande priser.

GDP and general government net lending according to convergence.

Million SEK, current prices	1995	1996	1997
BNP	1 657 425	1 698 370	1 744 653
Finansiellt sparande			
Staten	- 127 230	- 73 752	- 15 959
Kommuner, landsting	- 1 571	2 595	- 7 210
Socialförsäkring	13 770	12 046	8 938
Totalt	- 115 031	- 59 111	- 14 231
Finansiellt sparande i relation till BNP i procent	- 6,9	- 3,5	- 0,8

Källa: Statistiska centralbyrån. Nationalräkenskaperna.

Skatte- och avgiftskvoten

I den ekonomiska debatten används ofta uppgifter såväl om olika slag av skatte- eller avgiftsbelopp ställda i relation till BNP som den totala summan av skatter och avgifter ställda i relation till BNP. I det senare fallet brukar begreppet (total) skattekvot användas. Förändringar i denna kvot beror givetvis på förändringar både av skatte- och avgiftsuttagen och av BNP. Även andra förändringar kan påverka kvoten, t.ex. förändringar av betalningsrutiner och redovisningsprinciper. Den är däremot opåverkad av om exempelvis en lagstadgad socialavgift tas ut som en arbetsgivaravgift eller som en allmän egenavgift.

I tabell 2.3 finns den totala skattekvoten redovisad för perioden 1980-1997 och prognoser för 1998 och 1999.

Det framgår av tabellen att den totala skattekvoten låg i stort sett på cirka 50 procent under första hälften av 1980-talet och att den därefter ökade till ca 56 procent i slutet av 1980-talet. I anslutning till skattereformen 1990-1991 och lågkonjunkturen i början av 1990-talet minskade inkomsterna från den direkta beskattningen, som tidigare nämnts, och det gav också utslag såväl i en sänkning av den totala skattekvoten som i

2.3 Tabell.

BNP i miljarder kronor och skattekvoten, procent av BNP.

Gross domestic product (GDP) in BSEK and aggregate tax revenues, with sub-totals for direct taxes, indirect taxes and compulsory social security contributions, as percentage of GDP.

	Bruttonationalproduct (BNP) mdkr	Skattekvoten, procent			
		Totalt	därav: direkta skatter	indirekta skatter	socialförsäkringsavgifter
1980	531,1	49,0	21,5	13,5	14,1
1981	581,7	49,9	20,9	14,2	14,8
1982	636,0	49,1	21,4	14,0	13,6
1983	712,3	50,3	21,7	15,2	13,4
1984	797,3	50,0	21,2	15,8	13,0
1985	866,6	49,9	20,9	16,5	12,5
1986	947,3	51,7	21,7	16,8	13,1
1987	1 023,6	54,5	23,8	17,3	13,4
1988	1 114,5	54,5	24,3	16,4	13,8
1989	1 232,6	56,2	25,2	16,2	14,8
1990	1 359,9	55,7	23,4	17,2	15,1
1991	1 447,3	52,7	19,9	17,7	15,1
1992	1 441,7	51,1	20,5	16,3	14,3
1993	1 446,2	50,2	20,8	15,6	13,8
1994	1 531,1	49,8	21,2	14,9	13,7
1995	1 649,9	49,9	21,6	14,4	14,0
1996	1 688,2	54,1	22,3	16,5	15,2
1997	1 738,9	54,2	22,7	16,3	15,2
1998 p	1 817,5	54,2	22,5	16,6	15,1
1999 p	1 890,9	53,6	22,0	16,5	15,1

Källa: Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

kvoten för de direkta skatterna. Efter att skattekvoten sjunkit från drygt 56 procent år 1990 till knappt 50 procent år 1995, steg den igen år 1996, till drygt 54 procent. Både skatte- och avgiftsinkomsterna ökade. De indirekta skatterna påverkades under år 1996 av två exceptionella inkomster. Dels inflöt 13 månaders moms p.g.a. en förändring av momsinsbetalningsrutinerna och dels betalades det in särskild löneskatt som hänförde sig till tidigare år. Dessa två inkomster påverkade tillsammans skattekvoten med 1 procentenhet, dvs utan dem hade skattekvoten för år 1996 stannat på 53 procent. Övriga skatte- och avgiftsförändringar som påverkade skattekvoten var höjd fastighetskatt, höjd skatt på el och bränsle samt högre arbetsgivaravgifter och allmänna egenavgifter.

Vid tolkningen av skattekvotens utveckling är det också av betydelse att bedöma effekter av olika lösningar av den offentliga sektorns skuldsituation. De relativt lägre skatte- och avgiftsuttagen åren 1991-1995 parat med en uppgång i utgifterna finansierades i ökad utsträckning med ett negativt finansiellt sparande dvs. upplåning.

Offentliga sektorns utgifter och inkomster per invånare

Var kommer offentliga sektorns inkomster ifrån?

Offentliga sektorns inkomster för år 1996 fördelade på Sveriges invånare blev 119 400 kr i genomsnitt. Största delen, 45 300 kr, kom från skatter på inkomster och förmögenheter. Som förmögenhetsskatter räknas här bl.a. arvs- och gåvoskatter och fastighetskatten. Arbetsgivaravgifterna, egenföretagarnas avgifter och de allmänna egenavgifterna svarade för 33 000 kr tillsammans, moms för 15 200 kr och övriga skatter för 10 000 kr. I de övriga skatterna ingår bl.a. motorfordonsskatten, skatt på lotterier och spel och tullarna. AP-fondens ränteinkomster gav 5 700 kr och övriga ränteinkomster 3 200 kr per invånare. Diverse övriga inkomster gav tillsammans 7 000 kr per invånare i Sverige.

Vad används inkomsterna till?

Den offentliga sektorns totala utgifter för år 1996 utslaget per invånare blev 123 400 kr. Eftersom inkomsterna endast var 119 400 kr så innebär det att den offentliga sektorn tog upp nya lån från företagen, hushållen eller från utlandet motsvarande 4 000 kr per invånare. Räntorna på statsskulden uppgick till 12 700 kr per invånare. Att räntorna översteg upplåningen förklaras av att vi behövde låna större belopp tidigare år. Statsskulden vid utgången av 1996 var drygt 1 411 miljarder kr, eller nästan 160 000 kr per invånare.

Förutom till att betala räntor använder den offentliga sektorn sina inkomster till att producera kollektiva eller individuella tjänster eller till att transferera pengar till hushåll eller företag.

2.4 Tabell.

Offentliga sektorns inkomster och utgifter 1996 efter de ändamål de används till.
Kr per invånareOFFENTLIGA SEKTORNENS INKOMSTER
I KR PER INVÅNARE

Medelfolkmängden i Sverige år 1996: 8.841.000

	1996
Skatter:	
Skatt på inkomst och förmögenhet därav:	45 270
Staten	12 110
Kommuner	32 220
Kyrkan	940
Arbetsgivaravgifter	33 000
Moms	15 240
Övriga skatter	9 970
<i>Delsumma skatter</i>	103 480
Övriga inkomster:	
Räntor på AP-fonden	5 720
Övriga räntor	3 170
Övrigt	7 030
<i>Delsumma övriga inkomster</i>	15 920
TOTALA INKOMSTER	119 400
Totalt miljarder kronor	1 056
LÅN	-3 950
Totalt miljarder kronor	(-35)
därav:	
Utlandet	-2 440
Inom Sverige	-1 510

Till barnomsorg, utbildning, sjuk-, hälso- och åldersvård användes 29 100 kr per invånare, knappt hälften gick till barnomsorg och utbildning och drygt hälften till sjuk- hälso- och åldersvård. Polis, kriminalvård och försvar kostade 7 200 kr, där försvaret stod för 2/3 av kostnaderna. Till u-landsbistånd, allmän förvaltning, idrott och kultur användes 11 600 kr per invånare, varav ca 80 % låg på allmän förvaltning. Subventionerna till bostäder och läkemedel uppgick till 5 100 kr, medan övriga företagssubventioner var 3 600 kr per invånare. Hushållssektorn fick socialbidrag, pensioner, barnbidrag, sjukpenning m.fl. transfereringar från offentliga sektorn motsvarande 43 700 kr per invånare. Pensionerna utgjorde knappt hälften, dvs. 21 600 kr, olika arbetslöshetsåtgärder kostade 5 900 kr, barn- och bostadsbidrag 3 000 kr och sjuk- och föräldraförsäkringen 3 400 kr per invånare.

Resterande utgifter, 11 400 kr, användes bl.a. till att minska arbetslösheten genom beredskapsarbeten och köp av arbetsmarknadsutbildning.

OFFENTLIGA SEKTORNENS UTGIFTER
I KR PER INVÅNARE

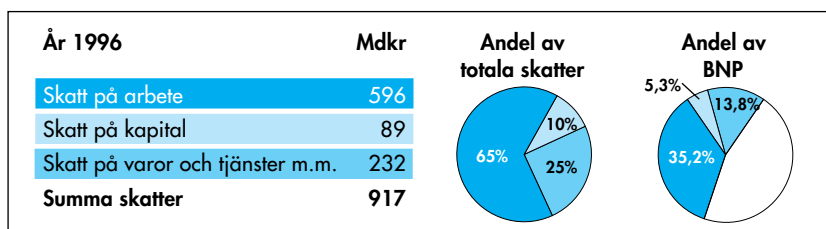
	1996
Staten:	
Subventioner, bostad, läkemedel mm	5 090
U-landsbistånd	1 210
EU, nettoutgift	710
Statsförvaltning	1 420
Polis och kriminalvård	2 380
Universitet och högskolor	3 090
Försvar	4 800
Vägar, beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning	4 840
Bidrag till företag	3 310
Statsskuldräntor	12 660
<i>Delsumma staten</i>	39 510
Kommunerna:	
Sjukhus, hälsovård	950
Bostad, socialbidrag	3 340
Kommunförvaltning	2 920
Barnomsorg	3 540
Åldersvård	5 920
Skolor	7 270
Bibliotek, idrott mm	1 210
Övrigt	6 000
<i>Delsumma kommunerna</i>	31 150
Landsting:	
Sjukhus, hälsovård	8 330
Utbildning, övrigt	3 580
<i>Delsumma landstingen</i>	11 910
Kyrkor:	1 260
Överföringar till hushållen:	
Folkpension, barnbidrag, föräldraförsäkring m.m.	23 660
varav:	
Barnbidrag	1 650
Folkpension	9 130
Arbetskadeförsäkring	690
Sjukförsäkring	1 840
ATP	13 330
<i>Delsumma överföringar till hushållen</i>	39 520
TOTALA UTGIFTER	123 350
Totalt miljarder kronor	1 091

Källa: Specialbearbetning. Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna.

”*Det som är svårast i världen att förstå
är inkomstskatten.*

ALBERT EINSTEIN

3 Skatt på arbete

- Skatt på arbete tas ut dels som inkomstskatt dels som socialavgifter. År 1996 inbringade dessa skatter sammanlagt 596 miljarder kr vilket utslaget per invånare motsvarar 67.400 kr.
- Skatten på arbete motsvarade 1996 ca 35 procent av BNP och utgjorde 65 procent av totala skatteuttaget.
- Nästan 1,1 miljoner eller 16 procent av inkomsttagarna hade inkomster som översteg skiktgränsen för statlig skatt år 1996. Bland de heltidsanställda var andelen 34 procent.
- Nästan var tredje person i aktiv ålder pensions-sparar. Det är vanligare att kvinnor pensionssparar än män. Men sparandet är i genomsnitt lägre bland kvinnorna.
- Kommunalskatten i kommunerna varierar 1998 mellan som lägst 26,51 procent och som högst 34,41 procent. Skattekraften varierar från som högst 172 procent och som lägst 73 procent av riksgenomsnittet.

3.1 Historik

Skatt i form av arbete utkrävdes tidigt i form av natura- och arbetsprestationer för krig och stormansvälde i form av vårdkasar, fartyg och manskap i ledningsflottor och motsvarande. Dagsverken och naturaprestationer var under tidig medeltid en vanlig skattepåлага dels till världsliga herrar för brukande av åker och byggande av borgar samt gästning, dels till kyrkan för kyrko-

byggande och i form av tionde av all säd, varav 3/10 till prästen och i övrigt andelar till biskopen, kyrkan och socknens fattiga. Skattetrycket uppfattades som högt – då på samma sätt som nu. Åren 1356 och 1434 ledde det växande skattetrycket till skatteuppror, år 1356 mot Magnus Eriksson och år 1434 mot Erik av Pommern, det sistnämnda lett av Engelbrekt.

År 1810 infördes progressiv inkomstskatt första gången, en skatteform som avskaffades efter ett par år. År 1812 tillkom istället skatter i form av person-, objekt- och klasskatter. Klasskatterna var kopplade till yrkesklass och därpå förmodad åtföljande skattekraft. År 1861 slopades klasskatterna och ersattes med en proportionell skatt med en procent på behållen inkomst av arbete och kapital.

Grundstenen för den beskattning av arbete vi har idag lades 1903 då man införde en progressiv statlig inkomstskatt och systemet med självdeklaration. Källskattesystemet dvs att skatten på arbete betalas in löpande under året av arbetsgivaren infördes först 1947.

Kommunalskatten fick sin nuvarande utformning genom den skattereform som genomfördes 1928. Fram till rösträttsreformen 1918 var den kommunala rösträtten satt i förhållande till den kommunalskatt man betalade.

Arbetsgivaravgifter introducerades första gången 1960 i samband med införandet av ATP. Under 1970-talet höjdes avgifterna successivt och uppgick i slutet av decenniet till ca 35 procent av lönesumman.

Fram till 1970 sambeskattades makar dvs. deras inkomster lades samman och skatten togs ut på den samlade hushållsinkomsten och inte i förhållande till de enskilda individernas inkomst. År 1971 infördes särbeskattning av makars inkomster. Ökande förvärvsintensitet bland kvinnor och jämställdhetsaspekter drev fram förändringen.

En stor genomgripande reform av stora delar av det svenska skattesystemet genomfördes åren 1990-1991. Reformen innebar breddade skattebaser och sänkta formella skattesatser. De indirekta skatterna fick ökad vikt. Syftet med reformen var att åstadkomma en samhälls-ekonomiskt effektivare beskattning genom minskade skatteklar och en mera likformig beskattning.

Utvecklingen efter skattereformen har bl.a. inneburit tendenser till ett ökat skatteuttag på arbete främst genom införandet av s.k. allmänna egenavgifter.

3.2 Skatt på arbete idag

Skatt på arbete tas idag ut i form av statlig och kommunal inkomstskatt på individernas arbetsrelaterade inkomster samt som olika former av avgifter som antingen betalas direkt av företagen (arbetsgivaravgifter, särskild löneskatt, egenavgifter) eller av individerna (allmänna egenavgifter). Underlaget för beskattning av arbete är löner eller andra förmåner man erhåller som anställd, egenföretagares inkomst av näringsverksamhet samt de ersättningar individerna får via socialförsäkringarna vid utebliven arbetsinkomst t.ex. sjukförsäkring, föräldraförsäkring och pension. Socialförsäkringsersättningarna kan ses som i tiden omfördelade arbetsinkomster.

Inkomståret 1996 uppgick skatt på arbete till totalt 596 miljarder kr (tabell 3.1). I procent av arbetsinkomsterna (inklusive socialförsäkringsersättningar) utgjorde skatten på arbete 54 procent och som andel av BNP 35 procent. Skatteuttaget på arbete har ökat under senare år.

3.1 Tabell.

Skatt på arbete åren 1992-1997. Miljoner kr.

Overview of taxes on labour 1992-1997 showing central government income tax for individuals, local government income tax for individuals, alternative tax for self-employed on means allocated for expansion, employers social security contributions, social security contributions for self-employed, general social security contributions, special tax levied on special parts of earned incomes and pension costs, tax levied on benefits of occupational group insurance and tax reduction for stimulating repairs, rebuildings and extendings of houses and apartments. In MSEK and as percent of income from earning and of GDP.

Inkomståret	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Statlig inkomstskatt	17 234	17 879	21 386	23 444	25 930	..
Kommunal inkomstskatt	245 216	249 694	261 911	271 727	284 060	..
Expansionsmedelsskatt, netto	-	-	979	568	404	..
Delsumma inkomstskatt på arbete	262 450	267 573	284 276	295 739	310 394	..
Arbetsgivaravgifter	211 912	185 242	191 972	214 631	230 629	237 495
Egenavgifter	5 463	4 821	4 876	5 472	5 820	..
Allmänna egenavgifter	-	6 559	13 749	28 989	37 539	..
Särskild löneskatt	10 301	9 579	10 018	9 982	11 552	12 214
Delsumma sociala avgifter	227 676	206 201	220 615	259 074	285 540	..
Beskattning av tjänstegruppliv	1 216	1 064	1 079	1 014	1 061	910
Skattereduktion för byggnadsarbete "ROT"	-	- 1 025	- 2 522	-	- 1 179	..
Total skatt på arbete	491 342	473 813	503 448	555 827	595 816	..
Dito i procent av						
- arbetsinkomsterna inkl pensioner m.m.	50,1%	47,9%	49,0%	52,2%	54,0%	..
- BNP	34,1%	32,8%	32,9%	33,7%	35,3%	..

Källa: RSV och RRV. Taxeringsutfallet för inkomstären 1992-1996, betalningar av arbetsgivaravgifter åren 1992-1997.

3.3 Den arbetande befolkningen och arbetsinkomsterna

Omfördelningsbehov mellan aktiva och passiva perioder i livet

Ingen människa kan ta hand om sig själv och försörja sig genom eget arbete i livets alla skeden. Vi arbetar ungefär halva livet men måste ha försörjning hela. För att trygga uppehållet i barndom, ålderdom, vid arbetslöshet och sjukdom m.m. måste en omfördelning ske mellan aktiva och passiva perioder i människornas livscykel¹. Omfördelningen organiseras på olika sätt. En del löses inom familjen. Försäkringslösningar, avtal mellan arbetsmarknadens parter, lån och eget sparande är andra vägar. Skattefinansiering är en annan lösning. Var tyngdpunkten lagts varierar mellan olika länder. Sverige har via de lagstadgade socialförsäkringsavgifterna en förhållandevis hög skattefinansiering av den sociala tryggheten.

Trygghetsarrangemangen – oavsett om de löses via skatter eller på annat sätt – tar i anspråk närmare halva nationalinkomsten. Mindre än halva befolkningen är sysselsatt med förvärvsarbete (tabell 3.2).

Den ökade arbetslösheten under 1990-talet är den främsta förklaringen till att antalet arbetade timmar totalt sett minskat. De som har sysselsättning arbetar däremot genomsnittligt sett fler timmar per år (en ökning med 88 timmar; från 1502 timmar i snitt 1990 till 1590 år 1997).

Antalet arbetstimmar totalt var lägst år 1993. Därefter har en viss återhämtning skett. Men mellan 1990 och 1997 har det totala antalet arbetstimmar trots detta minskat med 7 procent. Samtidigt har befolkningen ökat. Slås de arbetade timmarna ut per invånare arbetades det 787 timmar år 1990 mot 705 timmar år 1997 – en minskning med drygt 10 procent. Förändringar i antalet arbetade timmar har betydelse för skattepolitiken. Vid en nedgång, som den under 1990-talet, ökar omfördelningstrycket mellan de som arbetar och de som inte har arbete.

Förvärvsinkomster och arbetad tid

Ser man till befolkningen över 18 år inklusive pensionärer och egenföretagare, totalt 7 miljoner individer, fördelar sig de taxerade förvärvsinkomsterna på sätt som framgår av tabell 3.3². Omkring 270.000 individer har ingen eller så låg förvärvsinkomst att de inte behöver deklarerat. Ca 5 miljoner inkomsttagare har förvärvsinkomster som understiger 200.000 kr, 1,3 miljoner har inkomster mellan 200-300.000 kr, ca 250.000 har inkomster mellan 300-400.000 kr och 88.000 har inkomster mellan 400.000 -500.000 kr. Det finns 69.000 personer med inkomster mellan en halv och en miljon och 7.000 som får mer än miljonen i inkomst från förvärvsarbete.

3.2 Tabell.

Befolkning och sysselsättning under 1990-talet. Tusental personer om ej annat anges.

Population and employment 1990-1997.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Befolkning								
totalt	8 559	8 617	8 668	8 719	8 781	8 827	8 841	8 846
20-64 år	4 937	4 969	5 000	5 033	5 076	5 112	5 129	5 142
Sysselsatta (se anm)								
totalt	4 485	4 396	4 209	3 964	3 928	3 987	3 963	3 922
därav i arbete	3 664	3 614	3 489	3 314	3 326	3 391	3 383	3 348
därav frånvarande	821	782	720	650	602	596	580	574
Öppet arbetslösa								
därav långtidsarbetslösa	76	134	233	356	340	333	347	342
i åtgärder	11	24	59	113	131	117	132	133
	54	89	160	185	224	189	196	184
Öppet arbetslösa i %	1,6	3,0	5,2	8,2	8,0	7,7	8,1	8,0
i åtgärder i %	1,2	2,0	3,6	4,3	5,3	4,4	4,5	4,3
Sysselsatta per invånare, %	52,4	51,0	48,6	45,5	44,7	45,2	44,8	44,3
Arbetade timmar:								
- total antal i miljoner	6 735	6 578	6 357	6 090	6 175	6 299	6 305	6 235
- per sysselsatt	1 502	1 496	1 510	1 536	1 572	1 580	1 591	1 590
- per invånare 20-64 år	1 364	1 324	1 271	1 210	1 216	1 232	1 229	1 212
- per invånare	787	763	733	698	703	714	713	705

Anm. Sysselsättningen avser förhållandena under en genomsnittlig mätvecka enligt Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Personer som har sysselsättning men är lediga en hel mätvecka på grund av t.ex. semester, föräldraledigt eller sjukdom hamnar i gruppen "sysselsatta frånvarande".

Källa: Konjunkturinstitutet samt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

1) Denna fråga behandlas djupare i SNS-rapporten "Välfärdspolitik i kristid – håller arbetslinjen?". SNS-förlag 1998.

2) Samma uppgifter med en mer detaljerad inkomstklassindelning återfinns i tabell 3.30 i tabellbilagan till detta kapitel.

3.3 Tabell.

Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt och allmänna egenavgifter. Inkomståret 1996.

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing number of persons (thousands), income amounts (BSEK), central government income tax for individuals (BSEK), local government income tax for individuals (BSEK), general social security contributions (BSEK) and sum of these taxes (BSEK). Income year 1996.

Taxerad förvärvsinkomst tkr	Antal personer tusental	Taxerad förvärvsinkomst mdkr	Skatt på arbete (mdkr) i form av			Summa skatt m.m.
			Statlig inkomstskatt	Kommunal inkomstskatt	Allmänna egenavgifter	
0	271	0	0	0	0	0
- 100	1 962	108	0	19	2	21
100 - 200	3 061	459	0	126	17	143
200 - 300	1 254	295	5	85	13	103
300 - 400	253	86	7	25	3	35
400 - 500	88	39	5	11	1	17
500 - 1000	69	43	7	13	1	21
1000 -	7	12	2	4	0	6
Samtliga	6 965	1 043	26	283	37	347
varav för följande kategorier:						
1. Pensionärer	1 632	187	3	45	0	48
2. Ungdomar	752	50	0	13	2	15
3. Företagare	163	20	0	5	1	7
4. Löntagare	3 509	711	22	201	32	255
5. Övriga	910	75	1	19	2	21

Anm: Kategorierna i tabellen är avgränsade på följande sätt. Ingen under 18 år är med. Grupp 1 består av ålderspensionärer. De är således 65 år eller äldre. Grupp 2 är ungdomar i åldern 18-24 år. Inget krav finns på inkomst. Grupp 3 och 4 är personer med minst 10.000 kronor i förvärvsinkomst (definierad som summan av lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet). Är lönen större än inkomst av aktiv näringsverksamhet så förs man till löntagare. I annat fall till företagare. Om förvärvsinkomst saknas eller är under 10.000 kronor så ingår man i övriggruppen.

Källa: Bearbetning av Stururvalet 1996. SCB:s inkomststatistik.

Av de förvärvsarbetande 1996 kan mellan 150.000 till 200.000 karaktäriseras som egenföretagare och 3,5 miljoner som anställda. Av de anställda i åldern 20-64 år arbetade 68 procent heltid, 20 procent lång deltid och 12 procent kort deltid (tabell 3.4). Av de 1,7 miljoner anställda männen arbetade 83 procent heltid och 17 procent deltid. Av de 1,7 miljoner anställda kvinnorna arbetade 53 procent heltid och 47 procent deltid. De heltidsanställda utgjorde 68 procent av de anställda och svarade för 82 procent av de sammanlagda arbetsinkomsterna för anställda. Den genomsnittliga arbetsinkomsten för de heltidsanställda var 231.300 kr.

3.4 Tabell.

Antal anställda och genomsnittlig arbetsinkomst för anställda som inte har företagarinkomst i åldersgruppen 20-64 år efter sysselsättningsnivå och kön år 1996.

Total numbers of employees (thousands) and average and median employment income (in KSEK) 1996 for employees aged 20-64 with no entrepreneurial income by activity level (year-round full-time, part-time [50-89 per cent], part-time [1-49 per cent]) and gender.

	Antal anställda tusental	i % av samtliga anställda	Medel- inkomst tkr	Median- inkomst tkr	Total arbets- inkomst för resp kategori mdkr	Dito i % av arbetsinkomsten för samtliga anställda
Helårs- och heltidsanställda 90-100 procent av årsarbetstiden						
Män (Men)	1 389	41	253,2	222,7	352	54
Kvinnor (Women)	919	27	198,2	186,0	182	28
Samtliga (Total)	2 308	68	231,3	206,9	534	82
Deltidsanställda 50-89 procent av årsarbetstiden						
Män (Men)	146	4	132,2	115,8	19	3
Kvinnor (Women)	549	16	128,3	125,9	70	11
Samtliga (Total)	695	20	129,1	124,3	90	14
Deltidsanställda 1-49 procent av årsarbetstiden:						
Män (Men)	141	4	80,1	58,5	11	2
Kvinnor (Women)	269	8	74,7	66,5	20	3
Samtliga (Total)	410	12	76,6	63,9	31	5
Samtliga anställda						
Män (Men)	1 676	49	228,1	209,5	382	58
Kvinnor (Women)	1 737	51	157,0	152,9	273	42
Samtliga (Total)	3 413	100	191,9	179,3	655	100

Källa: Statistiska centralbyrån, Inkomstfördelningsundersökningen 1996

Av de 2,3 miljoner heltidsarbetande anställda (tabell 3.5) hade 59 procent inkomster under 220.000 kr, 27 procent inkomster mellan 220.000 och 300.000, 12 procent inkomster mellan 300.000-500.000 och 2 procent inkomster över en halv miljon. De heltidsarbetande företagen redovisar medelinkomster som uppgår till knappt hälften av de heltidsanställdas.

3.5 Tabell.

Helårs- och heltidsarbetande anställda och företagare i åldersgruppen 20-64 år med fördelning på inkomstklasser och kön, år 1996.

Full-year and full-time workers (employees and entrepreneurs) in the 20-64 age group, by income from work and gender. Total numbers of workers (thousands) and average and median income from work (in KSEK) 1996.

Kön	Antal (tusental) i inkomstklasser									Samtliga	Arbetsinkomst, tkr	
	1- 100	100- 140	140- 180	180- 220	220- 260	260- 300	300- 500	500-	medel- inkomst		median- inkomst	
Anställda:												
Män	17	46	215	387	289	160	226	49	1 389	253,2	222,7	
Kvinnor	20	78	303	288	128	55	41	6	919	198,2	186,0	
Samtliga	37	124	518	675	417	215	268	55	2 308	231,3	206,9	
Företagare (inkl lantbrukare)												
Lantbrukare	21	9	4	1	..	..	..	..	37	81,3	91,4	
Övriga företagare	67	23	19	13	8	..	..	..	137	105,7	102,6	

Källa: Statistiska centralbyrån, Inkomstfördelningsundersökningen 1996.

3.4 Administrativa uppgifter kring skatt på arbete

Den direkta inkomstbeskattningen

Beskattningen av fysiska personer (individer och dödsbon) arbets- och kapitalinkomster sker per inkomstår. Inkomsterna redovisas i en självdeklaration som lämnas in till skattemyndigheterna på våren efter inkomståret ("taxeringsåret"). Under 1995 introducerades ett nytt förenklat sätt att deklarerat som kan användas av flertalet inkomsttagare. Skattemyndigheterna skickar ut en blankett "Förenklad självdeklaration" med förtryckta inkomstuppgifter. De förtryckta uppgifterna har lämnats till skattemyndigheterna som kontrolluppgifter från arbetsgivare, pensionsinstitut, banker m.fl. Inför deklarationen av 1997 års inkomster har lämnats 57 miljoner kontrolluppgifter (se separat sammanställning nedan). Stämmer uppgifterna på den förtryckta deklara-tionsblanketten behövs bara en underskrift på att uppgifterna är riktiga. I annat fall kompletterar deklara-nten blanketten med tilläggsuppgifter. De vanligaste orsa-kerna till att tilläggsuppgift lämnas är yrkande om av- drag för arbetsresor och redovisning av vinst/förlust vid försäljning av värdepapper. Vid mer komplicerade in- komstförhållanden, om man t.ex. har inkomst av näringsverksamhet eller om man är delägare i handels- bolag, lämnas en "Särskild självdeklaration".

Vid 1997 års taxering lämnades totalt 6,8 miljoner deklara-tioner avseende fysiska personer varav 5,5 mil- joner förenklade och 1,3 miljoner särskilda deklara- tioner. Av de förenklade var 63 procent utan tilläggs- uppgifter. 53.000 personer skönsbeskattades. Därutö- ver har ca 1 miljoner personer, i första hand barn, blivit maskinellt beskattade för kapital utan att ha lämnat deklara-tion. Av de deklara-tioner som lämnas ändrades 7 procent vid skattemyndigheternas deklara-tions- granskning.

3.6 Tabell.

Antal inkomstdeklara-tioner från individer och dödsbon.

Number of income tax return for individuals (thousands) showing Simplified tax return without addition, Simplified tax return with additions, Special tax return and Discretionary assessments.

Taxeringsåret	Tusental		
	1995	1996	1997
Förenklad deklara-tion utan tillägg	3 166	3 563	3 488
Förenklad deklara-tion med tillägg	2 224	1 828	1 981
Särskild självdeklara-tion	1 332	1 256	1 250
Skönstaxerade	46	53	53
Totalt antal	6 768	6 700	6 771

Källa: Riksskatteverket.

Lite kontrolluppgiftshistoria

Kontrolluppgiften har en gammal historia, men det är först på senare år som antalet kontrolluppgifter ökat och fått en större täckning och betydelse.

Kontrolluppgift för lön m.m. infördes redan 1935. Sedan 1981 tillgodoförs deklara-nten den avdragna preliminärskatten via kontrolluppgiften. I samband med att den förenklade deklara-tionen infördes 1987 tillkom kontrolluppgift på inkomsträntor, aktieutdelningar m.m.

Nästa stora expansion i antalet kontrolluppgifter inträffade i samband med att den nya förenklade deklara-tionen med ett förslag till taxering infördes vid 1995 års taxering. För att göra taxeringsförslaget så fullständigt som möjligt infördes kontrolluppgifter på utgiftsräntor, tomträttsavgifter, överlåtelse av andel i allemansfonder och pensions-sparande.

Vid 1997 års taxering kom för första gången kontrolluppgifter avseende försäljningar av aktier och andra värdepapper.

3.7 Tabell.

Antal kontrolluppgifter av olika slag vid taxeringen 1998, miljoner.

Number of statements of income (millions) from third part.

Typ av kontrolluppgift	Antal miljoner
Löner, förmåner m.m.	7,3
Pensioner, livräntor m.m.	7,8
Inkomsträntor, tillgångar (konton, värdepapper, räntebidrag)	7,8
Utgiftsräntor, skulder (fastigheter, kontokort, studiemedel)	12,4
Aktier (utdelning, innehav och försäljning)	18,6
Värdepappersfonder (överlåtelse av andel i fond t.ex. allemansfond)	1,0
Pensions-sparande	1,9
Bostadsrätter (överlåtelser)	0,1
Summa	56,9

Källa: Riksskatteverket.

Uppböörden av individernas inkomstskatt

Skatten på löntagarnas och pensionärernas inkomster betalas i allt väsentligt in under inkomståret genom arbets-givarens eller pensionsutbetalarens försorg genom att preliminärskatt dras av före löne- eller pensions- utbetalningen. Egenföretagarna betalar själva in preli-minär inkomstskatt en gång per månad baserat på tidi-gare års inkomstnivå eller en preliminär deklara-tion. Den preliminära skatten avräknas från den skatt som debiteras vid taxeringen (slutskatten). Sedan den nya förenklade deklara-tionen infördes får flertalet besked om sin slutskatt redan i månads-skiftet augusti/septem-ber efter inkomståret. För dem som lämnar Särskild självdeklara-tion lämnas besked om slutskatten i decem-ber efter inkomståret. Hur anpassningen av preliminär-skattebetalningarna varit för individerna vid senaste taxeringarna redovisas i tabell 3.8. Ofta fokuseras där-vid i massmedia kvarskatt och överskjutande skatt. Vid hög överskjutande skatt förbättras hushållens likvidi-tet vilket i sin tur kan förbättra för handeln medan höga kvarskatter kan verka återhållande på hushållens kon-

sumtion. Ö-skatten som betalas ut till individerna har under de senaste åren legat kring 16 miljarder kr vilket i snitt utslaget på alla invånare motsvarar ca 1900 kr. Kvarskatten som skall betalas in har legat på i storleksordningen 9 å 10 miljarder (i snitt per invånare ca 1100 kr).

3.8 Tabell.

Individer och dödsboms betalningar av inkomstskatt 1995-1997. Miljarder kr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals showing preliminary tax at different stages, tax arrears and surplus tax.

Uppbördsled	Taxeringsåret		
	1995	1996	1997
Debiterad slutlig skatt	318,9	345,5	383,2
Inbetalt som preliminär skatt och fyllnadsbetalningar:	329,2	353,3	389,8
varav genom			
- preliminärskatteavdrag som gjorts av arbetsgivare	293,0	320,4	345,5
- fördebiterad preliminär skatt för egenföretagare	12,3	13,3	15,5
- kreditering av överskjutande ingående moms och expansionsmedelsskatt	0,5	0,7	1,0
- egna inbetalningar före 11 februari	13,7	8,9	14,6
- fyllnadsbetalningar efter 11 februari	9,8	10,1	13,0
Kvarskatt	8,0	8,7	9,9
Ö-skatt	- 18,4	- 16,5	- 16,5

Anm: Den slutliga skatten i denna tabell omfattar utöver inkomstskatt på individernas förvärvsinkomster även skatt på inkomst av kapital, fastighetsskatt och förmögenhet.

Källa: RSV:s debiteringsstatistik.

3.9 Tabell.

Individer och dödsboms betalningar av inkomstskatt 1997 fördelat på kategorier. Miljarder kr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals showing preliminary tax at different stages, tax arrears and surplus tax by category of income tax return (simplified tax return, special tax return, no tax return left).

Uppbördsled	Taxeringsåret 1997		
	Lämnat förenklad deklARATION	Lämnat särskild deklARATION	Ej lämnat deklARATION ¹⁾
Antal personer med resp typ av deklARATION, tusental	5 415	1 273	962
Debiterad slutlig skatt	279,3	103,5	0,4
Inbetalt som preliminär skatt och fyllnadsbetalningar:	286,8	102,2	0,7
varav genom			
- preliminärskatteavdrag som gjorts av arbetsgivare, banker m.fl.	276,8	68,0	0,7
- fördebiterad preliminär skatt för egenföretagare	0,1	15,4	0,0
- kreditering av överskjutande ingående moms och expansionsmedelsskatt	0,0	1,0	0,0
- egna inbetalningar före 11 februari	3,7	10,9	0,0
- fyllnadsbetalningar efter 11 februari	6,1	6,9	0,0
Kvarskatt	3,5	6,3	0,0
Ö-skatt	- 11,1	- 5,1	- 0,3

Källa: RSV:s debiteringsstatistik.

¹⁾ Gruppen omfattar i första hand barn med enbart kapitalinkomster.

Kvarstående skatt och överskjutande skatt varierar mellan olika kategorier (tabell 3.9). De 5,4 miljoner individer som har sådana inkomstförhållanden att de kan använda den förenklade deklARATIONEN betalar 3,5 miljarder i kvarskatt. De 1,3 miljoner som har mer komplicerade inkomstförhållanden och som därför använder den särskilda deklARATIONEN, bl.a. egenföretagare, har kvarskatt på 6,3 miljarder.

Administrativa uppgifter om arbetsgivarnas skattebetalningar

Som framgått ovan ombesörjer arbetsgivare och pensionsutbetalare m.fl. att skatt dras på de anställdas löner, pensioner m.m. och skatten betalas in till skattemyndigheterna löpande under året. Arbetsgivarna betalar dessutom in arbetsgivaravgifter. Underlaget för arbetsgivaravgifter är i princip lönesumman inkl. beskattade förmåner. Arbetsgivaravgifterna och det preliminärskatteavdrag arbetsgivarna gör för sina anställda deklarerar och betalas in en gång i månaden. Denna inbetalning skall vara gjord den 12:e i månaden efter den månad lönen betalades ut till den anställde.

Antalet arbetsgivare i Sverige uppgår till ca 280.000. Det svenska näringslivet domineras av stora arbetsgivare. Arbetsgivare med en lönesumma över 5 miljoner (mer än ca 25 årsarbetskrafter) utgör 4 procent av arbetsgivarna och svarar för 80 procent av lönesumman.

3.10 Tabell.

Arbetsgivarna fördelade efter lönesumma 1996 (enligt kontrolluppgifter för inkomståret 1996).

Employers by size (measured as total sum of wages paid in MSEK) showing number of employers and total wage sum (BSEK).

Lönesumma milj kr	Antal arbetsgivare antal	Lönesumma fördelning i %	Lönesumma miljarder kr	Fördelning i %
1 kr - 0,2 mkr	126 556	45	9	1
0,2 - 0,5 mkr	62 488	22	20	3
0,5 - 1 mkr	37 249	13	26	4
1 - 5 mkr	40 002	14	83	12
5 - 20 mkr	8 703	3	80	11
20 - 100 mkr	2 436	1	100	14
100 mkr -	875	0	389	55
Summa	278 309	100	708	100

Källa: Riksskatteverket.

3.5 Direkt skatt på individernas inkomster av förvärvsarbete

De taxerade förvärvsinkomsterna inkomståret 1996

Sammansättningen av den taxerade förvärvsinkomsten inkomståret 1996 framgår av tabell 3.11. I tabellen ingår inte inkomster för personer som haft så låg inkomst att de inte behövt lämna deklaration. Sammantaget kan dessa inkomster för ickedeklaranterna beräknas till 10 miljarder kronor varav 9 miljarder avseende pensioner och 1 miljard löner.

Den taxerade förvärvsinkomsten som är summan av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet, men efter allmänna avdrag uppgick 1996 till 1036 miljarder kr. Den taxerade inkomsten utgör basen för skatteberäkningen. I taxeringsunderlaget ingår inkomst av tjänst med 1025 miljarder kronor. Härav utgjorde löner, skattepliktiga förmåner och vissa socialförsäkringsförmåner sammanlagt 802 miljarder kronor varav ca 90 miljarder avseende socialförsäkringar (t.ex. sjuk- och föräldrapenning, arbetslöshetsersättning). De allmänna pensionerna och tjänstepensionerna svarade för 217 miljarder kronor (exkl. pensionsbelopp för pensionärer som undantagits från deklarationsplikten, ca 9 mdkr). Egenföretagarnas inkomst av näringsverksamhet var 22 miljarder³. Individerna erhöll 9,7 miljarder kronor i privata pensioner och livräntor. Avdraget för pensionssparande var 9,8 miljarder. Avdrag för resor till och från arbetet gjordes av 815.000 personer till ett sammanlagt belopp på 7,6 miljarder kronor.

Avdrag för arbetsresor och för pensionssparande är de vanligaste avdragen.

3.11 Tabell.

Den taxerade förvärvsinkomstens sammansättning inkomståret 1996 för individer och dödsbon.

The structure of assessed income from earning. Number of persons (thousands) and amounts (BSEK).

Delposter under inkomst av tjänst m.m.	Antal som deklarerat på resp post tusental	Belopp i miljarder kr
A. Inkomst av tjänst	6 408	1 024,6
A.1. Delsumma inkomstposter		1 036,4
Löner, skattepliktiga förmåner, sjukpenning m.m.	4 873	802,3
Kostnadsersättning	167	1,8
Allmän pension, tjänstepension	2 029	216,9
Privat pensionsförsäkring, livränta	411	9,7
Skattepliktiga ersättningar som ej är pensionsgrundande	168	2,4
Ersättningar från fåmansföretag/handelsbolag	22	2,6
Övrigt		0,7
A.2. Delsumma avdragsposter		- 11,8
Resor till och från arbetet	815	- 7,6
Tjänsteresor	45	- 0,3
Dubbel bosättning	56	- 1,0
Övriga kostnader	386	- 2,9
B. Inkomst av näringsverksamhet (egenföretagare)		22,3
Aktiv näringsverksamhet	279	20,0
Passiv näringsverksamhet	109	2,3
C. Allmänna avdrag och förlustavdrag	1 492	- 10,2
Pensionssparande	1 483	- 9,8
Periodiskt understöd m.m.	5	- 0,1
Kvittning av underskott av näringsverksamhet mot inkomst av tjänst	11	- 0,2
D. Taxerad förvärvsinkomst (A+B-C)	6 514	1 036,4

Källa: Riksskatteverket, Riksrevisionsverket. Taxeringsutfallet.

3) Näringsidkarnas inkomster och principerna för hur de beskattas behandlas samlat i kapitel 6 "Särskilt om Företagsbeskattning".

Resor till och från arbetet

Inkomståret 1996, som statistiken nedan avser, medgavs avdrag för resor till och från arbetsplatsen endast för kostnader som översteg 6000 kr. För resor med bil var avdraget 13 kr per mil. Motsvarande regler för inkomståret 1998 innebär avdrag för kostnader över 7000 kr och med 15 kr per mil.

För de drygt 800.000 inkomsttagare som gjorde reseavdrag 1996 var avdraget i genomsnitt 9.400 kr. För 90.000 personer översteg avdraget 20.000 kr.

3.12 Tabell. Reseavdraget inkomståret 1996.

Deduction for expenses for travelling between home and place of work.

Number of persons (thousands) and amount (MSEK).

Avdrag tkr	Antal tusental	andel, %	Belopp mkr
0 - 2	122	15	139
2 - 4	139	17	414
4 - 6	114	14	569
6 - 8	87	11	603
8 - 10	78	10	696
10 - 12	59	7	648
12 - 15	65	8	878
15 - 20	67	8	1 157
20 - 25	38	5	847
25 - 30	22	3	591
30 - 40	18	2	627
40 -	11	1	570
Summa	821	100	7 739
Genomsnittligt belopp i kronor			9 421

Källa: Bearbetningar av Stururvalet 1996. SCB:s inkomststatistik.

Andelen som gör reseavdrag är högst i pendlingslän som Älvsborgs, Hallands och Uppsala län. Det genomsnittliga avdraget för de som gör avdrag är högst i Uppsala och Södermanlands län.

3.13 Tabell. Reseavdraget i olika län inkomståret 1996.

Deduction for expenses for travelling between home and place of work in the different counties. Number of persons, percent of the income earners and average amount deducted (KSEK).

	Antal som gjort avdrag	% av de som haft lön m.m.	Genomsnitt för de som gjort avdrag tkr
Stockholms	104 158	10,2	10,2
Uppsala	37 388	22,1	12,0
Södermanland	24 206	16,7	12,0
Östergötland	32 646	13,9	8,9
Jönköping	24 661	13,8	7,9
Kronoberg	17 909	17,2	8,4
Kalmar	21 049	15,8	8,7
Gotland	5 870	18,6	8,4
Blekinge	14 917	17,2	8,1
Kristianstad	34 015	20,9	9,1
Malmöhus	87 483	19,0	9,0
Halland	33 864	22,3	9,8
Göteborg och Bohus	74 340	17,2	8,9
Älvsborg	57 365	22,6	10,1
Skaraborg	31 089	19,9	8,4
Värmland	28 991	18,2	8,7
Örebro	25 304	16,1	8,7
Västmanland	23 134	15,5	10,2
Kopparberg	26 829	16,4	8,6
Gävleborg	24 111	14,8	8,7
Västernorrland	26 524	18,1	8,2
Jämtland	11 561	14,9	9,4
Västerbotten	24 115	15,7	8,7
Norrbottnen	24 012	15,1	9,7
Riket	815 541	16,1	9,4

Källa: SCB. Inkomster, skatter och bidrag 1996.

Avdrag för pensionssparande

Allt fler pensionssparar. Inkomståret 1996 gjorde nästan 1,5 miljoner inkomsttagare avdrag för pensionssparande med ett totalt belopp på 9,8 miljarder kr. Detta innebär att nästan var tredje person i aktiv ålder kompletterar sin lagstadgade pension med ett eget pensionssparande. Beloppet som drogs av uppgick i snitt till 6.600 kr. Antalet personer som pensionssparar har ökat med en halv miljon sedan 1991. Pensionsspararna sparar dock i genomsnitt mindre än 1991. Avdraget för pensionssparande begränsades 1995 från helt till halvt basbelopp. För tjänsteinkomster mellan 10-20 basbelopp⁴ eller om man är näringsidkare får ett större avdrag göras.

3.14 Tabell.

Avdrag för pensionssparande 1991-1996.

Deduction for savings for individual private pension. Number of persons, average amount (KSEK) and total amount (MSEK).

Inkomstår	Antal personer	Medelbelopp, tkr	Totalt belopp milj kr
1991	966 364	9,4	9 076
1992	1 017 510	8,1	8 242
1993	1 070 460	8,2	8 795
1994	1 235 002	8,5	10 551
1995	1 362 906	6,7	9 144
1996	1 477 979	6,6	9 797

Källa: SCB. Inkomster, skatter och bidrag.

Det är vanligare att kvinnor pensionssparar än män (tabell 3.15). Men sparandet är genomsnittligt sett lägre bland de kvinnor som gör avdrag.

3.15 Tabell.

Avdraget för pensionssparande fördelat på intervall och kön. Inkomståret 1996. (exkl. dödsbon).

Deduction for savings for individual private pension 1996 by size of deduction and gender.

Tkr	Antal inkomsttagare i nedanstående klasser av pensionssparande		
	Män	Kvinnor	Samtliga
- 2	121 242	144 198	265 440
2 - 4	190 441	294 403	484 844
4 - 6	67 475	93 614	161 089
6 - 8	64 675	91 286	155 961
8 - 10	27 354	33 928	61 282
10 - 12	25 628	26 877	52 505
12 - 16	42 493	42 697	85 190
16 - 20	93 707	85 792	179 499
20 - 24	11 651	2 804	14 455
24 - 30	8 191	1 335	9 526
30 - 40	7 080	637	7 717
40 - 3	97	74	471
Samtliga	660 334	817 645	1 477 979
varav i åldern 20-64 år	645 170	809 537	1 454 707
Andel av personer 20-64 år som pensionssparar	25,6%	33,3%	29,4%
Genomsnittligt sparad belopp, tkr	7,3	5,9	6,5

Källa: SCB. Inkomster, skatter och bidrag 1996.

⁴ Reglerna innebär inkomståret 1996 (basbelopp=36.200 kr) för den som är anställd och har inkomster under 362.000 att det största belopp som får dras av är 18.100 kr. För den som har inkomster mellan 362.000 och 724.000 får avdrag göras med ytterligare 5 procent av den del av inkomsten som överstiger 362.000. Maximalt avdrag som kan göras är således 36.200 kr vid en inkomst på 724.000 kr

Skatt på förvärvsinkomsten

Den taxerade förvärvsinkomsten utgör bas för skatteberäkningen av skatt på arbete. Skatten tas ut som statlig och kommunal inkomstskatt. För egenföretagare tas skatten alternativt delvis ut som s.k. expansionsmedelskatt. Dessutom tas sedan inkomståret 1993 för personer i aktiv ålder ut s.k. allmänna egenavgifter för socialförsäkringar. Dessa avgifter är avdragsgilla då beskattningsunderlaget för statlig och kommunal inkomstskatt bestäms. För att få den beskattningsbara förvärvsinkomsten görs grundavdrag och för pensionärer i vissa inkomstlagen ett särskilt grundavdrag. Den beskattningsbara förvärvsinkomsten utgör den bas på vilken den statliga och kommunala inkomstskatten tas ut. Tabell 3.16 visar skatternas och avgifternas storlek vid vissa inkomstnivåer år 1998. I tabellen anges också hur stor arbetsgivaravgift som betalas vid resp nivå.

Grundavdraget

Grundavdraget har varit lika stort vid den statliga och kommunala taxeringen sedan 1991 utom 1994 då grundavdraget tillfälligt slopades vid den statliga taxeringen. Grundavdraget utgår från en grundnivå och trappas därefter upp för att sedan åter trappas ned till grundnivån. Grundnivån vid den statliga och kommunala beskattningen inkomståren 1991-1999 framgår av följande sammanställning.

3.17 Tabell.

Grundavdragets grundnivå inkomståren 1991-1999.

Basic deduction; standard level in SEK 1991-1998.

Inkomstår	Grundavdrag, kr
1991	10 300
1992	10 700
1993	11 000
1994	se anm 8 800
1995	8 900
1996	8 600
1997	8 700
1998	8 700
1999	8 700

Anm: 1994 medgavs inte grundavdrag vid den statliga taxeringen.

3.16 Tabell.

Skatt på arbete för löntagare i aktiv ålder vid några olika inkomstnivåer 1998. Inga avdrag. Kommunkatt = medelutdeb

Tax paid for a wage earner at different income levels (SEK) in 1998.

	50 000	100 000	150 000	200 000	250 000	300 000	350 000	400 000	500 000	1 000 000
1. Lön	50 000	100 000	150 000	200 000	250 000	300 000	350 000	400 000	500 000	1 000 000
Avdrag egenavgift	- 3 500	- 6 900	- 10 400	- 13 900	- 17 400	- 19 300	- 19 300	- 19 300	- 19 300	- 19 300
Grundavdrag	- 8 700	- 16 800	- 14 100	- 9 100	- 8 700	- 8 700	- 8 700	- 8 700	- 8 700	- 8 700
Beskattningsbar inkomst	37 800	76 300	125 500	177 000	223 900	272 000	322 000	372 000	472 000	972 000
Kommunkatt (31,65%)	11 964	24 149	39 721	56 020	70 864	86 088	101 913	117 738	149 388	307 638
Statlig inkomstskatt	200	200	200	200	2 900	14 925	27 425	39 925	64 925	189 925
Egenavgift pension	3 500	6 900	10 400	13 900	17 400	19 300	19 300	19 300	19 300	19 300
2. S:a direktdebiterad skatt	15 664	31 249	50 321	70 120	91 164	120 313	148 638	176 963	233 613	516 863
3. Arbetsgivaravgifter (33,03%)	16 515	33 030	49 545	66 060	82 575	99 090	115 605	132 120	165 150	330 300
Skatt+arbetsgiv.avg. (2+3)	32 179	64 279	99 866	136 180	173 739	219 403	264 243	309 083	398 763	847 163
Arbetsgivarkostnad (1+3)	66 515	133 030	199 545	266 060	332 575	399 090	465 605	532 120	665 150	1 330 300
Behållen lön efter skatt (1-2)	34 336	68 751	99 679	129 880	158 836	179 687	201 362	223 037	266 387	483 137

Källa: Beräkningarna av inkomstskatten har gjorts med hjälp av SCB:s mikrosimuleringsprogram STATUS.

3.18 Tabell. Grundavdragsreglerna 1998.

Calculation of basic deduction at different levels of assessed income 1998.

Taxerad inkomst, kr	Grundavdrag
Upp till 67 900	8 700
68 000 - 105 100	8 800-18 000
Upptrappning med 25% av inkomst över 68 000	
105 200 - 110 700	18 100
110 800 - 203 700	18 000-8 800
Nedtrappning med 10% för inkomst över 110 800	
203 800 -	8 700

Reglerna för grundavdraget 1998 innebär att grundavdraget blir "puckelformat". Det utgör 8.700 kronor vid taxerad inkomst under 67.900 kr samt vid taxerad inkomst över 203.800. I inkomstlägena mellan 68.000 och 203.700 varierar det mellan som lägst 8.800 och som högst 18.100 kr vid taxerad inkomst mellan 105.200 och 110.700.

I budgetpropositionen hösten 1998 har föreslagits en tillfällig skattereduktion för att till 1999 tillföra låg- och medelinkomsttagarna mer köpkraft. Lättnaden är kopplad till intjänandet av pensionsgrundande inkomst vilket innebär att lättnaden i första hand omfattar befolkningen i aktiv ålder. Reduktionen utgör som mest 1.320 kr per år och trappas ned med 1,2 procent av inkomster över 135.000 kr. Det innebär att reduktionen är borta vid en årsinkomst på 245.000 kr.

Statliga och kommunala inkomstskatten

Fysiska personer betalar kommunal och statlig inkomstskatt på den beskattningsbara förvärvsinkomsten. Samtliga skattebetalare med beskattningsbar förvärvsinkomst betalar kommunal inkomstskatt. Dessutom betalar alla 200 kr i statlig inkomstskatt. I budgetpropositionen hösten 1998 har föreslagits att det fasta beloppet för inkomståret 1999 tillfälligt skall utgöra kommunal inkomstskatt, dvs. den skall tillfalla kommunerna och landstingen.

Kommunalskattesatsen varierar mellan kommuner, men landets genomsnittliga kommunalskattesats är 31,65 procent inkomståret 1998. Utvecklingen av den kommunala skattesatsen och hur denna varierar beskrivs närmare i ett särskilt avsnitt nedan.

Åren 1991-1994 utgick, utöver kommunalskatten, statlig inkomstskatt om ytterligare 20 procent på den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger skiktgränsen för statlig skatt. Åren 1995-1998 har funnits en s.k. värnskatt i form av en temporär höjning av den statliga inkomstskatten från 20 till 25 procent. Skiktgränsen för statlig inkomstskatt redovisas i tabell 3.19.

3.19 Tabell. Skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Income level (SEK) at which central government income tax is to be paid expressed as taxable income after basic deduction etc. and as assessed income before basic deduction.

Inkomstår	Skiktgräns, kr		Dito uttryckt som taxerad förvärvsinkomst (se anm)	
	Beskattningsbar inkomst		skikt 1	skikt 2
1991	170 000		180 300	
1992	186 600		197 300	
1993	190 600		203 500	
1994	198 700		202 700	
1995	203 900		221 600	
1996	209 100		229 000	
1997	209 100		231 600	
1998	213 100		238 400	
1999	219 300	360 000	245 000	389 500

Anm: Brytpunkten uttryckt i taxerad förvärvsinkomst har beräknats utifrån beskattningsbar inkomst med tillägg för grundavdrag och avdrag för allmän egenavgift för icke-pensionär.

Till 1999 tas den s.k. värnskatten bort. Den statliga inkomstskatten tas fr.o.m. detta år ut i två skikt. I det första skiktet är den statliga skatten 20 procent och gäller för inkomster över 245.000 kr. I det andra skiktet tas ytterligare 5 procent ut i skatt. Det gäller för inkomster över 389.500 kr. Skiktgränserna för statliga skatten räknas mellan åren upp med förändringen i konsumentprisindex med ett tillägg på två procentenheter.

Marginalskatt och marginaleffekter.

I kapitel 1 beskrivs olika marginalskattebegrepp. Det marginalskattebegrepp som används nedan – *den synliga marginalskatten* – inkluderar den inkomstskatt och de egenavgifter som träffar en viss inkomstökning som en individ får. Ett annat mer omfattande marginalskattebegrepp är den s.k. skattekiln som utöver den inkomstskatt och de egenavgifter som är direkt synliga för individen även inkluderar arbetsgivaravgifter och konsumtionsskatter.

Ett annat begrepp som förekommer i diskussionerna är *marginaleffekten*. Marginaleffekten beaktar utöver marginalskatten de effekter en inkomstökning ger på olika inkomstberoende bidrag och avgifter. De man vanligen tänker på är bostadsbidrag, barnomsorgsavgifter, underhållsbidrag, återbetalning av studielån och socialbidrag.

Marginalskatten

De sammanlagda marginalskatteeffekterna år 1998 för en person i aktiv ålder som uppstår i olika inkomstlägen illustreras i diagram 3.20. I beräkningarna har tagits hänsyn till grundavdragets ”puckelformade” utformning, kommunalskatt enligt medelutdebiteringen för riket (31,65%) och den statliga inkomstskatten⁵. Vidare ingår effekterna av den allmänna pensionsavgiften.

Marginalskatten är ”i princip” 36,4 procent upptill en inkomst på drygt 238.000. På grund av grundavdragets konstruktion blir dock marginaleffekten något försänkt (29 procent) vid inkomster mellan 67.900 kr och 105.100 kr och något förhöjd (39,4 procent) vid inkomster mellan 110.700 och 203.700 kr. I inkomstskiktet mellan 238.400 och 278.200 är marginalskatten som högst beroende på att man i detta inkomstläge tar ut både statlig skatt och betalar allmän pensionsavgift. Vid inkomster däröver blir marginalskatten något lägre – 56,7 procent – beroende på att man på inkomster över 7,5 basbelopp inte tar ut någon allmän pensionsavgift (och inte heller tillgodoräknas pensionsförmåner för dessa inkomster).

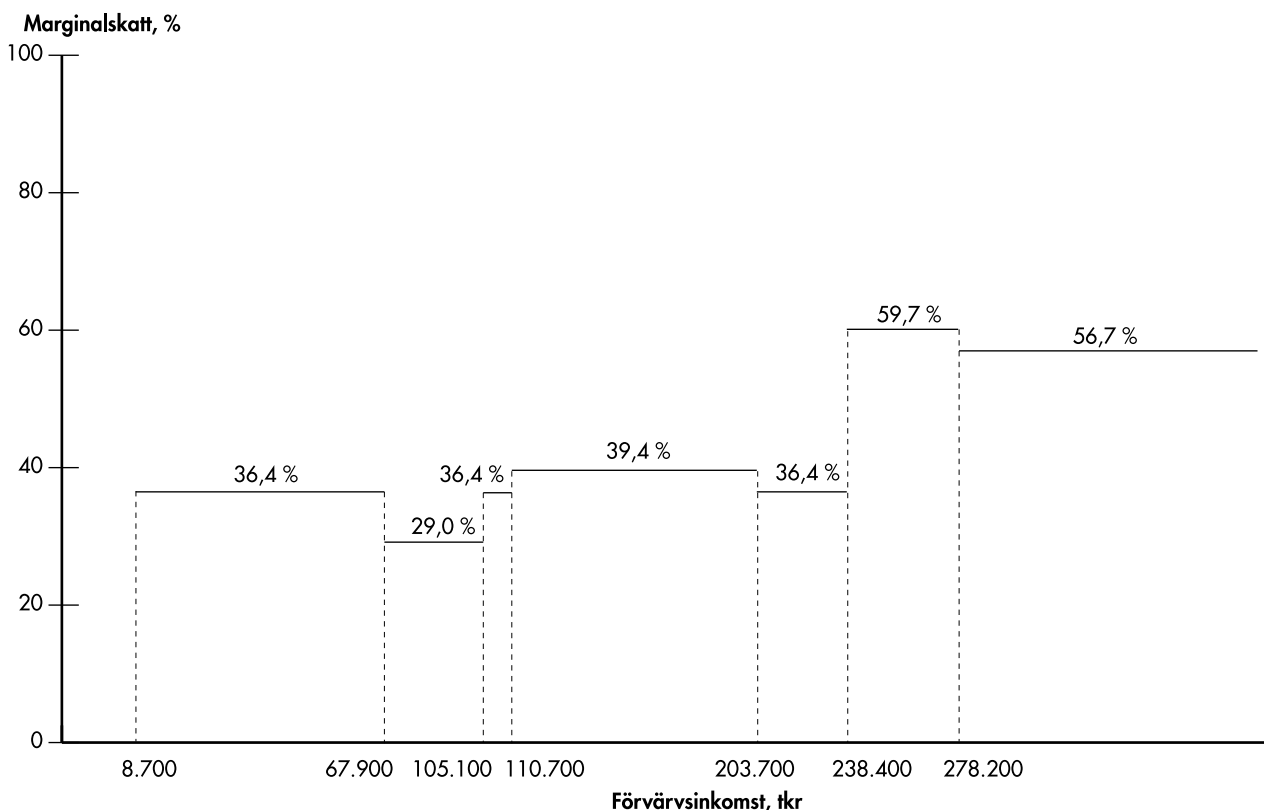
I utredningsskedet för den stora skattereformen i början av 1990-talet föreslogs att skiktgränsen vid genomförandet 1991 skulle sättas vid en inkomst på 200.000 kr och man räknade då med att 10 procent av de skattskyldiga skulle hamna över brytpunkten. Vid riksdagsbehandlingen och beslutet om skattereformen sänktes gränsen. Syftet var att en högre andel skulle få den högre marginalskatten.

Ser man till utfallet 1996 för samtliga inkomsttagare över 20 år (inkl. pensionärer) hade 16 procent eller 1,1 miljoner personer inkomster över skiktgränsen. Bland helårs- och heltidsanställda hade 34 procent inkomster över brytpunkten (tabell 3.21 samt tabellbilaga tabell 3.31). Bland heltidsanställda män var det 44 procent och bland kvinnorna 19 procent.

3.20 Diagram.

Marginalskatt i olika inkomstlägen inkomståret 1998.

Marginal tax rate at different income levels in 1998.

5) I diagrammet bortses från effekten av den statliga grundskatten på 200 kr.

3.21 Tabell. Procentandelen över skiktgränsen 1996 (utfall) samt beräknade andelar 1998 och 1999.

Share of persons with income level above the level for central government income tax showing share for all persons more than 20 years and share for full-time employed by gender.

	Andel, procent			varav över övre skiktgränsen, beräknat
	1996 utfall	1998 beräknat	1999 beräknat	
Samtliga över 20 år (inkl. pensionärer):				
Män	26	29	31	7
Kvinnor	7	9	9	1
Båda könen	16	19	20	4
Heltidsanställda 20-64 år:				
Män	44	50	53	13
Kvinnor	19	23	25	3
Båda könen	34	40	42	9

Anm: Framskrivningar till 1998 och 1999 har gjorts av SCB med hjälp av mikrosimuleringsmodellen Fasit.

Källa: SCB, HINK.

Simuleringar som SCB gjort framåt i tiden utifrån utfalls-siffrorna för 1996 indikerar för 1999 att mellan 1,2 och 1,3 miljoner inkomsttagare detta år hamnar över skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Av dessa beräknas 270.000 inkomsttagare – 4 procent av samtliga och 9 procent av de heltidsanställda – ha inkomster över den nyinförda övre skiktgränsen.

Marginal effekter vid sidan av skatterna

För att ge en uppfattning om effekterna av några av de inkomstprövade systemen vid sidan av skattesystemen redovisas i tabell 3.22 antal berörda hushåll och vilka belopp som omsätts när det gäller barnomsorgsavgifter, återbetalning av studielån och bostadsbidrag år 1996.

3.22 Tabell. Vissa inkomstberoende system vid sidan av skattesystemet. År 1996.

Some means tested systems beside the tax system 1996.

	Antal tusental	Belopp miljarder kr
Barnomsorgsavgift:		
Ensamstående hushåll	82	0,7
Gift/sambohushåll	357	5,5
Summa hushåll	439	6,1
Antal "berörda vuxna"	796	
Återbetalning av studielån m.m.:		
Berörda individer	712	3,8
Bostadsbidrag till barnfamiljer och unga:		
Ensamstående hushåll	369	5,0
Gift/sambohushåll	248	3,6
Summa hushåll	618	8,6
Antal "berörda vuxna"	866	
Bostadsbidrag till pensionärer (BTP):		
Ensamstående hushåll	489	8,6
Gift/sambohushåll	67	1,0
Summa hushåll	556	9,5
Antal "berörda vuxna"	623	

Källa: SCB. Specialuttag ur HINK.

Antalet hushåll som betalar barnomsorgsavgifter var 1996 drygt 400.000 och det belopp som betalades i avgift ca 6 miljarder kr. Barnomsorgstaxorna har mycket skiftande utformning mellan kommunerna. Något generellt kan därför inte sägas om vilka marginaeffekter en inkomstökning har på avgiftsuttaget i det enskilda fallet. En specialundersökning genomförd av Finansdepartementet där barnomsorgsavgifterna i femtio kommuner vägts samman visar att barnomsorgstaxornas marginaeffekter i breda inkomstkikt ligger på i genomsnitt 5-7 procent 1996⁶.

Återbetalning av studielån m.m. gjordes av ca 700.000 personer. Det återbetalda beloppet ligger kring 4 miljarder kr. Reglerna för återbetalning har varierat över tiden. För de lån som ges idag gäller att återbetalning skall göras med 4 procent av inkomsten om denna överstiger en viss undre gräns.

Bostadsbidrag till ungdomar och barnfamiljer berörde ca 600.000 hushåll som erhöll 8,6 miljarder i bostadsbidrag. För barnfamiljer gäller att bostadsbidraget minskas med 20 procent av inkomsten över viss nivå. För ungdomar minskas bostadsbidraget med en tredjedel av inkomst som överstiger viss nivå.

Bostadsbidraget till pensionärer berörde mellan 500-600 tusen hushåll och uppgick till mellan 9 och 10 miljarder kr.

3.6 Mer om kommunalskatten

I detta avsnitt behandlas kommunalskatterna översiktligt. Den läsare som vill veta mer om kommunalskatterna och kommunernas ekonomi hänvisas till Statistiska centralbyråns bok "Årsbok för Sveriges kommuner", som är huvudkällan till de uppgifter om kommunalskatterna som redovisas nedan.

Kommuner, landsting och kyrkliga kommuner, d.v.s församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfundigheter har rätt att ta ut skatt samt att bestämma skattesatsens storlek. Kommunalskatt betalas sedan mitten av 1980-talet endast av fysiska personer. Den kommunala inkomstskaften är proportionell, d.v.s den utgår med samma procentuella andel av den beskattningsbara förvärvsinkomsten oavsett inkomstens storlek. Den totala kommunala skattesatsen består av olika delar. Inom sig rymmer den skattesatser för kommuner, landsting och kyrkliga kommuner. Alla skattskyldiga betalar skatt till den kommun, det landsting och den kyrkliga kommun där de är folkbokförda. Skattskyldiga som inte är medlemmar i Svenska kyrkan betalar dock endast en fjärdedel av den kyrkliga skattesatsen. Skatteuttaget avses i detta fall täcka kyrkans kostnader för begravningsväsendet. Av de kyrkliga kommunernas skatteunderlag beläggs 13 procent med den lägre skattesatsen för icke-medlemmar.

Utvecklingen av de kommunala skattesatserna i medeltal åren 1960-1998 redovisas i tabell 3.23. Den genomsnittliga kommunala skattesatsen i landet uppgår år 1998 till 31,65 procent. År 1990 beslutade riksdagen om kommunalt skattestopp. Den successiva ökningen av kommunalskattesatsen sedan decennier tillbaka stoppades upp åren 1990-1994. Inom ramen för

skattestoppet gjordes dock 1992 en skatteväxling mellan kommuner och landsting. Anledningen var att kommunerna genom den s.k. ÄDEL-reformen övertog service och vård av äldre och handikappade från landstingen. Under åren efter 1992 har gjorts ytterligare skatteväxlingar mellan kommunerna och landstingen, i första hand med anledning av att landstingen lämnat över ansvaret för bl.a. särskolan och omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda till kommunerna. Sedan skattestoppet med vissa reservationer hävdades 1995 har skattesatsen i genomsnitt höjts från 31,05 till 31,65 procent.

Skillnader på 8 procentenheter i kommunala skatteuttaget

Det totala kommunala skatteuttaget varierar mycket mellan olika kommuner/församlingar och olika delar av landet. Skillnaden mellan den församling som 1998 har lägst total kommunal skatt (Täby kommun och församling i Stockholms län, 26,51 procent) och den som har högst skatt (Stigsjö församling i Härnösands kommun i Västernorrlands län, 34,75 procent) uppgår till 8,24 procentenheter. Inom en och samma kommun kan skatteuttaget variera beroende på skillnader mellan församlingarna i uttag av kyrkoskatt. För att få överblick brukar man presentationsmässigt för varje kommun beräkna en genomsnittlig kyrkoskatt och lägga den till skattesatserna för kommunen och landstinget. Ser man till den sålunda beräknade totala kommunalskattesatsen hade under 1998 Täby med 26,51 procent den lägsta totala skatten och Gullspång den högsta med 34,41 procent.

3.23 Tabell.

Kommunala medelskattesatser vissa år under perioden 1960-1998, procent.

Divisions, population, mean tax rate for whole of Sweden.

År	Indelningar, antal		Folkmängd den 1 jan tusental	Total kommunal medelskattesats	därav för		Medelskattesats för	
	kommuner	försam- lingar			kommuner	försam- lingar	kommuner som ingår i landsting*1	landsting
1960	1 031	2 554	7 471	14,63	10,85	0,77	9,80	4,38
1965	995	2 569	7 695	17,25	12,18	0,80	11,03	5,95
1970	848	2 566	8 014	21,00	14,18	0,82	12,67	8,06
1975	278	2 570	8 177	25,23	15,23	0,88	14,35	10,21
1980	279	2 570	8 303	29,09	16,68	1,00	15,52	12,61
1985	284	2 565	8 343	30,38	17,20	1,10	15,99	13,30
1990	284	2 563	8 527	31,16	17,31	1,15	16,02	13,96
1991	284	2 563	8 591	31,15	17,32	1,15	16,05	13,92
1992	286	2 552	8 644	31,04	19,38	1,15	18,36	11,52
1993	286	2 552	8 692	31,04	19,43	1,14	18,44	11,45
1994	286	2 552	8 745	31,05	19,44	1,14	18,46	11,44
1995	288	2 545	8 816	31,50	20,20	1,17	19,22	11,05
1996	288	2 544	8 837	31,65	21,15	1,18	20,25	10,17
1997	288	2 544	8 844	31,66	21,16	1,19	20,27	10,15
1998	288	2 528	8 848	31,65	21,18	1,19	20,29	10,12

*1 Exklusive kommunerna Malmö, Göteborg och Gotland.

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner.

3.24 Tabell. Kommunerna med högst och lägst kommunalskatt 1998.

Local authority areas with the highest and lowest local income tax rates in 1998.

Tio med högsta		Tio med lägsta	
1. Gullspång	34,41	1. Täby	26,51
2. Ragunda	34,32	2. Danderyd	26,76
3. Kristinehamn	34,08	3. Vellinge	28,52
4. Munkedal	34,05	4. Lidingö	28,73
5. Sollefteå	34,03	5. Kävlinge	29,13
6. Gotland	34,02	6. Solna	29,35
7. Torsby	33,99	7. Nacka	29,47
8. Fagersta	33,98	8. Örkelljunga	29,48
9-11. Munkfors, Grums och Norberg	33,95	9. Vallentuna	29,53
		10. Ängelholm	29,60

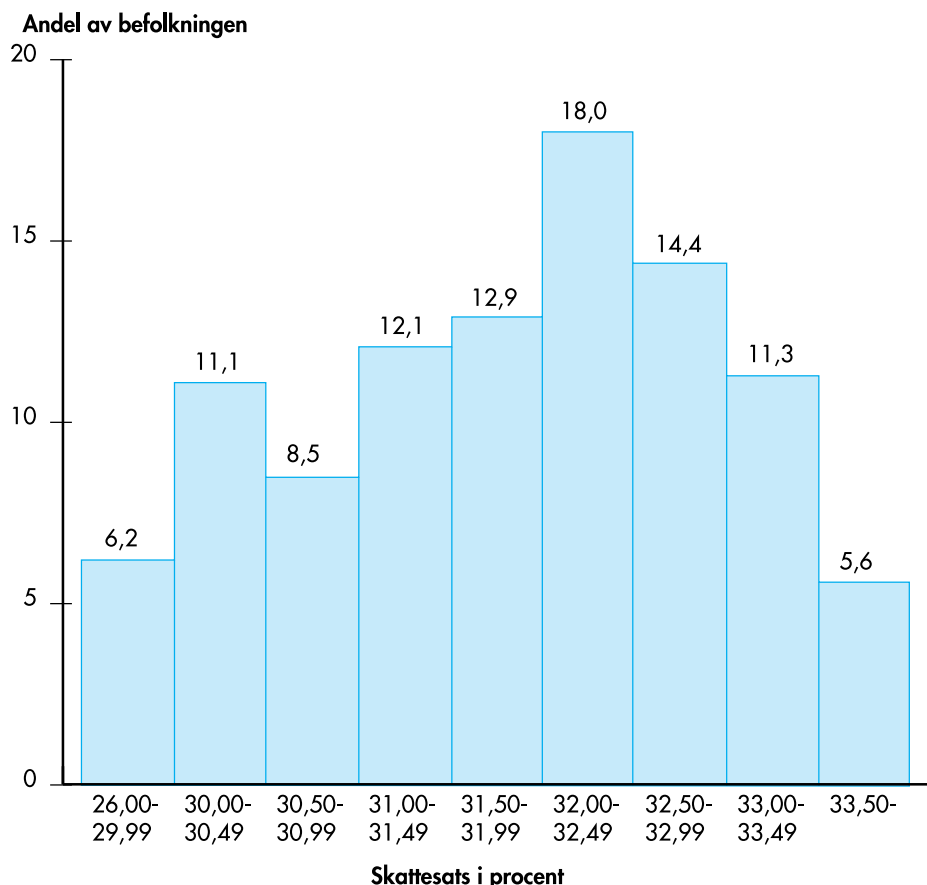
Källa: Statistiska centralbyrån. Årsbok för Sveriges kommuner 1998.

Av landets 288 kommuner hade 17 stycken en kommunal skattesats under 30 procent. Utdebitering över 33,5 procent fanns i 34 kommuner (tabellerna 3.32 och 3.33 i tabellbilagan). Ser man till hur stor andel av befolkningen (diagram 3.25) som bor i kommuner med olika skattesats finner man att lågskattekommunerna med skattesats under 30 procent omfattar drygt 6 procent av befolkningen medan det i högskattekommunerna med utdebitering över 33,50 bor 5,6 procent. Utdebiteringsspannet mellan 31,50 och 32,50 omfattar inemot en tredjedel av befolkningen.

Förvärvsinkomsterna varierar över landet och därmed det kommunala beskattningsunderlaget. Skattekraft är ett mått som används som beteckning på det skatteunderlag som härrör från kommunens egna invånare. I genomsnitt för riket var skattekraften 101.837 kr per invånare. Av kommunerna hade Danderyd i Stockholms län den högsta skattekraften med 172 procent av riksgenomsnittet och Borgholm i Kalmar län den lägsta med 73 procent av riksgenomsnittet (tabell 3.33 i tabellbilagan).

3.25 Diagram. Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1998.

Population by total municipal tax rate.

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1998 (se även tabell 3.34 i tabellbilagan).

Utbetalning av kommunalskattemedel till kommuner och landsting

Kommunalskatten fastställs av kommunfullmäktige men uppbärs av staten. Kommunalskatten vidarebefordras sedan från staten till kommunerna. Från och med år 1993 grundas statens utbetalning av kommunalskattemedel på senast kända skatteunderlaget i kommunen respektive landstinget. Eftersom detta blir känt med två års eftersläpning i förhållande till kommunernas verksamhetsår räknas skatteunderlaget upp med en faktor som motsvarar den beräknade ökningen av skatteunderlaget de två efterföljande åren. Den prognostiserade utvecklingen följs upp och när det slutliga taxeringsutfallet är känt görs en slutavräkning. Det nya systemet har inför år 1998 ändrats så tillvida att slutavräkningen inte längre görs individuellt på kommun- och landstingsnivå. I stället görs det en kollektiv slutavräkning som innebär att skillnaden mellan preliminära och slutliga kommunal- och landstingskattemedel på riksnivå regleras med ett enhetligt belopp per invånare i kommunen eller landstinget.

Systemförändringen som gjordes 1993 medförde att den tidigare tvååriga eftersläpningen upphörde. Det nya systemet underlättar den kommunala planeringen genom att utgifter och inkomster kommer bättre i fas.

Bidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting

Ett nytt statsbidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting tillämpas från 1996. Utjämningsystemet innehåller dels ett *system för inkomstutjämnning*, dels ett *system för kostnadsutjämnning* för skillnader i strukturella förhållanden. Kommuner och landsting vars skattekraft eller strukturella förhållanden är bättre än genomsnittet för riket erlägger utjämningsavgift. Om skattekraften är lägre än riksgenomsnittet eller om de strukturella förhållandena är sämre än riksgenomsnittet utgår utjämningsbidrag. I princip skall de sammanlagda avgifterna vara lika stora som de sammanlagda bidragen – utjämningsystemet kan på så sätt sägas vara ”självfinansierat” inom kommunsektorn. Via utjämningsystemet förflyttas brutto 21 miljarder från kommuner och landsting som ligger bättre till än riksnittet till kommuner och landsting under rikssnittet. Förutom inkomst- och kostnadsutjämnning ingår i systemet också ett *generellt statsbidrag* som betalas ut med ett enhetligt belopp per invånare. Via det nya bidrags- och utjämningsystemet överförs år 1998 ca 75 miljarder kr från staten till kommuner och landsting⁷.

Nedanstående exempel för Sollentuna och Dorotea visar hur det nya systemet fungerar i det enskilda fallet för 1998. Värdena i sammanställningen avser kr per invånare.

	Sollentuna	Dorotea
Inkomstutjämnning	- 4 873	3 463
Kostnadsutjämnning	976	10 511
Generellt statsbidrag:		
invånarrelaterat	5 819	5 819
åldersrelaterat	430	623
Summa bidrag kr/inv	2 352	20 416

Sollentuna är en kommun som har en skattekraft som ligger drygt 25 procent över riksgenomsnittet och som får avdrag inom ramen för inkomstutjämnningen. Doroteas skattekraft ligger drygt 16 procent under riksgenomsnittet och får ett positivt inkomstutjämningsbidrag. Båda kommunerna har strukturella förhållanden som ligger sämre till än snittet vilket innebär att de erhåller ett positivt bidrag inom ramen för kostnadsutjämningsystemet. Kostnadsstrukturen i Dorotea är dock betydligt mera oförmånlig än i Sollentuna.

3.7 Socialavgifter

Socialavgifterna är i ekonomisk mening till viss del avgifter, som till denna del grundar förmåner i form av rätt till sjukpenning, pensioner, A-kassa m.m. Till resterande del är dessa avgifter i ekonomisk mening skatter, som ej grundar några förmåner. Andra avgifter är i sin helhet att betrakta som skatter. Schablonmässigt kan skattedelen av avgifterna uppskattas till ca 60 procent⁸.

Socialavgifterna tas ut i olika former. Den första typen är de avgifter som betalas in av arbetsgivarna och som kallas för *arbetsgivaravgifter*. Egenföretagarnas motsvarande avgifter kallas för *egenavgifter*. Den andra formen är de *allmänna egenavgifter* – från 1998 allmän pensionsavgift – som betalas direkt av både anställda och egenföretagare.

En tredje typ är den *särskilda löneskatten* som är att betrakta som en renodlad skatt. Den särskilda löneskatten skall motsvara skattedelen av socialavgifterna och betalas på förvärvsinkomster som inte är förmånsgrundande, på vissa försäkringsersättningar och på pensionskostnader. Den särskilda löneskatten tillkom i samband med skattereformen i början av 1990-talet i syfte att ge inkomsterna en mera likformig beskattning.

År 1996 uppgick socialavgifterna inkl. den särskilda löneskatten totalt till 286 miljarder kr vilket innebär att de svarade för nästan hälften av de skatter som tas ut på arbete.

Underlagen

År 1998 gäller i korthet följande för beräkning av underlaget för socialavgifterna.

Avgiftsunderlag för *arbetsgivaravgifterna* är löntagarens bruttoersättning inkl. skattepliktiga förmåner och exkl. kostnadsavdrag. Om den utbetalda ersättningen är mindre än 1000 kr under ett år skall inte avgift betalas. Underlaget för egenföretagarnas *egenavgifter* är i huvudsak nettointäkten av näringsverksamhet. För personer över 65 år betalas istället för arbetsgivaravgift och egenavgift särskild löneskatt på förvärvsinkomster.

För den *allmänna pensionsavgiften* som betalas direkt av individerna är avgiftsunderlaget inkomster mellan 0,24 och 7,5 basbelopp. Allmän pensionsavgift betalas inte när man fyllt 65 år. Den allmänna pensionsavgiften är liksom företagarnas *egenavgifter* avdragsgill vid taxeringen.

7) I beloppet ingår de s.k. "Perssonpengarna" om 3,6 miljarder kr som utbetalas andra halvåret 1998.

8) För löneskatten som skall återspegla avgiftens skattedel är avgiftsuttaget år 1998 24,26 procent medan arbetsgivaravgifterna och den allmänna pensionsavgiften tillsammans har en uttagsprocent på nästan 40 procent.

Underlaget för den *särskilda löneskatten* är sådan näringsverksamhet där den skattskyldige inte själv är aktiv (s.k. passiv näringsverksamhet) eller är äldre än 65 år. Även för lön och annan arbetsersättning till personer som är äldre än 65 år samt för vissa försäkringsersättningar som kan anses ersätta arbetsinkomst utgår särskild löneskatt. På de kostnader som en arbetsgivare har för pensionsutfästelser till anställda tas ut särskild löneskatt på pensionskostnader.

I samband med infasningen av det nya pensionsystemet som görs fr.o.m. 1999 och åren framöver ändras reglerna för avgiftsuttaget avseende personer över 65 år för vilka det idag endast betalas särskild löneskatt. Ändringen har att göra med att intjänande av pensionsrätt med det nya systemet skall ske även i de fall man fortsätter att arbeta efter 65 år. För arbetsersättningar för de över 65 år skall i framtiden betalas arbetsgivaravgift eller egenavgift i form av ålderspensionsavgift (men inte övriga avgifter). Allmän pensionsavgift skall också tas ut. Löneskatt skall betalas liksom idag men med ett lägre belopp än det som gäller för löneskatten i övrigt.

Avgiftssatser

Som framgår av tabell 3.26 har avgiftsuttaget förskjutits under 1990-talet. Arbetsgivar- och egenavgifter har sänkts vilket uppvägs av att allmänna egenavgifter införts som successivt höjts.

Våren 1999 kommer förslag att lämnas om avgifter som skall gälla fr.o.m. år 2000 för finansiering av det nya pensionsystemet. En höjning av den allmänna pensionsavgiften är aktuell. Tanken är att höjningen skall kompenseras med andra åtgärder inom skattesystemets ram.

Avgiftsuttaget är sammansatt av olika delavgifter avsedda för olika ändamål. Sammansättningen av arbetsgivaravgifter och egenavgifter 1998 och 1999 framgår av tabell 3.27.

En genomgripande förändring av det allmänna ålderspensionssystemet börjar genomföras med start 1999. Ålderspensionsreformens syfte är att skapa ett system som är följtsamt mot den samhällsekonomiska och demografiska utvecklingen. Det reformerade ålderspensionssystemet skall omfatta såväl ett standard-skydd enligt inkomstbortfallsprincipen som ett grund-

skydd för dem som haft inga eller låga förvärvsinkomster. Pensionsreformen innebär isolerat sett inga förändringar i det totala avgiftsuttaget 1999. Däremot ändras strukturen. Tilläggsavgiften ändras namn till ålderspensionsavgift. En efterlevandepensionsavgift införs och folkpensionsavgiften och delpensionsavgiften tas bort. Nuvarande sjukförsäkringsavgift delas upp i en sjukförsäkringsavgift och en föräldraförsäkringsavgift. Arbetarskyddsavgiften och lönegarantiavgiften upphör medan arbetsmarknadsavgiften höjs i motsvarande grad. Allmänna löneavgiften höjs till 8,04 procent. Avgiftsuttaget sammantaget sett ändras endast marginellt mellan 1998 och 1999.

3.27 Tabell. Avgiftssatser för arbetsgivaravgifter och egenavgifter efter ändamål år 1998 och 1999.

Compulsory social security contributions rates by purpose.

	Arbetsgivaravgift, %		Egenavgifter, %	
	1998	1999	1998	1999
ATP-avgift/Ålderspensionsavgift	6,40	6,40	6,40	6,40
Efterlevandepensionsavgift		1,70		1,70
Folkpensionsavgift	6,83		6,83	
Delpensionsavgift	0,20		0,20	
Sjukförsäkringsavgift	7,90	7,50	8,66	8,23
Föräldraförsäkringsavgift		2,20		2,20
Arbetskadavgift	1,38	1,38	1,38	1,38
Arbetsmarknadsavgift	5,42	5,84	3,30	3,30
Arbetarskyddsavgift	0,17			
Lönegarantiavgift	0,25			
Allmän löneavgift	4,48	8,04	4,48	8,04
Summa	33,03	33,06	31,25	31,25

3.26 Tabell.

Avgiftssatser för socialavgifter för olika huvudgrupper i procent av lön/inkomst.

Compulsory social security contributions by main group as percentages of earning.

Avgiftsslag	Avgiftsuttag, procent									
	1990	1991*	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999**
Arbetsgivaravgifter	38,97	38,02	34,83	31,00	31,36	32,86	33,06	32,92	33,03	33,06
Egenavgifter	34,19	34,75	33,85	29,55	29,75	31,25	31,25	31,25	31,25	31,25
Allmänna egenavgifter (allmän pensionsavgift)	-	-	-	0,95	1,95	3,95	4,95	5,95	6,95	6,95
Särskild löneskatt	-	22,20	21,85	17,69	17,89	21,39	21,39	22,42	24,26	24,26

*1) Genomsnitt för året. Olika avgifter gällde före och efter halvårsskiftet.

**1) Särskilda bestämmelser gäller för personer som har full ålderspension och som är födda 1938 eller senare.

Den särskilda löneskatten som tas ut på inkomster som inte grundar rätt till socialförsäkringsförmåner skall motsvara skattedelen av socialavgifterna. Inkomståret 1998 är skattesatsen 24,26 procent av underlaget. Skattesatsen har utifrån egenföretagarens avgifter och allmänna egenavgifter beräknats enligt följande. Beräkningen är en schablonmässig konvention som lades fast då löneskatten infördes vid den stora skattereformen i början av 1990-talet.

Avgift	Procent
Hela folkpensionsavgiften	6,83
Hälften av	
– sjukförsäkringsavgiften	(8,66)
– tillägspensionsavgiften	(6,40)
– delpensionsavgiften	(0,20)
– arbetsskadeavgiften	(1,38)
– arbetsmarknadsavgiften	(3,30)
	9,97
Hela den allmänna löneavgiften	4,48
Hälften av den allmänna pensionsavgiften minskad med en procentenhet	2,98
Summa	24,26

De allmänna egenavgifterna som direktdebiteras löntagare och företagare har också varierat i sammansättning över åren (se tabell 3.28). Fr.o.m. år 1998 finns bara en pensionsavgift. Avgiftsuttaget hålls oförändrat på 6,95 procent år 1999.

Undantagsregler

Det finns två undantag från de grundläggande reglerna för avgiftsuttaget som tillkommit av regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska skäl.

Som ett regionalpolitiskt stöd till näringslivet i speciellt utsatta delar av landet, får arbetsgivare och egenföretagare som bedriver viss verksamhet inom vissa kommuner i stödområdet sätta ned arbetsgivar- eller egenavgiften med 8 procentenheter. Nedsättningen ges till och med år 2000. Nedsättningen omfattar ca 4000 arbetsgivare och 4000 egenföretagare. Värdet av nedsättningen kan utifrån förhållandena 1998 beräknas till 400 mkr per år.

Det andra undantaget gäller den generella arbetsgivaravgiftssänkning med 5 procentenheter på lönesumma upp till viss nivå som tillkom 1997 i syfte att underlätta för företagen att expandera. År 1998 gäller att nedsättningen med 5 procentenheter görs upp till en lönesumma på 850.000 kr vilket för helår räknat innebär en maximal nedsättning om 42.500 kr per företag. Även egenföretagare ges en motsvarande nedsättning. Värdet på nedsättningen kan för helåret 1998 uppskattas till 5 miljarder kr.

3.8 Beskattning av tjänstegruppliv

Särskild premieskatt betalas på premie för grupplivförsäkring och för utbetalt belopp som motsvarar ersättning på grund av sådan försäkring. Beskattningen av tjänstegruppliv i dess nuvarande form kom till i samband med skattereformen i början av 1990-talet som en del av de basbreddningar som syftade till en mer likformig och neutral beskattning av löneförmåner. Tidigare hade förmånen av tjänstegruppliv inte beskattats. Istället för att direkt förmånsbeskatta individerna valdes som teknisk lösning att ta ut skatten av svenska försäkringsföretag, utländska försäkringsföretag ifråga om verksamhet som bedrivs här i landet och i vissa fall av arbetsgivare och näringsidkare.

År 1997 gav beskattningen av tjänstegruppliv skatteinkomster på 910 miljoner kr.

Skatten på tjänstegruppliv har satts att motsvara genomsnittlig kommunalskattesats och uttaget av särskild löneskatt. Att skattesatserna blir så olika (se nedan) sammanhänger med att beskattningsunderlaget i en del fall utgörs av förmånen efter skatt och i andra fall förmånen inkl. skatt.

För försäkringsföretag är skattesatsen 45 procent av beskattningsunderlaget (år 1998). Underlaget utgörs av 95 procent⁹⁾ av de premieinkomster som inkommer till försäkringsföretaget och avser grupplivförsäkring i tjänsten eller yrket. Skatteplikt inträder när premie tas emot.

För staten och andra arbetsgivare som utan att försäkring tecknats för anställdas räkning, betalar ut er-

3.28 Tabell.

Allmänna egenavgifter i procent av avgiftsbelagd förvärvsinkomst.

General social security charges by purpose.

Avgiftstyp	Avgiftssats, %		1995	1996	1997	1998	1999
	1993	1994					
Allmän sjukförsäkringsavgift	0,95	0,95	2,95	3,95	4,95		
Allmän arbetslöshetsförsäkringsavgift		1,00					
Allmän pensionavgift			1,00	1,00	1,00	6,95	6,95
Samtliga allmänna egenavgifter	0,95	1,95	3,95	4,95	5,95	6,95	6,95

9) Att underlaget begränsas till 95 procent beror på att 5 procent av premien schablonmässigt antas gå till omkostnader i försäkringsföretaget.

10) I den mån betalning av premie på motsvarande försäkring till svenskt försäkringsföretag hade föranlett skatteplikt för det svenska försäkringsföretaget.

sättning som motsvara ersättning på grund av grupplivförsäkring är skattesatsen 81,83 procent. Underlaget utgörs av utbetalt belopp. Skatteplikt inträder vid utbetalning.

För att uppnå en neutral beskattning i de fall arbetsgivare och näringsidkare väljer utlandstecknade försäkringar finns en skatteplikt¹⁰ direkt för arbetsgivaren/näringsidkaren eftersom utländska försäkringsföretag inte kan omfattas av svensk premieskatt. I dessa fall är beskattningsunderlaget 95 procent av betald premie och skatten uppgår till 81,83 procent av underlaget.

3.9 Skattereduktion för byggnadsarbeten ("ROT-avdraget")

I syfte att stimulera byggarbetsmarknaden har under åren 1993-1999 med vissa avbrott givits en skattereduktion "ROT-avdrag" då man anlitar någon för att reparera, bygga om eller bygga till sitt hus. Skattereduktionen ges till ägare till villor, radhus, fritidshus, hyreshus med bostäder samt bostadsrättsinnehavare. Skattereduktionen är 30 procent av arbetskostnaden (inklusive moms) för åtgärderna. Största möjliga skattereduktion sammantaget för arbeten som utförts under tiden den 15 april 1996 till den 31 mars 1999 är 14.000 kr för småhus (motsvarande en arbetskostnad på 46.700 kr). Har man både villa och fritidshus får avdrag göras med 14.000 kr för arbete på vart och ett av husen. Om man reparerar eller bygger om i sin bostadsrättslägenhet är den maximala skattereduktionen sammanlagt för samma period 7000 kr (motsvarande en arbetskostnad på 23.300 kr). För hyreshus och bostadsrättsföreningar gäller särskilda regler för ROT-avdrag.

Under den period som kan överblickas via taxeringsutfallet nämligen fram t.o.m. inkomståret 1997 har ROT-avdrag givits med sammantaget 5,7 miljarder kr varav 2,6 miljarder till fysiska personer (tabell 3.29).

Hittills har ROT-avdraget förlängts över åren genom särskilda beslut. Tjänstebeskattningsutredningen och Branschsaneringsutredningen har i betänkanden under 1997 föreslagit att avdraget permanentas.

3.29 Tabell. ROT-avdraget åren 1993-1997.

Special tax reduction for stimulating repairs, rebuildings and extendings of houses and apartments.

	1993	1994	1995	1996	1997 prel.	Summa för hela perioden
<i>Antal:</i>						
Fysiska personer	97 190	213 147	-	112 348	195 968	618 653
Juridiska personer	5 678	11 145	-	7 654	3 737	28 214
Summa	102 868	224 292	-	120 002	199 705	646 867
<i>Belopp i milj kr:</i>						
Fysiska personer	423	989	-	499	735	2 647
Juridiska personer	602	1 533	-	680	267	3 082
Summa	1 025	2 522	-	1 179	1 002	5 728

Källa: Riksskatteverket.

Tabellbilaga:

- 3.30 Tabell.** Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst.
- 3.31 Tabell.** Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt ("brytpunkten") åren 1991-1996.
- 3.32 Tabell.** Kommunerna (antal) fördelade efter total kommunal skattesats år 1996, länsvis.
- 3.33 Tabell.** Skattekraft och total kommunal skattesats (till landsting, kommun och församling) 1998 i Sveriges 288 kommuner.
- 3.34 Tabell.** Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1998, länsvis.

Källor och lästips

Ekonomistyrningsverket:

- Inkomstliggaren (hänvisningar till aktuella skattelagar och skatteförordningar)
- Budgetprognos (4 gånger om året).
- Statens Finanser (populär framställning om bl.a. skatterna)

Riksskatteverket:

- De svenska skatternas historia
- Fick-data (häfte i fickformat med översikt av de vanligaste skatte- avgiftssatserna m.m).
- RSV-Nytt (sammandrag av förslag i betänkanden, propositioner, beslut om förändringar m.m.; utkommer ungefär varannan vecka).

Statistiska centralbyrån:

- Inkomster, skatter och bidrag. Totalräknad statistik. Individ och familjeuppgifter. Riket – län – kommuner. Statistiska meddelanden serie If 20.
- Inkomstfördelningsundersökningen. Statistiska meddelanden serie If 21.
- Taxeringsutfallet. Statistiska meddelanden serie O 21.

- STATUS (en mikrosimuleringsmodell på diskett för beräkningar av skatt m.m. för olika familjetyper dels enligt gällande regler dels med möjlighet att testa effekter av regeländringar).
- Årsbok för Sveriges kommuner.

Övrigt:

- ESO-rapporten: Lönar sig arbete? (Ds 1997:73)
- Konjunkturinstitutet: Konjunkturläget samt Analysunderlag till Konjunkturläget
- Finansdepartementet: Beräkningskonventioner. (Konventioner för beräkning och redovisning av budgeteffekter vid ändrade skatte- och avgiftsregler. Rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet).
- Prop. 1997/98:151: Inkomstgrundad ålderspension, m.m.

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS):

- Valfärdspolitik i kristid – håller arbetslinjen? SNS-förlag 1998.

3.30 Tabell.

Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Uppgifter om antal inkomsttagare, inkomstsummor samt skatt på arbete i form av inkomstskatt och allmänna egenavgifter. Inkomståret 1996.

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing number of persons, income amounts (MSEK), central government income tax for individuals (MSEK), local government income tax for individuals (MSEK), general social security contributions (MSEK) and sum of these taxes (MSEK). Income year 1996.

Taxerad förvärvsinkomst tkr	Antal personer	Taxerad förvärvsinkomst mkr	Skatt på arbete (mkr) i form av			Summa
			Statlig inkomstskatt	Kommunal inkomstskatt	Allmänna egenavgifter	
0	271 065	0	0	0	1	1
- 20	303 181	2 917	15	251	103	370
20 - 40	245 200	7 271	22	1 309	294	1 626
40 - 60	539 554	27 542	28	2 326	396	2 750
60 - 80	440 434	30 846	44	5 533	544	6 121
80 - 100	433 885	39 122	43	9 206	996	10 245
100 - 120	546 315	60 259	55	15 342	1 709	17 106
120 - 140	646 015	84 034	64	22 473	2 631	25 168
140 - 160	663 835	99 438	66	27 329	3 596	30 991
160 - 180	640 038	108 652	64	30 519	4 405	34 987
180 - 200	564 565	107 066	56	30 537	4 583	35 175
200 - 220	446 728	93 585	45	26 982	4 153	31 181
220 - 240	331 316	75 982	297	21 949	3 417	25 663
240 - 260	219 842	54 783	1 108	15 868	2 478	19 454
260 - 280	147 257	39 642	1 455	11 508	1 744	14 707
280 - 300	108 582	31 430	1 614	9 164	1 324	12 102
300 - 320	78 936	24 421	1 562	7 128	971	9 662
320 - 340	59 939	19 740	1 480	5 765	744	7 988
340 - 360	46 067	16 105	1 372	4 705	566	6 644
360 - 400	68 252	25 827	2 524	7 603	825	10 953
400 - 500	87 691	38 853	4 650	11 459	1 080	17 189
500 - 1000	69 147	43 476	6 828	12 960	835	20 623
1000 -	7 308	11 736	2 495	3 504	84	6 082
Samtliga	6 965 149	1 042 727	25 890	283 421	37 479	346 790
varav för följande kategorier:						
1. Pensionärer	1 631 543	186 649	2 767	45 179	136	48 082
2. Ungdomar	751 778	49 829	130	12 832	2 419	15 381
3. Egenföretagare	162 857	19 708	340	5 310	907	6 557
4. Löntagare	3 509 072	711 159	22 099	200 982	32 264	255 345
5. Övriga	909 899	75 382	554	19 118	1 753	21 425

Anm: Kategorierna i tabellen är avgränsade på följande sätt. Ingen under 18 år är med. Grupp 1 består av ålderspensionärer. De är således 65 år eller äldre. Grupp 2 är ungdomar i åldern 18-24 år. Inget krav finns på inkomst. Grupp 3 och 4 är personer med minst 10.000 kronor i förvärvsinkomst (definierad som summan av lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet). Är lönen större än inkomst av aktiv näringsverksamhet så förs man till löntagare. I annat fall till företagare. Om förvärvsinkomst saknas eller är under 10.000 kronor så ingår man i övriggruppen.

Källa: Bearbetning av Storumålet 1996. SCB:s inkomststatistik.

3.31 Tabell.

Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt ("brytpunkten") åren 1991-1996.

Number of persons (thousands) and share of persons with income level above the level for central government income tax showing persons more than 20 years old and full-time employed by gender.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Samtliga över 20 år (inkl. pensionärer):						
Antal, tusental						
Män	1 052	876	839	930	791	821
Kvinnor	308	213	230	284	193	231
Samtliga	1 360	1 088	1 068	1 214	984	1 052
Andel i procent						
Män	34	28	27	30	25	26
Kvinnor	9	6	7	9	6	7
Samtliga	21	17	17	19	15	16
Heltidsanställda 20-64 år:						
Antal, tusental						
Män	789	625	598	679	577	610
Kvinnor	230	147	162	210	138	170
Samtliga	1 019	772	760	889	715	780
Andel i procent						
Män	53	43	47	52	42	44
Kvinnor	24	16	19	24	15	19
Samtliga	42	33	35	40	31	34

Källa: Statistiska centralbyrån. HINK.

3.32 Tabell.**Kommunerna (antal) fördelade efter total kommunal skattesats år 1996, länsvis.**

Number of municipalities by total local income tax rates in different counties.

Län	Total kommunal skattesats, kr per skattekrona									summa kommuner	Medel-därav med skattesats över medel-skattesatsen för riket	skatte-sats, kr per skattekrona
	30,00- -29,99	30,50- 30,49	31,00- 30,99	31,50- 31,49	32,00- 31,99	32,50- 32,49	33,00- 32,99	33,50- 33,49				
Stockholms län	8	2	7	3	5	-	-	-	-	25	3	30,08
Uppsala län	-	-	1	-	1	-	3	1	-	6	4	31,82
Södermanlands län	-	-	2	3	4	-	-	-	-	9	4	31,44
Östergötlands län	-	-	-	2	3	3	5	-	-	13	10	32,08
Jönköpings län	1	-	1	2	3	5	1	-	-	13	8	31,62
Kronobergs län	1	-	-	-	2	2	3	-	-	8	6	31,93
Kalmar län	-	-	-	-	-	1	4	5	2	12	12	33,03
Gotlands län	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	34,02
Blekinge län	-	-	-	-	-	-	2	3	-	5	5	32,99
Skåne län	7	6	8	10	2	-	-	-	-	33	1	30,66
Hollands län	-	-	4	-	2	-	-	-	-	6	1	30,96
Västra Götalands län	-	-	2	3	5	19	7	7	6	49	44	32,33
Värmlands län	-	-	-	-	-	-	2	6	8	16	16	33,36
Örebro län	-	-	-	-	-	1	4	7	-	12	12	32,84
Västmanlands län	-	-	-	1	-	-	3	4	3	11	10	32,29
Dalarnas län	-	-	-	-	-	1	7	7	-	15	15	32,87
Gävleborgs län	-	-	-	-	2	2	1	4	1	10	9	32,51
Västernorrlands län	-	-	-	-	-	1	-	2	4	7	7	33,19
Jämtlands län	-	-	-	-	-	1	-	2	5	8	8	32,97
Västerbottens län	-	-	-	-	-	-	4	7	4	15	15	33,05
Norrbottens län	-	-	-	1	-	4	5	4	-	14	13	32,60
Hela riket	17	8	25	25	29	40	51	59	34	288	204	31,65

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1998.

3.33 Tabell.

Skattekraft och total kommunal skattesats (till landsting, kommun och församling) 1998 i Sveriges 288 kommuner.

Local government tax base in different communities in relation to average tax base for the whole country and total local tax rate in different parts of Sweden.

Län/kommun	Andel av medel-skatte-kraften, %	Total skatte-sats, %	Dito värde för församling lägsta högsta		Län/kommun	Andel av medel-skatte-kraften, %	Total skatte-sats, %	Dito värde för församling lägsta högsta	
Hela Riket	100,0	31,65	26,51	34,75	Jönköpings län:	92,4	31,62	29,98	33,15
Stockholms län:	118,2	30,08	26,51	32,09	Aneby	75,8	32,20		
Botkyrka	94,0	31,92			Eksjö	88,9	32,61		
Danderyd	172,3	26,76			Gislaved	96,3	31,57		
Ekerö	121,0	30,21			Gnosjö	97,1	30,98		
Haninge	104,6	31,78			Habo	91,1	29,98		
Huddinge	108,9	31,18			Jönköping	95,6	31,10		
Järfälla	122,3	30,68			Mullsjö	85,2	31,82		
Lidingö	152,5	28,73			Nässjö	90,5	32,28		
Nacka	126,1	29,47			Sävsjö	78,5	31,98		
Norrtälje	92,7	31,82			Tranås	87,7	32,10		
Nynäshamn	105,0	31,53			Vaggeryd	91,3	31,32		
Salem	113,2	30,99			Vetlanda	86,7	32,06		
Sigtuna	109,1	30,89			Värnamo	98,1	32,36		
Sollentuna	125,5	29,61			Kronobergs län:	92,4	31,93	29,51	33,00
Solna	119,9	29,35			Alvesta	88,6	31,98		
Stockholm	121,1	30,01			Lessebo	89,8	32,55		
Sundbyberg	113,4	29,91			Ljungby	92,1	31,51		
Södertälje	102,5	30,85			Markaryd	84,0	32,45		
Tyresö	115,3	31,16			Tingsryd	81,5	32,65		
Täby	143,7	26,51			Uppvidinge	85,5	32,95		
Upplands-Bro	108,0	31,50			Växjö	98,3	32,13		
Upplands-Väsby	115,3	31,24			Älmhult	92,1	29,84		
Vallentuna	110,4	29,53			Kalmar län:	89,4	33,03	32,29	34,03
Vaxholm	116,1	30,90			Borgholm	72,8	33,84		
Värmdö	108,4	30,79			Emmaboda	93,3	32,99		
Österåker	112,7	30,52			Hultsfred	84,7	33,75		
Uppsala län:	98,3	31,82	30,52	33,19	Högsby	77,1	33,34		
Enköping	94,3	32,50			Kalmar	93,7	33,01		
Håbo	112,3	30,52			Mönsterås	91,7	32,98		
Tierp	86,6	32,52			Mörbylånga	84,5	32,53		
Uppsala	99,8	31,57			Nybro	89,4	33,13		
Älvkarleby	97,5	33,09			Oskarshamn	99,6	32,40		
Östhammar	92,9	32,97			Torsås	76,2	33,19		
Södermanlands län:	96,5	31,44	30,74	32,32	Vimmerby	85,6	33,40		
Eskestuna	94,6	31,92			Västervik	88,8	32,99		
Flen	89,9	31,99			Gotlands län:	81,6	34,02	33,66	34,41
Gnesta	92,4	31,83			Gotland	81,6	34,02		
Katrineholm	91,3	30,75			Blekinge län:	94,2	32,99	32,51	33,58
Nyköping	100,5	31,02			Karlshamn	98,4	32,52		
Oxelösund	110,9	31,49			Karlskrona	94,2	33,21		
Strängnäs	99,6	30,98			Olofström	97,6	33,08		
Trosa	108,9	31,19			Ronneby	90,4	32,83		
Vingåker	87,1	31,83			Sölvesborg	90,1	33,31		
Östergötlands län:	94,2	32,08	31,38	33,25	Skåne län:	94,6	30,66	28,32	32,33
Boxholm	85,5	31,38			Bjuv	90,3	31,02		
Finspång	96,7	32,28			Bromölla	95,0	31,20		
Kinda	82,3	32,86			Burlöv	97,6	30,51		
Linköping	100,1	31,60			Båstad	90,6	30,50		
Mjölby	88,6	31,85			Eslöv	89,9	31,09		
Motala	91,3	31,99			Helsingborg	99,2	30,44		
Norrköping	94,1	32,52			Hässleholm	87,7	30,74		
Söderköping	89,5	32,54			Höganäs	103,3	30,34		
Vadstena	94,7	32,56			Hörby	79,8	29,77		
Valdemarsvik	81,5	32,57			Höör	86,9	31,17		
Ydre	78,0	31,45			Klippan	87,3	30,78		
Åtvidaberg	89,6	32,05			Kristianstad	93,6	31,82		
Ödeshög	76,7	32,49			Kävlinge	103,7	29,13		

Län/kommun	Andel av medel-skatte-kraften, %	Total skatte-sats, %	Dito värde för församling lägsta högsta		Län/kommun	Andel av medel-skatte-kraften, %	Total skatte-sats, %	Dito värde för församling lägsta högsta	
Landskrona	92,2	30,74			Trollhättan	100,4	32,19		
Lomma	122,9	29,62			Töreboda	78,0	32,42		
Lund	101,3	31,04			Uddevalla	92,4	33,89		
Malmö	92,0	31,00			Ulricehamn	88,8	32,08		
Osby	86,4	31,29			Vara	79,6	31,85		
Perstorp	95,1	30,65			Vårgårda	83,7	32,13		
Simrishamn	84,2	31,62			Vänersborg	98,3	33,00		
Sjöbo	79,5	30,19			Åmål	92,7	33,16		
Skurup	86,2	31,04			Öckerö	96,6	31,83		
Staffanstorps	108,7	29,97			Värmlands län:	95,2	33,36	32,69	34,54
Svalöv	86,9	30,92			Arvika	89,1	32,96		
Svedala	99,7	30,30			Eda	84,4	33,09		
Tomelilla	77,0	31,47			Filipstad	91,1	33,13		
Trelleborg	91,9	30,14			Forshaga	93,3	33,67		
Vellinge	120,6	28,52			Grums	96,8	33,95		
Ystad	91,5	30,48			Hagfors	94,6	33,87		
Åstorp	88,9	30,67			Hammarö	111,3	33,13		
Ängelholm	95,4	29,60			Karlstad	103,1	32,95		
Örkelljunga	81,6	29,48			Kil	93,9	33,44		
Östra Göinge	88,6	31,47			Kristinehamn	95,1	34,08		
Hallands län:	94,0	30,96	30,23	32,08	Munkfors	95,0	33,95		
Falkenberg	84,4	31,75			Storfors	92,5	33,73		
Halmstad	94,3	30,65			Sunne	86,1	33,69		
Hylte	89,0	30,91			Säffle	90,2	33,49		
Kungsbacka	110,2	30,66			Torsby	85,0	33,99		
Laholm	80,5	30,64			Årjäng	82,2	33,18		
Varberg	88,5	31,51			Örebro län:	96,4	32,84	32,18	33,70
Västra Götalands län:	97,2	32,33	30,72	34,50	Askersund	89,5	32,63		
Ale	100,7	32,33			Degerfors	97,6	32,84		
Alingsås	94,2	32,79			Hallsberg	93,5	33,02		
Bengtsfors	92,1	33,21			Hällefors	92,6	33,20		
Bollebygd	98,8	32,24			Karlskoga	106,7	32,89		
Borås	96,8	32,29			Kumla	96,7	32,18		
Dals-Ed	81,4	33,54			Laxå	96,0	33,38		
Essunga	79,4	31,75			Lekeberg	83,7	33,17		
Falköping	87,1	32,35			Lindesberg	94,2	33,04		
Färgelanda	83,1	32,62			Ljusnarsberg	88,3	33,33		
Grästorp	85,2	32,57			Nora	95,9	33,01		
Gullspång	81,0	34,41			Örebro	96,4	32,77		
Göteborg	101,9	32,28			Västmanlands län:	100,1	32,29	31,40	34,05
Götene	88,7	32,49			Arboga	97,2	33,01		
Herrljunga	83,0	32,37			Fagersta	105,0	33,98		
Hjo	87,0	32,60			Hallstahammar	98,2	32,72		
Härryda	109,0	32,10			Heby	79,0	33,50		
Karlsborg	90,7	32,39			Kungsör	96,5	32,82		
Kungälv	104,5	32,36			Köping	93,6	33,05		
Lerum	107,7	31,42			Norberg	94,2	33,95		
Lidköping	92,8	32,04			Sala	88,6	33,34		
Lilla Edet	89,7	32,94			Skinnskatteberg	90,6	32,82		
Lysekil	91,8	33,89			Surahammar	100,1	33,15		
Mariestad	92,7	32,49			Västerås	106,8	31,40		
Mark	86,5	32,50			Dalarnas län:	94,2	32,87	32,33	33,48
Mellerud	80,9	33,11			Avesta	97,9	32,88		
Munkedal	83,2	34,05			Borlänge	97,1	32,83		
Mölndal	110,7	31,32			Falun	101,2	32,60		
Orust	88,0	33,33			Gagnef	87,5	33,24		
Partille	109,2	32,03			Hedemora	90,4	32,86		
Skara	92,3	32,94			Leksand	87,8	32,41		
Skövde	98,7	30,91			Ludvika	99,4	33,27		
Sotenäs	91,2	32,39			Malung	88,8	32,53		
Stenungsund	104,5	33,35			Mora	91,2	32,72		
Strömstad	83,7	33,75			Orsa	81,7	33,23		
Svenljunga	83,4	31,97			Rättvik	84,9	33,33		
Tanum	78,6	33,46			Smedjebacken	96,8	33,21		
Tibro	87,7	30,85			Säter	87,3	32,74		
Tidaholm	86,5	31,80			Vansbro	83,3	33,43		
Tjörn	95,8	32,01			Älvdalen	83,6	33,04		
Tranemo	90,8	31,37							

Län/kommun	Andel av medel-skatte-kraften, %	Total skatte-sats, %	Dito värde för församling lägsta högsta		Län/kommun	Andel av medel-skatte-kraften, %	Total skatte-sats, %	Dito värde för församling lägsta högsta	
Gävleborgs län:	96,9	32,51	31,49	33,84	Västerbottens län:	93,6	33,05	32,50	33,75
Bollnäs	90,6	31,58			Bjurholm	78,9	32,82		
Gävle	103,6	32,48			Dorotea	83,5	33,65		
Hofors	103,3	33,01			Lycksele	92,6	33,05		
Hudiksvall	94,8	32,32			Malå	91,9	33,20		
Ljusdal	86,8	33,64			Nordmaling	81,9	33,15		
Nordanstig	82,7	33,26			Norsjö	87,1	33,55		
Ockelbo	86,5	33,25			Robertsfors	79,2	33,09		
Ovanåker	85,0	33,27			Skellefteå	96,0	32,93		
Sandviken	102,1	32,70			Sorsele	82,6	33,75		
Söderhamn	96,2	31,82			Storuman	84,8	33,15		
					Umeå	98,4	33,06		
Västernorrlands län:	100,1	33,19	32,25	34,75	Vilhelmina	83,4	33,58		
Härnösand	98,9	33,89			Vindeln	81,7	32,50		
Kramfors	90,4	33,87			Vännäs	89,2	32,77		
Sollefteå	90,4	34,03			Åsele	85,0	33,40		
Sundsvall	107,4	33,09							
Timrå	102,2	33,12			Norbottens län:	100,4	32,60	31,43	33,25
Ånge	92,0	33,67			Arjeplog	92,7	33,20		
Örnsköldsvik	97,8	32,38			Arvidsjaur	92,2	31,43		
					Boden	101,2	32,19		
Jämtlands län:	90,3	32,97	32,05	34,35	Gällivare	106,1	32,85		
Berg	76,4	33,93			Haparanda	83,1	32,37		
Bräcke	82,2	33,42			Jokkmokk	93,2	32,90		
Härjedalen	86,9	33,82			Kalix	97,1	32,89		
Krokoms	84,2	33,36			Kiruna	111,1	33,25		
Ragunda	84,6	34,32			Luleå	106,3	32,34		
Strömsund	82,8	33,79			Pajala	82,6	33,05		
Åre	82,8	33,56			Piteå	99,3	32,67		
Östersund	99,4	32,19			Älvsbyn	90,6	32,80		
					Överkalix	87,7	33,15		
					Övertorneå	80,1	32,45		

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1998.

3.34 Tabell.**Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1998, länsvis.**

Population by total municipal tax rate, by counties.

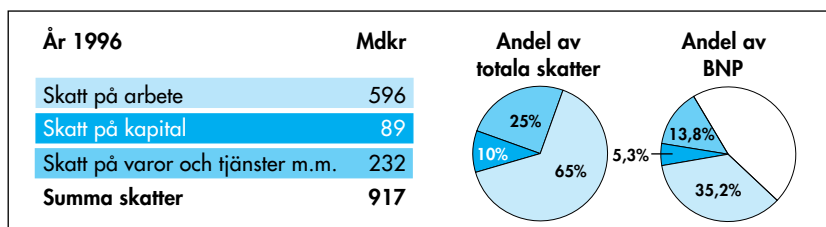
Län	Antal invånare i kommuner med nedanstående totala skattesats, kr per skattekrona									summa invånare
	-29,99	30,00- 30,49	30,50- 30,99	31,00- 31,49	31,50- 31,99	32,00- 32,49	32,50- 32,99	33,00- 33,49	33,50-	
Stockholms län	369 075	748 598	258 942	154 057	232 252	-	-	-	-	1 762 92
Uppsala län	-	-	17 011	-	185 971	78 428	9 063	-	-	290 473
Södermanlands län	-	61 759	70 348	124 763	-	-	-	-	-	256 870
Östergötlands län	-	-	9 782	200 533	40 533	163 512	-	-	-	414 360
Jönköpings län	9 556	-	10 140	127 893	49 058	114 030	17 391	-	-	328 068
Kronobergs län	15 708	-	-	-	46 854	83 770	32 689	-	-	179 021
Kalmar län	-	-	-	-	-	27 005	76 058	109 673	27 424	240 160
Gotlands län	-	-	-	-	-	-	-	-	57 791	57 791
Blekinge län	-	-	-	-	-	-	60 153	91 539	-	151 692
Skåne län	150 557	236 326	164 357	471 725	93 638	-	-	-	-	1 116 603
Hallands län	-	-	179 846	-	91 479	-	-	-	-	271 325
Västra Götalands län	-	-	60 380	101 621	58 072	927 937	122 230	118 129	97 242	1 485 611
Värmlands län	-	-	-	-	-	-	106 202	74 419	99 557	280 178
Örebro län	-	-	-	-	-	18 900	177 014	79 249	-	275 163
Västmanlands län	-	-	-	124 119	-	-	28 965	72 371	33 086	258 541
Dalarnas län	-	-	-	-	-	15 532	185 661	84 039	-	285 232
Gävleborgs län	-	-	-	-	56 109	128 329	38 432	41 393	20 373	284 636
Västernorrlands län	-	-	-	-	-	57 115	-	112 705	84 534	254 354
Jämtlands län	-	-	-	-	-	59 088	-	22 548	51 507	133 143
Västerbottens län	-	-	-	-	-	-	91 891	147 218	20 054	259 163
Norrbottnens län	-	-	-	7 546	-	117 485	96 175	41 111	-	262 317
Hela riket										
- summa	544 896	984 924	752 435	1 067 091	1 138 729	1 589 724	1 274 801	1 003 457	491 568	8 847 625
- andel i %	6	11	9	12	13	18	14	11	6	100

Källa: Statistiska centralbyrån, Årsbok för Sveriges kommuner 1998.

 *Beskattningens konst består i att plocka gåsen
på sådant sätt att man får största möjliga
mängd fjädrar med minsta möjliga väsende.*

JEAN BAPTISTE COLBERT

4 Skatt på kapital

- Nationalförmögenheten, dvs tillgångarna minus skulderna för alla sektorer i samhället, var 4.721 miljarder kr eller 535.000 kr per invånare (år 1995).
- Nettoförmögenheten i hushållssektorn var ca 300.000 kr per invånare (år 1995).
- De olika kapitalskatterna på individer och företag uppgick till 89 miljarder kronor eller ca 10.000 kr per invånare (år 1996).
- Kapitalskatterna motsvarade 1996 drygt 5 procent av BNP och utgjorde nästan 10 procent av totala skatteuttaget.
- Skatten på företagens vinster ”bolagsskatten” uppgick 1996 till 36 miljarder kr och svarar för drygt 40 procent av kapitalskatterna.

4.1 Historik

Beskattning av kapital förekom tidigt främst i samband med krig eller speciella krissituationer. Hit hör t.ex. de förmögenhetsskatter som utgick på 1570- och 1610-talen för att lösa in Älvsborgs fästning efter krig med Danmark liksom Karl XII:s förmögenhetsskatter på 1710-talet och samma typ av skatt år 1800, när man ville lösa en samhällsekonomisk kris. År 1861 infördes en proportionell skatt med en procent på behållen inkomst av kapital och arbete. År 1903 ersattes denna av en progressiv inkomstskatt. År 1911 infördes förmögenhetsskatt samordnad med den statliga inkomstskatten.

I samband med skattereformen 1990-1991 separerades skatt på inkomst av kapital från beskattningen av arbetsinkomster. Skatt på inkomst av kapital bildar således ett eget inkomstslag som numera beskattas fristående och enbart med en proportionell skattesats.

4.2 Skatt på kapital idag

Dagens kapitalbeskattning innefattar skatt på *löpande kapitalinkomster*, skatt på *innehav* av kapital samt skatt som tas ut då *kapitalet byter ägare*. Kapitalskatterna betalas i vissa delar direkt av hushållen. Andra delar av kapitalbeskattningen betalas administrativt via företagen men belastar slutligt hushållen. Exempel på det senare är t.ex. fastighetsskatten på hyreshus som betalas av ägaren men belastar hushållen via hyrorna. Avkastningsskatten på pensionsmedel är ett annat exempel. Den betalas av försäkringsbolagen men är en skatt på hushållens pensionssparande. Den del av kapitalbeskattningen som avser företagens vinster, ”bolagsskatten”, behandlas i kapitel 6 ”Särskilt om företagsbeskattning”.

Redovisningen i detta kapitel baseras i första hand på utfallet av den deklarationsgranskning som gjordes 1997 (”1997 års taxering”), dvs. inkomster och skatter hänförliga till inkomståret 1996. Beloppen redovisas endast på riksnivå.

I tabell 4.1 ges en översikt av intäkterna från kapitalskatterna för perioden 1991-1996. Kapitalskatterna inklusive bolagsskatten uppgick 1996 till 89 miljarder kr varav 36 miljarder kr avsåg bolagsskatt.

4.1 Tabell.

Översikt över kapitalbeskattningen 1991-1996 (inkl. bolagsskatten). Miljoner kronor.

Overview of taxes on capital 1991-1996 showing tax on capital income for individuals, tax on real estate for individuals, recurrent tax on wealth for individuals, inheritance tax, gift tax, special dividend tax for people not living in Sweden, taxes on real estate for legal entities, tax on pension fund earnings, recurrent tax on wealth for legal entities, turnover tax on securities, forestry levy and company profit tax. In MSEK.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Skatt på kapital – individerna betalningsskyldiga:							
Skatt på kapitalinkomst, netto (se anm.)	671	- 6 549	- 6 151	- 258	- 3 108	4 160	
Fastighetsskatt (individer)	8 688	9 043	10 616	10 731	10 835	15 037	
Förmögenhetsskatt (individer)	2 447	2 112	2 785	3 072	3 503	5 034	
Arvsskatt	1 190	1 000	811	1 000	1 085	1 165	1 573
Gåvoskatt	372	192	123	120	303	198	222
Kupongskatt	306	442	344	508	839	1 566	1 663
<i>Delsumma individer</i>	<i>13 674</i>	<i>6 240</i>	<i>8 528</i>	<i>15 173</i>	<i>13 457</i>	<i>27 160</i>	
Skatt på kapital – företagen betalningsskyldiga:							
Fastighetsskatt (företag)	7 424	7 874	3 804	4 197	4 429	8 951	
Avkastningsskatt på pensionsmedel	3 090	3 013	5 470	6 313	11 478	13 585	
Förmögenhetsskatt (företag)	62	62	70	72	81	114	
Skatt på värdepapper	3 869	311	-	-	-	-	
Skogsvårdsavgift	425	109	-	-	-	-	
Bolagsskatt	23 503	17 595	26 916	36 828	38 740	36 407	
<i>Delsumma företag exkl. bolagsskatt</i>	<i>14 870</i>	<i>11 369</i>	<i>9 344</i>	<i>10 582</i>	<i>15 988</i>	<i>22 650</i>	
<i>Delsumma företag inkl. bolagsskatt</i>	<i>38 373</i>	<i>28 964</i>	<i>36 260</i>	<i>47 410</i>	<i>54 728</i>	<i>59 057</i>	
Skatt på kapital – ofördelat							
Stämpelskatt	6 840	5 319	4 567	5 287	3 026	2 665	2 624
<i>Delsumma ofördelat</i>	<i>6 840</i>	<i>5 319</i>	<i>4 567</i>	<i>5 287</i>	<i>3 026</i>	<i>2 665</i>	<i>2 624</i>
Totalt exkl. bolagsskatt	28 544	17 609	17 872	25 755	29 445	49 810	
Totalt inkl. bolagsskatt	58 887	40 523	49 355	67 870	71 211	88 882	
Andel av BNP	4,1%	2,8%	3,4%	4,4%	4,3%	5,3%	

Anm: Skatt på kapitalinkomst omfattar skatt på räntor och utdelningar netto efter avdrag för skuldräntor samt reavinst (netto för förluster) vid försäljning av värdepapper, fastigheter m.m.

Källa: RSV, RRV.

Av tabell 4.1 framgår att intäkterna av skatt på kapital har varierat kraftigt mellan åren. Reavinsterna i hushållen har uppvisat stora fluktuationer vilket bl.a. kan tillskrivas regelförändringar (ingår i posten "skatt på kapitalinkomst, netto" i tabellen). Företagsvinsterna minskade i början av 1990-talet och intäkterna av bolagsskatten gick ned. Därefter har en kraftig ökning skett. Variationerna i den fastighetsskatt som betalas av företagen beror i första hand på regelförändringar.

Nedan redogörs för beskattningen av kapital mer i detalj. Först ges en beskrivning av "nationalförmögenheten" dvs. hur samhällets tillgångar och skulder är fördelade i olika sektorer i samhället.

4.3 Nationalförmögenheten och förmögenheten i hushållssektorn

Nationalförmögenheten

Genom att studera nationalförmögenheten, dvs. de samlade fasta och finansiella tillgångarna efter avdrag för skulder, får man en bättre förståelse av de olika inslag som finns i beskattningen av kapital. Ambitionen är att ha en likvärdig beskattning av olika kapitalplaceringar för att motverka sådan skatteplanering som uppstår om olika sätt att placera kapital beskattas olika hårt.

Tabell 4.2 visar hur kapitalbildningen ser ut i olika sektorer av ekonomin – hos hushåll, företag och offentlig sektor. Beloppen i tabellen avser tillgångar till marknadspris. Beskattningen (t.ex. fastighetsskatten) baseras i en del fall inte på det direkta marknadsvärdet. Vissa av tillgångarna t.ex. specialbyggnader såsom kyrkor, sjukhus och skolor belastas inte alls med någon kapitalskatt.

4.2 Tabell.

Nationalförmögenheten vid ingången av 1995 uppdelad på kapitaltyp och sektor. Miljarder kronor.

National wealth by type of capital and sector 1995 showing tangible fixed produced assets, stocks, tangible non-produced assets, financial assets, financial liabilities and total national wealth by sector: households (and private non-profit institutions serving households), non-financial corporate and quasi-corporate enterprises, financial institutions, central government, local government, social security funds. In BSEK.

	Hushållen	Företag		Staten	Kommuner	Socialför- säkr.instit.	Summa
		icke-finansiella	finansiella				
A. Fast realkapital (byggnader, maskiner, transportmedel)	1 097	1 825	66	254	602	1	3 846
B. Rörligt realkapital (lager)	9	200		2	1		213
C. Ej reproducerbara tillgångar (jordbruksmark, skog, malmgruvor, övrig mark)	576	410		31	241		1 258
D. Finansiella tillgångar	1 778 ¹⁾	2 340	4 114	407	143	563	9 344
E. Finansiella skulder:	- 831	- 4 184	- 3 478	- 1 291	- 153	- 3	- 9 940
Total förmögenhet, netto (dito i kr per invånare)	2 630 298 300	591 67 000	702 79 600	- 597 - 67 700	833 94 500	562 63 700	4 721 535 500
Andel av förmögenheten i resp sektor	56%	13%	15%	- 13%	18%	12%	100%
<i>Vissa relationstal för förmögenhetsbildningen:</i>							
Materiella tillgångar som andel av totala tillgångarna	49%	51%	2%	41%	86%	0%	36%
Skuldkvot (skuld i förhållande till tillgångar)	24%	88%	83%	186%	16%	1%	68%

¹⁾ I de finansiella tillgångarna för hushållssektorn ingår i denna tabell bostadsrätter till ett värde av 180 mdkr.

Källa: Statistiska centralbyrån. Realkapital och förmögenhet 1980-1995.

Nationalförmögenheten värderad till marknadspris uppgick 1995 till netto 4.721 miljarder kr vilket utslaget per invånare motsvarar 535.000 kr. Kvoten mellan nationalförmögenheten och bruttonationalprodukten, som kan ses som ett mått på kapitaluppbyggnaden i förhållande till den årliga produktionen, var detta år räknat för hela ekonomin 2,9. Realkapital och naturtillgångar (A+B+C i tabellen dvs. byggnader, maskiner, transportmedel, skog, mark m.m.) hade ett samman-

lagt värde på 603.000 kr per invånare varav hushållens ägande motsvarade 191.000 kr, företagens 283.700 kr per invånare och offentliga sektorns 128.400 kr per invånare. Skuldkvoten dvs skulderna i förhållande till tillgångarna var för nationen som helhet 68 procent. Skuldkvoten i hushållssektorn var 24 procent.

Sammanställningen ovan avser 1995. Värdet på olika tillgångar kan förskjutas snabbt till följd av förändringar i fastighetspriser och kurserna på värdepapper.

Hushållssektorns tillgångar och skulder

Hushållssektorns kapital består dels av fast egendom, främst i fastigheter, dels av finansiella tillgångar och finansiella skulder. Med finansiella tillgångar avses bankmedel, försäkringssparande och värdepapper etc. och med finansiella skulder lån i bank eller liknande. Hushållen har också andra tillgångar som beaktas i förmögenhetssammanhang t.ex. bostadsrätter, bilar, båtar och konst. Tabell 4.3 visar hushållens kapital vid ingången av år 1995 fördelat på olika typer av tillgångar och skulder. Tillgångarna är värderade till marknadspris.

4.3 Tabell.

Hushållssektorns reala och finansiella tillgångar och skulder vid ingången av 1995. Marknadspris.

Households, values of tangible fixed produced assets, stocks, tangible non-produced assets, tenant ownership rights, financial assets, financial liabilities. In BSEK and SEK per inhabitant.

	mdkr	per inv, kr
Fast realkapital:	1 097	124 400
Byggnader och anläggningar	1 045	118 500
Maskiner, transportmedel	52	5 900
Rörligt realkapital:	9	1 000
Ej reproducerbara tillgångar (jordbruksmark, skog, övrig mark)	576	65 300
Bostadsrätter	180	20 400
Finansiella tillgångar:	1 599	181 300
Kontanter	55	6 200
Banktillgodohavanden (inkl allemansspar)	491	55 700
Obligationer och förlagsbevis	132	15 000
Aktier	416	47 200
varav		
Börsnoterade	215	24 400
Övriga aktier och andelar	201	22 800
Lån till företag, finanssektorn, kommuner	15	1 700
Handelskrediter	4	500
Försäkringssparande	240	27 200
Övrigt inkl. restpost	247	28 000
Summa tillgångar	3 461	392 400
Finansiella skulder:		
Handelskrediter	8	900
Lån	823	93 300
Summa skulder	831	94 300
Total förmögenhet, netto	2 630	298 300

Källa: Statistiska centralbyrån. Realkapitalstock och förmögenhet 1980-1995.

Hushållssektorns hade 1995 tillgångar som värderade till marknadspris motsvarade 392.400 kr invånare varav 49 procent hänförligt till innehav av fastigheter, mark, bilar, båtar m.m., innehavet av bostadsrätter 5 procent och finansiella tillgångar (banksparande, värdepapperinnehav, försäkringssparande) 46 procent. Skulderna motsvarade 94.300 kr per invånare. Hushållens nettoförmögenhet motsvarade därmed strax under 300.000 kr per invånare eller 2.630 miljarder kr.

En tidsserie (1992-1997) för utvecklingen av hushållens finansiella tillgångar återfinns i tabellbilagan till detta kapitel (tabell 4.18).

Den skatt på kapital som direktdebiteras hushållen består i första hand av fastighetsskatt, skatt på räntor, utdelningar och reavinst, skattereduktion för skuldräntor samt förmögenhetsskatt. Sammantaget uppgick dessa skatter 1996 till ca 24 miljarder kr. Diagrammet 4.4 visar hur stora dessa skatter i genomsnitt är för olika åldersgrupper. Genomsnittet för hela befolkningen är drygt 2600 kr.

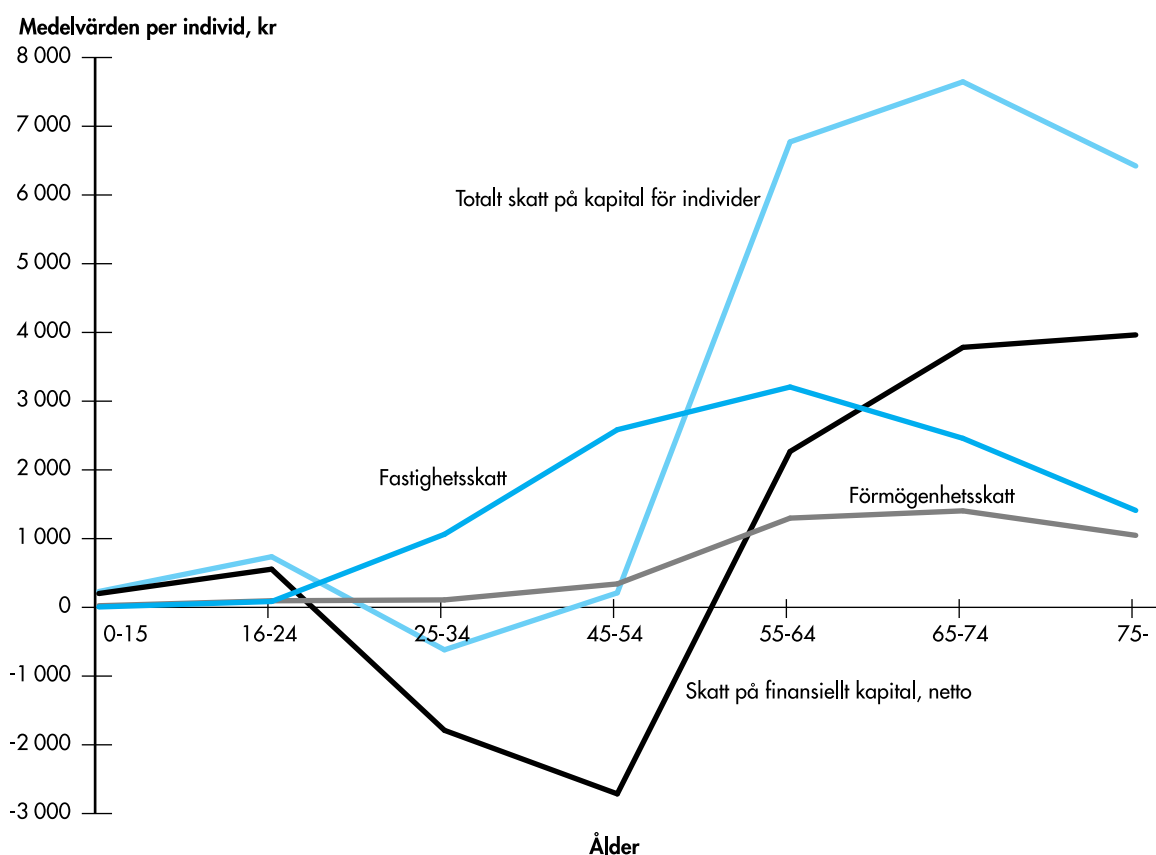
Skatten på kapital som debiteras individerna har en klar livscykelprofil. I ungdomsåren är skatten på kapital liten. I trettioårsåldern börjar man skaffa fastighet och skuldsätta sig. Totala skatten på kapital är genomsnittligt sett negativ i åldrarna 25-34 år. Därefter kommer hushållen in i en konsolideringsfas och skatten som tas ut på deras kapital ökar. För pensionärerna kan noteras en nedgång i fastighetsskatt beroende på att man byter boendeform.

Kapitalavkastningen och skatten på kapital för individer är starkt koncentrerad till höginkomsttagare (se tabell 4.20 i tabellbilaga). Av totala antalet inkomsttagare hade 1996 strax över 1 procent förvärvsinkomster över en halv miljon. Dessa inkomsttagare hade ca 5 procent av förvärvsinkomsterna i landet men betalade 20 procent av de skatter som tas ut på individernas kapital.

4.4 Diagram.

Skatt på kapital för individer i olika åldersgrupper år 1996. Medelvärden kr.

Average taxes on capital for individuals by age-group showing real estate tax, recurrent tax on wealth, net tax on capital income and total tax on capital. In SEK per inhabitant.

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet återfinns i tabell 4.19 i tabellbilagan till detta kapitel.

Källa: Bearbetningar av det s.k. poststratifierade storurvalet 1996 (RRV-urval, 157 000 personer). SCB:s inkomststatistik.

4.4 Fastighetsskatt

Fastighetsskatt med den utformning den har idag introducerades i samband med skattereformen 1991. Småhusen hade tidigare – från mitten av 1950-talet – beskattats som en särskild egen förvärvskälla enligt en schablonmetod som innebar att på inkomstsidan togs upp en schablonberäknad avkastning beroende på taxeringsvärdet och att avdrag gavs för räntekostnader kopplade till fastighetsinnehavet.

Underlaget för fastighetsskatt utgörs av ett taxeringsvärde som i princip skall uppgå till 75 procent av marknadsvärdet. Avgörande för marknadsvärdet är byggnadens storlek, kvalitet och dess läge.

Taxeringsvärdena fastställs vid de s.k. allmänna fastighetstaxeringar som genomförs med sex års mellanrum (se tabell 4.5). Allmän fastighetstaxering äger rum olika år för olika fastighetstyper. Underlaget för de allmänna fastighetstaxeringarna är dels deklARATIONER ÖVER FASTIGHETERNAS BESKAFFENHET DELS S.K. VÄRDEOMRÅDEN SOM BESTÄMMS SÅ ATT VÄRDEFÖRHÅLLANDENA INOM ETT OMRÅDE ÄR LIKARTADE. Det taxeringsvärde som fastställs i samband med den allmänna fastighetstaxeringen kallas ”basvärde”.

Fr.o.m. 1996 är principen att taxeringsvärdena skall räknas om årligen (s.k. rullande fastighetstaxering) med hänsyn till hur priserna utvecklas¹. Den rullande fastighetstaxeringen omfattar både småhus, hyreshus och lantbruk. Förändringarna i taxeringsvärdena mellan enskilda år skall beaktas löpande i stället för med de längre tidsintervaller som skulle bli fallet om endast de allmänna fastighetstaxeringarna skulle ges genomslag.

Så har dock inte blivit fallet. Taxeringsvärdena för småhus och hyreshus (bostadsdelen) har inkomståret 1998 och 1999 frysts på samma nivå som gällde 1997. En utredning har tillsatts med uppdrag att se över taxeringsförfarandet. En annan utredning kommer att se över fastighetbeskattningen och bl.a. analysera neutraliteten mellan olika upplåtelseformer. Utredningen skall även överväga om det finns något lämpligt sätt att förbättra villkoren för fastboende i attraktiva kustområden.

Sedan 1994 har fastighetsskatten, med undantag för åren 1996 och 1997, varit 1,5 procent för småhus, hyreshus (bostadsdelen) och lantbruk (bostadshusdelen). Åren 1996 och 1997 var motsvarande skattesats 1,7 procent. I budgetpropositionen hösten 1998 har förslagits att fastighetsskatten på hyreshus (bostadsdelen) för år 1999 sänks från 1,5 till 1,3 procent. För nybyggda hus är av bostadspolitiska skäl skatten nedsatt under de första 10 åren. Ingen fastighetsskatt utgår de fem första åren och halv skatt (0,85%) utgår de följande fem åren. Sedan 1996 beskattas också kommersiella lokaler och industrifastigheter. Skattesatsen för kommersiella lokaler är 1,0 procent och för industrienheter 0,5 procent. Inkomståret 1997 infördes också en särskild fastighetsskatt på markvärdet för vattenkraftverk (1997 på 3,42 procent). Denna skatt ersatte en tidigare produktionsskatt på el från dessa vattenkraftverk. Den särskilda fastighetsskatten på markvärdet för vattenkraftverk har sänkts till 2,21 procent 1998 och till 0,5 procent från 1999. Därmed blir skattesatsen densamma som för industrienheter.

4.5 Tabell. Tidsschema för de allmänna fastighetstaxeringarna.

Time schedule for general real estate assessment by type of estate.

Fastighetstyp	Senaste allmänna fastighetstaxering		Nästa allmänna fastighetstaxering	
	genomförandeår	taxeringsvärdenivå	genomförandeår	taxeringsvärdenivå
Lantbruksenhet	1992	75% av prisläget 1990	1998	75% av prisläget 1996
Småhusenhet	1996	75% av prisläget 1994	2002	75% av prisläget 2000
Hyreshusenhet	1994	75% av prisläget 1992	2000	75% av prisläget 1998
Industrienhet	1994	75% av prisläget 1992	2000	75% av prisläget 1998
Specialenhet	1994	–	2000	–

Källa: Riksskatteverket.

4.6 Tabell. Skattesatser för fastighetsskatten 1994-1999.

Tax rates on real estate showing rates for private houses, apartment buildings, commercial property, industries and old hydroelectric power plants. Per cent.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Småhus (inkl. mangårdsbyggnad på lantbruk)	1,50	1,50	1,70	1,70	1,50	1,50
Hyreshus (bostadsdel)	1,50	1,50	1,70	1,70	1,50	1,30*
Kommersiella lokaler	0,00	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Industrienheter (utom vissa delar av elproduktionsenheter)	0,00	0,00	0,50	0,50	0,50	0,50
Vattenkraftverk – markvärde	0,00	0,00	0,50	3,42	2,21	0,50

*) Enligt förslag i budgetpropositionen hösten 1998.

¹⁾ Den rullande fastighetstaxeringen beaktar den faktiska prisutvecklingen i olika prisutvecklingsområden med i princip ett och ett halvt års eftersläpning. För inkomståret 1997 tar den rullande omräkningen hänsyn till prisnivån på fastigheter perioden 1 juli 1995-30 juni 1996 (den s.k. nivåperioden). År 1998 baseras den rullande omräkningen på nivåperioden 1 juli 1996-30 juni 1997 osv.

Fastighetsskatten på småhus är att se som en integrerad del av kapitalinkomstbeskattningen. Nivån på fastighetsskatten har ursprungligen valts i perspektiv av att uppnå en likformighet mellan hushållens alternativa sparformer. Med en proportionell kapitalinkomstskatt, där i princip alla kapitalinkomster beskattas med 30 procent, är en fastighetsskatt på taxeringsvärdet likvärdig med att småhusägaren får ta upp en schablonintäkt i inkomstslaget kapital. Vid skattesatsen 1,5 procent skulle motsvarande schablonintäkt bli 3,75 procent av småhusets marknadsvärde (5 procent av taxeringsvärdet).

Tabell 4.7 visar skatteunderlaget för fastighetsskatt och fastighetsskatt inkomståret 1996 fördelat på olika fastighetstyper. Individerna står som ägare i första hand till småhus. Fastighetsskatten på hyreshus bärs indirekt av hushållen via hyran. Fastighetsskatten på lokaler och industrier inverkar på företagets vinster (och därmed på intäkterna av bolagsskatten) och påverkar priserna på företagets produkter.

4.7 Tabell.

Fastighetsskatten år 1996 med fördelning på fastighetstyp. Miljarder kr.

Real estate tax 1996 for private houses, apartment buildings, commercial property and industries. BSEK.

	Skattesats	Beskattnings- underlag, mdkr	Fastig- hetsskatt mkr
Småhus (inkl. bostadshus på lantbruk)	"Normal"	878	14 929
	Nybyggda	37	0
	Utländ	1	25
	avgår skattereduktion*)		- 40
Summa småhus		916	14 914
Hyreshus (exkl lokaler)	"Normal"	280	4 756
	Övergångsregler	37	316
	Nybyggda	117	0
Summa hyreshus		434	5 073
Lokaler	1,0%	232	2 322
Industrier	0,5%	348	1 740
Summa		1 931	24 049

*) Om taxeringsvärdet blev kraftigt höjt vid 1996 års allmänna fastighetstaxering.

Anm: Slutsumman i uträknad fastighetsskatt är något högre än den fastighetsskatt som redovisas i tabell 4.1. Skillnaden består av avräkning enligt dubbelbeskattningsavtal av skatt som betalats till utlandet.

Källa: RSV, underlag för taxeringsutfallet för inkomståret 1996.

Fastighetsskatten uppgick enligt taxeringsutfallet för inkomståret 1996 till 24 miljarder kronor varav 62 procent hänförligt till småhus, 21 procent hyreshus, 10 procent lokaler och 7 procent industrier.

Skillnader i värdena på småhus

Värdena på småhus är en central komponent bland hushållens kapitaltillgångar och för hushållens ekonomi. Totalt fanns 1997 i landet 1.915.000 småhus med byggnadsvärde över 50.000 kr.

4.8 Tabell.

Bebyggda småhusenheter, 1997 (1-2 familjshus och fritidshus, byggnadsvärde minst 50 tkr).

Number of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use.

	Antal tusental	Totalt tax.värde mdkr	Medelvärde tkr
Småhus helårsbostad	1534	704	459
Fritidshus	381	101	266
Samtliga	1915	805	421

Källa: Statistiska centralbyrån. Rikets fastigheter 1997.

Värdena på småhus varierar över landet². Det genomsnittliga småhuset för permanentboende har ett taxeringsvärde på 459.000 kr. Taxeringsvärden över genomsnittet återfinns i Stockholms, Uppsala, Skåne, Hallands och Göteborg och Bohus län. Stockholms län har det högsta genomsnittliga taxeringsvärdet, 777.000 kr och Västernorrlands län det lägsta, 308.000 kr.

Fritidshuset har ett genomsnittligt taxeringsvärde på 266.000 kr. Spridningen ligger mellan 158.000 kr för Norrbottens län och 409.000 kr för Stockholms län.

De stora skillnaderna i taxeringsvärden mellan olika områden för fastigheter med likartade bruksvärden gör att det är svårt att finna en utformning av beskattningen av fastigheter som uppfattas som rättvis³.

Utifrån perspektivet att ett hus är en kapitaltillgång som skall beskattas likformigt med andra kapitaltillgångar och för att undvika skatteplanering bör fastighetsskatten utgå från ett värde som har kopplingar till marknadsvärdet. En beskattning utifrån marknadsvärdet kan i en del fall vara svåröfrenligt med en bruksvärdesorienterad syn på boendet.

2) Källa: Statistiska centralbyrån, Rikets fastigheter 1997.

3) I tabell 4.23 i tabellbilagan redovisas fastighetsskatt per kvm värdeyta i olika län år 1996.

Prisutvecklingen på småhus

Prisutvecklingen på småhus har varierat kraftigt i olika perioder vilket framgår av diagram 4.9. En viktig orsak har varit läget på kreditmarknaden.

Under första hälften av 1980-talet var det svårt att låna. Huspriserna låg i stort sett stilla även räknat i nominella priser. I mitten av 1980-talet avreglerades kreditmarknaden och i spåren av avregleringen blev det lätt att få lån samtidigt som realräntorna var låga. Huspriserna steg snabbt – betydligt snabbare än konsumentprisindex. Priserna hamnade på topp 1991. Bakslaget kom hösten 1992 när räntorna drevs upp i samband med den ekonomiska krisen i början 1990-talet. Mellan 1991 och 1993 sjönk priserna på egna hem med i genomsnitt nästan 20 procent. Därefter har priserna till

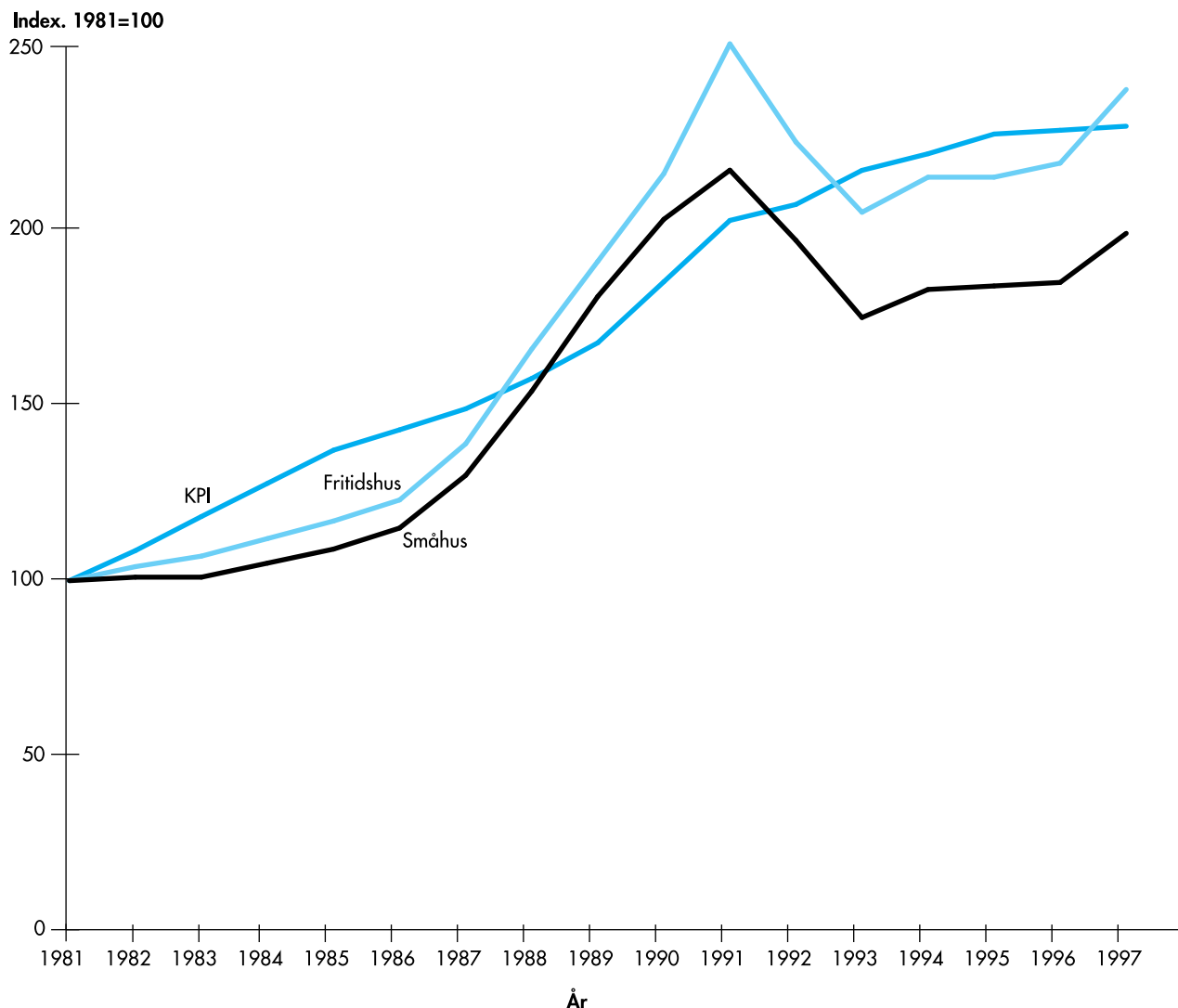
följd av sjunkande räntor visat en viss återhämtning. Priserna 1997 är nästan uppe i nivån de hade 1990. Sett från början av 1980-talet till 1997 har de genomsnittliga priserna på egna hem utvecklats något svagare än konsumentprisindex och på fritidshus i stort sett i takt med KPI.

Mönstret i prisförändringarna är likartat i hela landet även om nivåerna varierar mellan regionerna. Mer detaljerade uppgifter om prisutvecklingen i olika regioner återfinns i tabell 4.24 i tabellbilaga till detta kapitel.

4.9 Diagram.

Prisutvecklingen på småhus och fritidshus. Index 1981 = 100

Real estate price index for one- and two dwelling buildings 1981-1997.

Källa: SCB. Fastighetsprisstatistik.

4.5 Beskattningen av hushållens finansiella kapitalinkomster och skulder

Sammansättningen på hushållens finansiella förmögenhet

Hushållens finansiella tillgångar har ändrat sammansättning över åren. Tabell 4.10 visar hushållens finansiella tillgångar och skulder uttryckt som andel av brutonationalprodukten. Jämfört med 1970-talet har hushållen numera betydligt mer av sitt finansiella kapital placerat i aktier, fondandelar, obligationer och försäkringssparande. Banksparandet har gått tillbaka som kapitalplaceringsform.

Beskattningen av hushållens kapitalinkomster påverkas av förändringen. Med förskjutningen av sparandet från bank till värdepapper blir beskattning av värdestegringar ”reavinster” en mer central komponent i kapitalbeskattningen än tidigare. Avkastningsskatten på pensionsmedel hos pensionsfonder, som infördes i samband med skattereformen 1991, är en annan beståndsdel i kapitalbeskattningen som blivit viktigare. Denna skatt syftar till att göra beskattningen mera likformig mellan det direkta sparandet och försäkringssparandet i pensioner. För att upprätthålla likformigheten i beskattningen av hushållens olika tillgångstyper med den sammansättning som numera finns har utbyggnaden av systemet med kontrolluppgifter från banker m.fl. varit väsentlig (se beskrivning i kapitel 3).

4.10 Tabell.

Hushållssektorns finansiella förmögenhetsstruktur 1970-1996. Procentuella andelar av BNP.

Households, financial wealth structure 1970-1996. As percentage of GDP.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996
Tillgångar:	85,4	78,5	69,7	82,2	85,0	98,9	108,4
varav							
- kassa, bank	48,2	45,2	39,8	37,6	36,1	32,5	32,6
- obligationer	5,0	5,9	8,2	9,0	6,7	9,7	9,2
- börsaktier och fondandelar	7,5	8,3	5,3	15,0	17,4	22,2	28,6
- lån	2,3	3,0	3,4	3,3	3,2	0,9	1,3
- handelskrediter, försäkringssparande m.m.	22,3	16,1	13,0	17,3	21,6	33,7	36,6
Skulder	46,5	51,5	54,3	54,2	63,2	50,3	50,5
Finansiell förmögenhet	38,9	26,9	15,3	28,1	21,8	48,6	57,9

Källa: SCB. Finansräkenskaper 1996.

Skatt på kapitalinkomster

Inkomsträntor, utdelningar samt realisationsvinster vid försäljning av aktier, andelar, fastigheter, bostadsrätter och övrig lös egendom förs i individbeskattningen samman till ett eget inkomstslag "inkomst av kapital". I inkomstslaget kapital beskattas även inkomster av utyrning av privatbostad. För näringsidkare görs s.k. räntefördelning för att få en riktig fördelning av beskattningen av näringsidkares egna kapital mellan inkomstslagen kapital och näring. Avdrag i inkomstslaget kapital får göras för skuldräntor för lån på fastighet och andra lån, realisationsförluster samt vissa förvaltningskostnader.

Inkomstslaget kapital bildar sedan skattereformen 1991 ett skatteunderlag, på vilket skatteuttaget är proportionellt. Om inkomsterna är större än utgifterna utgår skatt på nettobeloppet. Är däremot utgifterna större än inkomsterna erhålls på motsvarande sätt en skattereduktion. Skattereduktionen på kapital dras av från skatten på förvärvsinkomst (och fastighetsskatt). Dock finns en begränsning som innebär att skattereduktionen i de fall underskottet överstiger 100 000 kr endast görs med 21 procent för den överskjutande delen.

Vid 1991 års skattereform sattes kapitalskattesatsen för såväl skatt som skattereduktion till 30 procent. Vissa smärre avvikelser i kapitalinkomstbeskattningen kom under åren 1992 och 1993. Bl.a. sänktes reavinstskatten och skatten på utdelning för svenska aktier till 25 procent. Inkomståret 1994 skedde en rad större förändringar på kapitalskatteområdet. Skattesatsen sänktes för realisationsvinster på svenska aktier till 12,5 procent och skatten på reavinster vid försäljning av villor och bostadsrätter till 15 procent. Vidare slopades den s.k. dubbelbeskattningen av utdelningsinkomster från svenska aktier. Tekniskt skedde detta genom att svenska aktier befriades från kapitalskatt vid taxeringen i individbeskattningen. Från och med år 1995 återställdes

emellertid kapitalskattesatsen till att i huvudsak vara 30 procent. För småhus gäller att reavinstskatten är 30 procent men beskattningsunderlaget tas endast upp till hälften av den nominellt beräknade vinsten. Denna regel har sin grund i de avvägningar som gjordes när de s.k. takregler, som infördes i samband med skattereformen, slopades. För reavinst vid försäljning av närings- och hyresfastigheter sätts beskattningsunderlaget till 90 procent av vinsten. Allemanssparandet som infördes 1984 var skattebefriat fram till 1990. I samband med basbreddningarna i skattereformen beslutades att räntan på allemanssparandet skulle beskattas men endast med 20 procent. Fr.o.m. år 1993 beskattas räntan på allemanssparandet i likhet med annan ränta med 30 procent. Allemanssparandet har avvecklats som särskild sparform under 1998. Andelar i allemansfonder, som tidigare haft en gynnad skattställning, ger fr.o.m. inkomståret 1997 inte längre skatterabatt. Både utdelning och reavinst beskattas, precis som övriga fonder, med 30 procent. Insättningsbegränsningen har också slopats.

Vid försäljning av villor och bostadsrätter har den som säljer en bostad och därefter köper en annan bostad, vissa möjligheter att skjuta upp beskattningen av en eventuell realisationsvinst i samband med försäljningen av ursprungsbostaden.

Tabell 4.11 visar taxeringsunderlag och skatten på kapitalinkomst för fysiska personer (individer och dödsbon) inkomståren 1991-1996. Det bör observeras att beloppen i tabellen avser *taxeringsmässiga skatteunderlag* och dessa har varierat över tiden, bl.a. som en återspeglning av förändringar i skattesatsen (t.ex. är det taxeringsmässiga skatteunderlaget vid utdelningar på svenska aktier satt till noll år 1994 då aktierna var befriade från skatt i individledet; ett annat exempel är sänkningen av reavinstskatten på aktier 1994 från 25 till 12,5 procent vilket tekniskt effektuerades genom att det taxeringsmässiga underlaget sänktes).

4.11 Tabell.

Taxeringsunderlag och skatt på inkomst av kapital för fysiska personer inkomståren 1991-1996, miljarder kronor.

Assessed tax base and assessed tax on income from income from capital for individuals 1991-1996. BSEK.

	Taxeringsmässigt skatteunderlag					
	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Inkomstränta/utdelningar/positiv räntefördelning	48,0	53,1	47,8	41,8	46,6	46,0
Skuldränta/negativ räntefördelning	- 84,7	- 91,2	- 84,0	- 76,8	- 74,7	- 70,6
Netto räntor/utdelningar	- 36,7	- 38,1	- 36,2	- 35,0	- 28,1	- 24,6
Realisationsvinst	41,7	19,1	19,6	38,8	21,5	42,4
Realisationsförlust	- 3,3	- 4,1	- 5,5	- 6,5	- 4,9	- 4,6
Nettoreavinst	38,4	15,0	14,1	32,3	16,6	37,7
Förvaltningskostnader m.m.	- 1,3	- 0,9	- 0,7	- 0,4	- 0,3	- 0,4
Summa inkomst av kapital	0,4	- 24,0	- 22,8	- 3,1	- 11,8	12,7
Nettoskatt på inkomst av kapital	- 0,7	- 6,5	- 6,2	- 0,3	- 3,1	4,2

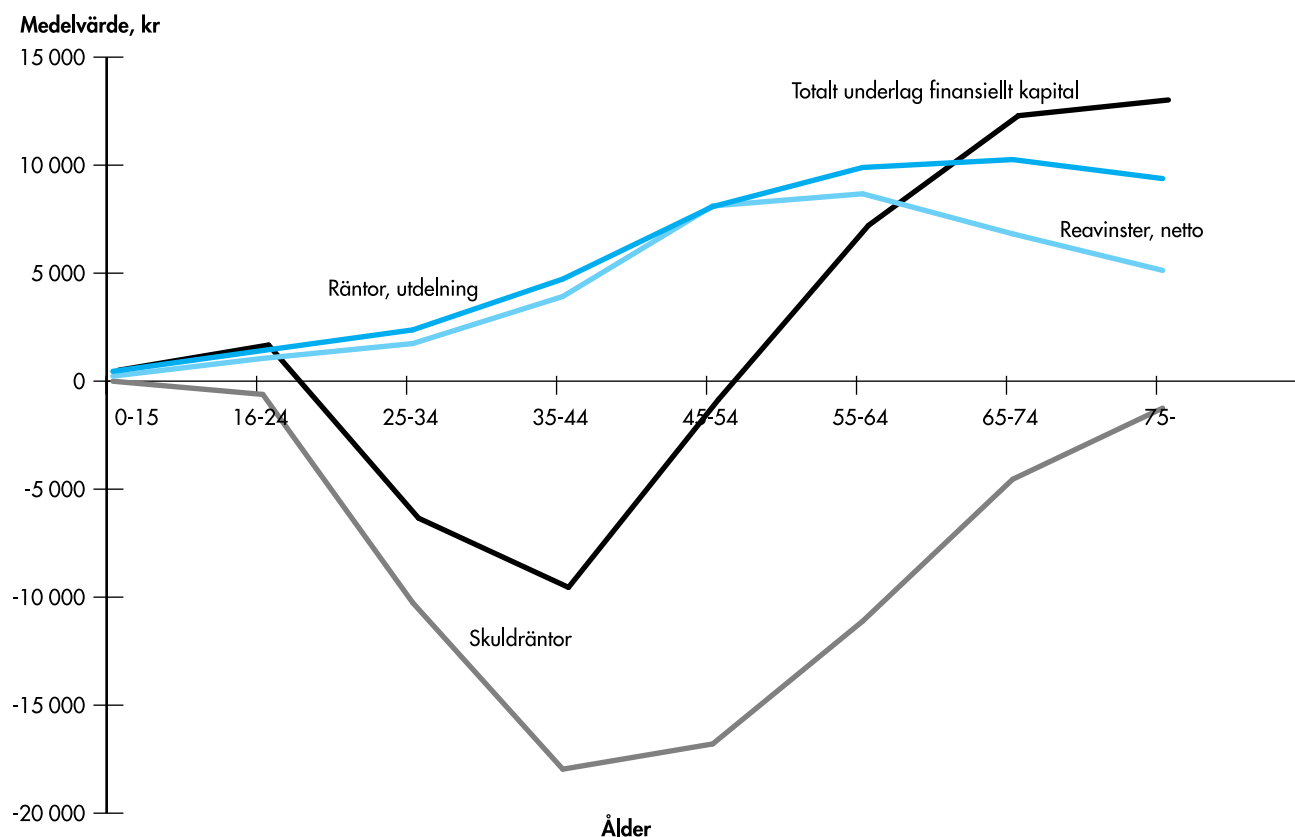
Källa: RSV, underlag för taxeringsutfallet för inkomståret 1996.

Jämförelsen visar att beloppen för skuldräntor har minskat de senaste åren men de är avsevärt större än för inkomsträntor/utdelningar. Detta hänger givetvis samman med att skuldräntor kopplade till småhusinnehav också redovisas i detta inkomstslag. Reavinsterna har varierat kraftigt mellan åren. Åren 1991, 1994 och 1996 har nivåerna varit höga. Svängningarna förklaras bl.a. av skatteplanering i samband med förändring av skatte-reglerna. Trots att reavinsterna i de taxeringsmässiga underlagen 1994 bara togs upp till hälften av vad som gällde 1993 så ökade reavinsternas netto från 14 till 32 miljarder kr. Den kraftiga ökningen av reavinsterna 1994 sammanhänger med att många sålde aktier under slutet av året då det blev känt att reavinstskatten skulle skärpas. År 1996 blev nivån hög bl.a. beroende på att innehav i allemansfonder realiserades inför de förändringar som innebar att den speciella skattenedsättningen för allemansfonder skulle slopas.

Inkomsterna från räntor och utdelningar ökar med åldern (diagram 4.13). Reavinsterna är som störst i övre medelåldern. Mest skuldyngda är hushållen i medelåldern med skuldräntor på i genomsnitt 17 å 18000 kr.

4.13 Diagram. Underlagen för beskattning av finansiellt kapital per innevärdare i olika åldersgrupper år 1996, kr.

Average net income on financial capital for individuals by age-group and type of capital income and capital cost. In SEK per inhabitant.

Anm: Sifferunderlaget till diagrammet återfinns i tabell 4.21 i tabellbilagan till detta kapitel.

Källa: Bearbetningar av det s.k. poststratifierade storurvalet 1996 (RRV-urval, 1 57 000 personer).

4.12 Tabell. Inkomst av kapital 1996. Taxeringsmässiga begrepp. Antal och belopp (exkl. dödsbon).

Assessed income on capital divided on different types of capital income and capital cost.

	Antal individer tusental	Totalt belopp mdkr	Genomsnitt tkr
Kapitalinkomster:			
- ränta, utdelning m.m.	5 977	40,4	6,8
- uthyrning privatbostad	64	0,9	14,6
- positiv räntefördelning	143	4,3	30,5
- realisationsvinst	1 127	41,2	36,5
Summa kapitalinkomster	6 041	86,8	14,4
Kapitalutgifter:			
- utgiftsränta	3 967	70,2	17,7
- förvaltningskostnad	91	0,4	4,1
- negativ räntefördelning	35	0,5	15,6
- realisationsförlust	198	4,6	23,3
Summa kapitalutgifter	4 040	75,7	18,7
Netto	7 170	- 11,1	
varav överskott	4 045	71,4	17,6
varav underskott	3 125	60,3	19,3

Källa: SCB. Inkomster, skatter och bidrag 1996.

4.6 Förmögenhetsskatt

Förmögenhetsbeskattningen kan ses som ett progressivt komplement i en i övrigt proportionell kapitalinkomstbeskattning. Den proportionella skatt, 1,5 procent, som tas ut på nettoförmögenheter överstigande en viss nivå bildar ett andra skikt i beskattningen av avkastningen på kapital.

Inkomståret 1996 betalade individerna 5.034 miljoner kr i förmögenhetsskatt. Förmögenhetsskatt betalas även av vissa juridiska personer i första hand ekonomiska föreningar och vissa stiftelser⁴. Förmögenhetsskatten för dessa är relativt liten – 1996 ca 114 miljoner.

4.14 Tabell.

Antal skattskyldiga som debiterats förmögenhetsskatt 1992-1996.

Recurrent tax on wealth for individuals and companies. Number of tax-payers and amount in MSEK.

	1992	1993	1994	1995	1996
Fysiska personer:					
antal, tusental	400	474	379	407	457
belopp, mkr	2112	2785	3072	3503	5034
Juridiska personer:					
antal, tusental	11	12	11	12	12
belopp, mkr	62	70	72	81	114

Källa: Riksskatteverket.

Åren 1990 och 1991 fanns ett progressivt inslag i förmögenhetsskatteskalen. Sedan 1992 är förmögenhetsskatten proportionell och utgår med 1,5 procent av den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger skattepliktsgränsen. Skattepliktsgränsen för uttag av förmögenhetsskatt på fysiska personer höjdes 1996 från 800.000 till 900.000 kronor. Højningen gjordes bl.a. för att dämpa genomslaget av fastighetstaxeringen 1996. Förmögenhetsskatteskalen för fysiska personer åren 1990-1998 framgår av sammanställningen nedan.

4.15 Tabell.

Skattepliktsgräns och skattesatser i förmögenhetsbeskattningen.

Level of net wealth above which wealth tax is to be paid and taxrates in percent.

Inkomstår	Beskattningsbar förmögenhet, tusental kr.	Skattesats inom skiktet, %
1990	800 – 1 600	1,5
	1 600 – 3 600	2,5
	3 600 –	3,0
1991	800 – 1 600	1,5
	1 600 –	2,5
1992-1995	800 –	1,5
1996-	900 –	1,5

Förmögenheter sambeskattas fortfarande. För mark och sammanboende som har eller haft gemensamma barn gäller således skattepliktsgränsen på 900 000 kr för hushållet ihop.

Det finns emellertid en begränsningsregel för att det samlade skatteuttaget inte skall bli alltför högt. Spärrbeloppet för skatt på förvärvsinkomst, skatt på kapitalinkomst och förmögenhetsskatt är satt till 60 procent av summan av den beskattningsbara förvärvsinkomsten och inkomsten av kapital. Blir skattebeloppet högre än spärrbeloppet, sätts i första hand förmögenhetsskatten ned (dock inte lägre än till hälften), därefter inkomstskatten på kapitalinkomster och slutligen den statliga inkomstskatten på förvärvsinkomster.

Vid beräkning av den taxerade förmögenheten tas fastigheter upp till taxeringsvärdet (som skall motsvara 75 procent av marknadsvärdet). Förmögenhet i företag vars aktier är onoterade och som enbart är rörelse drivande eller fastighetsförvaltande är inte skattepliktig. Ingen förmögenhetsskatt betalas heller på aktier på de s.k. OTC- och O-listorna. Inregistrerade aktier på börsen togs t.o.m. 1995 upp till 75 procent av marknadsvärdet. År 1996 togs de upp till fulla värdet. Fr.o.m. 1997 tas de upp till 80 procent av sitt marknadsvärde.

För bedömningar av hur förmögenhetsskatten utvecklas i samband med värdeförändringar på börsen och priset på fastigheter är det väsentligt att känna till hur den beskattningsbara förmögenheten är sammansatt. Simuleringar av förmögenheternas sammansättning på tillgångssidan avseende inkomståret 1996 visar följande⁶:

Komponent	Andel av tillgångsmassan
Egna hem	36%
Bankmedel	24%
Aktier	17%
Hysesfastighet	6%
Övriga tillgångar	17%

”Egna hem” är den tyngsta komponenten med 36 procent av tillgångsmassan. Därefter kommer bankmedel med 24 procent och aktier med 17 procent.

År 1996 hade 276 000 hushåll en nettoförmögenhet över 900 000 kronor. Den samlade beskattningsbara förmögenheten för dessa var 353 miljarder kronor. Av beskattningsvärdet är nästan hälften hänförligt till de drygt 18 000 hushåll som har en förmögenhet över 4 miljoner kronor (tabell 4.16).

4) För dessa uppgår fribeloppet till 25.000 kr och skattesatsen till 1,5 promille.

5) Med undantag för vissa aktier som i skatteplaneringssyfte flyttat till dessa listor.

6) Källa: ”Beräkningskonventioner”. En rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet. Budgetåret 1998.

4.16 Tabell. Förmögenheter efter storlek 1996 (fysiska personer exkl. dödsbon).

Taxable net wealth by size 1996 (individuals).
Number of households having net wealth exceeding 900.000 SEK and amount of net wealth exceeding 900 000 SEK in BSEK.

Förmögenhet miljoner kr	Antal familjer med beskattningsbar förmögenhet		Beskattningsbar förmögenhet (beskattningsunderlag)	
	antal	andel i %	miljarder kr	andel i %
0,9-1,0	27 518	10	1,4	0
1,0-1,4	101 301	37	28,7	8
1,4-2,0	73 733	27	55,5	16
2,0-3,0	41 168	15	61,5	17
3,0-4,0	13 776	5	34,8	10
4,0-	18 326	7	171,0	48
Summa	275 822	100	353,0	100

Källa: SCB. Inkomster, skatter och bidrag 1996.

4.7 Arvs- och gåvoskatt

Arvsskatt tas ut på egendom som förvärfas genom arv eller testamente. Skatten utgår från värdet av den arvslott som den skattskyldige får. Beräkningen görs efter en progressiv skatteskala. Dessutom beror skattens storlek på vilken skatteklass den skattskyldige tillhör. Skattskyldig är den som förvärvar egendomen.

Gåvoskatt tas ut för egendom som förvärfas genom gåva. Skatten baseras på värdet av den gåva som den skattskyldige får och beräknas även den efter en progressiv skatteskala och efter vilken skatteklass den skattskyldige tillhör. Gåvor vars värde understiger 10 000 kronor per år från samma givare är skattefria. Antalet deklarerade gåvor ligger i storleksordningen 30.000 per år.

Värderingsreglerna för tillgångar och skulder i arvs- och gåvobeskattningen är snarlika de som finns i förmögenhetsbeskattningen. En skillnad är tillgångar i näringsverksamhet. Dessa ingår i beskattningsunderlaget i samband med arv- och gåva men är undantagna från årlig förmögenhetsskatt.

Sedan år 1992 gäller följande regler för arvs- och gåvoskatten. Först görs ett grundavdrag. Vid arvsbeskattning är grundavdraget 280 000 kronor för arv som tillfaller make eller sambo. Grundavdraget för arvslott till barn och barnbarn är 50 000 kronor (barn under 18 år får göra avdrag med ytterligare 5000 kronor för varje år som återstår till barnet fyller 18 år). För övriga personer, institutioner och föreningar m.m. är grundavdraget 21 000 kronor. Vid gåvobeskattningen är grundavdraget 10 000 kronor per år när gåvotagaren får gåvor från samma givare. Efter det att grundavdraget dragits av beskattas arv- och gåvor efter samma skatteskala. Skatteskalan redovisas i tabell 4.17.

År 1997 gav arvsskatten 1573 miljoner kr i skatteinkomster medan gåvoskatten inbringade 222 miljoner.

4.17 Tabell. Skatteklasser och skattesatser i arvs- och gåvobeskattningen.

Tax classes and tax rates for inheritance and gift tax.

Skattepliktiglott, kronor	Arvs/gåvoskatt, kronor
Klass I (make, sambo, barn, barnbarn):	
- 300 000	10% inom skiktet
300 000 - 600 000	30 000+20% inom skiktet
600 000 -	90 000+30% inom skiktet
Klass II (övriga personer):	
- 70 000	10% inom skiktet
70 000 - 140 000	7 000+20% inom skiktet
140 000 -	21 000+30% inom skiktet
Klass III (institutioner, föreningar m.m.):	
- 90 000	10% inom skiktet
90 000 - 170 000	9 000+20% inom skiktet
170 000 -	25 000+30% inom skiktet

4.8 Kupongskatt

Kupongskatt utgår på utdelning på aktier i svenska aktiebolag och andelar i svenska aktiefonder. Den är en definitiv källskatt och erläggs med 30 procent av utdelningen till i utlandet bosatta personer och av vissa med dem likställda utdelningsberättigade. Från huvudregeln om 30 procent kupongskatt förekommer undantag. Till följd av ingångna avtal med olika länder kan kupongskatten sättas ned med varierande skattesatser för att undvika dubbelbeskattning med hänsyn till beskattningen i hemlandet. Kupongskatten resulterade 1997 i skatteinkomster på 1,7 miljarder kronor.

4.9 Stämpelskatt

Stämpelskatt utgår vid förvärf av fast egendom och tomträtter samt vid beviljande av in-teckningar. Stämpelskatten uppgick 1997 till 2,6 miljarder kronor.

Vid förvärf är skatten 1,5 procent av egendomens värde. Förvärfas egendomen av juridisk person är dock skatten med vissa undantag 3 procent. För att stimulera bostadsmarknaden var stämpelskatten tillfälligt nedsatt till 0,5 resp. 1 procent under perioden 12 juni 1996-31 december 1997.

Vid in-teckning är skatten 2 procent av in-teckningsbeloppet för fast egendom och tomträtt, 1 procent för luftfartyg och näringsverksamhet samt 0,4 procent för skepp.

Tidigare utgick stämpelskatt också på aktier vid bildandet av aktiebolag och vid ökning aktiekapital. Stämpelskatten på aktier upphörde den 1 januari 1995.

4.10 Avkastningsskatt på pensionsfonder

Skatt på pensionsfondernas avkastning är en indirekt skatt som betalas av försäkringsbolag och pensionssparinstitut som förvaltar avsatta pensionsmedel. Avkastningsskatten infördes i samband med skattereformen 1991. Beskattningen av avkastningen på pensionsmedel syftar till att göra beskattningen mera likformig mellan privatpersoners direkta sparande i bank etc. och försäkringssparande i pensions- och kapitalförsäkringar. Genom avkastningsskatten begränsas i princip den del av tillväxten (avkastningen) av pensionskapitalet som kommer den pensionsförsäkrade till godo.

Skatteunderlaget utgörs av pensionskapitalets värde vid taxeringsårets ingång. Därefter beräknas en schablonavkastning genom att multiplicera underlaget med den genomsnittliga statslåneräntan. Schablonavkastningen på pensionsförsäkringskapital beskattas inkomståret 1998 med 15 procent medan avkastningen på kapital i kapitalförsäkring beskattas med 27 procent.

Den totala förmögenheten har vid utgången av år 1997 (som utgör underlag för beskattning under inkomståret 1998) beräknats uppgå till 781 miljarder kr⁷. Av kapitalet beräknas tjänstepensionskapitalet uppgå till 564 miljarder, det övriga privata pensionskapitalet till 176 miljarder och kapital i kapitalförsäkringar till 41 miljarder.

Enligt taxeringsutfallet för inkomståret 1996 debiterades totalt 13,6 miljarder kronor i avkastningsskatt.

4.11 Bolagsskatt

Från och med 1995 är den statliga inkomsts-katten för juridiska personer, eller som den populärt kallas "bolagsskatten", 28 %. Skatteunderlaget, den taxerade inkomsten, räknas fram som det bokföringsmässiga resultatet korrigerat för skattemässiga justeringar. Vid 1997 års taxering uppgick den totala taxerade inkomsten för aktiebolag till 127,5 miljarder kronor och bolagsskatten för dessa till 34,5 miljarder kronor. Av samtliga aktiebolag redovisar cirka 2/3 överskott vid taxeringen och resterande tredjedel redovisar sammanlagda underskott på 194 miljarder.

En stor andel av den redovisade beskattningsbara inkomsten är hänförlig till en mindre mängd mycket stora företag. 96 % av bolagen svarar för endast 14 % av den totala taxerade inkomsten.

Med ekonomisk dubbelbeskattning menar man att ett bolag (eller en ekonomisk förening) först skall betala skatt för sin vinst. Därefter skall aktie- eller andelsägarna betala skatt på den vinstutdelning som företaget lämnar. Eftersom företag i princip inte får göra avdrag för vinstutdelningen uppkommer dubbelbeskattning.

Företagsbeskattningen behandlas utförligare i kapitel 6.

7) Källa: "Beräkningskonventioner". En rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet. Budgetåret 1998.

Tabellbilaga.

- 4.18 Tabell. Hushållssektorns finansiella tillgångar och skulder 1992-1997, ställning vid årets slut.
- 4.19 Tabell. Skatt på kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter ålder.
- 4.20 Tabell. Skatt på kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter taxerad förvärvsinkomst.
- 4.21 Tabell. Avkastning på finansiellt kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter ålder.
- 4.22 Tabell. Avkastning på finansiellt kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter taxerad förvärvsinkomst.
- 4.23 Tabell. Fastighetsskatt utslaget per kvm värdeyta för småhus i olika län 1996.
- 4.24 Tabell. Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner 1981-1997.
- 4.25 Tabell. Generalindex på Stockholms fondbörs.
- 4.26 Tabell. Ränteutvecklingen 1990 och framåt för rörlig och bunden, femårig, villaränta.

4.18 Tabell.**Hushållssektorns finansiella tillgångar och skulder 1992-1997, ställning vid årets slut.
Miljarder kr.**

Households, incl. private non-profit institutions serving households, financial assets and liabilities, outstanding values. In BSEK.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997 prel
FINANSIELLA TILLGÅNGAR						
Kontanter	56	59	67	65	52	57
Banktillgodohavanden	409	412	425	421	453	433
Allemanssparande	72	68	54	50	44	32
Obligationer, förlagsbevis m.m.	106	112	132	160	156	149
Aktier, andelar och insatser	306	410	439	427	572	..
– börsnoterade, svenska	105	183	209	237	315	392
– ej, börsnoterade svenska	171	187	192	155	205	..
varav fondandelar	89	124	125	128	168	262
– utländska	31	41	39	34	51	63
Försäkringssparande	194	217	240	263	289	352
– svenska	188	207	224	246	270	333
– utländska	6	10	16	17	18	19
Lån till företag, finanssektorn, kommuner	19	18	15	15	22	..
Handelskrediter	3	4	4	4	4	..
Övrigt inkl. restpost	181	238	256	289	326	..
Summa finansiella tillgångar	1 344	1 538	1 632	1 693	1 918	..
SKULDER						
Handelskrediter	7	8	8	9	9	..
Lån	840	831	824	821	844	890
Summa skulder	848	839	832	829	853	..
FINANSIELL NETTOFÖRMÖGENHET	496	699	799	864	1 066	..

Källa: Statistiska centralbyrån. Finansräkenskaperna.

4.19 Tabell.

Skatt på kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter ålder.

Taxes on capital for individuals by age-group showing real estate tax, recurrent tax on wealth, net tax on capital income and total tax on capital. In MSEK and average values in SEK per inhabitant.

Ålder	Antal individer	Totalbelopp, mkr						Medelvärden per individ, kr					
		Fastighets-skatt	Förmögen-hettskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav Skatt på kapital-överskott	Skatte-reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer	Fastighets-skatt	Förmögen-hettskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav Skatt på kapital-överskott	Skatte-reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer
0-15	1 550 210	9	36	312	312	0	357	6	23	201	201	0	230
16-24	1 054 758	90	101	586	761	- 175	777	85	96	556	721	- 166	737
25-34	1 255 738	1 335	136	- 2 247	1 397	- 3 644	- 776	1 063	108	- 1 789	1 112	- 2 902	-618
35-44	1 181 643	3 054	403	- 3 207	2 342	- 5 549	250	2 585	341	- 2 714	1 982	- 4 696	212
45-54	1 266 459	4 295	1 183	-183	4 902	- 5 085	5 295	3 391	934	- 144	3 871	- 4 015	4 181
55-64	877 988	2 815	1 140	1 991	4 145	- 2 154	5 946	3 206	1 298	2 268	4 721	- 2 453	6 772
65-74	799 070	1 965	1 122	3 023	3 740	- 717	6 110	2 459	1 404	3 783	4 680	- 897	7 646
75-	832 473	1 174	872	3 300	3 484	- 184	5 346	1 410	1 047	3 964	4 185	- 221	6 422
Samtliga	8 818 340	14 736	4 994	3 575	21 083	- 17 508	23 305	1 671	566	405	2 391	- 1 985	2 643
Andel %		63%	21%	15%	90%	- 75%	100%						
Tillkommer för: dödsbon	319 604	283	51	494	528	- 34	828	885	160	1 546	1 652	- 106	2 591
Totalt	9 137 944	15 019	5 045	4 069	21 611	- 17 542	24 133						

Anm: De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 4.1 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av det s.k. poststratifierade storurvalet 1996 (RRV-urval, 1 57 000 personer). SCB:s inkomststatistik.

4.20 Tabell.

Skatt på kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter taxerad förvärvsinkomst.

Taxes on capital for individuals by assessed income from earning showing real estate tax, recurrent tax on wealth, net tax on capital income and total tax on capital. In MSEK and average values in SEK per inhabitant.

Taxerad förvärvsinkomst, tkr	Antal individer	Totalbelopp, mkr						Medelvärden per individ, kr					
		Fastighets-skatt	Förmögen-hetskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav Skatt på kapital-överskott	Skatte-reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer	Fastighets-skatt	Förmögen-hetskatt	Nettoskatt på finansiellt kapital	varav Skatt på kapital-överskott	Skatte-reduktion för underskott	Summa direkt skatt på kapital för individer
0 - 20	1 940 685	332	169	912	971	- 59	1 413	171	87	470	500	- 30	728
20 - 40	469 110	210	95	641	688	- 47	946	448	203	1 366	1 467	- 100	2 017
40 - 60	257 072	165	57	318	429	- 111	540	642	222	1 237	1 669	- 432	2 101
60 - 80	542 730	477	228	1 147	1 336	- 189	1 852	879	420	2 113	2 462	- 348	3 412
80 - 100	442 238	467	190	678	993	- 315	1 335	1 056	430	1 533	2 245	- 712	3 019
	434 253	592	177	516	986	- 470	1 285	1 363	408	1 188	2 271	- 1 082	2 959
100 - 120	546 496	842	182	324	1 083	- 759	1 348	1 541	333	593	1 982	- 1 389	2 467
120 - 140	646 078	1 179	268	173	1 296	- 1 123	1 620	1 825	415	268	2 006	- 1 738	2 507
140 - 160	663 952	1 284	256	-161	1 291	- 1 452	1 379	1 934	386	- 242	1 944	- 2 187	2 077
160 - 180	640 038	1 339	301	-510	1 230	- 1 740	1 130	2 092	470	- 797	1 922	- 2 719	1 766
180 - 200	564 565	1 349	272	-876	1 065	- 1 941	745	2 389	482	- 1 552	1 886	- 3 438	1 320
200 - 220	446 728	1 259	250	-813	1 025	- 1 838	696	2 818	560	- 1 820	2 294	- 4 114	1 558
220 - 240	331 372	1 071	291	-516	1 011	- 1 527	846	3 232	878	- 1 557	3 051	- 4 608	2 553
240 - 260	219 842	739	177	-643	545	- 1 188	273	3 362	805	- 2 925	2 479	- 5 404	1 242
260 - 280	147 257	576	157	-364	497	- 861	369	3 912	1 066	- 2 472	3 375	- 5 847	2 506
280 - 300	108 582	462	156	-232	454	- 686	386	4 255	1 437	- 2 137	4 181	- 6 318	3 555
300 - 320	78 936	333	117	-121	387	- 508	329	4 219	1 482	- 1 533	4 903	- 6 436	4 168
320 - 340	59 939	277	121	-54	369	- 423	344	4 621	2 019	- 901	6 156	- 7 057	5 739
340 - 360	46 068	228	113	-51	284	- 335	290	4 949	2 453	- 1 107	6 165	- 7 272	6 295
360 - 400	68 252	392	180	128	629	- 501	700	5 743	2 637	1 875	9 216	- 7 340	10 256
400 - 500	87 692	537	331	51	784	- 733	919	6 124	3 775	582	8 940	- 8 359	10 480
500 - 1000	69 148	516	550	1 045	1 679	- 634	2 111	7 462	7 954	15 113	24 281	- 9 169	30 529
1000-	7 309	110	357	1 984	2 053	- 69	2 451	15 050	48 844	271 446	280 887	- 9 440	335 340
Samtliga	8 818 340	14 736	4 994	3 575	21 083	- 17 508	23 305	1 671	566	405	2 391	- 1 985	2 643
Tillkommer för: dödsbon	319 604	283	51	494	528	- 34	828	885	160	1 546	1 652	- 106	2 591
Totalt	9 137 944	15 019	5 045	4 069	21 611	- 17 542	24 133						

Anm: De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 4.1 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av det s.k. poststratifierade storurvalet 1996 (RRV-urval, 157 000 personer). SCB:s inkomststatistik.

4.21 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter ålder.

Assessed net income on financial capital for individuals by age-group and type of capital income and capital cost.
In MSEK and average value in SEK per inhabitant.

Ålder	Antal individer	Totalbelopp, mkr					Medelvärden per individ, kr				
		Ränteinkomster, utdelningar m.m.	Reavinster netto för förlust	Skuldräntor m.m.	Avdrag för förvaltningskostnad	Summa underlag	Ränteinkomster, utdelningar m.m.	Reavinster netto för förlust	Skuldräntor m.m.	Avdrag för förvaltningskostnad	Summa underlag
0-15	1 550 210	705	360	- 4	- 2	1 059	455	232	- 3	- 1	683
16-24	1 054 758	1 497	1 112	- 648	- 10	1 951	1 419	1 054	- 614	- 9	1 850
25-34	1 255 738	2 981	2 186	- 12 885	- 22	- 7 740	2 374	1 741	- 10 261	- 18	-6 164
35-44	1 181 643	5 584	4 632	- 21 226	- 62	- 11 072	4 726	3 920	- 17 963	- 52	-9 370
45-54	1 266 459	10 234	10 273	- 21 269	- 90	- 852	8 081	8 112	- 16 794	- 71	-673
55-64	877 988	8 686	7 616	- 9 754	- 62	6 486	9 893	8 674	- 11 109	- 71	7 387
65-74	799 070	8 197	5 449	- 3 629	- 54	9 963	10 258	6 819	- 4 542	- 68	12 468
75-	832 473	7 807	4 269	- 1 038	- 53	10 985	9 378	5 128	- 1 247	- 64	13 196
Samtliga	8 818 340	45 691	35 896	- 70 452	- 355	10 780	5 181	4 071	- 7 989	- 40	1 222
Tillkommer för: dödsbon	319 604	586	1 283	- 248	- 7	1 614	1 834	4 014	- 776	- 22	5 050
Totalt	9 137 944	46 277	37 179	- 70 700	- 362	12 394					

Anm. De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 4.11 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av det s.k. poststratifierade storurvalet 1996 (RRV-urval, 1 57 000 personer). SCB:s inkomststatistik.

4.22 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter taxerad förvärvsinkomst.

Assessed net income on financial capital for individuals by assessed income from earning and type of capital income and capital cost. In MSEK and average value in SEK per inhabitant.

Taxerad förvärvsinkomst, tkr	Antal individer	Totalbelopp, mkr					Summa underlag	Medelvärden per individ, kr				
		Ränteinkomster, utdelningar m.m.	Reavinster netto för förlust	Skuldräntor m.m.	Avdrag för förvaltningskostnad			Ränteinkomster, utdelningar m.m.	Reavinster netto för förlust	Skuldräntor m.m.	Avdrag för förvaltningskostnad	Summa underlag
0	1 940 685	1 701	1 833	- 738	- 17	2 779	876	945	- 380	- 9	1 432	
- 20	469 110	1 297	1 180	- 464	- 8	2 005	2 765	2 515	- 989	- 17	4 274	
20 - 40	257 072	846	669	- 515	- 4	996	3 291	2 602	- 2 003	- 16	3 874	
40 - 60	542 730	3 291	1 350	- 911	- 23	3 707	6 064	2 487	- 1 679	- 42	6 830	
60 - 80	442 238	2 346	1 149	- 1 288	- 20	2 187	5 305	2 598	- 2 912	- 45	4 945	
80 - 100	434 253	2 289	1 310	- 1 900	- 10	1 689	5 271	3 017	- 4 375	- 23	3 889	
100 - 120	546 496	2 615	1 335	- 2 886	- 10	1 054	4 785	2 443	- 5 281	- 18	1 929	
120 - 140	646 078	3 373	1 522	- 4 357	- 15	523	5 221	2 356	- 6 744	- 23	809	
140 - 160	663 952	3 190	1 771	- 5 546	- 16	- 601	4 805	2 667	- 8 353	- 24	-905	
160 - 180	640 038	3 073	1 811	- 6 601	- 14	- 1 731	4 801	2 830	- 10 313	-22	-2 705	
180 - 200	564 565	2 812	1 549	- 7 283	- 14	- 2 936	4 981	2 744	- 12 900	-25	-5 200	
200 - 220	446 728	2 644	1 617	- 7 054	- 25	- 2 818	5 919	3 620	- 15 790	-56	-6 308	
220 - 240	331 372	2 544	1 707	- 5 974	- 18	- 1 741	7 677	5 151	- 18 028	-54	-5 254	
240 - 260	219 842	1 364	1 044	- 4 560	- 16	- 2 168	6 204	4 749	- 20 742	-73	-9 862	
260 - 280	147 257	1 289	942	- 3 462	- 10	- 1 241	8 753	6 397	- 23 510	-68	-8 427	
280 - 300	108 582	1 095	845	- 2 715	- 12	- 787	10 085	7 782	- 25 004	-111	-7 248	
300 - 320	78 936	876	727	- 2 024	- 10	- 431	11 098	9 210	- 25 641	-127	-5 460	
320 - 340	59 939	657	928	- 1 772	- 8	- 195	10 961	15 482	- 29 563	-133	-3 253	
340 - 360	46 068	751	441	- 1 362	- 9	- 179	16 302	9 573	- 29 565	-195	-3 886	
360 - 400	68 252	1 350	1 263	- 2 175	- 13	425	19 780	18 505	- 31 867	-190	6 227	
400 - 500	87 692	1 793	1 571	- 3 200	- 23	141	20 447	17 915	- 36 491	-262	1 608	
500 - 1000	69 148	2 798	3 732	- 3 047	- 42	3 441	40 464	53 971	-44 065	-607	49 763	
1000-	7 309	1 697	5 599	- 617	- 16	6 663	232 180	766 042	-84 416	-2 189	911 616	
Samtliga	8 818 340	45 691	35 896	- 70 452	- 355	10 780	5 181	4 071	- 7 989	- 40	1 222	
Tillkommer för: dödsbon	319 604	586	1 283	- 248	- 7	1 614	1 834	4 014	- 776	- 22	5 050	
Totalt	9 137 944	46 277	37 179	- 70 700	- 362	12 394						

Anm: De smärre avvikelser som förekommer i totalbeloppen jämfört med värdena i tabell 4.11 sammanhänger med att tabellen ovan bygger på ett urval som räknats upp till rikssiffror.

Källa: Bearbetning av det s.k. poststratifierade storurvalet 1996 (RRV-urval, 157 000 personer).

4.23 Tabell. Fastighetsskatt utslaget per kvm värdeyta för småhus i olika län 1996.

Real estate tax (in SEK) per square meter for private houses in different counties 1996.

Län	Kr per kvm värdeyta			
	Friliggande hus	Rad- och kedjehus	Fritidshus	Samm-använt
Stockholm	107	84	116	102
Göteborg o Bohus	78	80	84	79
Uppsala	63	72	66	65
Malmöhus	62	69	65	64
Halland	63	48	76	63
Södermanland	59	52	70	60
Riket	58	68	69	60
Östergötland	56	65	58	58
Gotland	53	91	57	56
Västmanland	56	61	52	56
Blekinge	51	55	59	52
Älvsborg	51	60	53	52
Kristianstad	46	55	65	49
Kopparberg	47	50	58	49
Västerbotten	46	65	49	49
Kalmar	47	41	59	48
Örebro	46	47	42	46
Jämtland	42	64	51	46
Jönköping	44	54	40	45
Värmland	45	52	43	45
Gävleborg	44	52	42	45
Norrbottn	44	52	44	45
Kronoberg	43	59	38	44
Skaraborg	43	60	42	43
Västernorrland	39	49	45	41

Källa: Fastighetsskatt – alternativa underlag m.m. (Ds 1998:3).

4.24. Tabell.

Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner 1981-1997. Basår 1981.

Real estates price index for one- and two dwelling buildings 1981-1997.

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Konsumentprisindex	100	109	118	128	137	143	149	158	168	185	203	207	217	222	227	228	230
EGNAHEM <i>Owner-occupied one- or two-dwelling building</i>																	
Stockholms län	100	101	103	106	111	121	147	187	222	246	254	216	183	201	204	205	230
därav Stor-Stockholm	100	101	103	105	111	121	148	189	224	247	254	217	184	202	206	207	234
Östra mellansverige	100	101	101	103	107	111	125	147	170	190	204	189	167	172	171	173	184
Småland med äarna	100	100	99	102	104	108	118	133	151	173	190	180	168	175	176	178	188
Sydsverige	100	100	100	103	107	111	124	145	176	204	228	209	185	194	196	200	217
därav Stor-Malmö	100	100	100	105	109	114	129	157	195	229	258	231	197	208	210	213	232
Västsverige	100	101	102	107	114	120	135	162	192	213	226	203	179	186	187	188	202
därav Stor-Göteborg	100	101	104	110	116	126	148	181	217	242	253	219	189	199	200	201	221
Norra mellansverige	100	101	101	103	106	110	120	137	158	178	190	179	165	168	167	168	175
Mellersta Norrland	100	104	104	105	107	112	123	134	151	168	180	173	154	158	152	153	159
Övre Norrland	100	102	102	107	110	115	125	139	161	179	193	182	164	169	166	165	174
Hela riket	100	101	101	105	109	115	130	154	181	203	217	197	175	183	184	185	199
FRITIDSHUS <i>Buildings for seasonal and secondary use</i>																	
Stockholms län	100	105	108	115	122	130	155	201	233	263	307	261	226	241	239	240	269
Södra ostkusten, Öland och Gotland	100	98	102	104	109	118	128	147	176	194	243	221	204	210	210	223	240
Västkusten	100	104	107	114	122	128	149	178	208	238	289	251	235	239	243	252	271
Sydsverige	100	100	104	106	114	117	130	152	170	202	248	230	220	229	227	234	269
Göta och Svealands inland utom Dalarnas län	100	105	106	110	114	120	130	153	177	199	226	207	189	199	197	202	220
Norra ostkusten t.o.m. Höga kusten	100	108	109	116	116	123	135	152	168	194	234	208	195	197	206	208	214
Nedre Norrlands inland samt Dalarnas län	100	103	103	108	110	113	124	133	146	161	168	158	149	156	156	155	164
Övre Norrland	100	114	121	125	130	137	150	165	187	212	242	216	198	210	211	225	250
Hela riket	100	104	107	112	117	123	139	166	191	216	253	225	205	215	215	219	240

Anm: Fastighetsprisindex för 1996 och 1997 är preliminärt.

Källa: Statistiska centralbyrån, Fastighetsprisstatistik.

4.25 Tabell.

Generalindex på Stockholms fondbörs.

Aktieindex 28/12 1979 = 100.

The Stockholm Stock Exchange share indices. Indices
28/12 1979 = 100.

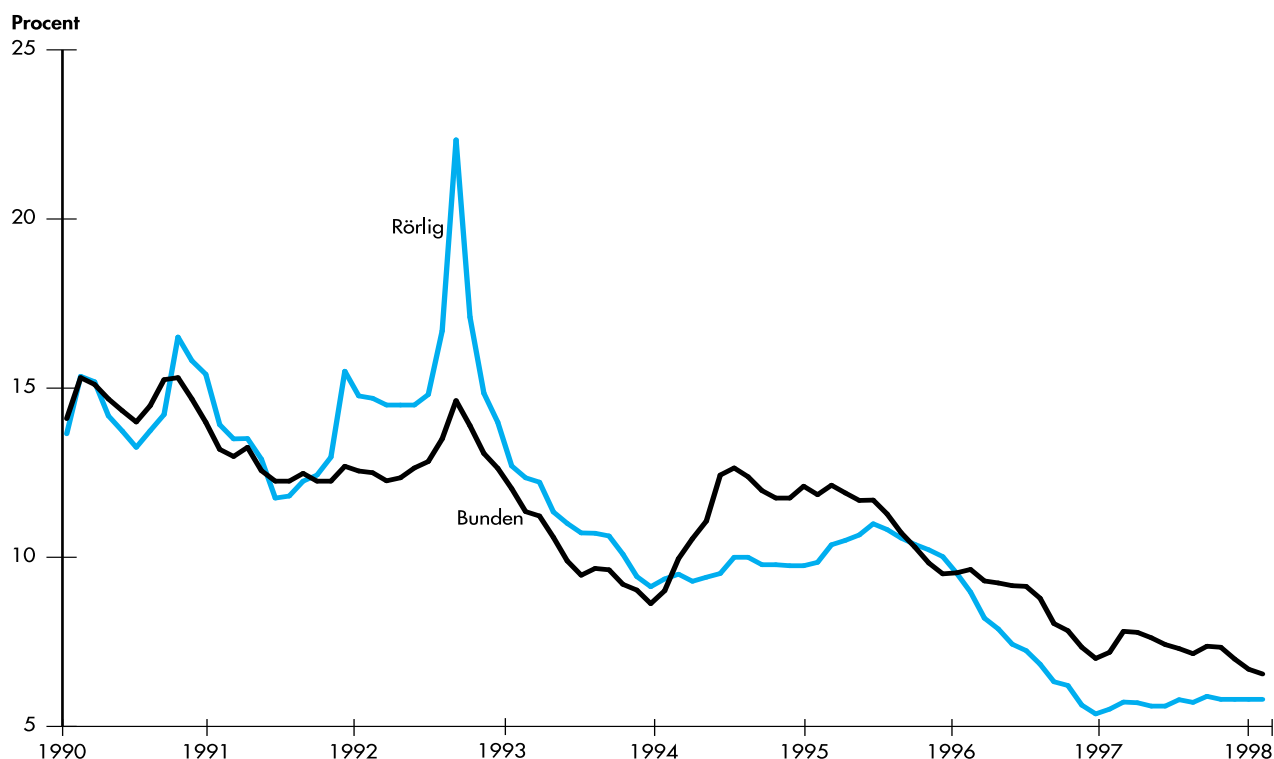
År	Index vid slutet av året	Förändring i % från föregående år
1987	668	
1988	1014	+ 52%
1989	1262	+ 24%
1990	870	- 31%
1991	918	+ 5%
1992	913	- 1%
1993	1403	+ 54%
1994	1471	+ 5%
1995	1736	+ 18%
1996	2403	+ 38%
1997	3000	+ 25%

Källa: Statistiska Centralbyrån. Allmän månadsstatistik.

4.26. Diagram.

Ränteutvecklingen 1990 och framåt för rörlig och bunden, femårig, villaränta (Spintab).

Lending rate for family houses showing floating interest rate and interest rate for five-year fixed-term loan.

Källa: Boverket. Indikatorer.

Källor och lästips

Ekonomistyrningsverket:

- Inkomstliggaren (hänvisningar till aktuella skattelagar och skatteförordningar)
- Budgetprognos (4 gånger om året).
- Statens Finanser (populär framställning om bl.a. skatterna)

Riksskatteverket:

- De svenska skatternas historia
- Fick-data (häfte i fickformat med översikt av de vanligaste skatte- avgiftssatser m.m.).
- RSV-Nytt (sammandrag av förslag i betänkanden, propositioner, beslut om förändringar m.m.; utkommer ungefär varannan vecka).

Statistiska centralbyrån:

- Realkapitalstock och förmögenhet 1980-1995. Appendix 3 till Nationalräkenskaper 1980-1994.
- Statistiska meddelanden N 10 SM 9501.
- Finansräkenskaper. Statistiska meddelanden serie Fm 11 (år) samt serie Fm 17 (kvartal).

- Inkomster, skatter och bidrag. Totalräknad statistik. Individ och familjeuppgifter. Riket – län – kommuner. Statistiska meddelanden serie If 20.
- Inkomstfördelningsundersökningen. Statistiska meddelanden serie If 21.
- Taxeringsutfallet. Statistiska meddelanden serie O 21.
- STATUS (en mikrosimuleringsmodell på diskett för beräkningar av skatt m.m. för olika familjetyper dels enligt gällande regler dels med möjlighet att testa effekter av regeländringar).
- Rikets fastigheter. Statistiska meddelanden serie Bo 37.
- Fastighetsprisstatistik. Statistiska meddelanden serie Bo 40.

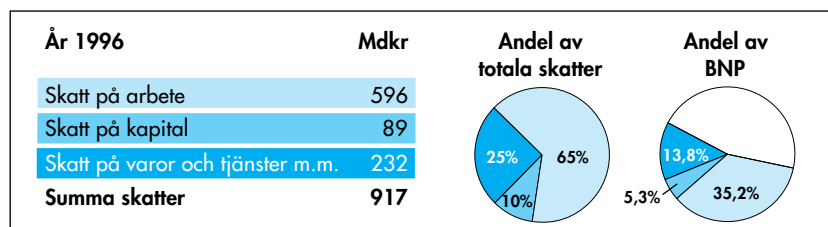
Övrigt:

- Fastighetsskatt – alternativa underlag (Ds 1998:3).
- Finansdepartementet: Beräkningskonventioner. (Konventioner för beräkning och redovisning av budgeteffekter vid ändrade skatte- och avgiftsregler. Rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet).

 Jag känner inte till en enda utländsk produkt
som kommer in i det här landet obeskattad,
utom svaret på böner.

MARK TWAIN

5 Skatt på varor och tjänster

- De olika skatterna på varor och tjänster inbringade år 1997 sammanlagt 228 miljarder kronor eller utslaget per innevånare ca 26 000 kronor
- Skatt på varor och tjänster motsvarade drygt 13 % av BNP och utgjorde drygt 25 % av totala skatteuttaget

Med skatt på varor och tjänster avses sådana skatter som utgår på produktion, konsumtion och försäljning av varor och tjänster. De består av dels den generella mervärdesskatten, som tas ut på nästan all omsättning av varor och tjänster, dels ett antal skatter som tas ut på specifika varor och tjänster. En vedertagen term sedan 1940-talet för de sistnämnda skatterna är punktskatter. Historiskt har dessa funnits i Sverige i mer än 400 år. Punktskatterna är ett uttryck för den rådande samhällsstrukturen och har långt in i modern tid varit den dominerande inkomstkällan för staten.

Ett annat sätt att beskriva dessa skatter är att definiera dem som skatter som tas ut på transaktioner mellan slutliga användare, som kan vara privata eller offentliga, och producenter eller säljare. Differentierade mervärdesskattesatser eller punktskatter på specifika varor eller tjänster ökar eller minskar efterfrågan på det som beskattas.

Skatter på varor och tjänster brukar också benämnas indirekta, eftersom de oftast övervältras på hushållen via högre konsumentpriser trots att de tas ut och betalas av producenterna (jmf. kapitel 1). Antalet skattskyldiga för de flesta punktskatter är relativt få medan antalet brukare av de skattepliktiga varorna och tjänsterna är mångdubbelt fler. Skatteadministrationen underlättas naturligtvis ju färre personer eller företag som

är redovisningskyldiga och skattskyldiga. Definitionsmässigt har det dock ingen betydelse vem som betalar skatterna på varor och tjänster till skattemyndigheterna. Ett exempel på punktskatt som betalas direkt av hushållen är fordonsskatten.

För en internationell jämförelse av skatterna på varor och tjänster hänvisas till kapitel 11.

Översiktlig beskrivning

Skatterna på varor och tjänster uppgick år 1997 till sammanlagt 228 mdkr eller omkring 13 % av den beräknade bruttonationalprodukten (BNP) för det året. Omkring två tredjedelar av denna skatteuppbörd hänför sig till mervärdesskatten (momsen) och en tredjedel till punktskatterna.

5.1 Tabell.

Skatter på varor och tjänster år 1997, miljoner kronor och procent.

Taxes on goods and services 1997.
In MSEK and in percentages.

Skatteslag	1996		1997	
	Mdkr	Procent	Mdkr	Procent
Mervärdesskatt	153 846	66,2	150 283	65,9
Punktskatter	78 413	33,8	77 913	34,1
Totalt	232 259	100,0	228 196	100,0

Anm: Punktskatterna har för enkelhetens skull summerats enligt redovisningen i statsbudgeten, vilken avviker något från klassificeringen i årsboken (se tabell 5.9).

Källa: Riksrevisionsverket.

Sett över ett antal år har momsens och punktskatternas andelar av de totala skatterna respektive statsbudgetens inkomster förändrats något. Fram till skattereformen 1990-1991 utvecklades dessa skatter i stort sett som statsbudgetens totala inkomster. En tydlig ökning ägde rum i samband med skattereformen, då underlaget för momsens breddades. Sedan dess har momsens och punktskatternas andel av de totala skatterna varierat mellan 23 och 26 % medan deras andel av statsbudgetens inkomster visar en nedåtgående trend (tabell 5.2).

5.2 Tabell.

Statsbudgetens inkomster av skatt på varor och tjänster åren 1989-1998. Miljarder kr och procent.

Revenues from taxes on goods and services as central government budget income in relation to total budget income for fiscal years 1989/90-1998. In BSEK and percentages.

Budgetår	Totala skatter	Statsbudgetens inkomster			Konsumtions-skatternas andel, %	
		Totalt	Varor och tjänster	Därav moms	av totala skatter	av statsbudgeten
89/90	758	402	169	100	22,3	42,0
90/91	763	404	191	123	25,0	47,3
91/92	737	398	190	120	25,8	47,7
92/93	726	378	187	118	25,8	49,5
93/94	762	377	195	123	25,6	51,7
94/95	824	423	188	116	22,8	44,4
1995	824	466	188	116	22,8	40,3
1996	913	600	232	154	25,5	38,8
1997	944	649	228	150	24,2	35,1
1998 p	981	673	236	155	24,1	35,1

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksrevisionsverket.

Mervärdesskatten (moms)

Mervärdesskatten (moms) infördes år 1969 och ersatte den allmänna varuskatten (omsättningsskatten), som från början var 4 % av försäljningspriset och endast utgick i detaljhandelsledet. I början var momsens 10 % men höjdes redan efter två år till 15 %. Bestämmelserna om moms återfinns främst i mervärdesskattelagen. Moms utgår på värdet (beskattningsunderlaget) av omsatta och skattepliktiga varor och tjänster. Att en vara eller tjänst är omsatt innebär att den sålts, utförts eller tagit i anspråk genom uttag ur en yrkesmässig verksamhet. Varje enskild transaktion som innefattar försäljning eller uttag av varor och tjänster räknas som en omsättning.

Enligt huvudregeln föreligger skattskyldighet för skattepliktig omsättning av vara eller tjänst som sker i en yrkesmässig verksamhet inom landet. Dessutom föreligger skattskyldighet för skattepliktig import av varor från land utanför EU samt för skattskyldig förvärv inom EU. Med sistnämnda menas skattepliktig införsel från en medlemsstat till en annan. Export till länder utanför EU är momsbefriad. Det betyder att erlagd moms inom landet återbetalas vid export av varor och tjänster.

Moms tas ut på privata och offentlig konsumtion av varor och tjänster. Momsen tas ut i varje led i produktions- och distributionskedjan för en vara eller tjänst. Den som är skattskyldig betalar skatt på det mervärde som har tillförts i ledet och har rätt till avdrag för den skatt som påförts av eller betalats till leverantör i tidigare led. I varje led betalar sålunda den skattskyldige företagaren moms till staten på det egna mervärdet (moms på mervärdet = utgående moms – ingående moms). Därav följer benämningen mervärdesskatt. Summan av all påförd moms i alla leden övervältras på slutkonsumenten eller användaren av varan eller tjänsten. Den totala momsens påverkas inte av antalet led i kedjan.

I följande exempel visas schematiskt hur företag i olika led tar ut moms från nästa led och drar av moms från det föregående ledet samt betalar in mellanskillnaden till staten.

I exemplet används skattesatsen 25 %.

Trävarufirman A säljer till möbelfabriken B

Faktura till B		Momsredovisning	
Trävaror	500	Utgående moms	125
Moms 25 %	125	Ingående moms	0
Fakturasumma	625	Till staten (125-0)	125

Möbelfabriken B säljer till möbelaffären C

Faktura till C		Momsredovisning	
Bokhylla	1 400	Utgående moms	350
Moms 25 %	350	Ingående moms	125
Fakturasumma	1 750	Till staten (350-125)	225

Möbelaffären C säljer till kunden D

Kontantpris till D		Momsredovisning	
Bokhylla	2 469	Utgående moms	493
(inkl moms 493)		Ingående moms	350
		Till staten (493-350)	143
Kunden D	2 469	SUMMA	493

I princip är alla varor och tjänster skattepliktiga sedan skattereformen 1990-1991. Undantagna från skatteplikt är bl.a. köp och hyra av fastighet, sjukvård, tandvård och social omsorg, utbildning, bank-, finansierings- och försäkringstjänster samt viss kulturverksamhet. Uppskattningsvis 30 % av hushållens konsumtion består av utgifter för icke-skattepliktiga varor och tjänster. Producenterna av dessa varor och tjänster har inte rätt att dra av den ingående momsen.

Huvudregeln är att moms utgår med 25 % av beskattningsunderlaget. Skattesatsen är sålunda en påläggsprocent på priset före moms. Detta motsvarar 20 % av priset inklusive moms. Minimivån i EU för "normalskattesatsen" är 15 %. För vissa varor och tjänster gäller lägre skattesatser. Sedan 1996 beskattas sålunda livsmedel, persontransporter och hotelltjänster med den lägre skattesatsen på 12 %. Nyhetstidningar och entréavgifter till exempelvis bio- och teaterföreställningar beskattas med 6 %.

5.3 Tabell.**Skattesatser för mervärdesskatt den 1 januari 1991-1998, procent.**

VAT rates for 1991-1998 by VAT category (general; food; restaurant; tourism; newspapers; culture and sports). Tax rates on price excl. VAT, percentages.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Generellt	25	25	25	25	25	25	25	25
Livsmedel m.m.	25	18	21	21	21	12	12	12
Restaurang	25	18	21	21	25	25	25	25
Hotell, camping, personbefordran	25	18	21	12	12	12	12	12
Dagstidningar	0	0	0	0	0	6	6	6
Kultur, idrott	0	0	0	0	0	0	6	6

Anm: Skattesatsen redovisad som pålägg på pris exklusive mervärdesskatt.

Redovisning av momsen kan ske på två sätt (tabell 5.4). Skattskyldiga med ett beskattningsunderlag som understiger 1 mkr per beskattningsår och som är skyldiga att lämna självdeklaration skall redovisa skatten i denna deklARATION. Momsen kommer att ingå i den slutliga skatten. Eventuell överskjutande ingående moms gottskrivs vid debiteringen av slutlig skatt. Handelsbolag och de som inte är skyldiga att lämna självdeklaration får lämna mervärdesskattedeclaration för helt år om summan av beskattningsunderlagen beräknas uppgå till högst 200 000 kr.

Övriga skattskyldiga skall fr.o.m 1998 redovisa skatten varje månad i en med övriga skatter och avgifter (avdragna skatter och arbetsgivaravgifter) gemensam skattedeclaration (tidigare separat mervärdesskattedeclaration). Om omsättningen överstiger 40 mkr per beskattningsår sker inbetalningen av momsen senast den 26 i månaden efter den månad som avses, i annat fall senast den 12 i redovisningsmånaden tillsammans med övriga skatter och skatter som redovisats på skattedeclarationen. Under 1997 uppgick antalet mervärdesskattedeclarationer till ca 4,2 milj.

5.4 Tabell.**Antalet mervärdesskatterregistrerade den 1 april 1998.**

Number of enterprises registered for VAT on 1 April 1998. Legal entities and individuals.

Skattskyldiga	Skattedeclaration		Helårsredovisning	Inkomstdeklaration	Totalt
	< 40 mkr	> 40 mkr			
Juridiska personer	233 413	8 167	19 987	52 876	314 443
Fysiska	95 547	3	61	370 631	466 242
Totalt	328 960	8 170	20 048	423 507	780 688

Källa: Riksskatteverket.

Skattemyndigheterna är beskattningsmyndighet för all omsättning av varor och tjänster inom landet. Motsvarande funktion har tullverket för import från land utanför EU. I redovisningen av momsen skiljer man därför mellan inbetalningar till skattemyndigheterna respektive tullverket. Skillnaden mellan inbetalningar och återbetalningar (nettot) redovisas som inkomst i statsbudgeten. Som framgår av tabell 5.5 har den av tullverket redovisade momsutbetalningen minskat kraftigt sedan Sveriges inträde i EU år 1995. Omläggningen av uppbördsrutinerna för moms år 1996 gav en tillfällig höjning av skatteinkomsterna det året på nära 13 mdkr.

5.5 Tabell.

Redovisning av mervärdesskatt åren 1994-1997, mdkr.

VAT revenues and expenditures for 1994-1997. In MSEK.

	1994	1995	1996	1997
Inbetalningar				
Tullverket	94,9	48,8	33,4	37,7
Skattemyndigheterna	163,3	211	245,2	245,4
S:a	258,2	259,8	278,6	283,1
Utbetalningar				
Skattemyndigheterna	116,5	106,3	105,7	117,0
Statens avlyft ing moms	19,3	20,1	18,6	18,6
Kommun avlyft ing moms		19,6	3,1	0
S:a	135,8	146	127,4	135,6
Övrigt	1,6	2	2,9	2,8
Nettouppbörd	124	115,8	154,1	150,3

Anm. I övrigt ingår moms redovisad i inkomstdeklaration, indrivning av restförd moms, ambassadmoms och övriga återbetalningar.

Källa: Riksrevisionsverket och Riksskatteverket.

I de skattskyldigas deklarationer redovisas omsättningen och den utgående momsen efter skattesats. (Den ingående momsen, som är avdragsgill, redovisas däremot inte efter skattesats.) En sammanställning av omsättningen och momsen efter skattesats enligt mervärdesskattedeklarationerna för 1997 lämnas i tabell 5.6. Minst 80 % av den utgående momsen hänför sig till sådan skattepliktig omsättning som beskattas med 25 %.

5.6 Tabell.

Omsättning och moms efter skattesats år 1997, mdkr.

Total turnover and VAT revenues according to VAT rate 1997, MSEK.

Skattepliktig omsättning	Omsättning	Utgående moms	Ingående moms	Nettouppbörd
Skattesats 25 %	2 748	642		
Skattesats 12 %	217	46		
Skattesats 6 %	19	2		
Ofördelat		85		
Skattefri	161			
Import				
Export	953			
Totalt	4 098	775	648	127

Anm: Sammanställningen inkluderar endast vad som redovisats i momsdeklarationer. Till skillnad mot tabell 5.5 ingår inte tullmoms, moms i inkomstdeklaration och statens avlyft. Av exporten på 953 miljarder kr avser 380 miljarder kr utförelse till andra EU-länder.

Källa: Statistiska centralbyrån

Antalet skattskyldiga som redovisar moms i skattedeklarationerna (tidigare mervärdesskattedeklarationerna) uppgår till omkring 360 000 (tabell 5.4). I tabell 5.8 återfinns en fördelning av antalet skattskyldiga efter storleken av omsättningen.

I tabell 5.7 har uppbörd fördelats efter bransch. Parti- och detaljhandeln svarar för ca hälften av nettouppbörden. Negativ skatt uppkommer som redan nämnts då den ingående skatten överstiger den utgående skatten. Detta inträffar t.ex. vid lageruppbyggnad eller då en stor del av företagets produktion exporteras. I genomsnitt uppgår nettouppbörden från varje skattskyldig till omkring 320 000 kr.

5.7 Tabell.

Moms fördelad efter bransch år 1997, miljoner kr.

Received and paid VAT according to corporate sector, 1997. MSEK

Bransch	Moms Utgående	Ingående	Netto
Jordbruk, skogsbruk, fiske	18 536	15 511	3 025
Gruvor och mineralutvinning	2 316	2 780	- 464
Tillverkningsindustri	173 413	193 520	- 20 107
El-, gas-, värme- och vattenverk	37 885	26 844	11 041
Byggindustri	44 474	30 923	13 551
Varuhandel, hotell och restauranger	302 568	237 287	65 281
Samfärdsl och kommunikationer	65 094	51 933	13 161
Kreditinstitut och försäkringsbolag	13 476	12 293	1 183
Fastighetsbolag och företagservicefirmor	97 374	65 296	32 078
Offentlig förvaltning och andra tjänster	18 039	10 252	7 787
Utan bransch/konkurser	1 350	1 191	159
Totalt	774 526	647 830	126 696

Källa: Statistiska centralbyrån.

5.8 Tabell.**Antal företag efter omsättningen exkl moms i mkr år 1997.**

Number of enterprises by economic activity according to corporate sector 1997, MSEK excl VAT.

Bransch	0 - 1	1 - 5	5 - 10	10 - 20	20 - 40	40 - 100	100 -	TOTALT
Jordbruk, skogsbruk, fiske	23 499	13 356	965	287	106	36	24	38 273
Gruvor och mineralutvinning	216	164	65	49	22	15	20	551
Tillverkningsindustri	17 952	10 432	3 447	2 560	1 583	1 337	1 324	38 635
El-, gas-, värme- och vattenverk	254	105	80	99	99	162	208	1 007
Byggindustri	21 294	11 954	2 392	1 259	566	290	130	37 885
Varuhandel, hotell och restauranger	60 074	35 847	9 051	6 354	3 762	2 385	1 602	119 075
Samfärdsl och kommunikationer	15 389	8 595	1 606	909	512	422	352	27 785
Kreditinstitut och försäkringsbolag	986	399	104	84	56	50	82	1 761
Fastighetsbolag och företagservicefirmor	59 205	21 660	4 122	2 253	1 241	809	520	89 810
Offentlig förvaltning och andra tjänster	17 949	4 061	750	437	316	277	164	23 954
Utan bransch/konkurser	8 104	637	52	34	14	9	10	8 860
Totalt	224 922	107 210	22 634	14 325	8 277	5 792	4 436	387 596

Källa: Statistiska centralbyrån.

Punktskatter

Punktskatterna tillhör de skatteslag som oftast är föremål för omläggningar av olika slag. Detta hänger samman med deras dubbla funktion som inkomstkälla för staten och ekonomiskt styrmedel för att påverka privat konsumtion och företagsekonomiskt beteende. Antalet punktskatter uppgår till ett tjugotal men under årens lopp har vissa skatter ersatts av andra eller helt upphört och nya skatter har tillkommit (se följande avsnitt). På senare år har exempelvis större omläggningar skett av energibeskattningen och fordonsbeskattningen.

En annan förändring som skett är värdesäkringen av vissa punktskatter som beräknas med ett visst belopp för per enhet av den skattepliktiga varan. För

säljningsskatten på motorfordon räknas om årligen med hänsyn tagen till den allmänna prisutvecklingen enligt konsumentprisindex. Skattesatserna multipliceras med ett procenttal, som anger förhållandet mellan prisläget i oktober månad före det år beräkningen avser och i oktober månad 1995. Fr.o.m år 1999 kommer även energiskatten på elektrisk kraft samt energi- och koldioxidskatterna på bränslen att indexomräknas. Punktskatterna ingår i beräkningsunderlaget för beräkning av moms. De punktskatter som är värderelaterade och beräknas på priset av en vara eller tjänst påverkas i sin tur av momsen.

5.9 Tabell.

Uppbörd av punktskatter åren 1994-1997 mkr.

Revenues from excise duties 1994-1997, MSEK.

	1994	1995	1996	1997
Skatt på energi och miljö	40 900	42 010	48 624	49 223
Bensinskatt	22 030	1 711	-2	
Energiskatt	17 399	38 680	45 636	46 945
därav energiskatt	10 239	27 456	30 371	34 212
koldioxidskatt	6 943	11 078	15 053	12 599
svavelskatt	217	146	212	134
Särsk skatt på elkraft fr kärnkraftverk	137	133	974	1 478
Skatt på viss elkraft	817	908	1 423	194
Särsk skatt mot förurning	63	69	64	58
Miljöavgift på gödsel o bekämpningsmedel	183	332	343	427
Miljöskatt inrikes flyg	271	177	128	-
Särsk avg på svavelhaltigt bränsle	0	0	0	0
Skatt på naturgrus	-	-	58	121
Skatt på alkohol och tobak	18 933	19 007	18 669	17 644
Tobaksskatt	7 281	7 246	7 084	7 695
Alkoholskatt	11 575	11 546	11 546	9 859
därav skatt på spritdrycker	5 376	5 483	4 907	4 686
skatt på vin	2 971	2 901	3 233	3 094
skatt på maltdrycker	3 228	3 162	3 406	2 079
Systembolagets överskott	77	215	39	90
Skatt på fordon	5 994	6 013	7 131	6 787
Fordonsskatt	4 065	4 049	5 471	6 242
Kilometerskatt	10	-	-	-
Försäljningsskatt på motorfordon	1 723	1 752	1 400	207
Skrotningsavg	196	212	260	338
Skatt på import	5 505	4 981	3 625	3 808
Tullmedel	5 074	4 447	3 179	3 467
Särskilda jordbrukstullar och sockeravg	0	385	255	343
Övriga skatter m m på import	431	149	191	-2
Övriga	4 253	4 352	3 418	2 285
Lotteriskatt	3 103	3 223	2 267	1 078
Reseskatt	-7	-	-	-
Skatt på annonser och reklam	1 033	1 072	1 103	1 163
Skatt på spel	124	57	48	44
Totalt	75 585	76 363	81 467	79 747

Anm: I sammanställningen har Systembolaget AB:s inlevererade överskott inkluderats. I statsbudgeten redovisas denna inkomst trots namnet bland punktskatterna, eftersom den räknas som en överföring från ett "skattemonopol". Även miljöavgiften, som i statsbudgeten redovisas som en offentligrättslig avgift, har inkluderats bland punktskatterna av definitionsskäl. Detsamma gäller skrotningsavgiften, som redovisas utanför statsbudgeten på den av vägverket förvaldade bilskrottningsfonden. Betr vissa andra skatter som administreras av det särskilda skattekontoret i Ludvika (exempelvis kupongskatt, stämpelskatt och premieskatt på grupplivförsäkring) hänvisas till kapitlen om skatt på arbete respektive kapital.

Källa: Riksskatteverket och Riksrevisionsverket.

I föregående tabell (5.9) har punktskatterna klassificerats på ett överskådligt sätt. Skatterna på tjänster är obetydliga jämfört med skatterna på varor. De energi- och miljörelaterade punktskatterna har ökat i betydelse på senare år och svarade år 1997 för omkring 62 % av den totala punktskatteuppbörden. I motsvarande mån har de "njutningsrelaterade" punktskatternas andel sjunkit. Fordonsbeskattningens andel (exkl skatt på drivmedel) är i stort sett oförändrad. Slutligen har tullmedlens fiskala betydelse för svenska staten helt upphört även om de fortfarande redovisas som inkomst i statsbudgeten. Tullmedel, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter tillfaller nämligen EU:s gemensamma budget efter avdrag med 10 % för respektive medlemsstats administrationskostnader.

5.10 Tabell.

Antalet skattskyldiga för vissa punktskatter åren 1990-1997.

Number of enterprises registered for excise duties. 1990-1997. Alcohol, fuel, electricity, lottery, advertising, gambling, tobacco.

År	Tobak	Bränslen	Elkraft	Lotterier	Reklam	Spel	Alkohol
1990	16	314	501	6	4 441	952	35
1991	16	347	512	6	4 472	971	35
1992	13	626	500	6	4 603	1 262	35
1993	14	435	577	4	5 033	1 496	21
1994	15	756	553	8	4 783	1 118	21
1995	18	731	614	8	5 299	240	252
1996	20	634	557	4	4 795	196	265
1997	23	660	566	5	4 773	250	265

Källa: Riksskatteverket.

Jämfört med övriga skatter på arbete och kapital är antalet skattskyldiga för punktskatter relativt få. Totalt uppgår de till omkring 8 990 näringsidkare, varav över hälften är registrerade för reklamskatt. De flesta reklamskatteskyldiga, drygt 4 000, erlägger högst 200 000 kr per år i reklamskatt. Eftersom skatten på reklamtrycksaker försvinner från och med den 1 januari 1999 kommer antalet skattskyldiga att minska avsevärt. För övriga punktskatter uppgår antalet skattskyldiga till endast ett hundratal eller i vissa fall ett tiotal. Som framgår av tabell 5.10 har antalet skattskyldiga för alkoholskatt ökat sedan EU-inträdet medan antalet skattskyldiga för spelskatt har minskat sedan skatten på bingospel slopades. Ett fåtal skattskyldiga svarar i allmänhet för merparten av uppbörden av respektive punktskatt (tabell 5.11). Extremfallet är tobaksskatten där en skattskyldig, Swedish Match, svarar för över 99 % av skatteuppbörden.

5.11 Tabell.

Antalet skattskyldiga för vissa punktskatter efter nettoppbörd år 1996-1997.

Number of enterprises for certain excise duties according to paid duty. MSEK.

Mkr	Skatt på				
	Bensin	Olja m m	Alkohol	Tobak	Reklam
-1	27	66	179	21	4 577
1-5	3	92	44		162
5-10	1	36	12	1	17
10-25	2	55	14		13
25-50	1	18	5		2
50-100	1	16	3		1
100-	17	25	19	1	1
Totalt	52	308	276	23	4773

Anm: Uppgifterna avser perioden oktober 1996 – september 1997. Observera att för skatt på naturgrus och svavelskatt (icke-harmoniserade punktskatter) tillkommer ytterligare drygt 300 skattskyldiga.

Källa: Riksskatteverket.

För varor som ingår i det s.k. harmoniserade punktskatteområdet – mineralolja, alkohol och tobak – gäller gemensamma förfaranderegler inom EU. Genom förfarandereglerna har skapats en s.k. suspensionsordning med upplagshavare, varumottagare och skatte-representanter (tabell 5.12). En upplagshavare har tillstånd att ta emot obeskattade varor från en annan upplags havare samt hantera obeskattade varor i ett godkänt lager (skatteupplag). Varumottagare eller i deras ställe skatte-representanter får ta emot obeskattade varor från en upplagshavare i ett annat medlemsland. Enligt huvudprincipen skall varorna beskattas bara en gång och då i det land där de konsumeras. Varorna kan framställas, lagras och flyttas inom EU utan att skattskyldighet inträder. Beskattningen uppskjuts i stället tills varan blir tillgänglig för konsumtion, dvs. i normalfallet när varan levereras till detaljistledet.

5.12 Tabell.

Upplagshavare m m för harmoniserade punktskatter, år 1997.

Autorized warehousekeepers, Warehouses and Registered traders for harmonized excise duties. Mineral oil, Alcohol, Tobacco.

Vara	Upplagshavare	Upplag	Reg varumottagare
Mineralolja	293	2192	1
Alkohol	259	776	9
Tobak	19	34	2
Totalt	571	3002	12

Källa: Riksskatteverket.

Energi- och miljöskatter

Som redan nämnts dominerar energi- och miljöskatterna bland punktskatterna. De har också fortlöpande blivit föremål för översyner och justeringar under 90-talet. Svavelskatten på svavelinnehållet i bränslen infördes 1991. Redan tidigare hade det funnits en särskild avgift på svavelhaltigt bränsle i samband med förbränning. Den tas dock inte ut på bränsle för vilken skatt betalats enligt lagen om skatt på energi. De tidigare särskilda skatterna på oljeprodukter som bensin och dieselolja upphörde 1994 och ersattes av förhöjda energiskattesatser. Miljöskatten på inrikes flyg upphörde 1995. Skatten på naturgrus infördes 1996.

Inom energiområdet finns två typer av produktions-skatter. Den ena är en skatt på elkraft som produceras i kärnkraftverk. För elkraft som produceras i vattenkraftverk har det tidigare funnits en motsvarande skatt. Denna ersattes år 1997 av en särskild fastighetsskatt på vattenkraftverk (se kapitel 4).

5.13 Tabell. Sveriges energitillförsel efter energislag åren 1990-1996, TWh.

Energysupply according to source 1990-1996, TWh.

Energislag	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Råolja och oljeprodukter	187	181	188	186	205	203	217
Naturgas, stadsgas	7	7	8	9	9	9	9
Kol och koks	31	28	27	27	28	28	31
Biobränslen, torv m m	65	70	71	76	78	85	87
Spillvärme m m i fjärrvärme	8	8	8	8	8	8	8
Vattenkraft	73	64	75	75	60	69	52
Kärnkraft	200	225	186	179	214	202	222
Nettoimport av el	- 3	- 1	- 2	- 1	0	- 2	6
Totalt	568	582	561	559	602	602	632

Anm: Energitillförseln från kärnkraftverken har beräknats inkl energiomvandlingsförluster.

TWh = Tera watttime, dvs 10 upphöjt till 12 wattimmar.

Källa: Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK).

I det följande skall vi behandla energiskatten och dess olika komponenter. När den infördes på 1950-talet var syftet att intäkterna av den bl.a. skulle användas för upprustning av landsbygdens elnät och för utbyggnaden av kärnkraften. Energiskatten i dess nuvarande utformning motiveras av bl.a. miljöpolitiska och näringspolitiska skäl. Under 1990-talet har energibeskattningsens miljöprofil förstärkts.

5.14 Tabell. Energiskattesatser för bränslen år 1998, exkl moms.

Energy excise duties for fuel 1998, excl VAT.

Bränsleslag	Energiskatt	Koldioxidskatt	Total skatt
Bensin, kr/l			
miljöklass 2	3,61	0,86	4,47
miljöklass 3	3,68	0,86	4,54
annan bensin	4,27	0,86	5,13
Olja, kr/kbm			
Dieselbrännolja (ofärgad)			
miljöklass 1	1 614	1 058	2 672
miljöklass 2	1 840	1 058	2 898
miljöklass 3	2 138	1 058	3 196
Eldningsolja (med märkämnerna)	743	1 058	1 801
Gasol			
motordrift, kr/l	1,01	0,56	1,57
annat ändamål, kr/ton	145	1 112	1 257
Naturgas och metan, kr/1 000 kbm			
motordrift	1 678	792	2 470
annat ändamål	241	792	1 033
kolbränslen, kr/ton	316	920	1 236

Anm 1: Ovannämnda bränslen samt torvbränslen kan också belastas med svavelskatt. För petroleumkoks, kol- och torvbränsle tas skatt ut med 30 kr per kg svavel i bränslet. För motorbrännolja och eldningsolja tas skatt ut med 27 kr per kbm olja för varje tiondels viktprocent svavel.

Anm 2: Koldioxidskatten för företag inom industri och växthusnäring är 50 % av den generella nivån. För dessa företag gäller också ett nedsättningssystem för skattepliktiga bränslen (utom bensin och högbeskattad omärkt olja) som förbrukas vid tillverkningsprocessen eller för växthusuppvärmning.

Källa: Riksskatteverket.

Som framgår av tabell 5.14 varierar skattesatserna för bensin och oljor efter miljöklass. Nästan all bensin tillhör miljöklass 2, där den totala skattesatsen exklusive moms är 4,47 kr per liter.

I det svenska skattesystemet för energi- och miljöskatter är energiskatten differentierad efter användare och geografisk ort. För företag inom tillverkningsindustrin och växthusnäringen uppgår koldioxidskatten, som ingår i energiskatten, till 50 % av den generella nivån. Avdrag eller återbetalning av hela energiskatten medges dessa företag. Om ett företags koldioxidbelastning vid skattenivån 50 % överstiger 0,8 % av försäljningsvärdet får det överskjutande skattebeloppet sättas ned till 24%. Möjligheterna till nedsättning begränsas dock av EU:s minimiskattesatser för vissa mineraloljor.

För elkraft som förbrukas inom industri och växthusnäring utgår inte någon energiskatt (tabell 5.15). I de tre nordligaste länen samt ett antal kommuner (se anmärkning till tabell 5.15) är energiskatten på elkraft reducerad.

5.15 Tabell. Skattesatser för elkraft år 1998, öre per kWh.

Excis duties for electric power 1998, öre per kWh.
Households, commercial.

Ändamål	Norra Sverige	Övriga landet
Hushåll o icke-industriell verksamhet	9,6	15,2
Industri o växthus	0	0
El-, gas-, värme-, vattenproduktion	9,6	12,9
Särskild sk på el fr kärnkraft (prod)	2,2	2,2

Anm: Med norra Sverige avses samtliga kommuner i Norrbottens län, Västerbottens län och Jämtlands län samt kommunerna Sollefteå, Ånge, Örnsköldsvik, Ljusdal, Torsby, Malung, Mora, Orsa och Älvdalen. För elektrisk kraft som under tiden 1 november - 31 mars förbrukas i elektriska pannor som ingår i en elpanneanläggning vars installerade effekt överstiger 2 megawatt utgör energiskatten 11,9 öre per kWh vid förbrukning för el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning i andra kommuner än "norra Sverige".

Källa: Riksskatteverket.

Energiskatterna inbringade sammanlagt 47 miljarder kr under 1997, varav större delen hänförde sig till skatter på bensen och olja (tabell 5.17). En stor del av koldioxidskatten och nästan all svavelskatt återbetalas till de skattskyldiga. Bruttouppbörderna kan också fördelas på användningsområde, såsom industri, transporter och övrigt (hushållen). Av dessa är transportsektorn den dominerande. Den energi som industrin förbrukar (se tabell 5.16) svarar endast för en mindre del av skatteuppbörden.

5.16 Tabell. Slutlig energianvändning efter energislag och samhällssektor år 1996, TWh.

Energyconsumption according to energy source and community sector 1996, TWh.

Energislag	Bostäder service m m	Industri	Transporter	Totalt
Oljeprodukter	40,9	23,3	99,4	163,6
Naturgas		3,8		3,8
El	74,7	50,7		125,4
Fjärrvärme	40,5	4,3		44,8
Biobränslen	11,9	48,7		60,6
Kol, koks		16,3		16,3
Totalt	168	147,1	99,4	414,5

Anm: Den slutliga energianvändningen inkluderar ej distributions- och omvandlingsförluster.

Källa: Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK).

5.17 Tabell. Uppbörd av energiskatter efter bränsleslag år 1997, mkr.

Paid excises duties on energy (energy, carbon dioxide and sulphur) according to source of energy (petrol, diesel oil, heating oil, LPG, natural gas and methane, coal fuel, peat fuel).

Bränsleslag	Energi-skatt	Koldioxid-skatt	Svavel-skatt	Totalt
Bruttouppbörd				
Fossila bränslen				
Bensin	20 440	5 174		25 614
Summa olja	9 119	9 840	765	19 724
därav dieselbrännolja	4 617	2 853		7 470
eldningsolja	4 502	6 987		11 489
Gasol	65	114		179
Naturgas och metan	193	397		590
Kolbränslen	901	880	643	2 424
Torvbränslen			64	64
Summa	30 718	16 405	1 472	48 595
Elkraft	9 374			9374
Summa brutto	40 092	16 405	1 472	57 969
Avdrag/återbetaln	4 645	6 193	1 272	12 110
Nettouppbörd	35 447	10 212	200	45 859

Anm: Siffror avser deklarerade uppgifter och avviker därför från det verkliga utfallet.

Källa: Riksskatteverket.

5.18 Tabell. Exempel på elpris (normaltariff) i jan 1998 (fasta avgifter tillkommer).

Example of electricity price (price excl tax, electric supply network fee, energy tax, VAT, consumer price).
Öre/kWh and percentage.

	öre/kWh	procent
Elpris exkl skatt	25,40	38
Nätpris	13,50	20
Energiskatt	15,20	22
Moms	13,53	20
Konsumentpris	67,33	100

Källa: Riksskatteverket.

5.19 Tabell. Exempel på bensinpris (98 oktan) i april 1998.

Example of petrol price (price excl tax, energy tax, carbon dioxide tax, VAT, consumer price. SEK/litre and percentage).

	kr/l	procent
Pris exkl skatt	2,17	26
Energiskatt	3,61	43
Koldioxidskatt	0,86	10
Moms	1,66	20
Konsumentpris	8,30	100

Källa: Riksskatteverket.

Skatt på alkoholdrycker och tobak

När det gäller beskattningen av "njutningsmedel" såsom alkoholhaltiga drycker och tobaksvaror flätas folkhälso- och statsfinansiella synpunkter i varandra. Beskattningen av alkohol och tobak går så långt tillbaka i tiden som slutet av 1500-talet respektive mitten av 1600-talet.

Skattesatsen för alkoholhaltiga drycker är relaterad till alkoholhalten (tabell 5.20). För exempelvis etylalkohol (sprit) är skattesatsen 501,41 kr per liter ren alkohol (100 volymprocent). Nämnas kan att för spritdrycker som tas in för privat bruk från annat EU-land (utöver viss frikvantitet) tas skatt ut med 196 kr per liter (ej omräknad volym).

Tobaksskatten på cigaretter består i motsats till övriga punktskatter av två komponenter, en fast styckeskatt per cigarett och en procentandel av detaljhandelspriset inklusive moms. Under 1997 höjdes skatten två gånger med sammanlagt över 50 %. Skälen för höjningarna var främst allmän finansiering av statsbudgeten. Dessutom angavs folkhälsoskäl samt att Sverige ännu inte uppnått miniminivån på cigarettskatt inom EU. Mini-minivån är 57 % av detaljhandelspriset, en nivå som i princip alla EU-länder uppnått. Efter den andra höjningen den 1 augusti 1997 uppgick tobaksskatten i Sverige till ca 55,6 % av priset (se tabell 5.23).

Enligt de ursprungliga prognoserna skulle höjningen av skattesatserna för tobak leda till en ökning av intäkterna av tobaksskatten. I själva verket skulle det slutliga utfallet för 1997 kraftigt understiga de förväntade intäkterna. Vid stora prisändringar, i detta fall till följd av skattesatsändringar, påverkas efterfrågan på den beskattade varan. Enligt beräkningar av Riksrevisionsverket är priselasticiteten för tobak omkring -1 eller lägre, dvs. en procents höjning av priset leder till en procents minskning i efterfrågan. I det här fallet ersat-

tes med all sannolikhet de beskattade volymerna av cigaretter med obeskattade cigaretter till följd av ökad smuggling och gränshandel. För att förhindra en ökad smuggling med åtföljande inslag av organiserad brottslighet har tobaksskatten sänkts den 1 augusti 1998. Efter sänkningen utgör tobaksskatten 50,5 % av priset (tabell 5.23).

5.21 Tabell.

Skattesatser för tobak åren 1995-1998.

Tax rates on tobacco 1995-1998, cigarettes (specific excise and ad valorem excise), cigars, tobacco, snuff, chewing tobacco.

	1995	1996	1997	1998a	1998b
Cigaretter					
Per styck (öre)	75	53	66	85	20
Procent på detaljhandelspris		15,2	16,4	17,8	39,2
Cigarrer och cigariller					
per styck (öre)	35	35	44	56	56
Tobak (kr/kg)	384	384	489	630	630
Snus kr/kg	75	75	96	123	123
Tuggtobak kr/kg	123	123	156	201	201

Anm: 1998a avser t.o.m. 19980731, 1998b avser fr.o.m. 19980801.

Källa: Riksskatteverket.

Förekomsten av illegal tillförsel av alkohol och tobak, antingen genom illegal införsel (smuggling) eller illegal tillverkning (hembränt) gör att det är svårt att exakt redovisa de förbrukade kvantiteterna av dessa varor (för en utförligare redogörelse av detta se avsnitt 9.5.2). Den offentliga statistiken visar naturligtvis endast de beskattade kvantiteterna som säljs av Systembolaget eller på restaurang (tabell 5.22). Av den statistiken framgår att den beskattade försäljningen av spritdrycker har minskat med över en tredjedel under den senaste tioårsperioden. Däremot har försäljningen av starköl ökat kraftigt, i synnerhet restaurangernas försäljning som mer än fördubblats.

5.20 Tabell.

Skattesatser för alkoholhaltiga drycker åren 1995-1998, kronor.

Excise duties on alcohol 1995-1998, (ethyl alcohol, wine, intermediate products, beer). Volume percent and SEK.

	Volymprocent	1995	1996	1997	1998
Sprit (per liter ren alkohol)		474,00	485,00	494,00	501,41
Vin (per liter)	1,20 - 2,25	0,00	0,00	0,00	0,00
	2,25 - 4,50	9,00	9,21	9,20	9,34
	4,50 - 7,00	13,30	13,61	13,60	13,80
	7,00 - 8,50	18,30	18,73	18,70	18,98
	8,50 - 15,00	26,20	26,81	26,80	27,20
	15,00 - 18,00	43,50	44,51	44,50	45,17
Mellanklassprodukter (per liter)	1,25 - 15,00	26,20	26,81	26,80	27,20
	15,00 - 22,00	43,50	44,51	44,50	45,17
Maltdrycker (per volymprocent och liter)*	0,50 - 2,80	0,00	0,00	0,00	0,00
	2,80 - 3,50	0,91	1,21	1,45	1,47
	>3,50	2,33	2,38	1,45	1,47

*Anm: T.o.m. 961231 var gränsen 2,25 %.

Källa: Riksskatteverket.

5.22 Tabell. Försäljning av alkoholhaltiga drycker åren 1986-1996, milj liter.

Retail trade of alcoholic beverages, spirits, wine, beer > 3,5 vol. 1986-1996. Millions of litre.

	Sprit	Vin	Starköl	Summa omräknat 100 % alkohol
1987	42	99	131	
1988	41	102	148	33,9
1989	40	106	161	34,4
1990	38	105	162	33,2
1991	37	106	165	33,8
1992	36	109	173	32,0
1993	34	110	179	30,9
1994	32	115	192	30,8
1995	30	111	192	29,8
1996	27	117	182	28,3
1997	24	103	110	28,2

Anm: Statistiken omfattar Systembolagets och restaurangernas försäljning av alkoholdrycker. Därtill kommer illegal tillförsel och taxfree försäljning (se texten). Den totala alkoholförsäljningen har omräknats till 100 % alkohol.

Källa: Statistiska centralbyrån och Alkoholinspektionen.

5.23 Tabell. Exempel på tobakspris (ett cigarettpaket), april 1998.

Example of tobacco price, a packet of cigarettes (price excl tax, specific excise, ad valorem excise, VAT, consumer price). SEK and percentage.

	Tom 980731		From 980801	
	kr	procent	kr	procent
Priset exkl skatt	11,00	24,4	10,50	29,6
Fast tobaksskatt	17,00	37,8	4,00	11,3
Värderelaterad tobaksskatt	8,01	17,8	13,92	39,2
Moms	9,00	20,0	7,10	20,0
Detaljhandelspris	45,00	100,0	35,50	100,0

Källa: Riksskatteverket.

5.24 Tabell. Exempel på spritpris (700 ml Absolut Vodka), april 1998.

Example of liquor price, 70 centilitre of Vodka (price eckl tax, alcohol tax, VAT, consumer price). SEK and percentage.

	kr	procent
Pris exkl skatt	33	15
Alkoholskatt	140	65
Moms	43	20
Konsumentpris	216	100

Anm: Beloppen har avrundats till hela kronor.

Källa: Riksskatteverket.

5.25 Tabell. Exempel på vinpris (750 ml, alkoholhalt högst 15 %).

Example of wine price, 75 centilitre (price excl tax, alcoholtax, VAT, consumer price) SEK and percentage.

	kr	procent
Pris exkl skatt	37	53
Alkoholskatt	19	27
Moms	14	20
Konsumentpris	70	100

Anm: Beloppen har avrundats till hela kronor.

Källa: Riksskatteverket.

Skatt på fordon

Fordonsbeskattningen har i likhet med andra punkt-skatter utformats med hänsyn till fiskala och andra skäl, i det här fallet miljö- och trafiksäkerhetsskäl. Totalt omfattar fordonsbeskattningen ett antal skatter och avgifter på försäljning, innehav, registrering och skrotning av fordon. Användningen av fordon beskattas genom energiskatterna på bensin och diesel (se ovan). Den totala vägtrafikbeskattningen består sålunda av skatter på fordon och deras drivmedel.

Av dessa infördes den årliga fordonsskatten på innehav av fordon redan på 1920-talet. Genom skatten skulle fordonsägarna få svara för den kostnad för vägunderhåll och vägförstöring som fordonen orsakade. Under många år var också fordonsskatten "specialdestinerad" för detta ändamål. Numera kan fordonsskatten ses som en betalning för rätten att trafikera allmän väg. Fordons-skatten beräknas efter fordonets tjänstevikt eller totalvikt och tas ut med ett grundbelopp för varje helt 100-tal kg över den vikt som svarar mot grundbeloppet (se tabell 5.28). Storleken på beloppen är beroende av bl.a. fordonsslag, drivmedelsslag och antal hjulaxlar (lastbilar m.fl.).

Den senaste skattehöjningen inträffade den 1 oktober 1996, då fordonsskatten höjdes med 50 % för alla personbilar utom dieseldrivna personbilar av årsmodell 1994 eller senare. För de senare begränsades höjningen till 15 %. Höjningarna motiverades med att försäljnings-skatten på personbilar slopades (se nedan). För t.ex. bensindrivna personbilar med tjänstevikt 1201-1300 kg, vilket är medianvikten för dessa bilar enligt bilregistret, är fordonsskatten 1 181 kr.

Sedan år 1980 gäller att fordonsskatten på personbilar är nedsatt i viss glesbygdskommuner. Nedsättningen, som har uppgått till 384 kr sedan år 1988, gjordes för att kompensera personbilstrafiken i glesbygd med dess längre genomsnittliga körsträckor för en höjning av den dåvarande bensinskatten.

5.27 Tabell.

Antalet fordon efter fordonsslag åren 1996-1998, tusental.

Number of motor vehicles according to type of vehicle. 1996-1998.

Fordonsslag	1996			1997			1998		
	I trafik	Avställda	Totalt	I trafik	Avställda	Totalt	I trafik	Avställda	Totalt
Personbilar, bensin	3493,3	471,2	3964,4	3503,2	517,1	4020,4	3524,9	566,3	4091,2
Personbilar - 1993, diesel	88,3	21,4	109,7	89,0	24,5	113,5	89,8	27,3	117,1
Personbilar 1994-, diesel	8,9	1,2	10,1	21,1	2,6	23,7	46,9	5,9	52,9
Bussar, ej diesel	1,2	0,2	1,4	1,4	0,2	1,5	1,3	0,2	1,5
Bussar, diesel	13,4	2,4	15,8	13,2	2,5	15,7	13,4	2,6	16,0
Lastbilar, ej diesel	194,5	45,4	239,9	194,1	47,5	241,6	188,8	51,5	240,2
Lastbilar, diesel	79,1	29,9	109,0	85,4	32,2	117,6	99,5	35,7	135,2
Motorcyklar	122,0	98,1	220,1	130,0	99,3	229,3	137,5	102,9	240,4
Traktorer	325,1	59,3	384,4	325,1	62,7	387,7	325,1	65,7	390,9
Släpvagnar	684,7	98,5	783,2	689,8	107,8	797,6	697,5	115,8	813,2
Totalt	5 010,5	827,6	5 838,0	5 052,3	896,4	5 948,6	5 124,7	973,9	6 098,6

Anm: Uppgifterna avser den 15 april respektive år utom för motorcyklar, traktorer och släpvagnar, där 30 juni är mättdpunkt.

Källa: Vägverket.

5.26 Tabell.

Exempel på fordonsskattesatser gällande 98-01-01, kronor/år.

Examples of tax vehicle tax rates, January 1 1998, SEK/year (Petrol-driven passenger car, diesel-driven passenger car model 93 and earlier, diesel-driven passenger car model 94 and later, lorry with attachment for semitrailer, lorry, trailer, bus, road tractor, agricultural tractor).

Fordonsslag	Drivmedel	Skattevikt	Fordonsskatt
Personbil	Bensin	1 200	1 032
Personbil, årsmodell 93 och äldre	Diesel	1 200	2 062
Personbil, årsmodell 94 och yngre	Diesel	1 200	3 952
Dragbil	Diesel	16 000	18 504
Lastbil	Diesel	16 000	10 062
Släpvagn		20 000	9 056
Buss	Diesel	16 000	1 545
Trafiktraktor	Bensin eller diesel	6 000	4 115
Jordbrukstraktor	Bensin eller diesel		225

Mellan åren 1974 och 1993 utgick en särskild s.k. kilometerskatt på dieseldrivna fordon. Avskaffandet av kilometerskatten medförde att fordonsskatten på personbilar differentierades efter drivmedelsslag. För dieselpbilar är fordonsskatten avsevärt högre än för bensinbilar, vilket motiveras av att diesel är ett billigare drivmedel än bensin. Vidare är fordonsskatten för dieselpbilar av 1994 års modell eller senare högre än för äldre årsmodeller. För t.ex. en dieseldrivna personbil av 1994 års modell eller senare med medianvikten 1 500 kg är fordonsskatten 6 228 kr. För en bensinbil med samma vikt är fordonsskatten 1 628 kr.

Anpassningen till bl.a. EU:s olika krav har inneburit flera ändringar i fordonsbeskattningen på senare år. Vägavgifter för tyngre fordon över 12 000 kg som trafikeras det svenska vägnätet infördes den 1 februari 1998. För fordonskombinationer med högst tre axlar är den årliga vägavgiften 6 314 kr, för kombinationer med fler axlar 10 254 kr. I motsvarande mån är fordonskatten sänkt för dessa lastbilar. Totalt debiterades ca 48 000 fordon vid införandet av vägavgifterna. Avgifterna ingår i ett europeiskt system, Eurovinjettsystemet, med f.n. sex länder anslutna: Belgien, Danmark, Luxemburg, Nederländerna, Tyskland och Sverige. Bevis på betald vägavgift ger rätt att trafikera vägarna i alla anslutna länder.

Försäljningsskatten på motorfordon härstammar från 1950-talet och var från början ett slags investeringssavgift i syfte att hämma bilismens snabba utveckling. År 1991 infördes ett miljöklasssystem i syfte att styra införandet av fordon med bättre miljöegenskaper. Enligt direktiv från EU får emellertid ekonomiska styrmedel av typ försäljningsskatt inte användas, varför differentieringen efter miljöklass avskaffades nästan helt efter EU-inträdet. I syfte att stimulera en förnyelse av den svenska bilparken slopades försäljningsskatten på personbilar år 1996. I samband med detta höjdes fordonsskatten på personbilar. I samband med att avgaskraven skärptes de 1 oktober 1998 avskaffades försäljningsskatten för tunga fordon helt. Försäljningsskatt på motorfordon tas ut på bussar, lastbilar och motorcyklar när de införs i bilregistret för första gången. Skattskyldiga är tillverkare och importörer (inkl privatimportörer).

Skrotningsavgiften infördes år 1975 och var en av de första miljörelaterade avgifterna i Sverige. Avsikten med avgiften är att stimulera till skrotning av gamla bilar genom auktoriserade bilskrotare och undvika att de lämnas i naturen. I Sverige redovisas skrotningsavgiften utanför statsbudgeten på en särskild fond, Bilskrotningsfonden, som förvaltas av Vägverket. Avgiften till fonden är 700 kr medan premien till bilägaren är 500 kr. Under 1997 ökade behållningen på fonden och uppgick vid årets till 559 mkr. Skrotningsavgiften kan trots namnet i viss mening betraktas som en skatt. I andra länder finansieras skrotningen genom en skattereduktion vid köp av nytt fordon.

5.28 Tabell.

Skatter i samband med årlig fordonsanvändning, 1998.

Average annual taxes on vehicles (vehicle tax, taxes on petrol, total) SEK/10 km.

Fordonsskatt	1 181
Skatt på bensin	7 356
Totalt	8 537
Skatt kr/mil	5,69

Anm: Beräkningen avser en bensindriven personbil med tjänstevikt 1 201 - 1 300 kg, antagen bensinförbrukning 0,8 l/mil och årlig körsträcka 1 500 mil.

Petrolpowered passenger car with kerbweight 101- 1300 kilogram, petrol consumption 0,8 litre per 10 km and annual driving distance 15 000 km.

Källa: Riksskatteverket.

Skatt på import

Sedan Sveriges inträde i EU år 1995 tas tull och importavgifter bara ut på import från tredje land, dvs. länder utanför EU. Tull utgör tillsammans med särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter vad som brukar benämnas EU:s traditionella egna medel. De i Sverige och andra medlemsstater erlagda tullarna överförs till EU efter avdrag med 10 % för kostnaderna för uppbörderna. I regel utgår tull som värdetullar, dvs. med en viss procentandel av varans värde. Endast vissa varor är belagda med specifika tullar som utgår efter kvantitet.

I motsats till andra skatter, där intäkterna varierar mer eller mindre proportionellt med skattebaserna, finns inga sådana samband vad gäller tullmedlen. Till följd av successiva sänkningar av tullsatserna har tulluppbörden i stort sett varit konstant under årens lopp samtidigt som importen har ökat. År 1997 uppgick uppbörderna av tull till endast 0,8 % av det totala importvärdet. Mest tull i absoluta och relativa tal betalas på import av textilvaror (tabell 5.30). En mycket stor del av importen till Sverige sker från andra EU-länder och är naturligtvis helt tullfri (tabell 5.29).

5.29 Tabell.

Importvärdet efter handelspartner åren 1981-1997, miljoner kr.

Import value by region of origin, all countries, EU, EU as percentage.

År	Samtliga länder	EU	EU i %
1981	146 039	86 956	59,5
1982	173 933	105 440	60,6
1983	200 369	125 110	62,4
1984	218 569	138 812	63,5
1985	244 656	157 868	64,5
1986	232 614	154 359	66,4
1987	257 871	171 090	66,3
1988	280 650	182 829	65,1
1989	316 594	201 771	63,7
1990	323 875	206 051	63,6
1991	301 290	190 890	63,4
1992	290 929	183 624	63,1
1993	334 283	209 655	62,7
1994	399 152	250 357	62,7
1995	438 467	303 263	69,2
1996	431 943	298 923	69,2
1997	479 597	326 481	68,1

Anm: T.o.m. 1994 redovisades importen efter ursprungsland. Fr.o.m. 1995 redovisas den efter avsändningsland. Med EU avses samtliga nuvarande medlemsländer.

Källa: Statistiska centralbyrån.

5.30 Tabell.

Import och tulluppbörd (netto) efter varugrupp år 1997, miljoner kr.

Import value and custom revenue by 1997. MSEK.

Varugrupp	Import	Tull	%
Teko	23 466	918	3,9
Lädervaror	13 521	213	1,6
Livsmedel m m	36 894	506	1,4
Transportmedel	52 106	478	0,9
Optiska instrument	16 535	135	0,8
Elektriska maskiner	71 788	580	0,8
Kemiprodukter	44 933	213	0,5
Icke-elektriska maskiner	83 170	288	0,3
Metallprodukter	46 566	144	0,3
Övrigt	90 617	225	0,2
Totalt	479 596	3 700	0,8

Anm: Beräkningarna av tulluppbördens fördelning på varugrupp är approximativa, varför totalsiffran avviker från utfallet enligt tabell 5.29.

Källa: SCB, Tullverket.

Övriga punktskatter

Övriga punktskatter svarar före endast 1-2 % av den totala punktskatteuppbörden och består främst av skatt på vissa tjänster, som skatt på annonser och reklam, skatt på spel och lotteriskatt. Den sistnämnda redovisas bland inkomstskatterna i statsbudgeten.

Skatt på annonser och reklam infördes i början av 70-talet för att finansiera en ökning av det statliga stödet till dagspressen och för att få en enhetlig beskattning av annonser och reklam. Skatten tas ut på annons som är avsedd att offentliggöras i landet och på reklam som sprids på annat sätt än annons (reklamtrycksak). Reklam i andra medier, främst TV, radio och databaser, beskattas inte. Skattesatsen för annons i allmän nyhetstidning är 4 % av beskattningsvärdet och i övriga fall 11 %. I fråga om periodiska publikationer som t.ex. dagspress föreligger dock redovisningsskyldighet endast om det sammanlagda beskattningsvärdet ligger inom ett visst intervall, vilket kan föranleda återbetalning av erlagd skatt. Skattskyldig är den som yrkesmässigt publicerar reklam eller annons eller framställer reklamtrycksak. Som framgått ovan är antalet skattskyldiga för skatt på annonser och reklam väsentligt större än för någon annan punktskatt.

Svårigheter i tillämpningen och kontrollen av skatten på annonser och reklam har lett till att den del av skatten som avser reklamtrycksaker avskaffas fr o m den 1 januari 1999. Bortfallet i skatteintäkter kan beräknas till högst 20 % av den totala uppbörden. Denna uppgick till 1 163 mkr år 1997.

Skatt på spel erläggs sedan år 1973 av dem som har tillstånd att anordna roulettspel enligt lotterilagen. Fram t.o.m. 1994 år utgick skatten även på bingospel. När denna del av skatten slopades halverades intäkterna av spelskatten. Skatten på roulettspel utgår med ett visst belopp som är beroende av antalet spelbord. För t.ex. tillstånd som innebär rätt till spel på ett spelbord är beloppet 2 000 kr för varje månad. 25 000 kr ger rätt till fem spelbord. År 1997 fanns det 250 skattskyldiga, som betalade spelskatt för sammanlagt 1 670 spelbord. Fr.o.m. den 1 juli 1998 beskattas även varvspelsautomater med 1 000 kronor per automat och månad (cirka 200 skattskyldiga).

Lotteriskatten redovisas som redan nämnts bland övriga inkomstskatter. Lotteriskatten ersatte år 1992 lotterivinstskatten och totalisatorskatten. Samtidigt infördes skatt på vinstsparande. Skatten består sålunda av tre delar: lotterivinstskatt med 20 % av vinstens värde av äldre premieobligationer, lotteriskatt med 36 % av behållningen i svenskt lotteri när vinsten utgörs av pengar samt skatt på vinstsparande med 36 % av vinsten i vinstsparande som anordnas av bank eller spar-kassa.

Utöver lotterivinstskatt redovisas i statsbudgeten överskott av spelverksamhet – typ vadhållningar, nummertävlingar och lotterier – som anordnas av AB Svenska Spel. Bolaget bildades den 1 juli 1996 genom sammanslagning av de båda statliga bolagen Svenska Penninglotteriet AB och AB Tipstjänst. Eftersom bolaget är befriat från lotteriskatt skall det istället redovisa inkomsterna av sitt överskott till staten. I motsats till AB Systembolaget räknas inte AB Svenska Spel som ett "skatte monopol" och deras överskott inkluderas därför inte bland punktskatterna.

5.31 Tabell.

Uppbörd av lotteriskatt och överskott av spelverksamhet åren 1990-1997, mkr.

Revenues on lottery etc, lottery tax, tax on prices from savings etc, gambling tax, profits of government owned gambling companies.

	Skatt på			Summa skatt	Överskott från spelverksamhet	Totalt
	lotteri-vinst	vinst-lotteri sparande	totalisator lotteri			
1990	1 547		616	2 163	2 365	4 528
1991	1 536		655	2 191	3 433	5 624
1992	283	233	2 385	2 901	3 212	6 113
1993	137	213	2 720	3 070	1 593	4 663
1994	138	174	2 791	3 103	1 713	4 816
1995	138	149	2 935	3 222	1 594	4 816
1996	41	96	2 130	2 267	1 798	4 065
1997	63	63	952	1 078	4 142	5 220

Anm: Överskottet från spelverksamhet avser summan av tipsmedel, lotterimedel och AB Svenska Spels inlevererade överskott.

Källa: Riksskatteverket och Riksrevisionsverket.

*Skattesystemet är som ett höns hus.
Täpper man igen ett hål i nätet så hittar
hönsen snart ett annat.*

SKATTENÄMNDsledamot i Smögen

6 Särskilt om företagsbeskattning

Inledning

Inom området företagsbeskattningen, eller inkomst av näringsverksamhet som är den skattemässiga termen, är den statliga inkomstskatt för juridiska personer (bolagsskatten) att hänföra till skatt på kapital och den har därför tagits med översiktligt i kapitel 4. Övriga skatter på inkomster från näringsverksamhet är hänförliga till skatt på arbete och ingår därför huvudsakligen i kapitel 3, exempel på sådana skatter är enskilda näringsidkares inkomstskatter på aktiv och passiv näringsverksamhet.

Tanken med detta kapitel är att ge en mer samlad bild av området företagsbeskattning och därmed ingår både skatter på kapital och skatter på arbete, vidare ges en övergripande beskrivning av den svenska företagsstrukturen.

Allmänt om företagsbeskattning

Under årens lopp har företagsbeskattningen genomgått ett antal förändringar vad gäller företagets möjligheter att själva reglera sitt skattemässiga resultat genom att göra olika typer av reserveringar. I och med skattereformen 1990-1991 renodlades företagsbeskattningen så till vida att ett flertal reserveringsmöjligheterna ändrades eller togs bort samtidigt som skattesatsen för bolag sänktes från dåvarande 52 % till 30%.

Från och med 1995 är skattesatsen 28 %. För enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag varierar skattesatsen beroende på den enskilde individens kommunalskatt och övriga inkomster, detta har behandlats närmare i kapitel 3. Se dock nedan beträffande expensionsmedel.

Den ursprungliga reserveringsmöjligheten som fanns efter skattereformen, skatteutjämningsreserven, även kallad surv, togs bort från och med 1995 års taxering och ersattes med periodiseringsfonder.

En grundläggande princip inom företagsbeskattningen är att det skattemässiga resultatet utgår ifrån företagets bokföringsmässiga resultat. Det är detta resultat som utgör utgångspunkten för beskattningen, resultaten påverkas endast av vissa skattemässiga justeringar. Ytterligare en koppling mellan beskattning och redovisning är det krav som finns att vissa skattemässiga reserveringar endast godtas om avsättningen har gjorts i räkenskaperna.

En annan princip som upprätthålles inom företagsbeskattningen är att den i möjligaste mån ska vara neutral i förhållande till den företagsform som verksamheten bedrivs i.

Näringslivsstruktur

För att närmare beskriva svensk företagsstruktur och dess sammansättning görs en indelning av företag efter antalet anställda. I tabell 6.1 finns samtliga aktiva fysiska och juridiska personer med, uppdelade efter antal anställda.

6.1 Tabell.

Antal företag fördelade efter storlek (antalet anställda), 1993-1997.

Number of enterprises according to size (number of employees), 1993-1997.

	1993	1994	1995	1996	1997
Antal anställda					
+ 0	310 315	365 200	366 169	385 634	596 304
+ 1 - 4	127 459	133 211	138 563	139 581	134 221
+ 5 - 9	27 951	27 805	29 590	30 553	30 551
+ 10 - 19	13 985	13 954	14 615	15 282	15 656
+ 20 - 49	8 012	7 886	8 360	8 895	8 899
+ 50 - 99	2 477	2 439	2 584	2 666	2 788
+ 100 - 199	1 236	1 202	1 258	1 306	1 319
+ 200 - 499	831	821	830	849	847
+ 500 -	804	772	796	805	800
Summa	493 070	553 290	562 765	585 571	791 385

Anm: Ökningen mellan 1996 och 1997 beror till stor del på en ändrad definition.

Källa: SCB.

Den svenska företagsstrukturen avviker från det internationella mönstret så till vida att andelen medelstora företaget är mindre i Sverige, istället finns en, relativt sett, ovanligt stor mängd mycket stora företag.

Företagsstruktur

Inkomst av näringsverksamhet kan bedrivas av såväl fysiska som juridiska personer.

Inkomstslaget har olika omfattning och beräknas på olika sätt beroende på om den skattskyldige är fysisk person, dödsbo eller juridisk person.

All verksamhet som bedrivs av juridiska personer hänförs till inkomst av näringsverksamhet och den juridiska personen är skattesubjekt och beskattas själv för inkomsten. Beträffande handelsbolag, kommanditbolag och EEIG, som civilrättsligt är juridiska personer, är det dock delägarna i bolaget som beskattas för näringsverksamhetens resultat.

Europeiska ekonomiska intressegrupperingar (EEIG) är en företagsform inom Europeiska unionen (EU). En EEIG kan närmast liknas vid ett handelsbolag över nationsgränserna.

Näringsverksamhet bedrivna av fysisk person, även kallad enskild näringsverksamhet eller enskild firma, innebär att verksamheten bedrivs av fysisk person i eget namn, den fysiska personen är skattesubjekt för den enskilda näringsverksamheten och redovisar dess inkomster tillsammans med sina övriga inkomster.

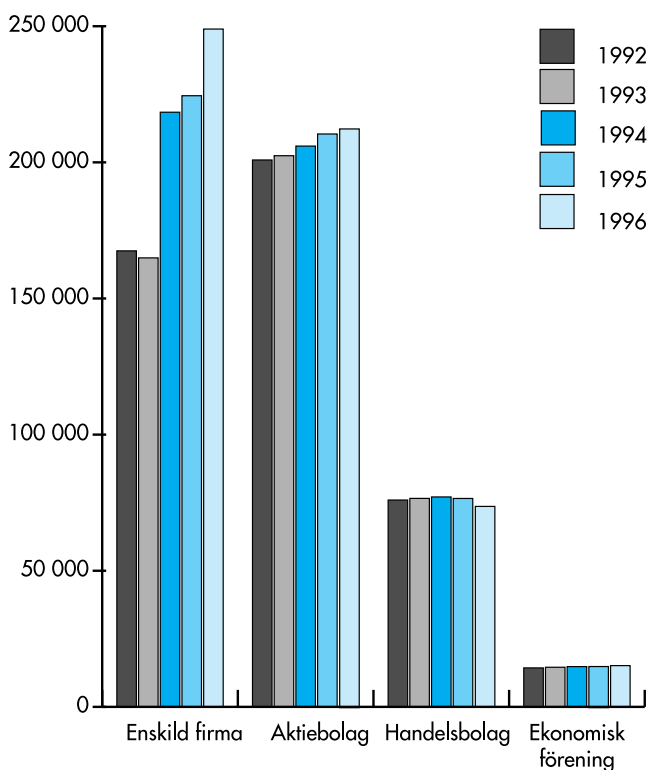
De vanligast förekommande företagsformerna i Sverige är enskild näringsverksamhet, aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening.

Sett till antalet företag är de enskilda näringsverksamheterna och aktiebolagen de klart dominerande företagsformerna. Såsom framgår av diagram 6.2 har antalet företag varit relativt konstant de senaste åren med undantag för enskild näringsverksamhet som har ökat med nästan 50 % sedan 1992. Den sistnämnda ökningen beror till viss del på regel- och registerförändringar.

6.2 Diagram.

Antal aktiva företag för de vanligaste företagsformerna i Sverige 1992-1996.

Number of enterprises according to legal form (individuals, limited companies, unlimited partnerships, economic associations).

Anm: Som aktivt företag räknas i detta sammanhang företag som är registrerat till mervärdesskatt och/eller som arbetsgivare. Ökningen beror därför till viss del på regel- och registerförändringar.

Källa: SCB.

Vad gäller ekonomisk aktivitet är aktiebolagen helt dominerande och svarar för cirka 90 % av den totala omsättningen inom området näringsverksamheten. Enskild näringsverksamhet, handelsbolag och ekonomiska föreningar svarar för cirka 3 % vardera

6.3 Tabell.

Total omsättning per företagsform 1996. Miljarder kronor och procent.

Total turnover according to legal form of enterprise 1996, BSEK and per cent.

Företagsform	Omsättning	Andel
Enskild näringsverksamhet	108,5	2,78%
Aktiebolag	3 430,3	87,95%
Handelsbolag	99,6	2,55%
Ekonomisk förening	122,6	3,14%
Övriga	139,4	3,57%
Summa	3 900,4	100,00

Källa: Riksskatteverket.

Aktiebolagens redovisade resultat

I samband med skattereformen 1990-1991 förändrades bolagsbeskattningen en hel del med en sänkt skattesats kombinerad med ändrade reserveringsmöjligheterna. Av diagram 6.4 framgår utvecklingen av den taxerade inkomsten och den debiterade skatten sedan 1984. Av diagrammet framgår även skattesatsen, såväl den formella skattesatsen som den reella. För perioden 1984 till 1990 har även vinstdelningsskattens beaktats med en nettoeffekt på 5 procentenheter.

Vid 1997 års taxering uppgick den totala taxerade inkomsten för aktiebolag till 127,5 miljarder kronor och bolagsskatten till 34,5 miljarder kronor.

Av samtliga aktiebolag redovisar cirka 2/3 överskott vid taxeringen och resterande tredjedel redovisar ett sammanlagda underskott på 194 miljarder.

En stor andel av den redovisade beskattningsbara inkomsten är hänförlig till en mindre mängd mycket stora företag. 96 % av bolagen svarar för endast 14 % av den totala taxerade inkomsten. 240 bolag, 0,2 % av det totala antalet, med de högsta taxerade inkomsterna svarar för 53 % av den totala taxerade inkomsten.

6.5 Tabell. Redovisade över- och underskott i olika intervall, antal bolag, totala summor samt andelar, 1996.

Assessed profits and losses for limited companies, in different intervals (number of companies, total assessed profit/loss BSEK, number of companies in per cent, total profit/loss in per cent).

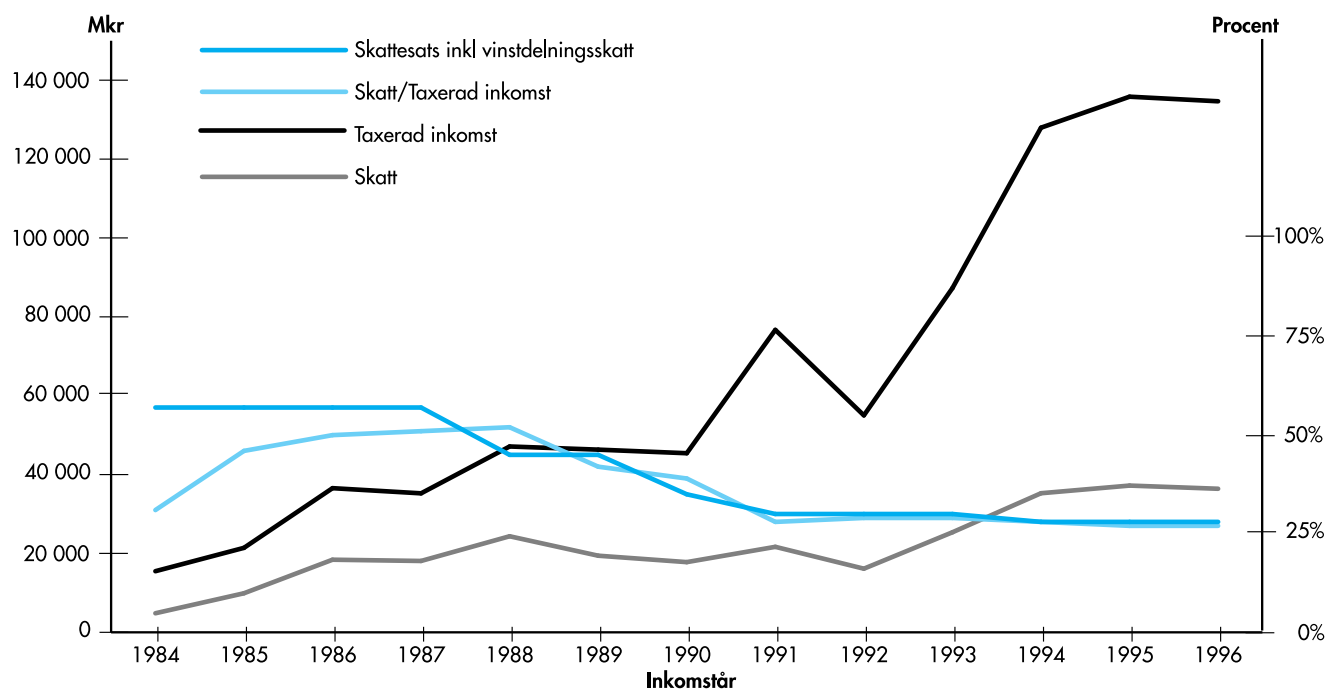
	Antal bolag	Summa taxerad inkomst mdr	Andel av total	
			bolag	taxerad inkomst
Taxerat överskott milj kr				
0 - 0,1	102 866	3,2	64,4%	2,6%
0,1 - 1	46 704	14,5	29,2%	11,4%
1 - 5	8 005	16,6	5,0%	13,1%
5 - 10	1 106	7,6	0,7%	6,0%
10 - 50	860	17,3	0,5%	13,7%
50 - 100	114	7,9	0,1%	6,2%
100 -	128	59,4	0,1%	46,9%
Totalt	159 783	126,5	100 %	100 %
Taxerat underskott milj kr				
0 - 0,1	51 018	1,4	58,6%	0,7%
0,1 - 1	28 045	9,0	32,2%	4,6%
1 - 5	5 394	11,5	6,2%	5,9%
5 - 10	1 021	7,1	1,2%	3,7%
10 - 50	1 150	24,7	1,3%	12,7%
50 - 100	213	14,8	0,2%	7,6%
100 -	260	125,5	0,3%	64,6%
Totalt	87 101	194,1	100 %	100 %

Källa: Riksskatteverket.

6.4 Diagram.

Taxerad inkomst och debiterad inkomstskatt för aktiebolag samt formell och reell skattesats.

Assessed income and income tax for limited companies. Formal and actual tax rate.

Anm: Vid beräkning av formell skattesats för 1985-1990 har vinstdelningsskattens nettoeffekt beräknats till 5 %. Reell skattesats har beräknats som debiterad skatt dividerat med taxerad inkomst.

Källa: Riksskatteverket.

Reserveringar m.m.

Efter skattereformen finns egentligen bara två reserveringsmöjligheter av betydelse kvar, periodiseringsfonder och överavskrivningar.

Avsättning till periodiseringsfonder kan göras med upp till 20 % av bolagets vinst, reserveringen kan sparas i upp till 5 år innan den behöver återföras. Beträffande avskrivningar medges skattemässigt en snabbare avskrivningstakt än vad som är företagsekonomiskt motiverat varigenom en reservering uppkommer.

Koncernbidrag utgör ytterligare en möjlighet för företag ingående i koncerner att påverka sitt resultat, koncernbidrag är dock inte en reservering. Koncernen utgör inte skattesubjekt i Sverige utan varje enskilt bolag utgör ett självständigt skattesubjekt. För att valet av organisationsform – ett företag eller flera företag i en koncern – inte skall styras av skattereglerna finns särskilda regler som medger att inkomster förs över från ett företag till ett annat genom koncernbidrag. Syftet med reglerna om koncernbidrag är att skattebelastningen för en koncern varken bör vara större eller mindre än om verksamheten hade bedrivits i ett enda bolag.

Den uppgift som vanligtvis representerar ”bolagsvinsten” är rörelseresultatet efter finansnetto. Från denna post sker, huvudsakligen skattemässigt betingade, justeringar för att räkna fram den taxerade inkomsten. Sett till totalbelopp var resultatet efter finansnetto 210 miljarder kronor, efter justeringar redovisade 160 000 bolag en taxerad inkomst på 107 miljarder och 100 000 bolag ett totalt underskott på 165 miljarder¹.

6.6 Tabell.

De största justeringsposterna mellan rörelseresultat efter finansnetto och taxerad inkomst vid 1997 års taxering, miljarder kronor.

Resultatminskning	
Överavskrivningar	25 958
Periodiseringsfond	31 765
Lämnade koncernbidrag	104 847
Ej skattepliktiga intäkter, aktieägartillskott	33 837
Ej skattepliktiga intäkter, övrigt	102 230
Underskottsavdrag från tidigare år	134 739
Resultatökning	
Mottagna koncernbidrag	101 683
Ej avdragsgilla kostnader	73 753

Källa: Finansdepartementet och Riksskatteverket.

De totala obeskattade reserverna enligt balansräkningen uppgick i 1996 års bokslut till 370 miljarder kronor varav 231 miljarder utgjorde överavskrivningar och 97 miljarder ackumulerade avsättningar till periodiseringsfond.

Dubbelbeskattning

Med ekonomisk dubbelbeskattning menar man att ett bolag (eller en ekonomisk förening) först skall betala skatt för sin vinst. Därefter skall aktie- eller andelsägarna betala skatt på den vinstutdelning som företaget lämnar. Eftersom företag i princip inte får göra avdrag för vinstutdelningen uppkommer dubbelbeskattning.

Vid 1995 års taxering var dubbelbeskattningen av svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar i princip avskaffad. Dubbelbeskattningen infördes åter fr.o.m. den 1 januari 1995.

Olika invändningar har under årens lopp riktats mot systemet med dubbelbeskattning, och i vissa delar har dessa lett till att regler införts för att lindra effekten av dubbelbeskattningen. Till följd härav medgavs aktiebolag fram t.o.m. utgången av år 1993 avdrag för utdelad vinst genom s.k. Annullavdrag vid utdelning på nyemitterade aktier eller på aktiekapital som tillskjutits vid bolagets bildande.

Praktiskt sett innebär dubbelbeskattningen att en bolagsvinst beskattas med 50 % skatt. Först beskattas hela vinsten med 28 % bolagsskatt hos bolaget, resterande 72 % kan delas ut och beskattas då med 30 % kapitalskatt hos mottagaren (om denne är en fysisk person). Den totala skatten på 100 blir därmed 49,6 (28 + 0,3*72).

Fysiska personers inkomst av näringsverksamhet

Fysiska personer kan bedriva näringsverksamhet direkt, som enskild näringsverksamhet, eller indirekt via handelsbolag.

Antalet fysiska personer som bedriver näringsverksamhet kan beräknas på olika sätt.

I tabell 6.2 har endast medräknats enskilda näringsidkare som är ekonomiskt aktiva i viss utsträckning, antalet har därvid beräknats till knappt 250 000. Beaktar man istället hur många fysiska personer som redovisat någon typ av enskild näringsverksamhet, oavsett omfattning blir antalet nästan 550 000. Vidare så finns det drygt 120 000 fysiska personer som redovisar inkomst av näringsverksamhet i sin egenskap av delägare i handelsbolag, vissa av dessa ingår även i gruppen som redovisar inkomst av enskild näringsverksamhet.

Inkomst av näringsverksamhet delas för fysiska personer in i aktiv respektive passiv verksamhet. Till aktiv näringsverksamhet hänförs inkomst där den fysiska personen själv är verksam i viss omfattning. På inkomst av aktiv näringsverksamhet betalas egenavgifter med 31,25 % (1996) och på inkomst av passiv näringsverksamhet betala särskild löneskatt med 21,29 % (1996). Näringsidkare som fyllt 65 år betalar särskild löneskatt istället för egenavgifter oavsett typ av verksamhet.

¹) Anm: Beloppen utgör omräknade totalbelopp baserade på ett urval av bolagens redovisning. I urvalet ingår endast aktiebolag. Dessa värden, samt uppgifterna i tabell 6.6 är ej direkt jämförbara med tabell 6.5. Den senare tabellen är inte baserad på ett urval utan utgör totalbelopp. Dock är populationen annorlunda definierad jämfört med tabell 6.6.

6.7 Tabell.**Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag (fysiska personer) indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat, antal och andel, 1996.**

Individuals with business activity according to type of business activity (active or passive) and income (profit and loss), total number and per cent, 1996 (individual business and partner in unlimited partnership).

	Enskilda näringsidkare		Delägare i handelsbolag	
	Antal personer	andel av total	Antal personer	andel av total
Överskott	312 811	57%	74 970	62%
varav aktiv	219 698	40%	61 792	51%
varav passiv	93 113	17%	13 178	11%
Underskott	233 637	43%	45 334	38%
varav aktiv	101 062	18%	27 081	23%
varav passiv	132 575	24%	18 253	15%
Summa	546 448	100%	120 304	100%

Källa: Riksskatteverket.

Såsom framgår ovan är det 43 % av de enskilda näringsidkarna som redovisar underskott av sin verksamhet. Beträffande fysiska personer som är delägare i handelsbolag så är bilden ungefär densamma, 38 % redovisar underskott.

Om man ser till de totala taxerade beloppen (tabell 6.8) så är fördelningen mellan överskott och underskott de samma som fördelningen av antalet näringsidkare med över- respektive underskott, däremot är en större andel av beloppen redovisade som aktiv näringsverksamhet.

6.9 Tabell.**Redovisad inkomst av näringsverksamhet för fysiska personer 1996. Antal personer i intervallet samt totalsumma miljoner kronor.**

Assessed income for individuals with business activity. Number of individuals in intervals of income and total income for the interval (according to type of business activity (active or passive) and income (profit and loss), MSEK 1996).

Intervall inkomst av näringsverksamhet	Aktiv näringsverksamhet		Passiv näringsverksamhet	
	Antal skattskyldiga i intervallet	Summa inkomst i intervallet, milj kr	Antal skattskyldiga i intervallet	Summa inkomst i intervallet, milj kr
Överskott				
0 - 100	205 659	6 945	102 396	1 336
100 - 200	58 168	8 112	2 729	369
200 - 500	17 035	4 412	966	280
500 -	628	468	200	191
Summa	281 490	19 936	106 291	2 175
Underskott				
0 - 100	107 050	2 754	138 434	2 575
100 - 200	12 789	1 786	7 680	1 064
200 - 500	6 604	1 938	3 420	1 019
500 -	1 700	2 159	1 294	2 125
Summa	128 143	8 637	150 828	6 783

Källa: Riksskatteverket.

6.8 Tabell.**Totalsummor redovisade belopp för enskild näringsidkare och delägare i handelsbolag (fysiska personer) indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat. Miljoner kronor.**

Total assessed income for individuals with business activity according to type of business activity (active or passive) and income (profit and loss), MSEK 1996 (individual business and partner in unlimited partnership).

	Enskilda näringsidkare		Delägare i handelsbolag	
	Totalt belopp	andel av total	Totalt belopp	andel av total
Överskott	17 420	58%	4 691	64%
varav aktiv	15 543	51%	4 393	60%
varav passiv	1 877	6%	298	4%
Underskott	12 804	42%	2 617	36%
varav aktiv	7 137	24%	1 500	21%
varav passiv	5 667	19%	1 117	15%
Summa	30 224	100%	7 308	100%

Källa: Riksskatteverket.

De redovisade resultaten är oftast ganska blygsamma. Av tabell 6.9 framgår bland annat att 80 % av de enskilda näringsidkarna som redovisar överskott redovisar ett resultat på mindre än 100 000 kronor. Motsvarande siffra för redovisade underskott under 100 000 kronor är 88 %.

För handelsbolagsdelägarna är andelen som redovisade under 100 000 kronor 76 % för överskotten och 88 % för underskotten.

Expansionsmedel

Enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag har fr.o.m. inkomståret 1994 samma möjligheter till expansion med lågbeskattade medel som aktiebolag.

Principen är att man i enskild näringsverksamhet eller som delägare i handelsbolag kan göra en avsättning till expansionsmedel som är avdragsgill från inkomsten av näringsverksamhet. I stället betalar man en skatt, expansionsmedelsskatt, motsvarande bolags-skatten på 28 % på beloppet. När avsättningen sedan återförs till beskattning återfår man expansionsmedelsskatten men måste i gengäld betala vanlig inkomstskatt på beloppet.

Expansionsmedel kan också användas till förlustutjämning bakåt genom att man ett förlustår återför tidigare avsatta expansionsmedel till beskattning. På så sätt kan ett 0-resultat uppnås. Dessutom får man en likviditetsförstärkning genom att expansionsmedelsskatten på det återförda beloppet återfås.

Under de 3 år som möjligheterna till avsättning till expansionsmedel har funnits har 8,5 miljarder satts av till expansionsmedel, av dessa har 1,5 miljarder återförts så den ackumulerade nettoavsättningen uppgår till 7,0 miljarder kronor (tabell 6.10).

6.10 Tabell.

Expansionsmedel, antal näringsidkare samt totala belopp i milj kr, 1994-1996.

Means allocated for expansion, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1996.

	1994	1995	1996
Avsättning			
Antal näringsidkare	52 930	46 311	40 648
Belopp	3 507	2 660	2 359
Återföring			
Antal näringsidkare	0	16 319	22 339
Belopp		16 319	22 339
Årsnetto	3 507	2 027	1 444
Ackumulerad avsättning	3 507	5 534	6 978

Källa: Riksskatteverket.

Räntefördelning

Genom 1990 års skattereform uppkom en skillnad i skattebelastningen mellan inkomst av kapital, där skattesatsen är 30 %, och inkomst av näringsverksamhet där skatten är progressiv och kan vara väsentligt högre. Dessutom utgår egenavgifter eller särskild löneskatt på näringsinkomster. För enskilda näringsidkare beskattas avkastningen på i näringsverksamheten satsat kapital som arbetsinkomst.

För att i någon mån jämställa enskilda näringsidkare med ägare till enmansaktiebolag infördes, i sin nuvarande form, från och med 1995 års taxering regler om positiv respektive negativ räntefördelning.

Positiv räntefördelning ger näringsidkaren en möjlighet att få en del av inkomsten av näringsverksamhet motsvarande avkastning på i näringsverksamheten satsat kapital beskattad i inkomstslaget kapital. Positiv räntefördelning är frivillig.

Negativ räntefördelning är avsedd att förhindra att näringsidkaren drar av sina privata utgiftsräntor i näringsverksamheten och på så sätt får en större skatteeffekt av dem.

Negativ räntefördelning är obligatorisk. Utvecklingen av räntefördelningen sedan den infördes framgår av tabell 6.11.

6.11 Tabell.

Räntefördelning, antal näringsidkare samt totala belopp i miljoner kr, 1994-1996.

Adjustment for interest distribution between capital income and business income, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1996.

	1994	1995	1996
Positiv räntefördelning			
Antal näringsidkare	104 006	134 197	144 327
Belopp, milj kr	2 241	4 122	4 407
Negativ räntefördelning			
Antal näringsidkare	7 665	24 174	35 028
Belopp, milj kr	127	465	549

Källa: Riksskatteverket.

*Rika ungarlar borde beskattas hårt.
Det är inte rättvist att en del män ska vara
lyckligare än andra.*

OSCAR WILDE

7 Skatt och inkomstfördelning för individer och hushåll

För att mäta den ekonomiska standarden för diverse grupper av individer eller hushåll används oftast olika inkomstbegrepp. En god inkomst innebär att man har större möjligheter att påverka sin livssituation, framförallt i materiellt hänseende. Men även i form av större möjligheter att betala för t.ex. resor, rekreation och kultur på sin fritid.

Det enklaste sättet att ta fram inkomststatistik är att utnyttja befintliga administrativa register som t.ex. taxeringsregistret och olika myndigheters register över bidrag och ersättningar. På SCB finns det flera statistikprodukter som belyser inkomstförhållanden för individer och hushåll. Den totalräknade inkomststatistiken (IOF) omfattar hela befolkningen och baseras uteslutande på registeruppgifter. Inkomstfördelningsundersökningen (HINK) baseras på ett urval av ca 12 000 hushåll där registeruppgifterna även kompletteras med uppgifter som hämtas in via telefonintervjuer. Dessutom finns två registerbaserade databaser med longitudinell inriktning, LINDA (Longitudinell Inkomst Databas) och LOUSIE (Longitudinell databas för Utbildning, Sysselsättning och Inkomst).

Även om denna inkomststatistik är den bästa tillgängliga så ger den inte hela sanningen om den ekonomiska standarden för individer och hushåll. Personer kan t.ex. ha haft svarta inkomster eller på andra sätt undandragit inkomster från beskattning. Det är betydande inkomstsummor som inte kommer myndigheterna till känna. RSV bedömde i sin rapport "Skattefel och skattefusk" att skattedelen av dessa inkomster uppgår till ca 80-90 miljarder per år. En annan faktor som inte syns i statistiken är att yngre "vuxna" personer ofta får ekonomiskt stöd av sina föräldrar, t.ex. pengar eller genom att få bo billigt hemma hos föräldrarna. Ungdomarnas ekonomiska standard underskat-

tas därmed i inkomststatistiken, medan standarden över-skattas för föräldrarna. En förklaring till en låg redovisad inkomst kan också vara att personen tillfälligt arbetar och skattar utomlands men är folkbokförd i Sverige.

Den ekonomiska standarden påverkas också av hur stora utgifterna är. Det är t.ex. avsevärt dyrare boendekostnader i Stockholm än i t.ex. glesbygdskommuner, och kommuner med lägre kommunal skattesats har ofta högre kommunala avgifter vad gäller t.ex. barnomsorg (Källa: SCB "Vad kostar verksamheten i din kommun 1997").

Inkomster skiftar också kraftigt under en livscykel. Det blir allt vanligare att personer har låga inkomster under vissa tider i livet. Studietiden har förlängts, vilket innebär låga inkomster under den perioden. Ofta förvärsarbetar båda föräldrarna i en familj. Det för med sig inkomstfluktuationer när föräldrarna tar hand om barnen och t.ex. arbetar deltid. En växande grupp arbetar också med lösa anställningsförhållanden, speciellt ungdomar. Dessutom har livsstilen för vissa grupper förändrats. Karriärer avbryts för olika projekt, t.ex. långresor eller studier utomlands.

Inkomster enligt den befintliga statistiken är alltså inte något perfekt mått, men den ger ändå en ganska tydlig återspeglning av den ekonomiska standarden. Detta kapitel kommer att fokuseras dels på inkomster som ett mått på den ekonomiska standarden och fördelningen av inkomster mellan olika grupper av individer och hushåll, dels på den s.k. direkta beskattningen av individer samt hur direkta skatter och bidrag omfördelar den ekonomiska standarden mellan olika grupper i samhället. Med direkt beskattning menas här inkomstskatt, allmänna egenavgifter, egenavgifter för näringsidkare, förmögenhetsskatt och fastighetsskatt.

Den direkta beskattningen av individen ökade under 1990-talet

Den direkta beskattningen av individen är endast en del av det totala skattetrycket. År 1996 uppgick den direkta beskattningen av individen till ca 41 procent av de totala skatteintäkterna. Även om andra skatter svarar för en större del av den konsoliderade offentliga sektorns skatteinkomster är det den direkta beskattningen av individen och utformningen av den beskattningen som har störst påverkan på individens beteende. Storleken och utformningen av den direkta beskattningen påverkar t.ex. fördelningen mellan personers konsumtion och sparande samt mellan den tid som läggs på arbete kontra fritid.

Tabell 7.1 visar storlek på olika skatter och avgifter i förhållande till den totala skattepliktiga inkomsten (summa förvärvs- och kapitalinkomst).

År 1996 betalade en inkomsttagare i genomsnitt 33,6 procent av sin totala skattepliktiga inkomst i s.k. direkta skatter. Detta var en ökning med 4,6 procentenheter jämfört med 1991, som var det första året efter skattereformen. Kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster uppgick 1996 till 27,5 procent, en liten ökning jämfört med 1991 då motsvarande siffra var 27,1 procent. Inkomst av kapital har varierat mycket från år till år och därmed även skatten på kapitalinkomster. Skuldräntorna däremot har kontinuerligt minskat under 1990-talet och skattereduktionen för kapitalunderskott har minskat i betydelse. Detta beror på att hushållen minskat sina skulder och att ränteläget sjunkit. Förmögenhetsskatt och fastighetsskatt har ökat markant, men står fortfarande för en ganska liten del av de totala direkta skatterna. Allmänna egenavgifter

infördes 1993 och uppgick 1996 till 3,3 procent av inkomsten. En mycket stor del av den totala skatteökningen sammanhänger alltså med införandet av allmänna egenavgifter.

Tabell 7.2 visar hur stor andel av den totala skattepliktiga inkomsten som individen i genomsnitt betalat som skatt åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996. Åren 1989 och 1991 har valts eftersom 1989 är sista året med det gamla skattesystemet och 1991 första året efter skattereformen. I denna tabell har populationen begränsats till befolkningen 18 år och äldre och skattens totala andel skiljer sig därför något från tabell 7.1.

7.2 Tabell. Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996. Inkomstklasserna i 1996 års prisnivå.

Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income-groups in 1980, 1985, 1989, 1991 and 1996. Income-groups at 1996 prices.

Total skattepliktig inkomst, kronor	Procent				
	1980	1985	1989	1991	1996
1 - 49 999	9,0	13,8	13,5	18,2	23,4
50 000 - 99 999	18,8	23,1	22,2	20,3	22,5
100 000 - 149 999	28,6	30,9	32,6	26,7	30,4
150 000 - 199 999	32,5	33,1	34,2	27,4	32,4
200 000 - 249 999	36,5	35,5	36,0	29,2	33,4
250 000 - 299 999	40,2	38,2	38,8	32,1	36,3
300 000 - 399 999	43,7	42,3	44,7	34,7	39,8
400 000 - 499 999	47,4	47,8	47,7	37,1	42,7
500 000 -	54,4	53,2	58,2	39,1	44,7
Samtliga 18-64 år	32,5	32,9	35,9	29,1	33,9

Källa: SCB, Databasen LINDA.

7.1 Tabell.

Storlek på olika skatter och avdrag i förhållande till den totala skattepliktiga inkomsten åren 1991 och 1996.

Total direct taxes and deductions for individuals in relation to total assessed income in 1991 and 1996. MSEK.

Skatt/avdrag	1991		1996	
	Totalsumma, miljoner kr	Procent av inkomsten	Totalsumma, miljoner kr	Procent av inkomsten
Kommunal inkomstskatt på förvärvsinkomster	239 284	25,0%	284 060	25,2%
Statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster	19 864	2,1%	25 930	2,3%
Skatt på kapitalinkomster	20 732	2,2%	21 753	1,9%
Skattereduktion för kapitalunderskott	- 20 061	- 2,1%	- 17 592	- 1,6%
Förmögenhetsskatt	2 447	0,3%	5 034	0,4%
Fastighetsskatt	8 575	0,9%	14 840	1,3%
Allmänna egenavgifter	*	*	37 539	3,3%
Egenavgifter för näringsidkare	7 270	0,8%	7 382	0,7%
Summa direkt skatt	278 111	29,0%	378 946	33,6%
Grundavdrag	74 415	7,8%	51 068	4,5%
Särskilt grundavdrag för pensionärer	34 410	3,6%	47 017	4,2%
Allmänna avdrag för bl.a. pensionsförsäkring	9 290	1,0%	10 190	0,9%
Summa förvärvs- o kapitalinkomst	957 614		1 128 301	

Källa: SCB, Taxeringsutfallet 1992 och 1997, Totalräknade inkomststatistiken (fastighetsskatt, egenavgifter för näringsidkare och summa förvärvs- och kapitalinkomst).

Den direkta beskattningen av individen var som störst 1989, dvs året före skattereformen. Då betalade en individ med genomsnittlig inkomst 35,9 procent av sina skattepliktiga inkomster i direkt skatt. Efter skattereformen 1991 minskade denna andel till 29,1 procent, men har sedan dess kontinuerligt ökat. År 1996 uppgick skattens andel av inkomsten till i genomsnitt 33,9 procent.

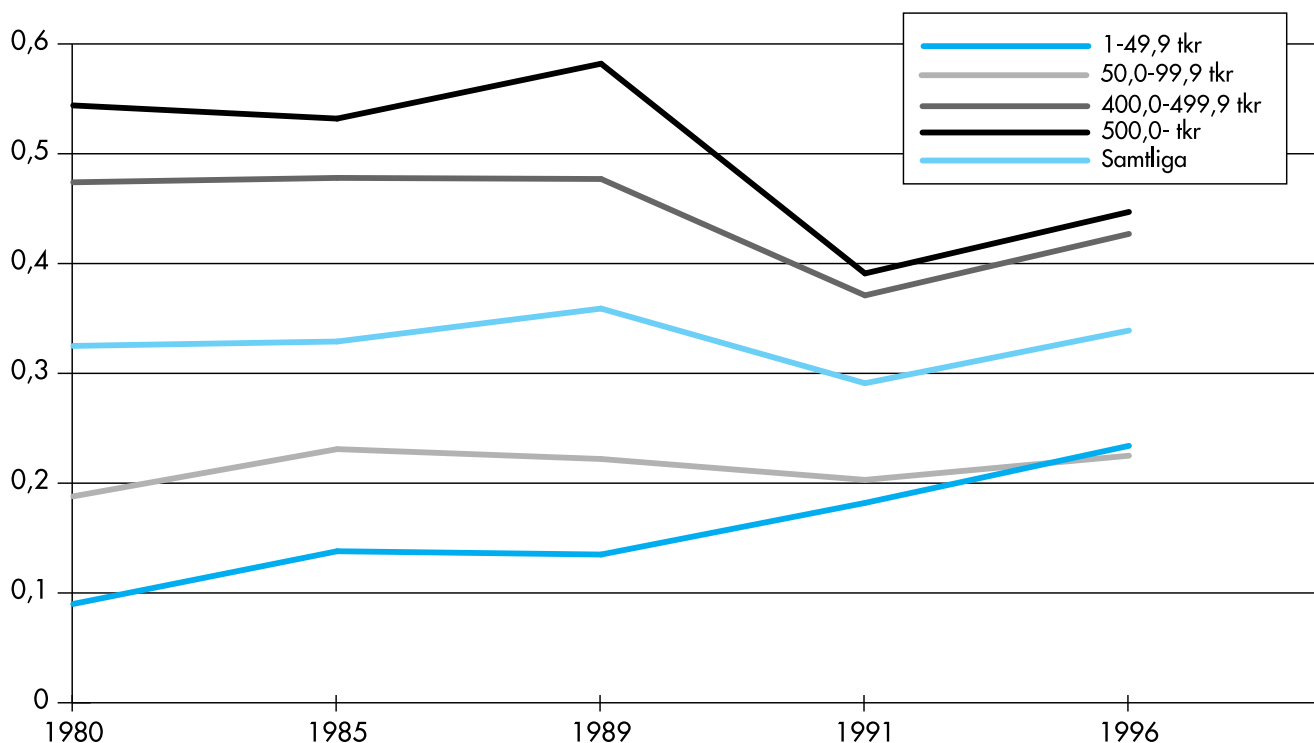
Höginkomsttagare med inkomst över 500 000 kronor (i 1996 års penningvärde) betalade under 1980-talet i genomsnitt över 50 procent av sina inkomster i skatt. Under slutet av 1980-talet var skattens andel av inkomsten hela 58,2 procent. Höginkomsttagare fick dock en markant skattesänkning genom skattereformen. År 1991 betalade dessa endast 39,1 procent av sina inkomster i direkt skatt. Skattereformen innebar dock att tidigare skattefria inkomster, t.ex. traktamenten och olika typer av förmåner, blev skattepliktiga samt att skattebasen breddades vad gäller kapitalinkomster. Framförallt höginkomsttagare fick därmed större skattepliktiga inkomster, men samtidigt lägre skatt. Höginkomsttagare hade också större möjligheter att snabbt anpassa sig till det nya skattesystemets fördelar, t.ex. genom att öka sitt sparande och betala sina skulder.

Anmärkningsvärt är att personer med inkomster under 50 000 kronor (i 1996 års penningvärde) betalade avsevärt större andel av sin inkomst i skatt 1996 jämfört med 1980. Från att endast 9 procent av inkomsten gick till direkt skatt år 1980 var motsvarande siffra år 1996 drygt 23 procent. Inkomsttagare med en inkomst lägre än 150 000 kr betalade 1996 en större andel av sin inkomst i direkt skatt än vad fallet var 1980, medan motsatsen gällde för dem som hade en inkomst över 150 000 kr. Diagram 7.3 visar tydligt att beskattningen under perioden 1980-1996 blivit mindre progressiv.

7.3 Diagram.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i ett antal inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996. Inkomstklasserna i 1996 års prisnivå.

Direct taxes as a percentage of total assessed income for some income-groups in 1980, 1985, 1989, 1991 and 1996. Income-groups in KSEK at 1996 prices.

Egendomsbeskattningen, dvs förmögenhets- och fastighetsskatten har ökat i betydelse under den studerade perioden. För de flesta individer så finns det ett starkt samband mellan höga inkomster och egendomsbeskattning, men det finns undantag. Det förekommer att personer med ganska låga inkomster har förmögenhet eller fastigheter. Dessa personer betalar då en väldigt stor andel av sina inkomster i skatt och påverkar därför genomsnittet en del. Tabell 7.4 visar skattens andel av inkomsten då förmögenhets- och fastighets-skatten exkluderas. Som väntat är det bland höginkomsttagarna som skatteandelen minskar mest. Men också bland låginkomsttagarna sker en betydande minskning av skatteandelen. Faktum kvarstår dock att skattens andel av inkomsten ökat markant för låginkomsttagare mellan 1980 och 1996.

7.4 Tabell.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996. Exklusive förmögenhets- och fastighetsskatt.

Inkomstklasserna i 1996 års prisnivå.

Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income-groups in 1980, 1985, 1989, 1991 and 1996. Wealth tax and real estate tax excluded. Income-groups in SEK at 1996 prices.

Total skattepliktig inkomst, kronor	Procent 1980	1985	1989	1991	1996
1 - 49 999	8,8	13,6	13,3	16,2	20,9
50 000 - 99 999	18,7	22,9	22,0	19,4	20,9
100 000 - 149 999	28,5	30,8	32,3	25,8	29,0
150 000 - 199 999	32,4	32,9	34,0	26,6	31,0
200 000 - 249 999	36,3	35,2	35,6	28,2	31,9
250 000 - 299 999	39,9	37,7	38,3	30,9	34,6
300 000 - 399 999	43,3	41,6	43,9	33,4	37,8
400 000 - 499 999	46,8	46,6	46,8	35,7	40,5
500 000 -	52,8	50,3	55,2	36,2	41,2
Samtliga 18-64 år	32,3	32,6	35,4	28,0	32,2

Källa: SCB, Databasen LINDA.

Den högsta marginals-katten nästan 60 procent

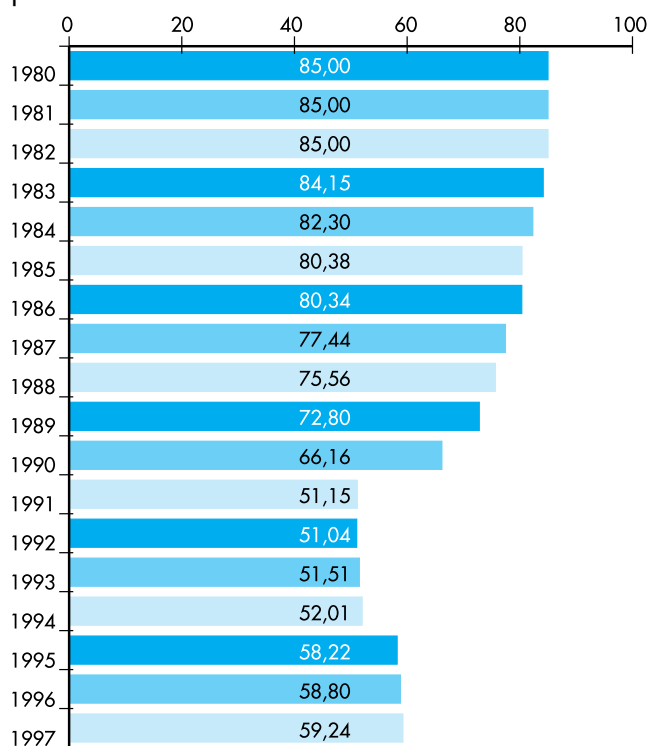
Diagram 7.5 visar den högsta marginals-katten åren 1980-1997 beräknad på en genomsnittlig kommunal-skatt. Marginals-katten är den andel i skatt som en inkomsttagare betalar på toppskiktet av sin inkomst. En marginals-katt på 80 procent innebär alltså att inkomsttagaren betalar 80 kr i skatt på sina för året sist intjänade 100 kronor.

Den högsta möjliga marginals-katten var mycket hög i Sverige i början 1980-talet. En höginkomsttagare utan avdrag betalade hela 85 procent av sina toppinkomster i skatt mellan åren 1980 till 1982. Åren 1983-1985 genomfördes en större skatteomläggning som innebar något lägre högsta marginals-katter. Efter detta har den högsta marginals-katten kontinuerligt minskat fram till året efter skattereformen 1992. Som lägst var den högsta marginals-katten 51,04 procent. År 1993 infördes allmänna egenavgifter och 1995 kom den s.k. värn-skatten. Dessa med flera andra skattehöjningar har inneburit att den högsta marginals-katten kontinuerligt ökat sedan 1992. År 1997 var den högsta marginals-katten 59,24 procent. Denna siffra baseras på den genomsnittliga kommunal-skatten. I många församlingar och kommuner uppgår den högsta marginals-katten till över 60 procent.

7.5 Diagram.

Högsta marginals-katten 1980-1997 i procent.

Highest marginal income tax rates 1980-1997 in percent.

Källa: Finansdepartementet.

Familjer med hög inkomst får i genomsnitt nästan 25 000 kr i bidrag

Skatter och andra transfereringar har som syfte att fördela om inkomster mellan befolkningsgrupper och mellan perioder av livet då försörjningsbördan och försörjningsmöjligheter varierar. För många grupper är bidrag och ersättningar den huvudsakliga försörjningskällan, t.ex. studerande, arbetslösa och förtidspensionärer. För andra grupper ger bidrag och ersättningar ett tillskott under perioder då inkomsten från förvärvsarbete tillfälligt är låg, t.ex. vid sjukdom och barns födsel.

Tabell 7.6 visar inkomststrukturen för familjer 18-64 år uppdelat efter inkomstklasser (faktorinkomst) 1996. Faktorinkomst består av löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital (överskott), dvs samtliga skattepliktiga inkomster utom de skattepliktiga transfereringarna (t.ex. sjukpenning, föräldrapenning och pensioner). I tabellen framgår hur stor den genomsnittliga omfördelningen är via bidrag och skatter för familjer i olika inkomstklasser.

Som väntat är det familjer med höga inkomster som i genomsnitt betalar mest i skatt och låginkomsttagare som erhåller störst bidrag. Det är dock en ganska liten skillnad i bidragsbelopp mellan medelinkomsttagare och höginkomsttagare. En familj med en faktorinkomst över 500 000 kr erhåller i genomsnitt nästan 25 000 kronor om året i bidrag. Den generella välfärdspolitiken omfattar alla grupper och familjer med höga inkomster erhåller t.ex. barnbidrag, sjukpenning, föräldrapenning och studiebidrag på i stort sett lika villkor som familjer med lägre inkomster.

Den disponibla inkomsten uppgick i genomsnitt till 87 procent av faktorinkomsten. En genomsnittlig familj betalade därmed 28 600 kr mer i direkta skatter än vad som gavs tillbaka i form av bidrag och ersättningar. Denna siffra kan tyckas var relativt låg, men observera att beskattning av individer och familjer också sker via bl.a. arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt och punktskatter på vissa varor. Familjer med inkomst lägre än 150 000 kronor erhölet mer bidrag och ersättningar än de betalade i direkt skatt. För övriga familjer gav omfördelningen mellan direkta skatter och bidrag ett negativt netto. Familjer med en faktorinkomst på 1-49 999 kr hade 1996 en disponibel inkomst som i genomsnitt var drygt fem gånger högre än faktorinkomsten. Familjer med en inkomst på 600 000 kr eller mer hade i genomsnitt en disponibel inkomst som motsvarade 63 procent av faktorinkomsten.

Tabell 7.7 visar inkomststrukturen och omfördelningseffekten för olika familjetyper 1996. Skillnaderna i hur stora belopp som omfördelas är ganska stora beroende på familjetyper och ålder. Eftersom pensioner räknas som en skattepliktig transferering är omfördelningseffekten störst för ålderspensionärer. Övriga familjetyper som i genomsnitt får mer i bidrag än de betalar i direkt skatt är ensamstående med barn och i viss mån även yngre ensamstående (18-29 år) utan barn.

7.6 Tabell.

Inkomststruktur efter faktorinkomst år 1996 för samtliga hushåll 18-64 år. Fördelning efter inkomstklasser.

Structure of income by income of earnings and capital all family units in the 18-64 age group in 1996. Breakdown by incomegroups. Mean value in KSEK.

Faktorinkomst Inkomstklasser	Medelbelopp, tkr			Summa om- fördelning	Disponibel inkomst	Disp. ink./ faktorink., andel	Antal	
	Faktorinkomst	+ Bidrag m.m. Skatte- pliktiga	- Skatt m.m. Skatte- fria					
≤ 0	- 5,8	61,5	47,6	16,3	92,8	87,0	*	274 600
1 - 49 999 kr	16,0	65,1	24,5	22,5	67,1	83,1	5,19	650 600
50 000 - 99 999 kr	73,3	60,8	19,0	40,1	39,7	113,0	1,54	266 800
100 000 - 149 999 kr	126,5	50,8	14,3	53,5	11,6	138,1	1,09	303 100
150 000 - 199 999 kr	176,4	31,8	10,3	64,3	- 22,2	154,2	0,87	452 500
200 000 - 249 999 kr	222,6	40,2	10,6	82,6	- 31,8	190,8	0,86	375 800
250 000 - 299 999 kr	273,4	37,0	10,3	99,6	- 52,3	221,1	0,81	262 600
300 000 - 349 999 kr	324,1	31,7	10,6	114,4	- 72,1	252,0	0,78	206 400
350 000 - 399 999 kr	375,1	22,4	9,2	130,6	- 99,0	276,1	0,74	207 000
400 000 - 449 999 kr	423,3	16,4	8,9	147,1	- 121,8	301,5	0,71	174 200
450 000 - 499 999 kr	472,6	21,1	8,2	171,8	- 142,5	330,1	0,70	102 700
500 000 - 549 999 kr	524,6	14,9	7,2	192,8	- 170,7	353,9	0,67	79 600
550 000 - 599 999 kr	574,4	11,9	9,9	211,1	- 189,3	385,1	0,67	47 700
600 000 -	834,2	15,9	7,4	335,4	- 312,1	522,1	0,63	150 300
Samtliga	214,8	42,3	14,1	85,0	- 28,6	186,2	0,87	3 553 900

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

7.7 Tabell.

Inkomststruktur efter familjetyp och ålder år 1996.

Structure of income by type of family and age in 1996. Mean value in KSEK

Familjetyp Ålder	Medelbelopp, tkr				Summa omför- delning	Disponibel inkomst	Disp. ink./ faktorink., andel	Antal
	Faktor- inkomst	+ Bidrag m.m. Skatte- pliktiga	Skatte- fria	- Skatt m.m.				
Ensamstående utan barn								
18-29 år	76,6	14,5	14,3	28,3	0,5	77,1	1,01	789 600
30-64 år	145,8	41,6	6,9	60,3	- 11,8	134,0	0,92	911 700
65 år -	16,7	107,8	9,6	31,7	85,7	102,4	6,13	708 900
Ensamstående med 1 barn	132,7	28,3	42,1	48,8	21,6	154,3	1,16	126 100
Ensamstående med >1 barn	116,3	36,5	81,6	47,9	70,2	186,5	1,60	97 400
Sammanboende utan barn								
18-29 år	248,8	28,4	23,6	87,6	- 35,6	213,2	0,86	110 500
30-64 år	346,2	73,3	2,3	143,6	- 68,0	278,2	0,80	659 200
65 år -	58,4	232,5	2,1	86,9	147,7	206,1	3,53	416 300
Sammanboende med 1 barn	332,9	50,9	15,5	128,1	- 61,7	271,2	0,81	309 600
Sammanboende med 2 barn	348,7	46,1	25,3	132,0	- 60,6	288,1	0,83	372 100
Sammanboende med >2 barn	303,1	55,2	51,4	119,2	- 12,6	290,5	0,96	179 900
Samtliga	171,0	69,2	14,1	77,2	6,1	177,1	1,04	4 680 000

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

Inkomstfördelningen för individer och hushåll

Ett av den svenska välfärdsmodellens kännetecken är statens ambition att minska sociala skillnader. Dels genom en utbyggd social service inom den offentliga sektorn och möjlighet för alla till en bra utbildning, dels genom direkta bidrag och ersättningar till individer och hushåll med särskilda behov samt en progressiv inkomstbeskattning.

Under speciellt 1990-talet har det dock skett flera förändringar inom den svenska välfärdsmodellen. Stora delar av 1980-talet kännetecknades av en mycket långvarig högkonjunktur där i princip alla grupper av individer och hushåll fick en förbättrad ekonomisk standard. Men under 1990-talet hamnade Sverige i sin djupaste ekonomiska nedgång sedan 1930-talet. Arbetslösheten mångdubblades och underskottet i statsbudgeten ökade i snabb takt varje år. Regeringens åtgärder blev dels att höja och införa nya skatter och dels att genomföra ekonomiska åtstramningar inom den offentliga sektorn. Under slutet av 1990-talet har dock andelen arbetslösa stabiliserats och t.o.m. minskat något, samtidigt som statsbudgeten nu är i balans. Hur har då dessa stora förändringar och tvära kast i ekonomin påverkat inkomstfördelningen i Sverige? Har inkomstskillnaderna mellan hög- respektive låginkomsttagare ökat? Vilka grupper av individer och familjer har tjänat respektive förlorat i ekonomisk standard under denna period?

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet

För att kunna jämföra disponibel inkomst och ekonomisk köpkraft mellan olika typer av familjer och hushåll, utnyttjar vi ett viktsystem som bygger på att konsumtionen är relaterad till familjens sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med en särskild konsumtionsvikt (ett konsumtionsenhetstal) som gäller för olika familjemedlemmar:

	1980-1990	1991-1995
1 vuxen	1,15	1,16
2 vuxna	1,90	1,92
barn 0-3 år	0,55	0,56
barn 4-10 år	0,65	0,66
barn 11-17 år	0,75	0,76

Konsumtionsenhetstalen för alla familjemedlemmar summeras, och den totala disponibla inkomsten i familjen divideras med denna summa. Detta förfarande justerar för stordriftsfördelar i stora familjer och varierande behov hos olika medlemmar.

Resultaten i detta kapitel redovisas som inkomsten per konsumtionsenhet för varje individ. I en familj med tre barn räknas således varje individ (totalt fem personer) som ett undersökningsobjekt, och varje enskild individ i den familjen tilldelas den inkomst per konsumtionsenhet som familjen har. Detta tal representerar den ekonomiska standarden i respektive familj.

Statistiken är hämtad från SCB:s stickprovsbaserade inkomstfördelningsundersökning (HINK). Undersökningen genomförs årligen och baseras på ett urval av ca 12 000 hushåll.

Den ekonomiska standarden har ökat

Tabell 7.8 visar den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet för åren 1980-1996, medelvärden, medianvärden och gini-koefficienter. Under lågkonjunkturen i inledningen av 1980-talet sjönk den ekonomiska standarden under ett antal år. Först 1983 återhämtade sig ekonomin och därefter följde en period av nio år med kontinuerligt ökande disponibla inkomster. Speciellt stark var inkomstökningen under perioden 1987-1989. Under 1990-talet har dock utvecklingen varit avsevärt sämre. Medianvärdet visar att den ekonomiska standarden minskade markant under åren 1993-1995. En liten återhämtning har dock skett under år 1996.

7.8 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt Gini-koefficienten för samtliga individer 1980-1996. Belopp i 1996 års prisnivå, tkr/ke.

Disposable income per weighted consuming unit (mean- and median value) and Gini-coefficient for all individuals in 1980-1996. In KSEK per consuming unit at 1996 prices.

	Medelvärde	Medianvärde	Gini-koefficient
1980	85,6	81,2	0,204
1981	83,9	79,6	0,201
1982	82,1	77,4	0,203
1983	82,3	77,5	0,202
1984	82,9	78,1	0,211
1985	86,0	80,3	0,210
1986	87,8	81,4	0,219
1987	89,9	84,3	0,209
1988	92,3	86,8	0,208
1989	96,5	90,7	0,212
1990	99,1	92,4	0,220
1989-rev	103,3	94,5	0,233
1990-rev	104,2	95,6	0,237
1991	105,1	94,4	0,249
1992	104,6	95,6	0,241
1993	99,9	91,0	0,244
1994	103,9	90,4	0,273
1995	96,1	87,6	0,246
1996	98,2	88,5	0,256

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen HINK.

Riktningen på utvecklingen av median- och medelvärde avviker från varandra under några av åren på 1990-talet. Denna skillnad beror på att medelvärdet är mer känsligt för extrema värden. För 1991 beror skillnaden troligtvis på engångseffekter i samband med genomförandet av skattereformen. De som kunde, varav många var höginkomsttagare, försökte i möjligaste mån hänföra inkomster intjänade 1990 till efterföljande år då marginalskatten var lägre. År 1994 var realisationsvinsterna väldigt höga. Denna typ av inkomster är vanligast bland höginkomsttagare. Medelvärdet påverkas därför mer av realisationsvinsterna än vad medianvärdet gör. Medianvärdet är därför oftast ett bättre mått på utvecklingen för "medelsvensson".

Mellan åren 1980 och 1990 ökade den ekonomiska standarden med ca 14 procent (medianvärdet), medan den minskade med 7 procent mellan åren 1990 och 1996. Totalt sett över hela perioden 1980-1996 har den ekonomiska standarden ökat.

Inkomstspridningen har ökat

För att mäta inkomstfördelningen över hela inkomstskalan används ofta Gini-koefficienten. Ett högt värde på koefficienten visar på en större ojämnheter i inkomstfördelningen än ett lågt värde. Inkomstspridningen minskade något i början av 1980-talet. Tidigare studier har också visat att ojämnheten i inkomstfördelningen minskade under en lång period före 1980. Från 1984 och framåt har dock inkomstspridningen ökat.

Ett annat sätt att mäta spridningen i inkomstfördelningen är att dela in befolkningen i 10 lika stora grupper baserade på hur stora inkomsterna är. De 10 procent med de lägsta inkomsterna utgör decilgrupp 1, de 10 procent med de näst lägsta inkomsterna decilgrupp 2 osv. Varje decilgrupp omfattar ca 880 000 individer.

I diagram 7.9 har medelvärdena för respektive decilgrupp räknats om till ett index där 100 är genomsnittet för samtliga individer. De 10 procent med högst disponibel inkomst hade alltså en inkomst som var drygt dubbelt så stor som genomsnittet och mer än sex gånger så stor som dem med lägst inkomst.

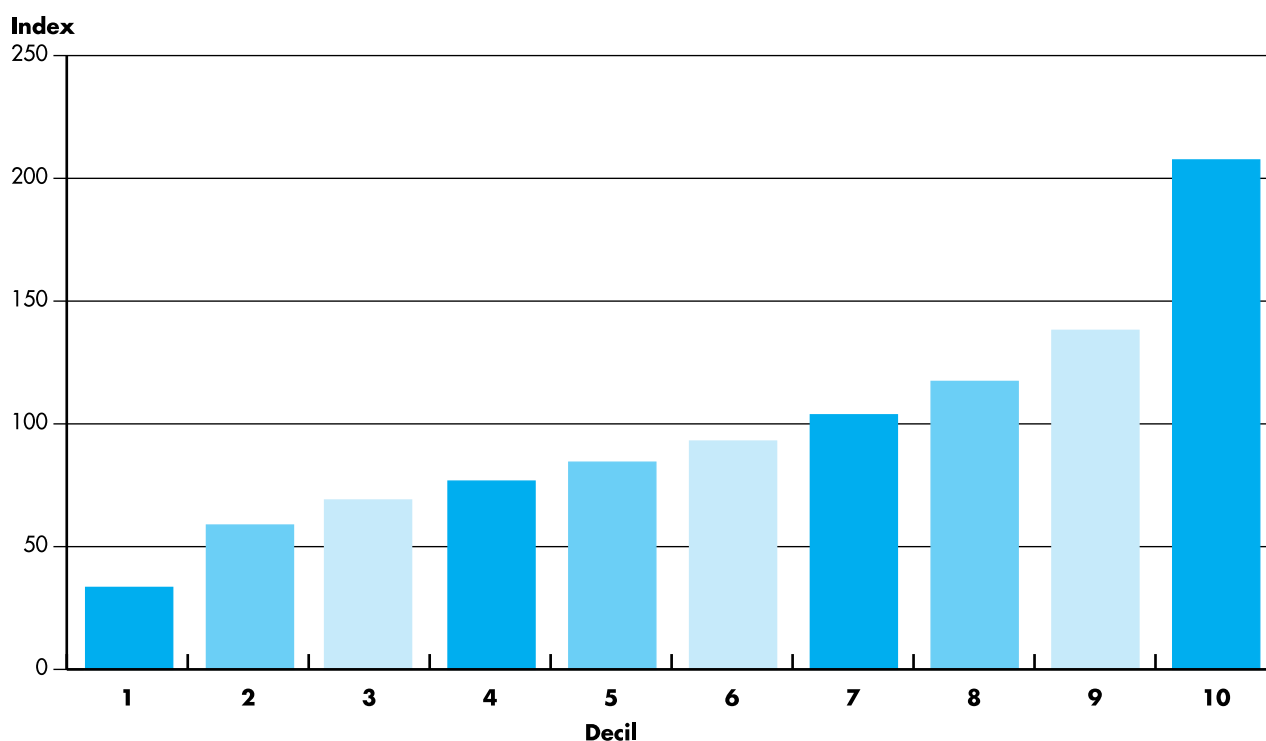
Tabell 7.10 visar inkomsten för samtliga individer (decilgrupper) för ett antal år samt den procentuella förändringen över tiden. Utvecklingen över tidsperioden har varit relativt jämn med undantag för de 10 procent som hade högst respektive lägst inkomster.

De 10 procent som haft de lägsta inkomsterna under perioden hade en avsevärt sämre utveckling än de andra grupperna. En svag inkomstökning under 1980-talet följdes av en markant minskning på nästan 20 procent under 1990-talet. För gruppen med de högsta inkomsterna har utvecklingen varit avsevärt bättre. Efter att under 1970-talet haft en förhållandevis dålig inkomstutveckling hade de 10 procent med högst inkomster en klart bättre utveckling än genomsnittet under 1980-talet. Under första hälften av 1990-talet har höginkomsttagare liksom andra grupper i samhället fått en försämrade ekonomisk standard, men år 1996 fick denna grupp en kraftig ökning av inkomsterna. En ökad efterfrågan på kvalificerad arbetskraft och god avkastning på kapital är två orsaker till detta.

7.9 Diagram.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer år 1996. Medelvärden i respektive decil omräknade till index. Medelvärde för samtliga individer = Index 100.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals in decile groups in 1996. Mean values transformed into index. Mean value for all individuals = Index 100.

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen.

7.10 Tabell.**Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer. Medelvärden i respektive decil, tkr/ke, i 1996 års priser.**

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals in decile groups. Mean values in KSEK at 1996 prices.

Decil Disp. ink. per k.e.	1980	1985	1990	1990-rev	1995	1996	Förändr 90/80	Förändr 96/90	Förändr 96/95
1	38,7	37,5	40,5	41,4	33,4	33,4	4,6%	- 19,3%	0,2%
2	55,9	56,9	63,7	65,1	59,5	58,8	14,0%	- 9,7%	- 1,2%
3	63,6	64,4	72,5	74,3	69,4	69,0	13,9%	- 7,1%	- 0,6%
4	70,1	70,7	80,7	82,8	76,7	76,7	15,1%	- 7,3%	0,0%
5	77,0	77,2	88,6	91,2	84,0	84,4	15,0%	- 7,5%	0,5%
6	85,3	83,9	97,0	100,4	92,1	93,0	13,6%	- 7,4%	1,0%
7	93,9	91,4	106,9	111,0	102,2	103,7	13,8%	- 6,6%	1,4%
8	103,9	101,5	118,8	123,6	115,1	117,3	14,4%	- 5,1%	1,9%
9	117,1	116,7	135,4	141,7	134,4	138,1	15,6%	- 2,5%	2,7%
10	150,1	159,2	186,6	211,0	196,0	207,5	24,3%	- 1,6%	5,9%
Medelvärde, samtliga	85,6	86,0	99,1	104,2	96,3	98,2	15,8%	- 5,8%	2,0%

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen.

Individerna i decilgrupp 1 utgör en ytterst heterogen grupp som bl.a. omfattar många hos föräldrar kvarboende ungdomar, egna företagare, värnpliktiga, studerande och invandrare som kommit till Sverige under 1990-talet. En del i denna grupp har låga inkomster utan att de med rimliga kriterier kan anses vara ekonomiskt utsatta (t.ex. ungdomar som har välbeställda föräldrar och en del egenföretagare) eller har tillfälligt låga inkomster (t.ex. värnpliktiga, studerande). Pensionärer med låg ATP och barnfamiljer med låga inkomster återfinns vanligtvis i decilerna 2-4. Observera dock att detta är tvärsnittsdata, dvs det är inte samma individer som följts över tiden. Många personer som under ett år hamnat i t.ex. decil 1 återfinns senare år i andra deciler.

Yngre förlorare – äldre vinnare

Inkomstutvecklingen för de olika åldersgrupperna skiljer sig markant under den studerade perioden (tabell 7.11). Sämst utveckling har vuxna ungdomar haft. Speciellt i åldersgruppen 18-22. Denna grupp var ensam om att minska sin ekonomiska standard under 1980-talet och på 1990-talet har denna åldersgrupp tappat en tredjedel av sina inkomster. Denna utveckling avspeglar framför allt att ungdomar dels går längre i skolan, dels har fått allt svårare att komma in på arbetsmarknaden. Vi har delat upp ungdomarna i två ålders-

grupper; 18-22 år och 23-29 år, för att särskilja kvarboende, värnpliktiga och studerande från de lite äldre ungdomarna som i större omfattning har trätt in i vuxenlivet, börjat arbeta, fått inkomster och bildat familj. Även åldersgruppen 23-29 år har dock haft en mycket dålig inkomstutveckling. Under slutet av 1980-talet ökade inkomsterna något för denna grupp, men på 1990-talet har utvecklingen varit kraftigt negativ.

För dem som är yngre än 18 år och dem i åldern 30-49 år har utvecklingen varit relativt likartad. Detta är naturligt eftersom föräldrar med barn under 18 år ofta är i åldern 30-49 år och barnen delar den ekonomiska standarden med föräldrarna. På 1990-talet har inkomsterna för dessa grupper minskat med drygt 10 procent.

7.11 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer fördelat på kön och ålder. Medianen i tkr/ke, 1996 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by gender and age. Median values in KSEK at 1996 prices.

År	1980	1985	1990	1990-rev	1995	1996	Förändr i % 90/80	Förändr i % 96/90	Förändr i % 96/95
Kvinnor									
0-6	72,7	73,4	81,3	84,3	75,6	75,2	11,9%	- 10,7%	- 0,4%
7-17	73,3	75,0	85,3	88,0	78,0	78,3	16,4%	- 11,1%	0,3%
18-22	78,5	68,3	72,2	73,0	49,8	48,6	- 8,1%	- 33,5%	- 2,5%
23-29	87,4	84,0	94,2	97,5	86,9	89,3	7,8%	- 8,5%	2,7%
30-39	79,3	79,2	90,0	92,6	82,6	81,9	13,4%	- 11,5%	- 0,8%
40-49	93,1	93,3	110,1	114,2	101,7	103,5	18,2%	- 9,4%	1,7%
50-59	101,5	105,0	125,2	129,7	121,6	128,7	23,4%	- 0,7%	5,9%
60-64	90,1	92,7	108,3	111,1	109,9	109,9	20,3%	- 1,2%	- 0,1%
65-74	72,0	73,8	84,8	86,4	86,7	90,0	17,7%	4,2%	3,8%
75-	62,6	62,0	68,5	69,7	76,1	76,3	9,5%	9,5%	0,2%
23-64	90,2	89,2	103,9	107,9	97,7	100,1	15,2%	- 7,2%	2,4%
Samtliga	79,2	78,7	90,4	93,3	86,0	86,9	14,1%	- 6,8%	1,1%
Män									
0-6	71,8	72,3	81,5	84,1	75,3	74,3	13,6%	- 11,7%	- 1,3%
7-17	72,0	74,7	85,0	87,5	77,6	77,4	18,0%	- 11,5%	- 0,3%
18-22	62,7	74,2	63,2	63,9	45,5	43,1	0,9%	- 32,6%	- 5,3%
23-29	98,0	91,1	108,8	112,1	92,7	91,8	11,0%	- 18,1%	- 1,1%
30-39	88,7	83,9	95,7	99,9	91,0	90,8	8,0%	- 9,1%	- 0,2%
40-49	92,8	91,2	107,9	112,2	99,6	97,5	16,3%	- 13,1%	- 2,1%
50-59	105,0	103,6	126,4	130,3	124,1	124,5	20,4%	- 4,4%	0,4%
60-64	96,4	100,6	118,1	122,0	115,4	118,9	22,6%	- 2,5%	3,1%
65-74	75,3	80,2	92,8	95,4	97,6	98,8	23,2%	3,6%	1,3%
75-	61,2	62,3	69,2	70,9	82,5	83,4	13,1%	17,6%	1,1%
23-64	96,1	92,4	109,8	113,5	102,9	102,0	14,3%	- 10,1%	- 0,8%
Samtliga	83,2	82,4	95,2	98,4	89,8	90,3	14,4%	- 8,2%	0,5%
Samtliga									
0-6	72,3	73,0	81,4	84,2	75,4	74,8	12,6%	- 11,2%	- 0,8%
7-17	72,7	74,8	85,1	87,8	77,8	77,8	17,1%	- 11,3%	- 0,1%
18-22	69,7	71,2	68,5	69,4	47,4	46,7	- 1,8%	- 32,7%	- 1,5%
23-29	93,6	88,0	102,0	105,2	90,1	90,3	9,0%	- 14,2%	0,2%
30-39	83,9	80,7	92,4	95,9	86,5	86,1	10,2%	- 10,2%	- 0,5%
40-49	92,9	92,1	109,0	113,3	100,6	100,2	17,3%	- 11,5%	- 0,3%
50-59	102,9	104,5	125,8	130,2	122,9	126,9	22,2%	- 2,5%	3,2%
60-64	94,7	96,7	112,5	116,2	112,5	112,5	18,7%	- 3,2%	0,0%
65-74	73,0	76,8	87,6	89,7	91,5	94,2	19,9%	5,1%	3,0%
75-	62,4	62,1	68,7	69,9	77,9	78,4	10,2%	12,1%	0,6%
23-64	93,0	90,6	106,9	110,7	100,2	101,1	15,0%	- 8,6%	0,9%
Samtliga	81,2	80,3	92,4	95,6	87,8	88,5	13,9%	- 7,5%	0,8%

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen.

För de äldre medelålders har utvecklingen varit mycket positiv. 1980-talet gav inkomstökningar på upp mot 20 procent och minskningarna under 1990-talet har varit måttliga. Pensionärerna har haft en synnerligen bra inkomstutveckling med positiva siffror för både 1980- och 1990-talet. Observera dock att det är kollektivet pensionärer som fått det bättre. Många äldre pensionärer med enbart folkpension eller låg ATP har avlidit under undersökningsperioden, medan yngre pensionärer med hög ATP tillkommit.

Ungdomar och ensamstående kvinnor med barn har haft den sämsta inkomstutvecklingen

Tabell 7.12 visar inkomstutvecklingen för olika familjetyper över perioden 1980-1996. Generationskillnaderna är mycket påtagliga även när de olika familjetyperna studeras. Pensionärsfamiljer (samboende över 64 år utan barn) har haft en mycket stark inkomstutveckling, medan motsatsen gäller för yngre familjer. Den allra sämsta utvecklingen för såväl 1980- som 1990-talet har ensamstående i åldersgruppen 18-29 år utan barn haft. Det finns flera orsaker till denna negativa utveckling. Ungdomsutbildningen har förlängts. Vidare har den kärva arbetsmarknaden spelat en stor roll både direkt och indirekt. Många ungdomar går direkt ut i

arbetslöshet efter skolan. Eftersom ungdomar inte har någon arbetslöshetsförsäkring som grundar sig på tidigare inkomster blir stödet från samhället relativt litet. Andra väljer, som en konsekvens av situationen på arbetsmarknaden, att studera vidare. Allt fler har därför studiestödet som huvudsaklig inkomstkälla. Den dåliga ekonomin gör också att många som är 20-25 år bor kvar hos föräldrarna. Något som ytterligare kan ha påverkat den negativa utvecklingen är att en stor andel av de flyktingar som har kommit till Sverige under 1990-talet varit unga. Om svenskfödda ungdomar har haft svårt att få jobb under 1990-talet har situationen varit ännu värre för flyktingar. För många som kommit till Sverige under 1990-talet har därför socialbidrag alternativt studiestöd blivit den viktigaste inkomstkällan. Ensamstående med barn har också haft en dålig inkomstutveckling och detta gäller inte bara under 1990-talet. Många ensamstående kvinnor med barn har liksom ungdomarna haft svårt att göra sig gällande på arbetsmarknaden, och de som har arbete återfinns ofta i låglöneyrken. Barnfamiljerna har även påverkats mer av nedskärningarna i de sociala transfereringssystemen, bl.a. genom minskade barn- och bostadsbidrag samt sänkta ersättningar i sjuk- och föräldraförsäkringarna.

Både gifta/sammanboende i åldersgruppen 30-64 år utan barn och gifta/sammanboende med barn har haft en bra inkomstutveckling fram till 1990. För barnfamiljerna förklaras ökningen delvis av att förvärvsgraden ökade en del under 1980-talet (Källa: Finans-

7.12 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer fördelat på familjetyp. Medianen i tkr/ke, 1996 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by family type. Median values in KSEK at 1996 prices.

År	1980	1985	1990	1990-rev	1995	1996	Förändr 90/80	Förändr 96/90	Förändr 96/95
Ensamstående utan barn	81,5	76,2	87,5	89,5	83,5	83,9	7,4%	-6,3%	0,5%
därav									
18-29 år	81,9	76,6	82,4	83,8	67,5	65,8	0,6%	-21,5%	-2,6%
30-64 år	102,3	93,3	109,9	113,6	103,4	105,7	7,4%	-6,9%	2,2%
65- år	67,4	63,8	71,9	73,7	78,4	78,8	6,7%	6,9%	0,5%
Gifta/sammanboende utan barn	97,5	99,8	117,6	121,6	115,0	118,1	20,6%	-2,9%	2,8%
därav									
18-29 år	114,9	116,5	125,5	129,3	110,8	112,4	9,2%	-13,1%	1,4%
30-64 år	112,4	115,3	134,3	138,8	132,3	134,7	19,4%	-2,9%	1,9%
65- år	71,3	73,9	84,6	87,0	91,7	93,1	18,6%	7,0%	1,5%
Ensamstående med barn	75,7	71,5	77,4	78,0	71,8	73,0	2,2%	-6,4%	1,7%
därav									
med 1 barn	83,2	75,6	83,7	84,9	77,9	79,5	0,6%	-6,3%	2,1%
med >1 barn	63,3	66,0	68,0	69,5	63,5	63,8	7,3%	-8,3%	0,4%
Gifta/sammanboende med barn	79,1	79,4	91,7	95,3	85,4	84,8	16,0%	-11,0%	-0,7%
därav									
med 1 barn	90,7	90,1	105,9	109,5	99,5	99,4	16,7%	-9,3%	-0,1%
med 2 barn	75,0	76,6	88,8	92,1	83,9	83,5	18,4%	-9,3%	-0,4%
med > 2 barn	61,3	65,9	72,9	75,2	68,4	67,4	19,0%	-10,4%	-1,5%
Samtliga	84,8	83,0	96,7	99,9	92,1	93,1	14,1%	-6,8%	1,1%

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen.

departementet, "Inkomstfördelningen under 1980-talet", bilaga 19 till LU92). Framförallt var det kvinnorna som utökade förvärvsgraden, dels genom att börja förvärvsarbeta tidigare efter graviditeten, dels genom att gå från deltid- till heltidsanställningar. Under 1990-talet har gifta/sammanboende såväl med som utan barn fått en minskad standard. Mest påtaglig är minskningen för gifta/sammanboende med barn, som i högre grad har påverkats av nedskärningarna i de sociala transfereringssystemen. Detta gäller speciellt för det senaste undersökningsåret, 1996, då ersättningsnivåerna vad gäller sjukpenning, föräldrapenning m.m. blev lägre och barnbidraget minskade. Relativt höga löneavtal samt höga realisationsvinster gav många familjer ökade disponibla inkomster detta år, men för barnfamiljerna blev nettot ändå ofta negativt p.g.a. minskade bidrag.

Arbetsinkomsterna

När det gäller arbetsinkomsterna är det den faktiska individuella inkomsten som redovisas. Populationen avgränsas till helårs- och heltidsanställda i åldersgruppen 20-64 år som saknar rörelseinkomster.

Utvecklingen av arbetsinkomsten har i stort följt det mönster som tidigare beskrivits för den disponibla inkomsten. Lågkonjunkturen i början av 1980-talet minskade den genomsnittliga arbetsinkomsten. Under åren 1984-1990 ökade sedan arbetsinkomsterna, speciellt 1989 och 1990. År 1991 sjönk arbetsinkomsten markant. En bidragande orsak var de s.k. Rehnbergavtalen.

Med anledning av skattesänkningarna i skattereformen beslutade arbetsmarknadens parter att visa återhållsamhet i löneavtalen. Fram till 1996 har sedan arbetsinkomsterna legat på en stabil nivå. Höga löneavtal tillsammans med en ökad efterfrågan på välutbildad arbetskraft gav markant ökade arbetsinkomster år 1996. Vid studier av tabell 7.13. är det viktigt att ha i åtanke att populationen är heltids- och helårsanställda, dvs personer som i princip inte berördes av mera omfattande arbetslöshet eller ofrivilligt deltidarbete. Massarbetslösheten på 1990-talet berör framför allt personer utanför denna population.

Om man studerar percentilerna (P10 representerar gränsvärdet mellan 1:a och 2:a decilen) framgår att inkomstutvecklingen procentuellt varit relativt likartad. Låginkomsttagare har haft en något sämre inkomstutveckling än genomsnittet, medan höginkomsttagare haft en något bättre utveckling. Låginkomsttagarna har framförallt minskat sina arbetsinkomster under 1990-talet. Höginkomsttagarna har också fått vidkännas lägre arbetsinkomster under 1990-talet, men hade ett bra år 1996. Totalt ökade arbetsinkomsterna med i genomsnitt 6 procent under perioden 1980-1989 och med drygt 2 procent under åren 1989-1996.

Gini-koefficienten minskade t.o.m. år 1983, men har sedan dess kontinuerligt ökat. En relativt kraftigt ökning av inkomstspredningen skedde år 1996. Avståndet mellan kvinnor och mäns arbetsinkomster var som lägst år 1980, men har sedan dess ökat. En liten återhämtning har dock skett under slutet av den studerade perioden.

7.13 Tabell.

Arbetsinkomst för helårs- och heltidsanställda som saknar rörelseinkomster, 20-64 år.

Belopp i 1996 års priser, tkr.

Average income from work of full-year and full-time employed with no entrepreneurial income in the 20-64 age group in 1980-1996. In KSEK at 1996 prices.

	Medel- värde	P10	P25	P50	P75	P90	Gini- koefficient	Kvinnors inkomst i % av männens, medianvärde
1980	205,8	145,7	163,8	187,1	222,7	284,9	0,170	87,3
1981	198,5	138,8	158,7	181,3	217,9	273,4	0,172	84,8
1982	195,8	138,4	156,5	179,6	214,6	267,4	0,168	86,4
1983	193,6	139,6	156,0	179,5	210,4	262,4	0,161	85,5
1984	194,5	137,5	156,1	180,7	214,5	267,3	0,167	84,1
1985	195,7	138,2	155,0	177,4	215,2	273,3	0,174	83,3
1986	203,6	140,7	160,8	184,5	223,3	280,8	0,180	84,9
1987	208,0	143,8	165,1	189,8	228,9	289,9	0,177	85,3
1988	211,8	146,2	166,5	194,6	234,0	295,4	0,177	82,5
1989	218,3	150,4	170,5	200,3	242,0	305,5	0,178	80,4
1989-rev	225,8	152,7	173,5	205,4	252,9	322,6	0,185	78,8
1990	231,7	159,2	178,4	210,0	258,0	319,8	0,174	80,4
1991	218,1	145,6	165,9	198,2	241,4	307,4	0,192	80,4
1992	217,8	146,7	167,1	196,7	241,9	309,0	0,191	80,9
1993	216,5	145,2	164,0	194,7	239,6	309,9	0,197	81,3
1994	222,5	146,1	167,7	198,3	243,7	319,2	0,204	82,7
1995	217,5	141,5	164,1	196,1	240,0	311,7	0,200	81,0
1996	231,3	148,0	173,6	206,9	254,1	336,2	0,208	83,5

Källa: SCB, Inkomstfördelningsundersökningen.

Ökad förvärvsgrad hos kvinnor och ATP-systemets genomslag ökade de disponibla inkomsterna.

Sammanfattningsvis kan sägas att de disponibla inkomsterna ökade markant under slutet av 1980-talet, medan motsatsen gällde under första delen av 1990-talet. De grupper som har fått det sämre är framförallt ungdomar som ej kommit in på arbetsmarknaden och ensamstående kvinnor med barn. Inkomstspridningen har sedan mitten av 1980-talet ökat. De förändringar som skett i ekonomisk standard mellan hög- respektive låginkomsttagare är dock relativt små jämfört med de förändringar som skett mellan olika åldersgrupper och familjetyper. Pensionärer som grupp betraktat och äldre medelålders har markant ökat sin ekonomiska standard, medan yngre och ensamstående med barn försämrat sin standard.

Trots den ökade arbetslösheten under 1990-talet och försämringar i välfärdssystemen har den genomsnittliga ekonomiska standarden sett över hela den undersökta perioden förbättrats. Förutom något ökade arbetsinkomster (bättre löneavtal) beror detta framförallt på två faktorer. Dels har arbetskraftstalen och medelarbetstiden för kvinnor ökat markant under 1980-talet, dels har pensionärskollektivet fått en allt bättre ekonomisk standard genom den successiva "mognaden" av ATP-systemet. År 1980 hade pensionärer en ekonomisk standard som ungefär var i paritet med ungdomar i åldern 18-22 år. År 1996 hade pensionärer en ekonomisk standard som var avsevärt bättre än ungdomsgruppen och t.o.m. något bättre än barnfamiljer. Det kan dock vara stor skillnad i ekonomisk standard mellan t.ex. en äldre ensamstående pensionärskvinna och ett yngre pensionärspär där båda har hög ATP. Inkomstspridningen bland pensionärer har blivit allt större och närmar sig de tal som gäller för förvärvsarbete. Många pensionärer har också, trots den kollektiva standardförbättringen, kraftigt försämrat sin ekonomiska situation under 1990-talet.

”
*Här går man och betalar skatt år ut
och år in och så blir det ändå ett sånt
djävla väder!*

OKÄND

8 Skatteskulder och uppborðsförluster

- Uppborðsförlusterna uppgick 1997 till ca 5 miljarder kr eller 0,6 procent av skatteuppbörden. Uppborðsförlusterna har varit konstanta under senare år.
- Den 31 december 1997 fanns hos kronofogden 237.000 individer och 115.000 aktiebolag och andra juridiska personer registrerade för skatteskulder.

I detta kapitel av årsboken beskrivs storleken på de uppborðsförluster som uppstår till följd av att faktiskt fastställda skatter inte till fullo blir betalda.

Uteblivna betalningar av påförda skatter leder till att det finns en differens mellan fastställda skatter och de skatter som betalas in genom skatteuppbörden. När det gäller ”fel och fusk” är osäkerheten stor om hur stort ”felet” är, men när det gäller ”uppborðsförlusten” vet man exakt hur mycket av den fastställda skatten som inte blir betald.

Det finns många orsaker till att företag och personer råkar i betalningssvårigheter t.ex. arbetslöshet, sjukdom, bristande ekonomisk planering och dålig affärsidé. Merparten av uppborðsförlusterna torde ha sådana ”naturliga” förklaringar och det är fall där den enskilda betalningsmoralen har mindre betydelse. Man kan undgå att betala påförda skatter genom att lämna oriktiga uppgifter om sina tillgångar och ekonomi till kronofogdemyndigheten eller genom att inte alls lämna några uppgifter. Man kan också göra egendom oåtkomlig för kronofogdemyndigheternas indrivningsåtgärder t.ex. genom att föra den utomlands eller anlita bulvan. I vilken utsträckning skattskyldiga medvetet smiter undan påförda skatter är inte känt.

Fastställda skatter som inte betalas ”restförs” dvs. det administrativa ansvaret att driva in skulden tas över av kronofogdemyndigheterna. Efter restföring påbörjar kronofogden *indrivning* av de restförda beloppen. Om inte skulden betalas pågår indrivningen normalt under en tidsperiod av fem år innan skulden preskriberas. En del av de skatteskulder som initialt restförts återkallas från indrivning om det visar sig att kravet av någon anledning inte var berättigat. Det kan vara allt från tekniska fel till att skattemyndigheten förlorat en skatttvist i domstol. Därför bör man, som görs i tabellerna nedan, skilja på de belopp som restförs brutto och det som återstår netto efter det att vissa belopp återkallats. Uppborðsförlusterna utgörs av restföringen netto sedan detta belopp reducerats med de inbetalningar som görs till kronofogdemyndigheterna.

Indrivningsresultatet föreligger för år 1997. Det huvudsakliga källmaterialet återfinns i Riksskatteverkets årliga publikation Kronofogdemyndigheternas verksamhet.

Uppborðsförlusternas storlek

De belopp som restförs hos kronofogdemyndigheterna har de senaste åren legat i storleksordningen 1,3 procent av fastställda skatter. Efter korrigerings för belopp som felaktigt blivit restförda (s.k. ”återkallade” belopp) och avdrag för belopp som betalats till kronofogdemyndigheterna rör det sig under senare år om en uppborðsförlust som netto uppgått till 0,6 procent (tabell 8.1).

8.1 Tabell.

Restföring och uppbördsförluster för de stora skattelagen (exkl. olika typer av dröjsmålsavgifter m.m.). Löpande priser. Mdkr.

Amount in tax arrears and collection losses for 1988-1997 in BSEK (current prices) and collection losses as percentages of total taxes.

	Miljarder kr									
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Totala skatter och avgifter	607	693	758	763	737	726	763	824	913	943
Nyresfört brutto	6,1	7,4	12,3	13,4	15,7	13,9	14,8	10,9	12,2	11,0
Återkallat	- 1,5	- 1,8	- 2,3	- 3,9	- 3,8	- 2,7	- 3,5	- 2,5	- 2,9	- 2,4
Restfört netto	4,6	5,6	10,0	9,5	11,9	11,2	11,3	8,4	9,2	8,6
Betalt	- 2,3	- 2,3	- 2,5	- 3,0	- 3,3	- 3,0	- 3,9	- 3,4	- 3,5	- 3,3
"Uppbördsförlust"	2,4	3,3	7,5	6,5	8,6	8,1	7,4	5,0	5,7	5,2
Uppbördsförlust i % av totalt fastställda skatter	0,4%	0,5%	1,0%	0,8%	1,2%	1,1%	1,0%	0,6%	0,6%	0,6%

Anm: Med "de stora skattelagen" avses här inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms. Uppbördsförlusten för de mindre skattelagen uppgick 1997 till ca 100 milj. kr. Större delen av denna uppbördsförlust hänför sig till fordonsskatt, tull och andra införelavgifter samt övriga punktskatter.

Källa: RSV. Kronofogdemyndigheternas verksamhet.

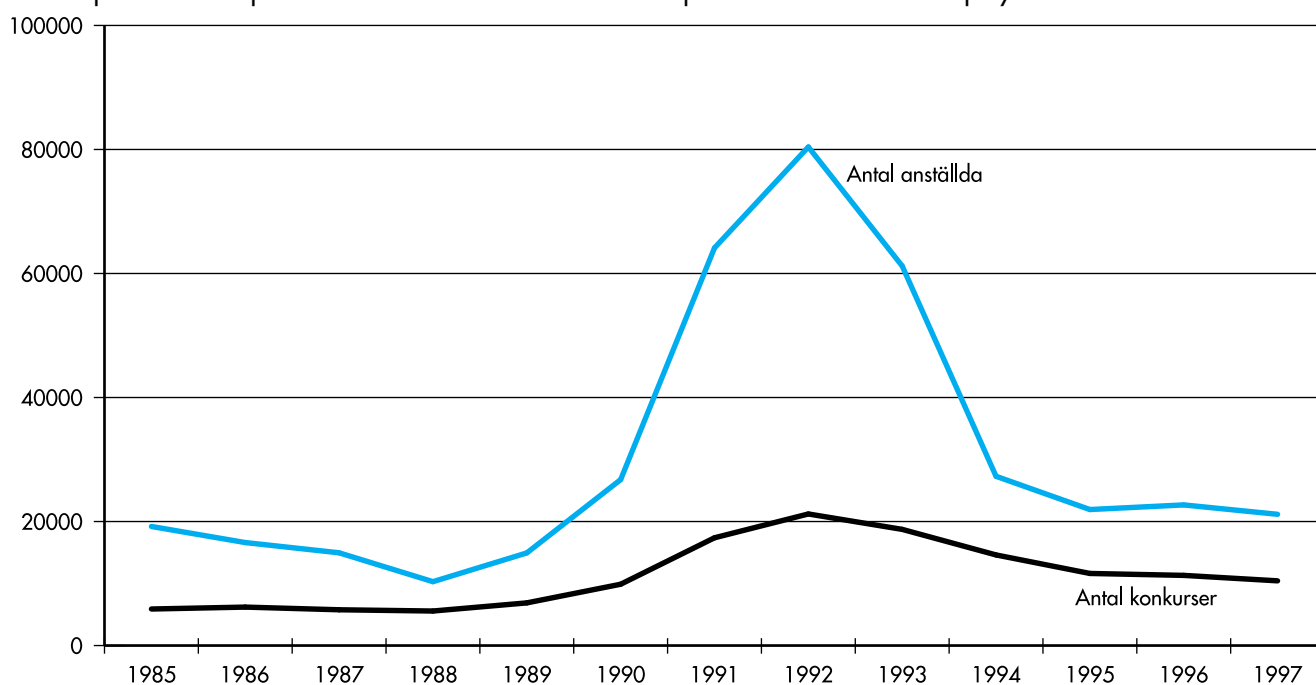
Av de belopp gäldenärerna betalar in till kronofogden flyter närmare 60 procent in utan några andra åtgärder än ett "första krav" med påminnelser. Ytterligare 15 procent är ett resultat av maskinella åtgärder där man innehåller s.k. överskjutande skatt i de fall man har restförd skulder. Resten av skuldbetalningarna, 25-30 procent, betalas in i samband med exekutiva åtgärder såsom avbetalningsplaner, löneexekution, konkursutdelning, exekutiva försäljningar, ackordsbeslut m.m.

Av avgörande betydelse för hur stora belopp som restförs är omfattningen på konkurserna i näringslivet. Diagrammet 8.2 visar utvecklingen av antalet konkurser och antalet anställda i konkursdrabbade företag.

8.2 Diagram.

Företagskonkurser. Antal konkurser och antal anställda.

Bankruptcies in enterprises 1985-1997. Number of bankruptcies and number of employees.

Källa: Statistiska centralbyrån. Konkurser och offentliga ackord.

Efter den kraftiga ökningen av konkurser i spåren av finanskris och lågkonjunktur i början av 1990-talet har konkurserna successivt minskat liksom uppbördsförlusterna. Under de tre senaste åren har antalet konkurser legat stabilt kring 11.000 och antalet berörda anställda kring 21 å 22.000. Den ökning av uppbördsförlusterna som inträffade i början av 1990-talet är således en effekt främst av konkursutvecklingen. Fler-talet konkurser beror på att de företagsekonomiska förutsättningarna inte funnits för verksamheten eller att oförutsedda händelser inträffat. Även om brott förekommer i samband med konkurser torde, som nämnts ovan, merparten av uppbördsförlusterna ha andra förklaringar såsom bristande betalningsförmåga och dåliga affärsidéer.

Hur uppbördsförlusterna fördelar sig på olika skatteslag och uppbördsled mer i detalj 1997 framgår av tabell 8.3.

8.3 Tabell.

Uppbördsförlusternas sammansättning 1997 fördelat på om betalningsansvaret ligger på fysiska eller juridiska personer. Miljoner kr.

Tax arrears and collection losses in 1997 by type of tax. Individuals (A) and legal entities (B): tax deducted at source/employers social security contributions, "F-tax" that is preliminary tax on income from self-employment and from corporations, residual tax, additional tax, VAT and other taxes. In MSEK.

	Restfört brutto	Återkallat pga betalning nedsättning		Betalt	Uppbörds- förlust
A. Fysiska personer					
Källskatt/arbgiv.avg	137	- 7	- 12	- 112	6
F-skatt m.m.	690	- 55	- 283	- 247	104
Kvarstående skatt	2 197	- 29	- 623	- 695	850
Tillkommande skatt	1 146	- 24	- 223	- 157	742
Moms	403	- 18	- 128	- 190	67
Summa "de stora skatteslagen"	4 571	- 133	- 1 269	- 1 401	1 769
Summa "övriga skatter"	90	- 24	- 7	- 26	34
Summa skatter	4 696	- 168	- 1 281	- 1 435	1 813
B. Juridiska personer					
Källskatt/arbgiv.avg	1 841	- 104	- 119	- 879	739
F-skatt m.m.	173	- 13	- 81	- 52	27
Kvarstående skatt	904	- 5	- 100	- 142	657
Tillkommande skatt	982	- 56	- 96	- 50	779
Moms	2 499	- 97	- 340	- 787	1 276
Summa "de stora skatteslagen"	6 399	- 274	- 736	- 1 910	3 479
Summa "övriga skatter"	179	- 12	- 17	- 92	58
Summa skatter	6 577	- 287	- 753	- 2 002	3 536

Källa: Riksskatteverket. Bearbetning av indrivningsstatistiken.

Utgående balans av skatteskulder

Skatt som restförs men inte betalas ligger normalt kvar i kronofogdemyndigheternas register under fem år. Under denna femårsperiod pågår s.k. aktiv indrivning så länge hopp finns om att få in skuldförda belopp. Därefter preskriberas beloppen och indrivningen upphör. Inom 5-årsperioden överförs skulder till passiv indrivning om den aktiva indrivningen inte längre ger några resultat dvs. då gäldenären har konstaterats sakna utmättningsbara tillgångar. Skulder som förts över till passiv indrivning bevakas dock i samband med t.ex. överskjutande skatt eller annan återbetalning och kan tas fram och bearbetas på nytt i indrivningen om nya omständigheter framkommer. I särskilda fall kan indrivningsperioden förlängas. T.ex. kan så ske om någon gjort egendom oåtkomlig för indrivning genom att föra den utomlands. Något förenklat kan de skatteskulder som finns i balans hos kronofogden således sägas bestå av de fem senaste årens restföringar som inte blivit betalda. Tabell 8.4 visar statens samlade fordringar för inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms vid utgången av respektive år.

Statens samlade fordringar för inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms i kronofogdemyndigheternas register uppgår för de "stora skatteslagen" vid utgången av år 1997 till 54 miljarder kr. De juridiska personerna svarade för 70 procent av skuldbalansen. Skatteskulden år 1997 är oförändrad jämfört med 1996. Noteras kan dock att andelen aktiva fordringar har minskat successivt. En stor del av skuldbalansen vid utgången av 1997, drygt 30 procent eller 17 miljarder kr, är redan preskriberade belopp och har ännu inte gallrats ur kronofogdemyndigheternas register. Av skuldbalansen vid utgången av år 1997 härrör ca 15 procent från restföringen 1997, 15 procent från 1996, 12 procent från 1995, 16 procent från 1994, 29 procent 1993 och resten från tidigare år.

I aktiv indrivning finns belopp som är föremål för löneexekution (införsel och löneutmätning) och avbetalningsplaner. Beloppen i pågående konkurser utgjorde 26 procent av balansen. Pågående och avslutade konkurser svarade sammanlagt för ca 70 procent av den utgående balansen vid slutet av år 1997.

Av den samlade skulden ligger 60 procent passiv (t.ex. efter avslutad konkurs). För denna del av skuldbalansen kommer mycket litet att bli betalt innan skulden preskriberas. Den del av skulden som är föremål för aktiv indrivning och som inte hänför sig till konkurser utgjorde endast 13 procent av skuldbalansen.

8.4 Tabell.

Utgående skuldbalans för de större skatteslagen (exkl. dröjsmålsavgifter m.m.) under 1990-talet. Löpande priser. Mdkr.

Closing balances of tax receivables by area of tax claim at the end of the years 1990-1997. In BSEK at current prices and as percentages of GDP.

Uppbördsslag	Skuldbalans per 31 december, miljarder kr							
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Källskatt/arbetsgivaravgifter	3,1	3,9	4,8	5,8	6,7	6,9	7,4	7,5
F-skatt m.m.	1,7	1,4	1,5	1,2	1,2	1,1	1,1	1,3
Kvarksatt	11,1	13,3	14,9	16,3	17,8	17,9	17,2	15,3
Tillkommande skatt	2,6	2,8	3,3	4,2	6,3	7,9	9,7	10,9
Moms	4,7	6,6	10,2	13,8	16,8	17,8	19,0	19,2
Totalt	23,2	27,9	34,7	41,3	48,8	51,6	54,4	54,3
Därav aktiva	68%	71%	70%	68%	55%	47%	42%	40%
Skuldbalans i % av BNP	1,7%	1,9%	2,4%	2,9%	3,2%	3,2%	3,2%	3,1%

Källa: Riksskatteverket. Indrivningsstatistiken.

Antal gäldenärer

Antalet fysiska och juridiska personer som fanns restförlorda för skuld hos kronofogden uppgick den 31 december 1997 till 644.000 (tabell 8.5). Av dessa skuldsatta s.k. gäldenärer ingick skatteskulder i 351.000 fall varav 237.000 avsåg fysiska och 115.000 juridiska personer. Relaterat till den vuxna befolkningen hade drygt 3 procent av individerna skatteskulder. För juridiska personer är det svårare att ange ett relevant andelstal på grund av att många juridiska personer har en vilande verksamhet – detta gäller i särskilt hög grad just konkursföretagen. Totalt i skatteförvaltningens register finns registrerat över en halv miljon juridiska personer. Antalet juridiska personer som faktiskt debiterats inkomstskatt var senaste året ca 260.000.

Av de fysiska personerna med skatteskuld kan 22.000 räknas som näringsidkare. Den genomsnittliga skulden för dessa näringsidkare var 175.000 kr. Mot-

svarande siffra för övriga privatpersoner var 60.000 kr. För juridiska personer var genomsnittet 339.000 kr. Fördelningen av skuldbeloppen på storlek är dock skev och genomsnittsvärden kan vara missledande. Av tabell 8.6 framgår andelarna för gäldenärernas skatteskulder fördelade efter beloppsintervall.

Skatteskulderna är mycket ojämnt fördelade. Av individerna med skatteskuld understeg skatteskulden 5.000 kr i 40 procent av skuldfallen. Dessa skuldfall svarade emellertid för mindre än 1 procent av den samlade skatteskulden för individerna. Skatteskulder över 1 mkr hade 0,7 procent av individerna och andelen av skuldsumman för dessa uppgick till 29 procent. För juridiska personer är de stora skuldbeloppen än mer framträdande. Det fanns 6.500 juridiska personer (inmot 6 procent av gäldenärerna) med miljonskulder i skatter men dessa svarar för inmot två tredjedelar av de juridiska personernas samlade skatteskulder.

8.5 Tabell.

Antal gäldenärer i slutet av året, tusental.

Number of debtors at the end of the year, all types of claims, 1990-1997. In 1995-1997 also number of debtors with tax claims by individuals and legal entities.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Totalt (A- och E-mål)	440	463	550	571	580	578	637	644
varav med skuld i A-mål						526	554	570
varav med skatteskuld						373	402	351
varav fysiska personer						251	275	237
varav juridiska personer						122	127	115

Anm: E-mål avser "enskilda mål" dvs. skulder till "privata sektorn" (t.ex. leverantörsskulder, bankkulder). A-mål omfattar skulder till "det allmänna". Bland A-målen återfinns utöver skatter bl.a. parkeringsböter, obetalda TV-licenser och studiemedel

Källa: Riksskatteverket. Indrivningsstatistiken.

8.6 Tabell.

A. Fysiska personer med skatteskuld i utskningsregistret den 31 december 1997 fördelade efter beloppsintervall.

Private individuals – distribution of tax debtors and of total amounts claimed.

Beloppsintervall tusental kr	Antal		Belopp	
	antal	%	mkr	%
- 1	37 813	16,0	17	0,1
1 - 5	55 857	23,6	142	0,8
5 - 25	62 591	26,4	779	4,7
25 - 100	46 403	19,6	2 432	14,5
100 - 200	16 288	6,9	2 308	13,8
200 - 1000	16 054	6,8	6 182	36,9
1000 -	1 704	0,7	4 887	29,2
Summa	236 710	100	16 746	100
varav näringsidkare	22 201	9,4	3 879	23,2
övriga privatpersoner	214 509	90,6	12 867	76,8

B. Juridiska personer med skatteskuld i utskningsregistret den 31 december 1997 fördelade efter beloppsintervall.

Legal entities – distribution of tax debtors and of total amounts claimed.

Beloppsintervall tusental kr	Antal		Belopp	
	antal	%	mkr	%
- 1	10 795	9,4	5	0,0
1 - 5	13 815	12,0	36	0,1
5 - 25	18 610	16,2	251	0,6
25 - 100	27 703	24,2	1 536	3,9
100 - 200	14 234	12,4	2 044	5,3
200 - 1000	23 050	20,1	10 192	26,2
1000 -	6 487	5,7	24 854	63,9
Summa	114 694	100	38 918	100

Källor och lästips

Riksskatteverket:

- Kronofogdemyndigheternas verksamhet 1997 (RSV 914 Utgåva 11).

Statistiska centralbyrån:

- Konkurs och Offentliga ackord 1997. Statistiska meddelanden serie Nv 30 SM 9801

”*Svarta löner är oskattbara*
GRÖNKÖPINGS VECKOBLAD

9 Fel och fusk

9.1 Terminologi och olika undersökningsmetoder m.m.

Skattskyldiga kan undgå skatt dels genom att undgå att bli beskattade dels genom att undgå att betala påford skatt. Att undandra sig betalning av påford skatt behandlas inte här.

Skatteundandragande genom att undgå att bli beskattad är till sin natur fördolt. Därav följer att det är svårt att bestämma dess omfattning och utbredning. Här redovisas undersökningar som föreligger under senare år.

I det följande talar vi om skatteundandragande och skattefusk. Med skatteundandragande och skattefusk torde man i vanligt språkbruk avse felaktiga handlingar som man gör medvetet och i syfte att undgå skatt t.ex. genom att man inte alls redovisar en inkomst/inkomst-källa eller redovisar den med för lågt belopp. Skattskyldiga gör emellertid också fel av slarv eller ren okunighet. Det är därför kanske mera korrekt att tala om skattefel och den benämningen används också.

För att ringa in vad som är känt om skattefusket omfattning är det lämpligt att dela in fusket i ”realt” fusk dvs. fusk kopplat till att arbete utförs och finansiellt fusk kopplat till kapitalavkastning. Men därutöver förekommer *illegala aktiviteter* som kan innebära ett skatteundandragande t.ex. hembränning, smuggling, momsbedrägerier.

De metoder som använts för att belysa skattefusket avser främst det reala fusket dvs. svartarbetets omfattning. Men det har även gjorts några undersökningar om t.ex. individernas kapitalfusk och om illegala aktiviteter som t.ex. hembränningens omfattning. Metoderna ringar i allmänhet in de undandragna *inkomsterna*. Man kan teoretiskt beräkna skatteundandragan-

det på dessa inkomster. Hur mycket skatt samhället går miste om kan däremot inte anges eftersom den svarta verksamheten skulle fått en annan omfattning och skett till andra priser om den varit beskattad.

Metoderna att försöka mäta skattefusket omfattning kan delas in i direkta och indirekta metoder.

De *direkta metoderna* hämtar sin kunskap från slumpmässiga urval bland de skattskyldiga varefter resultaten uppräknas till nationell nivå. Exempel på direkta metoder är intervjuundersökningar baserade på slumpmässigt urval av befolkningen eller slumpmässiga revisioner.

De *indirekta metoderna* bygger på antagandet att den svarta verksamheten (fusket) lämnar spår t.ex. i samhällsekonomin. Exempel på indirekta metoder är jämförelsen mellan hushållens faktiska konsumtion jämfört med konsumtionsmönster i olika inkomstklasser och faktiskt deklarerad inkomst samt jämförelsen mellan nationalräkenskapsdata om hushållens inkomster med inkomstredovisningen i de skattskyldigas inkomstdeklarationer.

Nedan beskrivs i tur och ordning skattningar av:

- svartarbetets omfattning
- skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar
- skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod
- skattefusk med vissa punktskattebelagda varor

Kapitlet avslutas med vad man vet om skattefusket utbredning och orsaker och RSV:s bedömning av skattefelets storlek.

9.2 Svartarbetets omfattning

9.2.1 Egenföretagarhushållen och deras inkomster

I en särskild studie i samband med utvärderingen av skattereformen har Mikael Apel¹ försökt att uppskatta *de oredovisade inkomsterna i egenföretagarhushållen* genom att jämföra deklarerade inkomster och livsmedelskonsumtion för olika socioekonomiska grupper. Apel använder i beräkningarna individdata för hushållen. Underlaget är Statistiska Centralbyråns undersökning om Hushållens utgifter (HUT) för år 1988. HUT innehåller uppgifter om utgifternas sammansättning och disponibla inkomster för olika typer av hushåll.

Studien baseras på en jämförelse av utgifter och disponibel inkomst mellan egenföretagarhushåll (ej lantbrukare) och löntagarhushåll. I modellen förutsätts att löntagarhushållen redovisar sina inkomster korrekt och att uppgivna utgifter för livsmedel rapporteras någorlunda korrekt för båda grupperna samt att de bakomliggande disponibla inkomsterna för hushållen kan jämföras för hushåll med likartade livsmedelsutgifter.

Metoden företer vissa likheter med kontantmetoden – en beräkningsteknik som använts i skattekontrollen för att bilda sig en uppfattning om den redovisade inkomsten (tillsammans med ändrad förmögenhet) ter sig rimlig.

I en statistisk analys (regressionsanalys) skattar Apel de oredovisade inkomsterna för egenföretagarhushållen till ca 30 procent av egenföretagarhushållens disponibla inkomster (avser sambohushåll; ensamstående ingår ej i Apels studie)². Man bör dock vara försiktig med att dra slutsatsen att det verkligen är fråga om svarta inkomster. För det första kan företagarehushållens officiellt redovisade inkomster underskatta den verkliga köpkraften genom förändringar av skattekrediter som kan uppnås genom avskrivningar m.m. För det andra kan antas att egenföretagarhushåll har ett ”bättre kontaktnät” och därför kan göra vissa inköp till lägre pris än löntagarhushållen.

Osannolikt låga inkomster har uppmärksamats i en rapport från Finansdepartementet.³ I rapporten görs en beräkning av fiskarnas inkomster, timlön och drivkrafter att fuska. I rapporten undersöktes inkomstförhållandena under år 1992. En uppskattning av timlönen för en fiskare visar att denna i genomsnitt uppgick till 46,50 kr i timmen brutto. År 1992 hade den genomsnittliga fiskaren 86 800 kr i årsinkomst⁴ vilket gav en månadsinkomst efter skatt på 5 500 kr. Det är i detta fall fråga om fiskarnas totala inkomster även från andra inkomstkällor. Fiskarnas inkomster varierar i landet. Av rapporten (s.88) framgår att fiskare på södra Ostkusten har en timlön på i medeltal endast 24 kronor men då är att märka att hela 25% av fiskarna på södra Ostkusten hade en nettointäkt från fisket (inkl.

A-kassa) motsvarande en timlön på maximalt 9 kr efter skatt. I rapporten (s.90) uppskattas att ca. 40% av yrkesfiskarna ligger på eller under en inkomstnivå – 3 750 kr/månad efter skatt, som man definierar som existensminimum. I rapporten dras slutsatsen att då vissa fiskare knappast har någon inkomst alls, kan man sluta sig till att dessa med stor sannolikhet har dolda inkomster dvs. fuskar för att överleva.

Här har redovisats fiskebranschen. Kvalificerade studier av andra branscher har inte påträffats. I Branschsaneringsutredningen (SOU 1997:111) konstaterades att kontantbranscher, där kunderna är enskilda konsumenter, som inte efterfrågar kvitton och där tjänsteinnehållet är stort, som t.ex. i fråga om frisörtjänster, finns stora möjligheter att undanhålla inkomster från beskattning. Om företaget dessutom befinner sig i en bransch med överetablering och hård konkurrens har den moraliska ribban lättare för att sänkas för att klara företaget och försörjningen. Enligt Branschsaneringsutredningen finns dessa problem väl dokumenterade i taxi-, frisör och restaurangbranscherna.

Av taxeringsstatistiken (tabell 9.1) framgår att egenföretagare redovisar låga inkomster. Av de som totalt redovisar inkomst av näringsverksamhet är det endast ca. 14 tusen eller 4% som p.g.a. inkomst av näringsverksamhet påförs statlig inkomstskatt för att de ligger över brytpunkten. Motsvarande för en manlig heltidsarbetande är 44 procent. En mycket stor del av de aktiva näringsidkarna har inkomstförhållanden (inkomst av näringsverksamhet plus tjänsteinkomst) som inte räcker till att täcka underskott och sedvanliga privata levnadskostnader.

Ca. 31% av alla som redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet redovisar underskott. En intressant iakttagelse är att med stigande tjänsteinkomst ökar andelen som genererar underskott nämligen från 10% i gruppen som saknar tjänsteinkomst till 54% i gruppen med de högst inkomst av tjänst dvs. över 150 kr. Bland de med högst inkomst är mycket stora underskott särskilt vanliga. Huruvida detta beror på skattefusk eller andra förhållanden har inte undersökts.

En förklaring till de låga inkomsterna kan vara skattefusk. Men det kan även finnas andra förklaringar t.ex. att mer etablerade och lönsamma företag inte drivs som egenföretag utan som aktiebolag och att nystartade egenföretag ofta inledningsvis går med underskott.

9.2.2 Hushållsnära tjänster

I anslutning till Tjänstebeskattningsutredningen gjorde RSV⁵ en bedömning av *svartarbetets omfattning för hushållsnära tjänster*. Skattningarna utgick från omfattande intervjuundersökningar av det kvittolösa svartarbetet som genomförts i Danmark och som således återspeglade danska förhållanden. De danska volymtalen applicerades på svensk arbetsvolym och med antaganden om svarta löner utifrån svenska förhållanden. RSV be-

1) Mikael Apel. *An Expenditure-Based Estimate of Tax Evasion in Sweden. Tax Reform Evaluation Report No. 1. November 1994.*

2) Om man antar att det i de flesta fall endast är den ena maken i hushållet som är egenföretagare och att fuskat ligger helt och hållet på egenföretagaren motsvarar uppskattningsvis den undanhållna inkomsten drygt hälften av egenföretagarens officiella inkomster.

3) Fisk och Fusk – Mål, medel och makt i fiskeripolitiken. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. DS 1997:81.

4) Hela 65% av fiskarna hade en bruttoinkomst under 105 Tkr.

5) Redovisning av privata tjänster. RSV Rapport 1996:5

9.1 Tabell.

Redovisad inkomst av aktiv näringsverksamhet (NRV) för fysiska personer taxeringsåret 1996.

Individuals, income from business (loss and profit) and additional income from employment; for both in different intervals of income, taxed in 1996.

Intervall inkomst av näringsverksamhet, Tkr	Redovisad inkomst av NRV Mkr	Antal som har inkomst av NRV i intervallet	varav med tjänsteinkomst intervall, Tkr			
			0 kr	-50	50-150	150-
Underskott						
- 300	- 2387	3 535	770	527	873	1 365
200 - 250	- 277	1 250	228	171	310	541
250 - 200	- 388	2 116	324	254	559	979
200 - 150	- 545	3 774	532	425	1 039	1 778
150 - 100	- 765	7 427	917	821	2 242	3 447
100 - 50	- 1 058	17 825	1 911	1 862	5 756	8 296
50 - 10	- 940	46 300	3 882	4 768	15 317	22 333
10 -	- 116	40 749	4 078	12 769	21 15	
Överskott						
- 10	218	66 596	8 086	9 386	21 704	27 240
10 - 50	2 275	80 915	24 393	17 886	21 925	16 711
50 - 100	4 313	59 075	27 241	16 723	10 602	4 509
100 - 150	4 346	35 619	18 947	11 148	4 110	1 414
150 - 200	2 973	17 288	9 430	5 813	1 456	589
200 - 250	1 878	8 538	5 007	2 702	515	314
250 - 300	823	3 034	1 787	859	230	158
300 -	1 292	3 047	1 672	741	323	311
Totalt	11 642	397 088	107 870	78 164	99 730	111 144
varav överskott	18 118	274 112	96 563	65 258	60 865	51 246
varav underskott	- 6 476	122 976	11 307	12 906	38 865	59 898
Andel av totalt antal			27 %	20 %	25 %	28 %
Andel överskott			69 %	90 %	83 %	61 %
Andel underskott			31 %	10 %	17 %	39 %

Källa: Riksskatteverket, Rapport 1998:3.

dömde att det kvittolösa svartarbetet med enkla hushållstjänster i de svenska hemmen omsätter ca 3 miljarder kronor i svarta löner. Reparationer och underhåll i hemmen svarar för minst 5 miljarder kronor i svart arbetsersättning och bilreparationer ytterligare minst 2 miljarder. Sammanlagt rör det sig om minst 10 miljarder kronor i svart ersättning för arbeten som utförs med koppling till hemmen. Dessa 10 miljarder är att se som en minimiskattning. Beräkningarna bygger på tidsuppgifter vid intervjuer varvid tidsuppgifterna blir osäkra. Erfarenhetsmässigt vet man att tidsuppskattningar i efterhand oftast underskattas. Detaljerade uppföljningsintervjuer antyder emellertid att underskattningen kan vara större. Det finns också osäkerhet kring den nivå som antagits på den svarta ersättningen. Det kan därför vara fråga om större belopp som omsätts i hushållsnära tjänster – kanske 15 miljarder kronor.

9.2.3 Svarta sektorn från nationalräkenskaperna

Metoden fångar upp oredovisade arbetsinkomster både av svarta aktiviteter där köpare och säljare gjort upp om arbeten "utan kvitto" och de fall man utan sådana överenskommelser drar undan skatt på arbete genom att fuska i deklARATIONEN och inte tar med alla inkomster man haft. Arbetsbyten täcks bara in till liten del.

Metoden fångar inte heller upp skatteundandragande i vit sektor – där inkomsterna är korrekt redovisade – men avdragen eller skattemässiga dispositioner är felaktiga.

Beräkning av den svarta sektorn baserat på nationalräkenskapsdata för hushållssektorn har gjorts vid tre tillfällen i Sverige.

Den första gjordes av Ingemar Hansson 1984⁶ i samband med övervägandena kring skatteförvaltningens framtida kontrollstrategi. En andra beräkning gjordes år 1993 av Åke Tengblad⁷ i anslutning till utvärderingen av effekterna av den stora skattereform som genomfördes i Sverige åren 1990-1991. Den metod som kommit till användning benämns disponibel-inkomst-metod. Metoden går ut på att för hushållssektorn i nationalräkenskaperna jämföra den disponibla inkomst som hushållen använder för konsumtion och sparande (inkluderar de svarta inkomsterna) med vad som faktiskt rapporteras i inkomstdeklARATIONER och företagsbokföring. I princip kan skillnaden mellan dessa två serier betraktas som en grov uppskattning av den inkomst som inte har redovisats till skattemyndigheterna. Metoden tar således sikte på hur hushållens inkomster används. För att beräkna den disponibla inkomsten utifrån nationalräkenskaperna behöver man känna till hushållens finansiella sparande och nettoinvesteringar.

År 1998 har Åke Tengblad⁸ gjort nya beräkningar utifrån nationalräkenskaperna. För det första konsta-

6) Ingemar Hansson. Sveriges svarta sektor. Beräkning av skatteundandragandet i Sverige. RSV Rapport 1984:5.

7) Åke Tengblad. Beräkning av svart ekonomi och skatteundandragandet i Sverige 1980-1991. Århundradets skattereform, del II.

8) Åke Tengblad. Beräkningar över den svarta ekonomin i Sverige. RRV Rapport 1998:28 Svart arbete 2: Omfattning, bilaga 1.

teras att de tidigare beräkningarna varit felaktiga genom att man inte på korrekt sätt korrigerat för egenföretagarnas avdrag för egenavgifter i deklARATIONERNA. Effekten härav är att den svarta sektorn enligt tidigare beräkningar utifrån nationalräkenskaperna redovisats för högt. För det andra visade disponibel-inkomstmetoden en ökning av den svarta sektorn som var särskilt stark under åren 1991-1994. Enligt beräkningarna skulle den svarta sektorn år 1995 uppgå till 75 Mdr kronor eller 4,6% av BNP jämfört med 3,3% år 1985. En närmare analys av den svarta sektorns sammansättning gav mycket osäkra resultat och har skapat en tveksamhet huruvida den bild som metoden f.n. ger av svart ekonomi är riktig.

På grund av osäkerheten i underlaget – inte minst vad gäller hushållens finansiella sparande – har Tengblad beräknat den svarta sektorn med en annan metod som benämns BNP-metoden. Med BNP-metoden – som bygger på statistik som inte direkt beaktas i nationalräkenskaperna – summeras för alla inkomsttyper de värden som legalt redovisas och då erhålls BNP från inkomstsidan. Den svarta sektorn beräknas sedan som en restpost gentemot BNP. Med denna alternativa kalkyl – som baserar sig på antagandet att de svarta inkomsterna låg på 3,3% år 1985 – beräknas den svarta sektorn år 1995 uppgå till 52 Mdr kronor eller 3,2% av BNP dvs. ligga på samma nivå.

Det är således ganska motstridiga uppgifter som f.n. kan erhållas i nationalräkenskaperna om den svarta verksamheten. Tengblad gör bedömningen att nivån år 1997 ligger mellan 3 - 4,5 % av BNP.

Riksrevisionsverket uppskattade⁹ – med ledning av Tengblads ovan redovisade undersökningsresultat och genomförda intervjuundersökningar – att det svarta arbetet motsvarade 5% av det totalt arbetade antalet timmar och att värdet av detta arbete motsvarar 3% av BNP.

9.2 Tabell: Den dolda ekonomin beräknad med monetär metod (efterfrågan på kontanter) i några OECD-länder, 1994.

The shadow economy according to a monetary method (demand for cash) in some OECD countries in 1994.

Land	Andel av officiell BNP
Italien	25,8
Belgien	21,4
Sverige	18,3
Norge	17,9
Danmark	17,6
Irland	15,3
Kanada	14,3
Frankrike	14,3
Nederländerna	13,6
Tyskland	13,1
Australien	13,0
USA	9,4
Österrike	6,7
Schweiz	6,2

Källa: F. Schneider, "Empirical Results for the Size of the Shadow Economy of Western European Countries Over Time".

9.2.4 Monetära skattningar av den dolda ekonomin

En ansats som varit populär att räkna på men som också åtföljts av stark kritik är den monetära metoden. Det finns flera tekniker men de utgår alla från idén att för att dölja svarta inkomster är kontanter det huvudsakliga betalningsmedlet. Genom att beräkna en slags överskott på kontantmedel och hur detta utvecklats över tiden kan spåras utvecklingen av den dolda ekonomin. För kalkylerna krävs att man bestämmer ett basår då den dolda ekonomin antas försumbar. De monetära metoderna har sina svagheter. Den viktigaste är det faktum att efterfrågan på kontanter beror på en rad andra faktorer än den dolda ekonomins storlek. Hur ändrade betalningsvanor (t.ex. elektroniska betalningsmedel) skall beaktas är ett exempel.

En monetär kalkyl med jämförelser för olika länder avseende år 1994 har gjorts av Schneider¹⁰ "Empirical Results for the Size of the Shadow Economy of Western European Countries Over Time". Enligt Schneiders beräkningar skulle den dolda ekonomin i Sverige uppgå till 18 procent av BNP. Hans motsvarande kalkyl för Danmark och Norge ligger i samma storleksordning.

Schneiders beräkningar implicerar att den dolda ekonomin i de nordiska länderna skulle ha växt från praktiskt ingenting 1960 till dessa mycket höga tal. Sätter man tilltro till värdena innebär det också att nationalräkenskaperna under de senaste decennierna skulle ha varit grovt missvisande. Andra indikatorer över utvecklingen i den svenska ekonomin såsom sysselsättningsintensitet ger inte något stöd åt de resultat som framkommer med monetära metoder. Skillnaderna mellan näraliggande länder som Schweiz och Italien, Belgien och Nederländerna är större än förväntat. Att Sverige skulle ha tre gånger så stor dold ekonomi som Österrike bedömer vi som föga sannolikt. Även nivån verkar "fel" för Sveriges del.

⁹Riksrevisionsverket. Svart arbete 2. Omfattning. RRV 1998:28, s.7

¹⁰Friedrich Schneider, Dep. of Economics, University of Linz, Austria. 1997.

9.3 Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar

Mätningarna som beskrivits ovan avser skattningar av inkomsterna av svartarbete. Finns det då några metoder som fångar upp skattefusk i anslutning till hushållens redovisning av sitt finansiella kapital? Fusket kan t.ex. bestå av oredovisad avkastning (räntor och utdelningar), oredovisade reavinster, överdrivna skuldräntor eller för lågt redovisad förmögenhet.

Tengblad¹¹ har utifrån nationalräkenskaperna gjort en kalkyl över hushållens oredovisade räntor och utdelningar. Beräkningarna visar att andelen räntor och utdelningar som inte kommer fram till beskattning har minskat mellan 1980 och 1991. I början av 1980-talet låg den andelen på ca 1 procent av BNP. 1991 hade den fallit till några tiondels procent av BNP vilket bl.a. torde sammanhånga med en bättre skattekontroll. Kontrolluppgifter har införts under perioden.

Men om den låga nivån blivit bestående åren efter 1991 har inte undersökts. Det kan inte uteslutas att den friare rörligheten för kapital redan lett till ett ökat mörkertal hänförbart till kapitalplaceringar utomlands. En indikation på att hushållen har ökat placeringarna utomlands är de problem man har med att förklara vad hushållens tillgångar består av. SCB beräknar i national- och finansräkenskaperna hushållens sparande på två sätt. Sparandet beräknas som skillnaden mellan vad hushållen har i disponibel inkomst och vad de gör av med på konsumtion. Samtidigt räknar man fram hur stora tillgångar hushållen ackumulerat i sparande över tiden i form av finansiella tillgångar i banksparande, obligationer, aktier, försäkringssparande m.m. Beloppen ska överensstämma. Under 1990-talet har man dock fått allt större problem att förklara vad tillgångarna består av – den s.k. restposten av oförklarade tillgångar har under 1990-talet ökat med nästan 200 miljarder kr. En trolig orsak är att sparandet i ökande grad kanaliserats utomlands vilket medfört att det blivit svårt att fånga upp det i den svenska finansräkenskapsstatistiken.

Det finns således en hel del som talar för att de svenska hushållen skulle kunna ha tillgångar i storleksordningen 200 miljarder kr placerade utomlands och att dessa inte uppges till de svenska skattemyndigheterna. Om man antar att ett kapital i denna storleksordning avkastar 5% i snitt om året och utan inskränkning skulle varit föremål för inkomst- och förmögenhetsbeskattning kan skattebortfallet i form av kapital- och förmögenhetsskatt överslagsmässigt beräknas till 6 Mdr kronor.

Individernas tillgångar har över tiden förskjutits från banksparande till innehav av aktier och andra värdepapper. Det har därför blivit allt viktigare att få grepp om de reavinster som görs vid försäljning av värdepapper. Fram till för ett par år sedan baserades beskattningen av reavinster på värdepapper på uppgifter som uppgavs av de skattskyldiga själva och kontrollmöjligheterna var begränsade. Inkomståren 1993-1995 gjorde

skatteförvaltningen utifrån infordrade uppgifter från banker m. fl. stickprovsundersökningar av hur det stod till med redovisningen från de skattskyldiga. Undersökningarna visade att mellan 10-20 procent av aktieförsäljningarna hade utlämnats eller tagits upp till för lågt värde. Det var dock svårt att uttala sig om i vilken utsträckning det rörde sig om uppenbart fusk och vad som berodde på okunskap om de i många fall krångliga reglerna. Fr.o.m. inkomståret 1996 lämnas kontrolluppgifter på försäljningar av samtliga aktier och värdepappersfonder. Det har således blivit betydligt svårare än tidigare att undandra skatt på reavinster som gjorts i Sverige.

Sammanfattningsvis bedöms fusket med kapitalinkomster till följd av det utsträckta kontrolluppgiftslämnandet ha reducerats till förhållandevis obetydliga belopp för de kapitalinkomster som emanerar från placeringar inom landet. Däremot har den friare rörligheten för kapital öppnat nya möjligheter till fusk genom placeringar av finansiellt kapital i länder som inte har motsvarande system.

9.4 Skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod

En del av svartarbetet har sin finansiella spegelbild i fusk i företagsbokföringen. Olika transaktioner i företagsbokföringen liksom utelämnande av inkomster kan t.ex. vara ett sätt att skapa utrymme för svarta ersättningar i form av svart lön eller förmåner till anställda eller företagsägaren. Det finns således en överlappning mellan vad som ovan redovisats som svartarbete och det fusk som kan iaktas i företagets bokföring. Men fusk i företagsbokföring kan också generera en avkastning för företaget/företagaren som inte motsvaras av arbete.

Det hade naturligtvis varit intressant om det utifrån resultatet av de skatterevisorer som skattemyndigheterna gör hade varit möjligt att uppskatta det totala omfånget på skatteundragandet eller i vart fall de felaktigheter som går att revidera fram. Det är av flera skäl inte möjligt idag. Det främsta skälet är att skattemyndigheternas revisionsurval i normala fall inte sker slumpmässigt utan med syfte att få så stor effektivitet i revisionsarbetet som möjligt.

En uppräkningsmetod av revisionsresultatet kan således inte användas för att uppskatta skatteundragandet. Däremot ger en sådan uppräkningsmetod en indikation på hur effektivt skattemyndigheternas urval är när det gäller att uppdaga framreviderbara felaktigheter.

År 1992 påbörjade emellertid skatteförvaltningen s.k. ÅSA-undersökningar (Årliga Statistiska Acceptansundersökningar). Syftet med dessa är bl.a. att få kunskap om beteendet hos den kategori skattskyldiga som är föremål för undersökningen. Hittills har fyra ÅSA-undersökningar genomförts. Utöver syftet att få kunskap om skatteundragandet är syftet att med statis-

11) Åke Tengblad. Århundradets skattereform, del II. Beräkning av svart ekonomi och skatteundragandet i Sverige 1980-1991.

tiska metoder försöka ta reda på vilken kategori skattskyldiga och vilka materiella regler som bör kontrolleras. Ett annat syfte är att få underlag för ändringar i informationsmaterial, deklarationsblanketter och det materiella regelverket.

Resultatet av undersökningarna till den del de berör skatteundandragandet återges nedan. Självfallet kan dock slumpmässiga revisioner eller andra former av kontroller (i den mån urvalet görs utifrån skatteförvaltningens register) bara i mycket begränsad omfattning fånga in s.k. nonfilers dvs. företag och personer som ställer sig helt vid sidan av skattesystemet och – definitionsmässigt – inte heller ge någon bild av det fusk som inte går att upptäcka.

RSV har utnyttjat resultaten från ÅSA-undersökningarna i sin beräkning av det totala skattefelet.

Genom de ÅSA-undersökningar som gjorts åren 1993-1995 har samtliga företagskategorier täckts in av slumpmässiga urval. ÅSA-undersökningarna omfattar dock inte de allra största företagen eftersom dessa ingår i en planmässig revisionsverksamhet och dessa företag revideras med vissa tidsintervall. Företagen som omfattas av planmässig revision är storleksmässigt dominerande och står för två tredjedelar av den lönesumma arbetsgivarna deklarerar. "ÅSA-arbetsgivarna" svarar följaktligen bara för en tredjedel av lönesumman. Följande slutsatser har dragits av ÅSA-undersökningarna. Det är viktigt att hålla i minnet att samtliga typer av uppdagade fel ingår således inte bara skattefusk utan även andra fel "utan uppsåt".

RSV gjorde 1992 en ÅSA-undersökning av två nyheter som introducerades i företagsbeskattningen i samband med skattereformen nämligen överutdelning resp. sparad utdelning samt obeskattade reserver. De nya reglerna bedömdes som invecklade. Det kunde därför antas att företagets redovisningar skulle innehålla relativt många felaktigheter i deklarationerna. En kartläggning av felens storlek och frekvens i olika avseenden bedömdes därför välmotiverad, eftersom resultatet också skulle kunna läggas till grund för bättre information till de skattskyldiga. Undersökningarna visade att det främst var de stora företagen som gjorde fel till sin fördel både antals- och beloppmässigt i deklarationsredovisningen. Därav bör inte dras slutsatsen att de stora företagen *proportionellt sett* orsakar störst skatteförluster för det allmänna. Det finns anledning att anta att vissa former av fusk t.ex. genom att undanhålla inkomster från beskattning är betydligt vanligare bland de mindre företagen.

Vid 1993 års taxering genomförde skatteförvaltningen en s.k. ÅSA-granskning genom ett slumpmässigt urval på 2 975 fysiska personer som självständigt driver näringsverksamhet utan årsbokslut, blankett N1. Andelen ändrade deklarationer uppgick till 46 procent med ett genomsnittligt höjningsbelopp på 9 Tkr. Uppräknat till hela landet skulle för enbart denna deklarationstyp skatteförvaltningen kunna granskat fram 208 Mkr med en tillämpad skattesats om 50 procent. Felaktigheterna inom momsen svarar uppräknat

till 118 Mkr. Man undersökte också intäktsredovisningen. Bland de inrapporterade fallen hade man ej förnumrerade fakturor i 64% av fallen och inkomster i klumpsummor i 16% av fallen.

Vid 1994 års taxering genomförde skatteförvaltningen en s.k. ÅSA-granskning genom ett slumpmässigt urval på 2 096 fysiska personer som redovisar inkomst av näringsverksamhet med årsbokslut. Hela 39 procent av deklarationerna ändrades och medelhöjningen var 76 Tkr. Uppräknat till hela landet skulle för denna deklarationstyp skatteförvaltningen kunnat granska fram ytterligare 2,8 miljarder kr med en tillämpad skattesats om 50 procent. Felaktigheterna inom momsen svarar uppräknat till 692 Mkr. Också vid denna undersökning studerades bokföringsstandarden. Man fann att bokföring saknades i 6% av fallen, brister i verifikationsmaterialet i 22%, brister i grundbokföringen i 18% och brister i huvudbokföringen i 9% av fallen.

Vid 1995 års taxering genomförde skatteförvaltningen en motsvarande undersökning men denna gång riktad mot aktiebolagen¹². Men endast bolag med en lönesumma understigande 5 Mkr var med. Man valde slumpmässigt ut 1 188 bolag och granskade bolagen och dess delägare. Granskningen föranledde för bolagens del ändring i 57 procent av fallen. Medelhöjningen på delägarnivå blev 45 Tkr och på bolagsnivå 52 Tkr om även minskning av underskotten medräknas. Uppräknat till hela landet skulle skatteförvaltningen kunna granska fram 2,3 miljarder kronor i skatt genom att höja beskattningen av bolagsdelägarna och 5,9 miljarder i tillkommande skatter på ifrågavarande bolag.

Undersökningarna i företagssektorn är gjorda olika år. De är också behäftade med osäkerhet. De visar emellertid om resultaten sammanläggs att skatteförvaltningen skulle kunna granska fram skatter i storleksordningen 12 miljarder kronor. Men då ingår som ovan nämnts i bolagssektorn endast bolag med en lönesumma under 5 Mkr.

Hur mycket granskningen av bolag med en lönesumma överstigande 5 Mkr skulle inbringa har inte undersökts på liknande sätt. Det är dock naturligen så att de beloppsmässigt största beloppen genom revision finns att hämta hos större företag. I sammanhanget kan nämnas att de allra största företagen/koncernerna – i regel omfattande minst 800 anställda och som granskats för minst ett beskattningsår under perioden 1988-1994 – har lett till att skattemyndigheterna beslutat om extra skatter för dessa företag uppgående till 20 miljarder¹³. En betydande del av detta belopp är dock föremål för tvist i skattedomstolarna. Å andra sidan tillkommer som sagt hela gruppen aktiebolag i storleksordningen 25-800 anställda, andra företagsformer samt det skattefusk som också förekommer i konkurser etc.

12) Utesluta från undersökningen var dessutom vilande bolag, bolag i konkurs eller likvidation samt schablonbeskattade bostadsaktiebolag.

13) Slutrapport 96-02-08 Samordnad planmässig revision 1988-1994, dnr 705-96/515

9.5 Skattefusik i anslutning till punktskattebelagda varor

9.5.1 Stora incitament till fusk och öppna gränser

När det gäller varuhandel i allmänhet är förtjänsten med att utelämna köp och försäljning¹⁴ av en vara den skatt som belöper på marginalen dvs. skillnaden mellan inköps- och försäljningskostnad. I regel är marginalerna i varuhandeln, i vart fall när det gäller stora partier av likartade varor, tämligen små och skatten en mindre del av denna. När det gäller varor som träffas av punktskatter är det annorlunda. Punktskatten på varan är ofta mångdubbelt större än den affärsmässiga vinsten och i flera fall är skatten högre än varuvärdet. Detta gör att incitamenten till skatteundandragande blir mycket stora.

Ett ytterligare incitament till skatteundandragande är skillnaden i beskattning mellan olika EU-länder. I Sverige är punktskatterna förhållandevis höga vilket påtagligt ökar lönsamheten av ett skatteundandragande i Sverige.

Fram till för ett par år sedan betraktade skatteförvaltningen punktskatterna som ett väl fungerande system utan så mycket svinn. Men läget har förändrats. Det finns flera orsaker. En är de öppnare gränserna och den fria rörligheten för varor inom EU. Punktskattepliktiga varor skall enligt det s.k. cirkulationsdirekti-

vet¹⁵ kunna föras fritt mellan medlemsländerna utan gränskontroller och skattekonsekvenser fram till den slutliga konsumenten. Möjligheterna till kontroll av införsel av varor från andra medlemsländer har därmed försämrats vilket lett till införsel utan föreskrivna dokument etc. som ska garantera att rätt skatt betalas i mottagarlandet.

9.5.2 Svartsprit

I en rapport¹⁶ om svenskarnas konsumtion av alkohol från legala och illegala källor vid mitten av 1990-talet uppskattas illegala källor svara för 13 procent av totala alkoholkonsumtionen. Hälften av svartspriten består av hembränt och hälften av smuggelsprit. Smuggelspriten består i sin tur av dels en storskalig smuggling som är avsedd för försäljning och dels en småskalig "privatimport" där resenärer överskrider de tullfria importkvoterna vid inresa utan att betala tullavgift.

Den illegala alkoholen består i första hand av starksprit. Av starkspriten är hela 35 procent illegal varav 19 procent är hemtillverkad sprit, drygt 10 procent är i Sverige såld smuggelsprit och ytterligare 5 procent har resenärerna medfört utöver den tillåtna ransonen. Den skatt som skulle ha utgått om konsumtionen skett med beskattad sprit uppgår till storleksordningen 2 å 3 miljarder kr varav i storleksordningen 800 milj kr avseende smuggelsprit på kommersiell basis. Den totala uppbörden av alkoholskatt på spritdrycker m.m. var 4 907 Mkr år 1996 och den illegala alkoholen svarar därför enligt Kühlhorns beräkningar för mellan 40 - 60% av denna varav kommersiell smuggling svarar för ca. 16 procentenheter. Detta är mycket höga tal. Det är dock en teoretisk beräkning efter den faktiska konsumtionen och skulle den spriten i stället beskattas skulle konsumtionen minska.

9.3 Tabell.

Skattning av svenska folkets alkoholkonsumtion i olika former (sammanlagt 7,79 l/inv. alkohol 100%) uppdelat på legala och illegala delmängder, 1996/97.

An estimate of total alcohol consumption (totalling 7,79 lit. 100% alcohol per inhabitant) and the distribution on different legal and illegal sources.

Källor	Andel (%) av total alkoholkonsumtion
Legala källor:	
Statistikförd alkohol	75,0 %
Privat legalt införd alkohol i samband med utlandsresor	9,3 %
Legal hemtillverkning av vin och öl	2,6 %
Summa legalt	86,9 %
Illegala källor:	
Hembränt	6,5 %
Smuggelsprit, inköpt i Sverige	3,6 %
Smuggel av sprit och öl vid inresa till Sverige	2,7 %
Teknisk sprit	0,3 %
Summa illegalt	13,1 %
Totalt	100,0 %

Källa: E. Kühlhorn (1997), tab 18.

9.4 Tabell.

Skattning av svenska folkets konsumtion av enbart starksprit uppdelat på legala och illegala delmängder.

An estimate of alcohol consumption, hard liquor only, and the distribution on different legal and illegal sources.

Källor	Andel (%) av total alkoholkonsumtion
Legala källor:	
Statistikförd försäljning	53,7 %
Privat legalt införd	10,9 %
Summa legalt	
Illegala källor:	
Hembränt	19,0
Smuggelsprit, inköpt i Sverige	10,4 %
Smuggelsprit (privat)	5,1 %
Teknisk sprit	0,8 %
Summa illegalt	35,3 %
Totalt	100,0 %

Källa: E. Kühlhorn (1997), del av tab 17.

14) Att utelämna enbart försäljning men ha med inköpet i räkenskaper ökar risken för upptäckt av förfarandet.

15) Berör EU-harmoniserade skatterna på alkohol, alkoholhaltiga drycker, tobak och mineraloljor

16) E. Kühlhorn m.fl. Svenskarnas konsumtion av alkohol från legala och illegala källor vid mitten av 1990-talet. (Prel. rapport till OAS-seminarium nov 1997).

Skattningarna i rapporten (Kühlhorn m.fl.) ligger betydligt högre än i tidigare sedvanliga undersökningar av alkoholkonsumtionen. Detta gäller både totalkonsumtionen och den illegala andelen. Men allt tyder på att den också ligger närmare sanningen. Metodiken som använts har varit mycket grundlig. Totalt har över 10.000 personer intervjuats fördelat över alla årets dagar. De intervjuade har tillfrågats om sin konsumtion dagen innan intervjun och har då haft konsumtionen färskt i minnet. Dessutom har särskilda ansträngningar gjorts att fånga upp alkoholproblematikerna. Dessa dricker mycket sprit i allmänhet och svartsprit i synnerhet. Normalt tenderar alkoholberoende grupper vara överrepresenterade i bortfallet i intervjuundersökningar. Den nu mera omsorgsfullt genomförda undersökningen har lett till betydligt högre värden vad gäller konsumtion och framför allt den illegala spriten än vad som framkommit i alkoholvaneundersökningar bland allmänheten med vanlig surveymetodik. Resultaten i undersökningen tyder på att befattningen med illegal sprit är mer polariserad och koncentrerad till storkonsumenterna än vad tidigare studier visar. Denna polarisering blir sedan ännu tydligare när alkoholproblematiker inkluderas.

Enligt skattningarna utgör konsumtion av teknisk sprit hela 0,8% av svenska folkets totala spritkonsumtion. Detta är i sig en mycket hög siffra som antyder att kontrollsystemen hos berörda företag och av myndigheterna inte är tillräcklig.

Restaurangerna har ibland ansetts vara en avgörande distributionskanal för svartsprit. En arbetsgrupp som på uppdrag av Socialdepartementet undersökt ungdomarnas konsumtion av svartsprit (Ds 1997:8) gör dock bedömningen att restaurangernas roll är överdriven. Det finns en stor risk förknippad med att hantera svartsprit på restaurang. Vid upptäckt väntar, vid sidan av straff för brott mot bl.a. alkohollagen, även ett indraget utskänkningstillstånd, vilket för de flesta innebär att verksamheten tvingas upphöra. Slutsatsen stöds också av det faktum att man i samband med projektet Operation Krogsanering i Stockholm, endast i något undantagsfall hittat illegal sprit på restaurangerna.

Att det är lätt för ungdomar att komma över starksprit visar en attitydundersökning som samma arbetsgrupp låtit genomföra. Hela 72 procent av ungdomar mellan 15-24 år har möjlighet att säkert (53 procent) eller kanske (ytterligare 19 procent) skaffa hembränt. Motsvarande uppgift för åldersgruppen 45-54 år är totalt 40 varav 29 procent säkert och 11 procent kanske.

I undersökningen fick de intervjuade ta ställning till påståendet "man borde ändra lagen så att det blev straffbart att köpa hemtillverkad sprit". Nära två tredjedelar, 62 procent, instämmer i påståendet. Skillnaderna är stora mellan olika grupper. Kvinnor instämmer i högre grad än män, 68 respektive 57 procent. Av de som inte dricker alkohol är det 81 procent som anser att det borde vara straffbart, medan det bland högkonsumenterna endast är 38 procent som instämmer i påståendet.

9.5.3 Gemenskapsintern handel och smuggelcigaretter¹⁷

Under 1997 höjdes skatten på cigaretter i två omgångar och detaljhandelspriset för ett paket cigaretter hamnade på 45 kr. Med undantag för Norge, där ett paket cigaretter kostar närmare 55 kr, hade Sverige det högsta priset i Europa. I Polen kostar samma paket kring 5 kr. Med sådana spännvidder i pris mellan närliggande länder blir de illegala alternativen attraktiva både för säljare och köpare. Vill man hålla nere konsumtionen genom att sätta priset högt måste man också hålla efter illegala alternativ. I augusti 1998 sänktes skatten på röktaobak i Sverige och priset för ett paket cigaretter ligger nu kring 35 kr. Det är den organiserade smuglingen som står för den stora andelen insmugglade cigaretter. En stor långträdare med smuggelcigaretter kan vid grossistförsäljning i Sverige ge en vinst på 5-10 milj. kr. Vinsten är hög, böterna i sammanhanget närmast försumbara och risken för fängelsestraff liten. När sanktionerna inte bedöms som särskilt allvarliga kan man acceptera en mycket hög upptäcktsrisk utan att lönsamheten i smuggelverksamheten riskerar att gå förlorad.

Cigarettsmuggling innebär att man transporterar cigaretter över gränsen till konsumenterna i Sverige utan att betala skatt (i motsats till spriten finns knappast något hemtillverkningsalternativ). Vid traditionell smuggling gäller det att dölja varan medan man osynligt för tulltjänstemännens ögon för den över gränsen. Cigaretter är skrymmande och stora mängder är svåra att ta in dolt. I förhållande till hur skrymmande cigaretterna är blir vinsten av sådan smuggling mycket liten. Under de allra senaste åren har man dock uppmärksammat att smuggling sker i samband med vad som på ytan ser ut som en vanlig transport. Gränskontrollerna har slopats mellan EU-länderna och vid transporter mellan länderna tas skatten ut först då varorna i slutledet görs tillgängliga för konsumtion. Varje transport skall åtföljas av ett ledsagardokument som skall ange partiets storlek och vilken väg transporten skall gå från avsändare till mottagare. Genom att på olika sätt fuska med detta dokument kan transporterna ske synligt utan att väcka uppmärksamhet. En metod är att ta med mer i transporten än vad som står i papperen och att sedan sälja merlasten utan skatt. Ett annat sätt är att ge sken av att lasten transiteras till land utanför EU fast den i praktiken stannat i Sverige. Transporten kan också "försvinna" på vägen mellan olika upplagsplatser på väg till slutdestinationen. Man vet att de typer av fusk som nämnts ovan förekommer, eftersom det finns upptäckta fall. Däremot är den faktiska omfattningen okänd.

Cigarettförsäljning där säljare och köpare knyter kontakt via Internet har dykt upp under senare tid. Sådan försäljning är inte befriad från svensk punktskatt och moms, vilket är det intryck man kanske fått av massmedia. Cigaretter som säljs i Sverige skall alltid beskattas med svensk punktskatt och moms. Finns säljaren i annat EU-land är denna enligt EU:s regler om distansförsäljning skyldig att betala svensk punktskatt och moms.

17) Informationen om cigarettsmuggling har hämtats ur en rapport som Leif GW Persson, Jan Andersson tagit fram på uppdrag av Grossistförbundet/Svensk Handel ("Cigarettsmuggling". April 1997).

Ett sätt att grovt beräkna den totala volymen av smugglade cigaretter i världen är att jämföra statistiken över antalet exporterade och antalet importerade cigaretter. Om ingen smuggling förekom bör detta antal (efter korrigering för taxfreehandel, diplomathandel m.m.) överensstämma. En eventuell differens kan tolkas som omfattningen av smugglade cigaretter. Sådana beräkningar har gjorts¹⁸. 280 miljarder cigaretter ”saknas” vilket skulle motsvara smuggeltrafiken i världen. Med en global skattesats på 1 dollar per paket kan de förlorade skatteintäkterna för länderna sammantaget beräknas till drygt 14 miljarder dollar per år (drygt hundra miljarder SEK). Med en rak proportionering i förhållande till den svenska befolkningens andel av världens befolkning skulle den svenska totalvolymen smuggelcigaretter ligga på knappt 400 miljoner. Persson/Andersson menar i sin rapport att en skattning gjord på dessa premisser blir för hög för Sveriges del. Sverige har en lägre konsumtion av cigaretter än det globala genomsnittet och vår cigarettsmuggling har mycket blygsamma proportioner jämfört med den organiserade smugglingsverksamhet som förekommer i stora och befolkningsrika delar av Asien, Afrika, Central och Sydamerika och mellan Kanada och USA. Korrigerat för dessa förhållanden landar de på en årlig svensk volym av mellan ett hundra och två hundra miljoner smuggelcigaretter.

En annan metod som Persson/Andersson redovisar är att söka skatta smugglingen av cigaretter till Sverige utifrån Tullens beslag och en kalkyl för risken för upptäckt och på detta sätt komma fram till den underliggande faktiska smugglingsvolymen. Smugglingen kan grovt indelas i tre kategorier nämligen:

- husbehovssmuggling
- smuggling som yrkesrelaterad bisyssla (t.ex. långtradarchaufförer som arbetar med transporter över gräns, sjömän samt anställda vid flygbolag eller transportterminaler)
- professionell eller organiserad smuggling

Kalkylen baserad på Tullens beslag och en riskbedömning landar kring 100 miljoner smuggelcigaretter. Men författarna bedömer att detta är en underskattning. Bl.a. har man i kalkylen bortsett från den speciella problematiken med de s.k. skattelagren och rent allmänt menar man att beräkningarna är försiktigt hållna. Med en ”bildad gissning” hamnar författarna därför kring 150 miljoner cigaretter varav husbehovssmugglingen svarar för 50 miljoner och den mer kvalificerade för 100 miljoner.

Författarna gör slutligen även en skattning utifrån en beräkning av cigarettkonsumtionen baserat på en intervjuundersökning (korrigerat för bortfallseffekter) som jämförs med försäljningsciffror för den lagliga handeln. Denna kalkyl hamnar i samma storleksordning som de båda skattningar som beskrivits ovan.

Den uppskattade volymen smugglingscigaretter skulle vid beskattning ha inbringat ett skattebelopp på ca 250 milj. kt. vilket motsvarar ca 3 procent av totala tobaksskatten.

Under 1997 och under första halvåret 1998 var postorderförsäljning via Internet av cigaretter som undgick beskattning starkt ökande. Genom den nya lagstiftning som trädde i kraft 1 juli 1998 har tullen fått befogenhet att kontrollera postförsändelser även om de kommer från andra EU-länder. Kontrollen har inte obetydlig omfattning och hög träffsäkerhet, över 99%. Det är därför möjligt värdet av den undandragna skatten numera åter kommer ner på den nivå som angetts i föregående stycke. Skatten på cigaretter har också sänkts för att minska den kommersiella smugglingen. Det finns dock farhågor om att detta inte räcker för att nu etablerade transportvägar ska läggas ner.

9.5.4 Illegal handel med olja och bensin

Illegal handel och undanhållande av punktskatter på bränslen sker dels genom att obeskattade bränslen säljs av oljebolag och dels genom illegal införsel av olja från annat land. Några undersökningar om omfattningen av den illegala handeln med olja och bensin finns inte. Ett av skälen är att få privatpersoner berörs av denna hantering. Ett undantag därvidlag är den försäljning över gränsen från Finland som sker i norra Sverige. Även om denna gränshandel och kontrollen därav fått stor massmedial uppmärksamhet är den i förhållande till den totala handeln med olja och bensin beloppsmässigt helt försumbar.

Den illegala handeln med bränslen har varit koncentrerad till storstadsregionerna. Från och med mitten av år 1996 finns tecken på att de företag och de personer som varit aktiva delvis flyttat ut med verksamheten till mindre orter utanför storstäderna. Detta troligen för att väcka mindre uppmärksamhet.

Några av de metoder som använts för att undgå skatt på bränslen är följande.

Illegal införsel av olja från bl.a. Finland har under en längre tid förekommit med ett fåtal svenska företag som aktörer. Efterhand som kontrollen för införseln av bränslen skärpts vid gränsövergångarna har dessa företag försvunnit från marknaden och själva tillvägagångssätten att föra in olja förändrats. Privatpersoner som i dag transporterar olja i fat eller stora plastbehållare på släpvagnar tar tillfället i akt att föra in oljan när tullstationerna är stängda eller isen lagt sig på älven.

Liksom vid cigarettsmuggling förekommer att transporter som enligt papperen är destinerade till land utanför EU eller till ett lågskatteland inom EU helt enkelt ”stannar” i Sverige.

Det händer också att bränsle säljs mellan registrerade upplagshavare och oregistrerade upplagshavare utan att deklarerar. Bränslepartierna kan ofta byta ägare flera gånger för att dölja den gjorda affärstransaktionen. I en del fall deklarerar verkligen bränslet (bunkerolja) men samtidigt görs avdrag för den försålda oljan vilket är tillåtet mot försäkransintyg från köparen som är oregistrerad upplagshavare. Men försäkransintyget är falskt. Det företag som köpt olja mot falska försäkransintyg säljer oljan vidare till slutförbrukare i Sverige. De företag som ägnar sig åt denna typ av affärer existerar mycket kort tid, tömmer bolagen och går sedan i konkurs.

¹⁸Joosens, L & Raw, M. (1996): *Smuggling and cross border shopping of tobacco in Europe.*

Fusk har förekommit i pilotprojekt med olika blandningar av rapsolja, etylalkohol m.m. Rapsoljedelen i oljeblandningen har varit punktskatteskattebefriad. I verkligheten har inblandningen varit betydligt mindre än den uppgivna.

Rent allmänt torde dock gälla, såväl för Sveriges som för övriga EU-länders del, att skattefusk och illegal handel när det gäller olja och bensin relativt sett inte alls har samma omfattning som motsvarande fusk när det gäller cigaretter och sprit och av dessa två punktskattebelagda varor är det speciellt sprithantering som vårlar de största kontrollproblemen.

Det totala fusket när det gäller handel med olja och bensin bedöms i relation till skatteuppbörden vara lägre än för tobak (3%) och uppskattas inte överstiga 1 % av skatteuppbörden eller som högst 200-300 milj. kr.

9.6 Något om skattefusks utbredning och orsaker

Skattefusks omfattning är inte bara en volymfråga. En viktig aspekt är också utbredningen – hur många – som fuskar och skattefusks orsaker.

Undersökningar i andra nordiska länder visar att svartarbetet har karaktär av utfyllnad för den som också arbetar vitt och så att säga har en fot inne på arbetsmarknaden.

Laurin¹⁹ har i sin undersökning (genomförd kring årsskiftet 1981/1982) frågat om intervjupersonen arbetet svart under de senaste 12 månaderna. 12 procent av den vuxna befolkningen (17-75 år) har svarat bekräftande. Vad som avses med svartarbete har varit upp till den enskilda personens egen tolkning. Av Laurins undersökning framgår också att 16 procent under den senaste tvåårsperioden inte uppgivit *alla inkomster* till skattemyndigheterna. De personer som är särskilt aktiva som skattefuskar är yngre män, studerande, egenföretagare och facklärd arbetare i varuproduktion och byggbranschen. De arbetslösa förefaller inte skattefuska i högre utsträckning än genomsnittet.

Av intervjuundersökningarna som gjorts av Laurin och Wahlund²⁰ framgår också att ju mindre man uppfattar risken att bli upptäckt desto större är sannolikheten att man själv fuskar. En annan iakttagelse är att ju mindre negativ man är mot skattefusk desto större är sannolikheten att man själv fuskar.

Danska, norska, finska och holländska undersökningar pekar inte på att arbetslösa svartarbetar i högre grad än andra grupper, tvärtom. Det finns t.o.m. tecken på att de arbetslösa skulle svartarbeta mindre. Inte heller OECD har funnit ett samband mellan svartarbete och arbetslöshet²¹. OECD drar slutsatsen att det för de flesta länder tycks finnas mycket litet som tyder på att svartarbete är ett särskilt viktigt supplement till de arbetslösas inkomst.

I Sverige, Danmark och Holland har försök gjorts att mäta sambanden mellan skatterna och svartarbetet. Det har inte i något av länderna kunnat påvisas att folk

med högre marginalskatter skulle ha större sannolikhet att utföra svartarbete.

I samma länder har undersökts sambandet mellan svartarbete och hur folk uppfattar risken för upptäckt. Resultatet är likartat för alla tre länderna. Om sanktionsrisken inte uppfattas som hög är sannolikheten för att utföra svartarbete högre.

Flera av ovan redovisade iakttagelser bekräftas av en intervjuundersökning som Statistiska Centralbyrån gjort på Riksrevisionsverkets²² uppdrag vid årsskiftet 1997/98. I rapporten konstateras att åtminstone 11-14 procent av det svenska folket utfört svart arbete under år 1997, att männen i dubbelt så stor utsträckning som kvinnor utfört svart arbete och att företagare och studenter är vanligast förekommande bland aktörerna på den svarta arbetsmarknaden. Mycket tyder på att arbetslösa är underrepresenterade på den svarta arbetsmarknaden. De som arbetar svart upplever i väsentligt mindre utsträckning risken för upptäckt som stor. Acceptansen när det gäller svart arbete är relativt stor. Närmare hälften av befolkningen kan tänka sig att arbeta svart. Byten, väntjänster och enstaka arbeten uppfattas sällan som moraliskt fel medan tveksamheten är större när det gäller svart arbete som utförs i organiserad form, sker kontinuerligt och/eller i omfattande utsträckning.

I norska intervjuundersökningar har kartlagts inte bara frekvensen som arbetar svart utan även hur många som köper svartarbete. Den senaste undersökningen från 1994 visade att medan 15 procent utförde svartarbete köpte 27 procent svartarbeten. Av dessa agerade 8 procent både som säljare och köpare. Allt som allt agerade således 34 procent, eller drygt en tredjedel av normmännen, på den svarta marknaden under ett år. Sannolikheten för att en person köper svartarbete ökar med utbildningsnivån och inkomstnivån. På köparsidan förefaller det således finnas ett samband mellan inkomstnivå och svartköp – medan när det gäller att utföra svartarbete inte har gått att påvisa en högre sannolikhet vid högre marginalskatter. Det finns inget som talar för att förhållanden i Sverige skulle avvika på något radikalt sätt från de norska.

Oftast sätts fokus i diskussion kring svartarbete på den som utför svartarbetet. För att utröna allmänhetens inställning till köparens moraliska roll ställdes i en av RSV:s intervjuundersökningar frågan om en privatpersons köp av svart arbete borde betraktas som brottsligt.

Även om den som synar lagparagraferna i detalj kan ha invändningar mot huruvida frågan är korrekt formulerad visar svaret på frågan att hela 40 procent är positiva till en sådan tanke. Inställningen är densamma i storstad som landsbygd och mellan anställda och egenföretagare. Om en sådan ändring i lagstiftningen skulle rycka undan en del av efterfrågan från egenföretagargruppen kan det kanske förvåna att egenföretagarna är så pass positiva till att göra svartköp brottsliga. Å andra sidan kan det vara så att egenföretagarna ser att det skulle stärka underlaget för vit efterfrågan och att de hellre egentligen vill arbeta vitt.

19) Jfr Laurin, U. På heder och samvete. Skattefusks orsaker och utbredning. Nordstedts 1986.

20) Wahlund, R., Skatter och ekonomiska beteenden. Stockholm, 1991.

21) OECD Employment Outlook, September 1986

22) Svart arbete 3. Struktur. RRV 1998:29, s.14ff.

9.5 Tabell.**Allmänhetens uppfattning om privatpersoners köp av svartarbete borde vara straffbart.
RSV:s serviceundersökning 1995. Procentuell fördelning.**

The public opinion on the issue: Should the buying of black work be a criminal act? Answers in percentages.
National Tax Board Report 1996:2.

Svar	Totalt	Ort			Arbetar inom			
		Storstad	Tätort >3000	Land/tätort >3000	Off. sektor	Privat	Egenföret jordbruk	Annat
Ja, absolut	21	22	21	20	19	22	23	20
Ja, kanske	19	19	19	18	19	20	17	18
Nej, knappast	30	31	30	30	34	30	29	28
Nej, absolut inte	17	18	16	19	16	17	20	17
Vet ej/ej svar	12	11	14	14	11	11	12	16

Källa: Riksskatteverket, Rapport 1996:2.

9.7 RSV:s bedömning av skattefelets storlek

RSV gjorde på regeringens uppdrag år 1998 en uppskattning av skattefelets storlek²³.

Verket framhöll att underlaget för en sådan bedömning är osäkert och inte dagsaktuellt. Det bör dock inte hindra att en bedömning görs. En bedömning från RSV:s sida kan föra med sig en fruktbar dialog och stimulera till en fortsatt metoddiskussion och fortsatt analys av skattefelets storlek, utbredning och orsaker. En sådan analys kan i sin tur lägga en grund för en strategi för att minska skattefelet.

RSV uppskattar att det totala skattefelet år 1997 ligger i storleksordningen 80-90 Mdr kronor vilket motsvarar inemot 5 procent av BNP eller 9 procent av den samlade skatteuppbörden.

Det betyder definitivt inte att dessa inkomster kan framtingas genom en utökad granskning. Blev undanhållna inkomster beskattade skulle tjänsterna i stor utsträckning inte produceras. Det är också RSV:s uppfattning att om skattemyndigheterna fick resurser att hitta alla fel i form av felaktiga kostnader och redovisning skulle alla medvetna skatteundandraganden (fusk) bli försumbart men detta skulle inte vara en kostnads effektiv användning av samhällets resurser. Slutsatsen av detta är i sin tur att ett visst mått av skattefel inkl.

skattefusk måste accepteras i en demokrati med ett skattesystem som bygger på uppgifter som medborgarna själva lämnar. Hur stort skattefel och hur mycket skattefusk som kan tolereras är till slut en rent politisk fråga med många fler aspekter än de rent ekonomiska.

Nedan redovisas i förkortad form underlaget för RSV:s bedömning.

RSV kombinerar i sin beräkning av skattefelets storlek de nationalekonomiska beräkningarna med egna kontrollresultat från främst slumpmässiga kontroller. RSV konstaterar med utgångspunkt i ovanstående figur att de skattefel man finner vid olika undersökningsmetoder inte är exakt desamma.

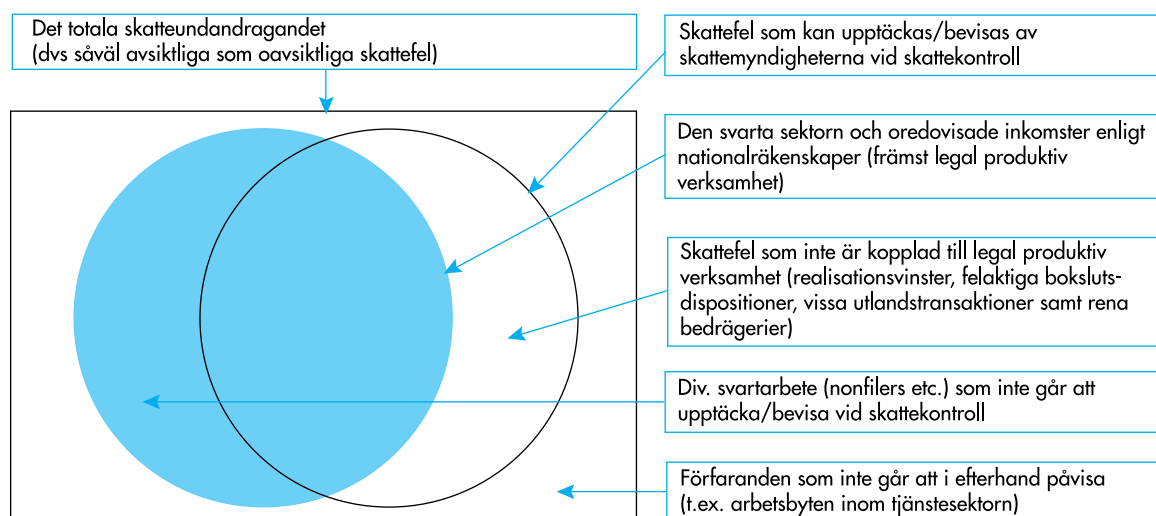
Skatt på oredovisade inkomster inom och utom landet – **avsnitt A** – uppskattas till ca. 60 Mdr kronor och grundar sig på uppskattningar från nationalräkenskaperna av den svarta sektorn. Verkets uppskattning, 5% av BNP, ligger något i överkanten vid dessa beräkningar.

De felaktigheter som kan upptäckas vid revision eller annan djupare kontroll – **avsnitt B** – beräknas till ca. 40 Mdr kronor. Uppskattningen bygger i den delen i allt väsentligt på tidigare genomförda noggrann kontroll av ett helt slumpmässigt urval där resultaten uppräknats till nationell nivå. När det gäller de allra största koncernerna (B 7) har dessa totalgranskats inom ramen för samordnad planmässig revision och är alltså en genomsnittsvärde på en granskningsperiod om 10 år.

9.6. Figur.

Principskiss över skatteundandragandets förhållande till nationalekonomiska beräkningar av svart sektor/oredovisade inkomster och skattefel som kan upptäckas/bevisas vid skattekontroll²⁴. (Anm. Storleken på cirkelytorna är godtyckligt valda)

Figure founded on principal: The total volume of income untaxed (both intentionally and unintentionally tax faults). Circles show tax faults that is possible to detect and prove by the tax authorities through tax control on the one hand and, on the other hand, what is measured as the black economy according to the national accounts (primarily legal productive activities). The figure show what type of transactions that are measured by each method. (Note. Size of circles are at random).

23) Skattefel och skattefusk. En utvärdering av kontrollverksamheten 1992-1997. RSV Rapport 1998:3, s. 47 ff.

24) Malmer, H och Persson, A. Århundradets skattereform. Skattereformens effekter på skattesystemets driftskostnader, skatteplanering och skattefusk. Stockholm. Nordstedts 1994.

9.7 Tabell.

Schematisk kalkyl av skattefelets storlek. Belopp i Mdr kronor.

Schematic calculation of the total amount of tax faults. Amounts in SEK billions. 8 SEK=1 US \$.

A Oredovisade inkomster m.m.: Inkomstskatt, moms och arbetsgivaravgifter	Belopp i Mdr kr	Andel av total
1a Svart arbete: Beräknad skatt på 5 procent av BNP (1.800 Mdr kr)	60,4	
1b Skatt på fysiska personers utländska kapitalinvesteringar	?	
1c Skatt på juridiska personers utländska kapitalinvesteringar	?	
	60,4	72%
B Revisionsresultat – företrädesvis felaktiga kostnader och andra former av felaktig redovisning		
2 Löntagare	2,0	
3 Enskilda näringsidkare, N1	0,3	
4 Enskilda näringsidkare, N2	3,5	
5 Bolag med lönesumma understigande 5 Mkr	8,2	
6 Bolag med lönesumma överstigande 5 Mkr exkl. de största koncernerna	6,8	
7 De största koncernerna reviderade inom samordnad planmässig revision	20,0	
	40,8	49%
C Korrigeringar av skattefelet (avgår)		
8 Svart arbete enligt nationalräkenskaperna och som är möjligt att upptäcka i revisionsverksamheten (1/3 av delsumma B)	- 13,6	
9 Periodiseringsfel avseende kundfordringar, varulager och maskiner etc och ingående i B (1/6 av B)	- 6,8	
	- 20,4	-24%
D Punktskatter		
10 Sprit	2,5	
11 Tobak	0,3	
12 Olja och bensin	0,2	
13 Övriga punktskatter	?	
	3,0	4%
E Andra skatter än de kalkylen omfattar	?	
F Andra skattskyldiga än de som ingår i B	?	
G Rena bedrägerier mot skatteförvaltningen t.ex. avseende återbetalning av mervärdesskatt	?	?
Totalt skattefel i Mdr kronor	83,8	100%
Skattefelets andel av BNP beräknad till 1.800 Mdr	4,7%	
Skattefelets andel av den offentliga sektorns skatteinkomster efter 950 Mdr	8,8%	

Källa: Riksskatteverket, Rapport 1998:3.

Avsnitt C: En del av skattefelet som kan kontrolleras fram (avsnitt B) läcker ut som oredovisade inkomster eller andra oredovisade förmåner till fysiska personer och konsumeras där och kommer därmed att ingå i underlaget för de nationalekonomiska beräkningarna av den svarta sektorn.

Skatteförvaltningen finner vid sina revisioner att belopp kommit fysiska personer direkt till del (privata levnadskostnader och oredovisade inkomster). Dessa belopp är bara en mindre del av vad skatteförvaltningen finner vid sina revisioner. Bland de allra största bolagen uppgår andelen till ca 1%. Denna andel ökar vid minskande företagsstorlek. Möjligheter har inte funnits att analysera hur stor del av revisionsresultaten som är undanhållna inkomster och privata levnadskostnader. RSV reducerar revisionsresultaten med en tredjedel. Innebörden härav är att skatteförvaltningen bara kan upptäcka 20-25% av skatt som belöper på svart sektor genom en bred men djupare kontroll²⁵ men att skatteförvaltningen skulle kunna upptäcka ca. hälften av det totala skattefelet²⁶.

RSV uppskattar att periodiseringar avseende kundfordringar, varulager och maskiner och inventarier, dvs. sådana poster som i företagens deklARATIONER blir avgå-

ende poster efterföljande år kan uppskattas - en kvalificerad gissning - till ca 1/6 av revisionsresultaten under en längre tidsperiod.

Avsnitt D: När det gäller punktskatterna sprit och bygger kalkylen på tidigare i detta kapitel redovisade externa beräkningar. Skattefelet när det gäller olja och bensin är en ren skälighetsbedömning närmast för att markera att felet när det gäller denna EU-harmoniserade skatt är litet. Omfattningen av fusket inom övriga punktskatteområden kan vara allvarligt i sig men omfattningen är inte belagt. Felet bedöms i detta sammanhang som litet.

Avsnitt E, F och G markerar att kalkylen täcker inte alla skatter, alla skattskyldiga eller rena bedrägerier mot skatteförvaltningen t.ex. avseende moms.

Det bör avslutningsvis framhållas att RSV:s beräkningar av skattefelets storlek inte inkluderar sådana fall där den skattskyldige deklarerar men smiter från skattebetalningen genom att göra sina tillgångar oåtkomliga för skatteindrivning.

25) 3,6/60,4=22%. Om mycket stora resurser sätts in i ett enkelt fall — som ibland sker vid ekobrottsutredningar — kan en större andel upptäckas.

26) Beräknat som 40,8/83,8=49%.

*Lika lite som svärdet släcker elden kan
man utrota brottsligheten med straff*

OKÄND

10 Brott och straff

10.1 Inledning

Skattefel och skattefusk medför att den offentliga sektorn undandras inkomster. Fusket har skadeverkningar genom en omfördelning av skattebördan mellan olika inkomsttagare och effekterna på den samhällsekonomiska resursanvändningen. Den icke avsedda omfördelningen mellan medborgarna kan också ha negativa effekter på skattemoralen och för tilltron till det politiska systemet. Förekomsten av skattefusk har således svårbedömda men mycket viktiga effekter på det politiska systemet och samhällets funktionssätt.

I alla samhällen med skattesystem finns därför sanktioner mot överträdelser av lagstiftning och ges resurser till myndigheter för att upptäcka och beivra överträdelser.

10.2 Sanktionssystem

För att förhindra skattefusk finns ett *straffrättsligt sanktionssystem*, främst skattebrottslagen. Lagstiftningen tar företrädesvis sikte på förfaranden som avser större belopp och görs uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Skattebrottsutredningar har i regel föregåtts av en brottsanmälan från skattemyndigheten. Åklagaren prövar om förutsättning finns för att väcka åtal i domstol. Allmänna domstolar – tingsrätt, hovrätt eller Högsta Domstolen – prövar om den tilltalade gjort sig skyldig till brott.

I Sverige fanns inom skatteområdet – intill den 1 juli 1996 – kriminaliserade förfaranden främst i skattebrottslagen (1971:69) och i uppbördslagen (1953:272). Bestämmelserna i uppbördslagen tog sikte på åsidosättanden av bestämmelserna för arbetsgivare att göra skatteavdrag och till statsverket betala in innehållen preliminärskatt. Genom skattebrottslagens nya utformning

fr.o.m 1 juli 1996 samlades straffbestämmelser i skilda skatteförfattningar i den nya skattebrottslagen. Sålunda har straffbestämmelserna i uppbördslagen fr.o.m. 1 juli 1996 inarbetats i skattebrottslagen. Vidare är lagen generellt tillämplig på skatter och skattebrottet har utformats som ett farebrott med ett enhetligt subjektivt rekvirit. Det räcker således att förfarandet medför fara att skattedebiteringen blir för låg.

Parallellt med det straffrättsliga sanktionssystemet finns ett *administrativt sanktionssystem* med skatte-/avgiftstillägg och förseningsavgifter. Lagregler härom finns i skatteförfattning som reglerar beskattningsförfarandet. När det gäller inkomstskatt m.m. finns lagbestämmelserna i 5 kap taxeringslagen (1990:324)¹. När det gäller administrativa sanktioner är det skattemyndigheten själv som beslutar. I det administrativa sanktionssystemet tas inte hänsyn till personens uppsåt men administrativa avgifter kan efterges på vissa objektiva grunder t.ex. ålder och sjukdom och vissa undantag finns. För att skattetillägg ska påföras ska vara fråga om oriktiga uppgifter som skulle lett till för låg skatt. Benämningen skattetillägg avser skatter; avgiftstillägg rör arbetsgivaravgifter. Skatte-/avgiftstillägg syftar till att de skattskyldiga ska vara noggranna och lämna korrekta uppgifter i sina deklarationer. Skattemyndighetens beslut kan prövas i förvaltningsdomstolar - länsrätt, kammarrätt eller Regeringsrätten. Beloppsmässigt små felaktigheter medför inte skatte-/avgiftstillägg. Skattetillägg påförs i regel med 40 procent på undandragen skatt vid inkomsttaxering och med 20 procent när det gäller moms och socialavgifter. Lägre "tilläggstaxa" tillämpas i vissa fall t.ex. vid periodiseringsfel och om myndigheterna har visst kontrollmaterial.

¹ Administrativa sanktioner finns i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter 7 kap och i tullagen (1994:1550) 82-95§§. Skattebetalningslagen (1997:483) 15 kap innehåller regler om skattetillägg och förseningsavgifter och skattebetalningslagen ersätter uppbördslagen (1953:272) och lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare. Lagen ersätter de nuvarande uppbördsbestämmelserna i mervärdesskattelagen (1994:200).

10.3 Statistiken och dess källor

När det gäller skattetillägg och uppgifter om beskattningsbeslut etc., utom punktskatter, baserar sig statistiken på de beslut som fattas i skatteförvaltningens ADB-baserade beslutssystem. Uppgifterna i beslutssystemet överförs till en databas för verksamhetsstatistik, benämnd VSTAT, varifrån uppgifter hämtats. Skattetillägg kan påföras dels vid debiteringen av slutlig skatt dvs. i samband med den årliga taxeringen dels vid omprövning som görs därefter. Det förekommer dock att skattetillägg påförs genom omprövning redan under taxeringsåret. Uppgifter rörande punktskatter finns i ett helt separat datorsystem som handhas av det särskilda skattekontoret i Ludvika i Dalarnas län och uppgifter har erhållits därifrån. Mindre justeringar i statistiken sker löpande.

Riksskatteverket har uppgifter om antalet revisioner (databaserat revisionsregister) och om antalet anmälningar om brottsmisstanke som skattemyndigheterna gjort (årlig manuell insamling och sammanställning).

Brottsförebyggande rådet ansvarar sedan år 1994 för Sveriges officiella statistik inom rättsväsendet. Till grund för statistiken över anmälda och uppklarade brott ligger uppgifter från polis och åklagare. Anmälda brott avser anmälningar ett visst kalenderår. Principerna för registrering av brott i Sverige skiljer sig från många andra länders. Även om de juridiska brottsdefinitionerna är lika kan praxis för hur olika typer av händelser ska kategoriseras variera. Exempelvis gäller i Sverige att försök, förberedelse och stämpling till brott redovisas som fullbordade brott. Den svenska statistiken omfattar varje upptagen brottsanmälan även om det senare skulle visa sig att tillräcklig bevisning inte finns. Vidare omfattar den svenska statistiken flera brott av samma typ mot samma offer. Man kan således säga att för de flesta brottstyper maximerar den svenska statistiken antalet anmälda brott.

I lagföringsstatistiken utgår man från lagföringarna varmed avses domar i tingsrätt - alltså för närvarande endast första instans - strafförelägganden och åtalsunderlåtelse. Uppgifterna hämtas från rättsväsendets informationssystem. Domarna klassificeras efter huvudbrott och huvudpåföljd. Med huvudbrott avses det brott som har det strängaste straffet i straffskalan och med huvudpåföljd avses den mest ingripande.

10.1 Tabell.

Skattemyndighetens anmälningar om skatte- och uppbördsbrott.

Reports to prosecutors from tax authorities on crimes according to the Tax Crime Law and the Tax Collection Law.

År	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1996	1997
Skattebrottslagen	3 330	2 177	1 914	1 852	1 619	1 993	2 263	1 999	2013
Uppbördslagen	1 812	1 548	1 582	1 412	1 862	1 071	974	891	282
Summa	5 142	3 725	3 496	3 264	3 481	3 064	3 237	2 890	2 295

Anm: 19 stycken av anmälningarna år 1996 avsåg "nya" skattebrottslagen.

Anm: 379 stycken av anmälningarna år 1997 avsåg "nya" skattebrottslagen.

Källa: Riksskatteverket.

2) Ett basbelopp år 1997 motsvarar 36 3000 kr.

3) HD 13/84; HD 18/84.

4) Riksdagen har den 10 juni 1997 beslutat att ifrågakvarande kriminalisering ska upphöra fr.o.m. 1 november 1997 (SFS 1997:486). Riksåklagaren har i skrivelse (dnr 1997/0857) menat att resurser inte bör läggas ner på utredningar.

10.4 Tillämpningen av det straffrättsliga sanktions-systemet

10.4.1 Brottsanmälningar

Någon absolut gräns för när ett skatteundandragande kan vara straffbart enligt skattebrottslagen finns inte. När bestämmelserna om skattetillägg tillkom, vilket var samtidigt med skattebrottslagens införande, klargjordes i förarbetena att skattetillägg skulle vara den enda sanktionen om inte det undanhållna beloppet uppgick till betydande belopp. Riksåklagaren, rikspolischefen och chefen för Riksskatteverket kom överens om de riktvärden som skulle tillämpas för begreppet betydande belopp, främst vid anmälan av misstänkta brott. Gränsen blev 3/4 basbelopp för skattebedrägeri och ett basbelopp² för vårdslös skatteuppgift. Högsta domstolen, HD, har prövat beloppsgränsen i två mål³. HD uttalade att det inte kunde komma i fråga att fastställa någon exakt gräns till ledning för domstolarnas rättstillämpning av vad som skall anses utgöra betydande belopp. HD fastslog emellertid att gränsen i allmänhet kunde sättas vid ungefär ett basbelopp.

Vem som helst kan anmäla misstanke om brott. Det är dock endast undantagsvis som andra än skattemyndigheterna kan underbygga sin anmälan med uppgifter om innehållet i deklARATIONER etc.

Orsakerna till den över tiden minskade anmälningsfrekvensen är inte utredd men torde sammanhånga med de allt större kraven på anmälningarna och ett motstånd från skattemyndigheternas sida att anmäla brott då balanserna av gamla ärenden är omfattande i rättsystemet. När det gäller minskningen av antalet brott enligt uppbördslagen avser de till ca 90% av fallen bestämmelserna i 81§ uppbördslagen som kriminaliserar underlåtenheten att betala in preliminärskatt för anställda. Det har under 1990-talet förts en diskussion om att avkriminalisera detta betalbrott. Diskussionen har sannolikt på olika sätt påverkat⁴ antalet anmälningar.

10.4.2 Domar

Nedanstående tabeller visar utvecklingen av antalet dömda enligt skattebrottslagen⁵ där den lagen varit huvudbrottet och vilken huvudpåföljd som domstolen utmätt.

Antalet dömda har sett över en längre tid minskat. Det tycks finnas ett samband mellan ett minskande antal anmälningar från skattemyndigheternas sida och antalet dömda. De flesta fallen av åtalsunderlåtelse sker på den grunden⁶ att den tilltalade begått annat brott och det utöver påföljden för det brottet inte krävs någon påföljd för skattebrottet. År 1997 skedde dock en väsentlig ökning av antalet dömda. Denna ökning speglar rättsväsendets extra insatser i syfte att nedbringa antalet ärenden i balans.

Det förefaller som om domstolarnas domar, procentuellt sett, behandlar allt allvarigare skattebrott efter-

som det - med undantag för år 1997 - främst är antalet bötesbelopp som minskar. Det finns inte någon statistik om storleken på de undanhållna inkomster etc. som legat till grund för domarna i fråga.

Antalet dömda enligt uppbördslagen har inte minskat i samma utsträckning som antalet dömda enligt skattebrottslagen. Beträffande år 1997 se dock not 4 ovan. Skälen är att brott mot uppbördslagen är förhållandevis lättare för åklagaren att utreda och bevisa. Avkriminaliseringen av betalbrotten enligt 6§ skattebrottslagen (tidigare 81§ uppbördslagen) förutses medföra att det sammanlagda antalet dömda för brott enligt skattebrottslagen och uppbördslagen kommer att minska trots att skattebrottslagen tillämpningsområde utvidgats och skattebrottet omkonstruerats till ett farebrott vilket även det är en utvidgning.

10.2 Tabell.

Skattebrottslagen. Personer som godkänt strafföreläggande eller som dömts, efter huvudbrott och huvudpåföljd.

The Tax Crime Law: Number of persons condemned, after main crime and main sentence.

År	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1994	1995	1996	1997
Huvudbrott										
Skattebedrägeri, 2 §	401	263	199	89	72	50	63	98	101	147
Skatteförseelse, 3 §	37	18	12	1	-	1	-	2	3	4
Grovt skattebedrägeri, 4 §	136	146	145	81	70	95	97	108	121	103
Värdslös skatteuppgift, 5 §	92	37	29	16	15	13	9	21	25	57
Oredlig uppbördsredovisning, 7-9 §	248	223	223	168	157	122	121	39	17	69*)
Försvarande av skattekontroll, 10 §	234	189	63	33	32	18	15	3	12	26
Summa	1 148	876	671	388	346	299	305	271	279	406*)
Huvudpåföljd										
Fängelse	317	254	203	106	70	100	101	128	145	140
Villkorlig dom	391	290	180	108	97	61	88	109	89	135
Böter	420	319	278	167	171	121	106	29	33	100
Annan	20	13	10	7	8	17	10	5	12	31
Summa	1 148	876	671	388	346	299	305	271	279	406**)
Åtalsunderlåtelse	58	60	46	38	28	21	21	22	19	41***)

Anm: *) I summan ingår 16 stycken brott avseende skattebetalningsbrott enligt 6§

***) I summan ingår 16 stycken påföljder avseende skattebetalningsbrott enligt 6§

***) I summan ingår 14 stycken åtalsunderlåtelse för skattebetalningsbrott enligt 6§

Källa: Officiella kriminalstatistiken.

10.3 Tabell.

Uppbördslagen. Personer som godkänt strafföreläggande eller som dömts, efter huvudpåföljd.

The Tax Collection Law: Number of persons condemned, after main sentence.

År	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1994	1995	1996	1997
Huvudpåföljd:										
Fängelse	7	2	11	4	8	6	4	0	2	0
Villkorlig dom	18	11	50	96	98	71	52	50	56	36
Böter	588	403	286	222	267	221	225	294	310	122
Annan påföljd	3	2	4	3	2	3	12	4	34	33
Summa	616	418	351	325	375	301	293	348	402	191
Åtalsunderlåtelse	47	38	24	16	43	10	10	20	20	83

Källa: Officiella kriminalstatistiken.

5) Statistiken över lagföringen av brott under 1996 torde inte i något fall avse skattebrottslagen i dess nya lydelse eftersom äldre bestämmelser ska tillämpas beträffande gärningar som begåtts före ikraftträdandet.

6) Rättegångsbalken 20 kap 7§ 1 st. 3p.

10.4.3 Straffmätning

Den genomsnittliga strafftiden för brott enligt skattebrottslagen kan variera mycket mellan olika år främst beroende på att antalet som döms till mycket långa frihetsstraff kan skilja sig mycket mellan åren.

Den genomsnittliga strafftiden i månader för de som dömts till fängelse enligt skattebrottslagen har uppgått till 10,3 (1991), 15,2 (1992), 12,3 (1993), 14,9 (1994), 12,1 (1995), 12,1 (1996) och 10,3 (1997). Om man multiplicerar antalet dömda till fängelse ett visst år med genomsnittlig fängelsestid för samma år får man ett uttryck för det totala antalet fängelseår enligt skattebrottslagen enligt följande serie: 60 (1991), 117 (1992), 103 (1993), 125 (1994), 129 (1995), 146 (1996) och 120 (1997). Trenden är att det totala antalet fängelseår ökar.

Domstol kan meddela en person näringsförbud om han grovt åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamhet. Bl.a. kan näringsförbud meddelas den som i avsevärd omfattning underlåtit att betala skatt, tull eller avgift.

Omfattningen av näringsförbud framgår nedan. Trenden är att såväl antalet nya näringsförbud som antalet näringsförbud i kraft vid årets slut ökar.

10.4 Tabell. Näringsförbud (antal).

Number of bans on carrying on a business.

År	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Nya näringsförbud	50	49	50	60	48	83
Totalt vid årets slut	156	163	162	173	177	215

Källa: Riksskatteverket. Kronofogdemyndigheternas verksamhet.

10.5 Tabell. Antal skatte- och avgiftstillägg.

Number of tax surcharges and social contribution surcharges.

År	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Inkomstskatt, årlig taxering	36 738	40 039	43 536	37 203	51 096	43 091
Inkomstskatt, omprövning	10 920	10 666	12 160	17 797	18 434	14 878
Mervärdesskatt	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas	saknas
Arbetsgivaravgifter	6 345	10 031	14 316	25 766	30 454	30 081
Punktskatter	1 315	1 153	1 394	748	458	858
Summa (exklusive mervärdesskatt)	55 318	61 889	71 406	81 514	100 442	88 908

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

10.5 Tillämpningen av det administrativa sanktions-systemet

10.5.1 Skatte- och avgiftstillägg

Antalet skatte- och avgiftstillägg enligt ovan angivna författningar framgår av nedanstående uppställning.

Det bör nämnas att inom inkomstskatteområdet kan skattetillegg påföras dels vid den årliga taxeringen dvs. skattetillegget kommer på slutskattsedeln för beskattningsåret i fråga. Om det inte är fallet påförs skattetillegg vid en omprövning på en särskild skattsedel för tillkommande skatt, T-skatt.

Anledningen till att uppgifter inte finns om skattetillegg när det gäller moms är att de tekniska systemen inte fångar denna uppgift. Konstateras kan att antalet skatte- och avgiftstillägg sammantaget under en följd av år ökat kraftigt men att denna trend brutits år 1997 genom att antalet skattetillegg vid den årliga taxeringen fallit tillbaka. Ökningen av antalet avgiftstillägg mellan år 1994 och år 1995 torde kunna hänföras till skärpt regeltillämpning. De stora variationerna mellan åren vad gäller skattetillegg avseende inkomstskatt torde dock i första hand kunna tillskrivas förändrade rutiner och olika kontrollinsatser t.ex. vad avser realisationsvinst vid avyttring av värdepapper.

Den beloppsmässiga omfattningen av påförda skattetillegg framgår av tabell 10.6.

10.6 Tabell. Skatte-/avgiftstillägg (belopp i Mkr).

Value (SEK in millions) of tax surcharges and social contribution surcharges.

År	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Inkomstskatt, årlig taxering	640	660	626	599	802	789
Inkomstskatt, omprövning	394	656	995	902	1 020	788
Mervärdesskatt	542	530	418	436	431	318
Arbetsgivaravgifter	51	65	61	94	101	105
Punktskatter	18	14	17	9	7	9
Summa	1 646	1 924	2 117	2 040	2 361	2 010

Anm: Ett fel i den underliggande statistiken avseende skattetillägg moms mellan åren 1994 och 1995 har justerats med 300 Mkr

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

Skatt till följd av djupare kontroll t.ex. i form av skatte-revision debiteras i stor utsträckning som tillkommande skatt. Skatterevisorer riktar sig i allt väsentligt mot företag. De belopp som debiteras som tillkommande skatt är därför till övervägande del riktad mot juridiska personer och är en följd av skatterevison.

Det är statsfinansiellt inte obetydliga belopp som påförs i skattetillägg. Om man jämför med böter till följd av brott mot skattebrottslagen så påförs skattetillägg med ett belopp som är flera hundra gånger större.

Räknat per skatte- eller avgiftstillägg är det stora skillnader mellan skatte- och avgiftsslagen. Anledningen till att de genomsnittliga beloppen för skattetillägg vid omprövning av inkomstskatt är väsentligt högre sammanhänger med att ändringar av taxeringen till följd av revision i regel sker genom omprövning.

Som ovan framhållits kan skattetillägg påföras efter skilda procentsatser; med 40 eller 20 procent enligt

10.7 Tabell. Storleken på det genomsnittliga skatte- eller avgiftstillägget. Belopp i kr.

Value (SEK) on the average tax surcharge and average social contribution surcharge.

Skatteslag etc.	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Inkomstskatt, årlig taxering	17 421	16 484	14 379	16 101	15 696	18 321
Inkomstskatt, omprövning	36 103	61 532	81 807	50 687	55 317	52 943
Mervärdesskatt	..	..	..	..	..	..
Arbetsgivaravgifter	8 073	6 445	4 291	3 649	3 314	3 504
Punktskatter	13 620	11 809	12 369	11 524	16 328	10 935

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

taxeringslagen eller 20 resp 10 procent enligt andra författningar. Uppgift finns tyvärr inte om hur underlagen fördelar sig på de olika procentsatserna och inte heller hur mycket som belöper på skönsuppskattningar respektive upptäckta felaktigheter i deklARATIONERNA. Möjligheterna att ta fram statistik i nu nämnda hänseenden förbättras väsentligt från och med år 1998.

Av allmänt intresse är i vilken utsträckning felaktigheter upptäcks inom tiden för den årliga taxeringen.

Det är fysiska personer som antals- och beloppsmässigt svarar för den alldeles övervägande andelen skattetillägg vid den årliga taxeringen och dessa andelar förefaller inte att minska. Det genomsnittliga skattetillägget för juridisk person är inte uppseendeväckande större än för fysisk person – man kunde annars förväntat sig att några enstaka mångmiljonhöjningar av några juridiska personer skulle driva upp medelvärdet för denna kategori mycket kraftigt.

10.8 Tabell. Skattetillägg vid den årliga taxeringen.

Tax surcharges, assessment years 1992-1996, for physical and juridical persons: the number, the value(SEK millions) and the average value (SEK).

		1992	1993	1994	1995	1996	1997
Antal	Fysiska personer	29 657	32 112	36 036	30 777	45 617	37 516
	Juridiska personer	7 081	7 927	7 500	6 426	5 479	5 575
	Summa	36 738	40 039	43 536	37 203	51 096	43 091
	Andel fysiska personer	81%	80%	83%	83%	89%	87%
Belopp, Mkr	Fysiska personer	501	496	509	458	595	625
	Juridiska personer	139	164	117	141	207	164
	Summa	640	660	626	599	802	789
	Andel fysiska personer	78%	75%	81%	76%	74%	79%
Genomsnitt, kr	Fysisk person	16 893	15 446	14 125	14 881	13 043	16 660
	Juridisk person	19 630	20 689	15 600	21 942	37 781	29 417

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

10.5.2 Förseningsavgifter

10.5.2.1 Inkomstskatteområdet

Sanktionen mot försenad deklaration är förseningsavgift enligt 5 kap 5§ taxeringslagen. Avgiften är 500 kr för fysiska personer och 1.000 kr för juridiska personer. Avgiften fyrdubblas om deklarationen kommer in efter den 1 augusti.

10.9 Tabell.

Förseningsavgifter vid den årliga taxeringen.

Delay charge tax return, assessment years 1992-1996, for physical and juridical persons: the number, the value(SEK millions) and the average value (SEK).

		1992	1993	1994	1995	1996	1997
Antal	Fysiska personer	45 224	46 262	46 942	50 930	66 357	59 822
	Juridiska personer	11 935	14 244	15 396	15 528	13 722	15 406
	Summa	57 159	60 506	62 338	66 458	80 079	75 228
	Andel fysiska personer	79%	76%	75%	77%	83%	80%
Belopp, Mkr	Fysiska personer	78	80	79	76	91	85
	Juridiska personer	43	48	48	42	33	35
	Summa	121	128	127	117	124	120
	Andel fysiska personer	64%	63%	62%	65%	73%	71%
Genomsnitt, kr	Fysisk person	1 725	1 729	1 683	1 492	1 371	1 421
	Juridisk person	3 603	3 370	3 118	2 705	2 405	2 272

Källa: RSV:s verksamhetsstatistik.

Det är fysiska personer som antals- och beloppsmässigt svarar för den alldeles övervägande andelen förseningsavgifter vid den årliga taxeringen och dessa andelar förefaller inte att minska. Det genomsnittliga förseningsavgiften för juridisk person är som väntat ungefär dubbelt så stor som för fysisk person beroende på lagtextens utformning.

Vad som ovan sagts när det gäller mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter gäller även punktskatter, dock att skattebetalningslagen inte omfattar punktskatterna. För punktskatterna har systemet med dröjsmålsavgift etc. bibehållits.

10.5.2.2 Mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter

Förseningsavgifter i vanlig bemärkelse har inte funnits under tiden 1993-1997 vad gäller mervärdesskatte- och uppbördsdeklaration.

Fram till och med år 1992 fanns förseningsavgift, 100 kr, vid försenad mervärdesskatte- eller uppbördsdeklaration. Men därutöver fanns sanktioner mot försenad betalning av skatt och avgift och dessa uttogs som s.k. rest- och tilläggsavgifter

Från och med uppbördsåret 1993 slopades dåvarande sanktioner inklusive förseningsavgiften och infördes i stället dröjsmålsavgift som dock enbart träffade försenad betalning.

Genom införandet av skattebetalningslagen (1997: 483) infördes fr.o.m. år 1998 s.k. skattekonto – ett slags skatteavräkningskonto – där skattebetalningarna inte är kopplade till respektive debiterade skatt eller avgift. Vidare infördes en ny skattedeklaration med gemensam redovisning av mervärdesskatt, källskatt och arbetsgivaravgifter i en och samma redovisningshandling. Förseningsavgift infördes på 1.000 kr om skattedeklaration lämnas för sent.

 *Regeringar och arméer kommer och går,
men skatterna består.*

CHEFEN FÖR SKATTEMUSEET
I JERUSALEM

11 Svenska skatter i internationell jämförelse

Vid jämförelser av olika länders skatter och avgifter är det viktigt att veta att det kan föreligga skillnader mellan länderna i definitionerna av motsvarande begrepp. Även om en rad internationella organisationer, däribland OECD och EU, har utarbetat och samordnat klassifikationer och system för att göra statistiken mera jämförbar bör försiktighet iaktas vid jämförelser. Detta med hänsyn tagen till de olikheter i regelsystem, avgränsning av redovisad grupp, periodisering och kvalitet i statistiken som förekommer mellan länderna.

11.1 Tabell. BNP i OECD.

GDP in OECD (at current prices and exchange rates, annual average volume change, per capita at current prices; current exchange rates and current PPPs).

	Bruttonationalprodukt					
	i löpande priser och växelkurser, mdr \$		Årlig genomsnittlig volymökning i procent		per innevånare 1996 i löpande priser, \$	
	1996	1997	1986-1996	1996-1997	löpande växelkurs	köpkrafts-paritet
Australien	390,9	394,7	3,1	2,9	21 375	20 376
Belgien	268,2	242,5	2,1	2,4	26 409	21 856
Danmark	174,9	163,0	1,6	3,4	33 230	22 418
Finland	125,1	117,5	1,5	4,6	24 420	18 871
Frankrike	1 536,6	1 393,8	1,9	2,3	26 323	20 533
Grekland	122,4	119,1	1,8	3,4	11 684	12 743
Irland	70,7	72,7	6,2	7,5	19 525	18 988
Island	7,3	7,4	1,8	4,9	27 076	23 242
Italien	1 214,2	1 146,2	1,8	1,3	21 127	19 974
Japan	4 595,2	4 223,4	3,1	0,5	36 509	23 235
Kanada	579,2	599,0	2,0	3,6	19 330	21 529
Korea	484,8	467,9	8,3	6,2	10 644	13 580
Luxemburg	17,0	15,5	5,5	3,6	40 791	32 416
Mexiko	329,4	404,2	2,5	6,7	3 411	7 776
Nederländerna	396,0	362,9	2,7	3,2	25 511	20 905
Norge	157,8	155,4	2,8	4,0	36 020	24 364
Nya Zeeland	65,9	66,0	1,7	1,9	18 093	17 473
Portugal	103,6	97,5	3,1	3,4	10 425	13 100
Schweiz	294,3	252,1	1,1	0,5	41 411	25 402
Spanien	584,9	533,4	2,8	3,2	14 894	14 954
Storbritannien	1 153,4	1 278,4	2,1	3,4	19 621	18 636
Sverige	251,7	229,5	1,3	1,8	28 283	19 258
Turkiet	181,5	193,8	4,4	6,3	2 894	6 114
Tyskland	2 353,5	2 115,4	2,2	2,4	28 738	21 200
USA	7 388,1	7 819,3	2,4	3,8	27 821	27 821
Österrike	228,7	206,2	2,5	2,1	28 384	21 395

Källa: OECD, National Accounts och OECD, Main Economic Indicators.

Utvecklingen av bruttonationalprodukten

Vid internationella jämförelser används oftast bruttonationalprodukten (BNP), t ex för att beskriva levnadsstandarderna i olika länder. Ett vanligt sätt att beskriva och jämföra skattesystemen är att relatera de sammanlagda skatterna och avgifterna till BNP. Denna skattekvot är ett översiktligt mått på hur stor andel av BNP som de sammanlagda skatterna tar i anspråk och kan tjäna som utgångspunkt för djupare studier av skattestrukturen i olika länder.

Växelkurserna bestäms huvudsakligen av utbudet av och efterfrågan på de valutor som krävs för de olika ländernas handelsförbindelser samt deras politiska och ekonomiska situation. När växelkurserna används som omräkningstal, kommer uppgifterna inte enbart att återspegla skillnader i värdet av den samlade produktionen utan också skillnader i ländernas prisnivåer. Ett sätt att komma förbi detta problem är att använda sköpkraftsparitetstal (PPP, purchasing power parities). Paritetstalen anger det antal enheter av varje valuta som ger samma köpkraft, dvs samma mängd varor och tjänster oavsett prisnivån i respektive land. Talen bygger på återkommande prisundersökningar av jämförbara och representativa varor och tjänster. Det är värt att nämna att skillnaderna mellan olika länder brukar minska när BNP per capita (invånare) mäts i köpkraftspariteter istället för någon valuta enligt växelkurserna.

Tabell 11.2 visar BNP per invånare i köpkraftsparitetet i indextal. Indextalen för respektive år visar hur olika länders BNP per invånare mätt i köpkraftspariteter förhåller sig till genomsnittet för hela OECD. Länderna är rangordnade efter indextalet för 1997. Under åren fram till 1990 låg Sverige klart över genomsnittet men har halkat ned sedan dess till en genomsnittlig nivå. Som framgår av tabellen redovisar Irland den största ökningen mellan åren 1990 och 1996. Av de länder som ligger klart under genomsnittet uppvisar Grekland och Portugal en viss ökning under perioden.

11.2 Tabell. BNP per invånare i köpkraftspariteter i vissa OECD länder åren 1990-1996, indextal.

Volume index of GDP per head in purchasing power parities. OECD 1990-1996.

	1990	1993	1995	1996	1997
Luxemburg	141	156	160	156	156
USA	138	136	137	137	138
Norge	109	118	117	121	122
Schweiz	132	130	128	121	119
Island	107	104	112	114	116
Japan	110	114	113	114	112
Danmark	103	106	110	109	110
Österrike	104	106	106	108	108
Belgien	103	109	108	108	108
Kanada	113	107	108	106	106
Tyskland	99	102	105	106	106
Nederländerna	99	98	102	101	101
Australien	99	96	100	100	100
Frankrike	108	103	102	100	100
Italien	101	98	100	98	95
Sverige	105	93	96	96	96
Storbritannien	98	94	92	94	95
Finland	100	86	92	92	94
Irland	71	78	88	90	94
Nya Zeeland	83	85	87	86	84
Spanien	73	74	74	75	75
Korea	49	57	64	67	69
Portugal	58	63	64	66	67
Grekland	57	61	63	65	65
Mexiko	34	41	38	38	39
Turkiet	29	31	29	30	31
EU15	96	95	96	96	96
OECD	100	100	100	100	100

Anm: Omräkningarna bygger på prisundersökningar som gjordes år 1993. Resultaten från dessa undersökningar har extrapolerats till senare år i avvaktan på nya undersökningar.

Källa: OECD, Main Economic Indicators.

Skillnader i skattekvot

Det skall påpekas att skattekvoten inte är ett entydigt mått på det som brukar kallas ”skattetrycket”. Skillnader i olika länders skattekvot kan bero på olika tekniska lösningar för välfärdssystemen eller olika behov av offentligt finansierad välfärd beroende på kulturella eller demografiska faktorer. I Sverige är många transferringar beskattade, medan bidragen i flera andra länder är obeskattade eller ges i form av avdrag på inkomsten vid taxeringen. Bidragstagarna kan i båda fallen erhålla en likvärdig förmån, men skattekvoten blir högre i det första fallet och lägre i det andra fallet.

En annan aspekt är i vilken utsträckning välfärdssystemen i olika länder byggs upp genom avtal mellan arbetsgivare och anställda. De lagstadgade socialavgifterna, som dominerar i Sverige, ingår som en del i skattekvoten, men så är inte fallet med sådana avgifter som tas ut efter avtal mellan arbetsmarknadens partner.

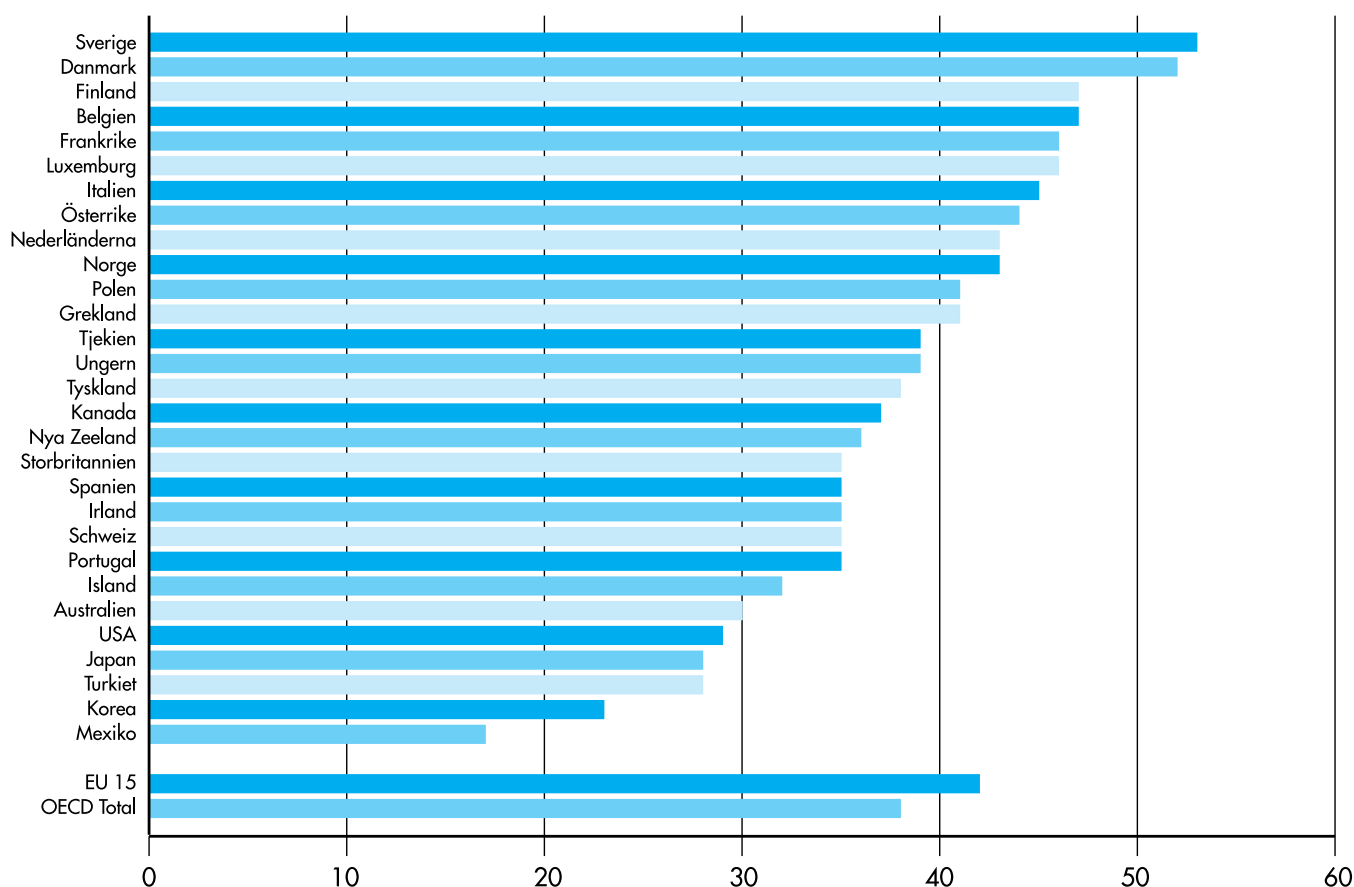
Vidare gäller att länder med ungefär samma skattekvot kan skilja sig åt vad gäller skatteslag, skattesatser och skattebaser eller definiera skattebaserna på olika sätt. Det är inte heller säkert, som vi sett i tidigare kapitel, att de debiterade skatterna faktiskt blir betalda. Det är sålunda nödvändigt att bryta ned den totala skatte-

kvoten i olika komponenter, som speglar klassificeringen av skatterna efter exempelvis ekonomisk funktion. En sådan nedbrytning görs exempelvis i rapporteringen från EU:s statistiska kontor Eurostat.

I figur 11.3 visas till att börja med den totala skattekvoten i OECD, inkl EU-länderna, år 1997.

11.3 Figur. Skattekvoten i OECD år 1997, procent av BNP.

Total Tax Revenues in OECD as Percentage of GDP, 1997.

Anm: Värdena är preliminära. För Danmark, Grekland, Kanada, USA, Japan och Korea används 1996 års värden.

Källa: OECD, Revenue Statistics och Eurostat.

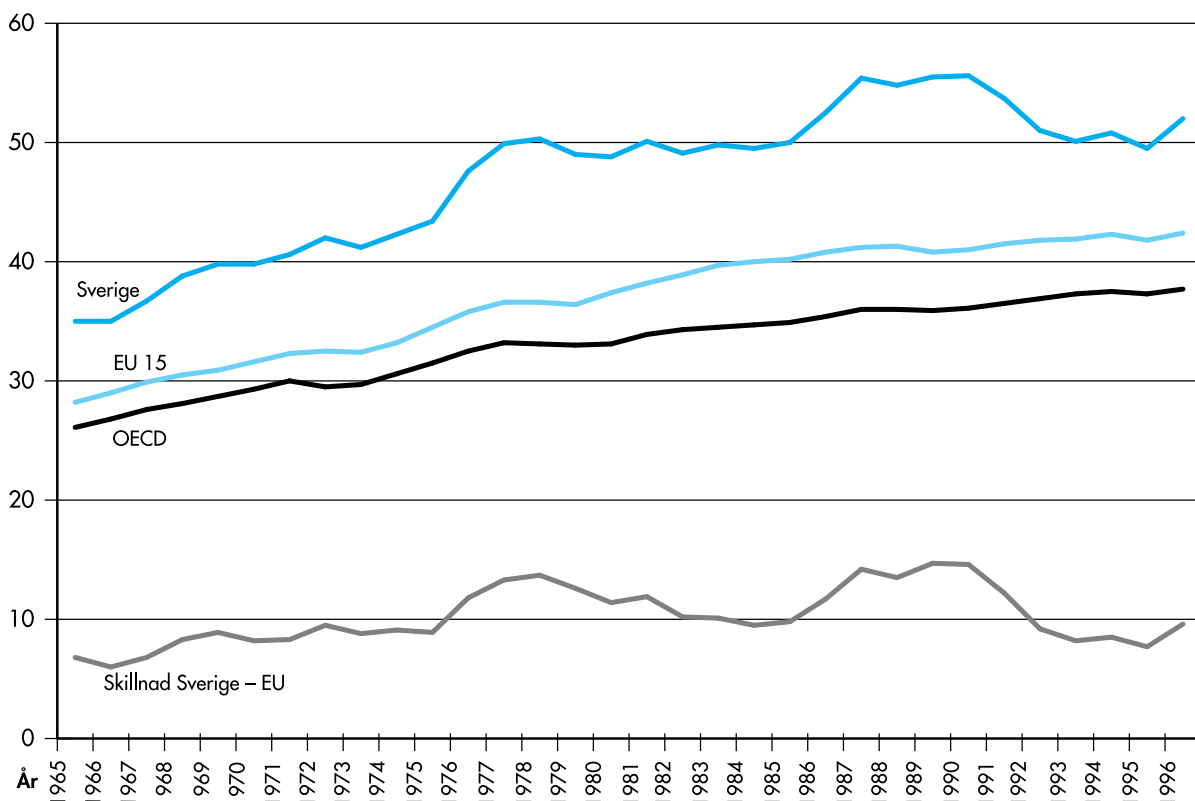
Sverige har tillsammans med Danmark den högsta skattekvoten bland OECD-länderna. Skattekvoten var omkring 53 % i Sverige år 1997, vilket kan jämföras med OECD-snittet på 38 % och EU-genomsnittet på drygt 42 %. År 1996 och 1997 har skattekvoten i Sverige ökat något igen efter att ha gått ner något de tidigare åren. En mindre del av höjningen 1996 (omkring 1 % av BNP) berodde på tillfälliga faktorer som omläggningen av uppbörden av mervärdesskatten och engångsvisa inbetalningar av särskild löneskatt från statliga f d affärsverk.

Sett över en längre period har skattekvoten ökat i alla EU-länder med undantag av Storbritannien. Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, OECD och EU sedan 1965 framgår av tabell 11.4. De genomsnittliga skattekvoterna för OECD respektive EU avser samtliga nuvarande medlemsländer. Den största ökningen i Sveriges skattekvot inträffade på 60- och 70-talen, vilket naturligtvis speglar utbyggnaden av den offentliga sektorn och socialförsäkringssystemen. Mellan t.ex. åren 1970 och 1980 ökade skattekvoten i Sverige från ca 40 % till närmare 50 %. Bland OECD-länderna är USA det enda landet som i stort sett haft en oförändrad skattekvot under perioden på 26-28 %. EU-genomsnittet har påverkats i mindre utsträckning av tillkomsten av nya medlemsstater. År 1973 blev Danmark, Irland och Storbritannien medlemmar. Därefter följde Grekland år 1981 samt Spanien och Portugal år 1986. Den senaste utvidgningen inträffade år 1995, då Sverige, Finland och Österrike blev medlemmar av EU.

11.4 Figur.

Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, OECD och EU 1970-1996, procent av BNP.

Total tax revenues as percentage of GDP. Sweden, EU and OECD. 1970-1996.

Anm: Skattekvoten ovägd.

Källa: OECD, Revenue Statistics.

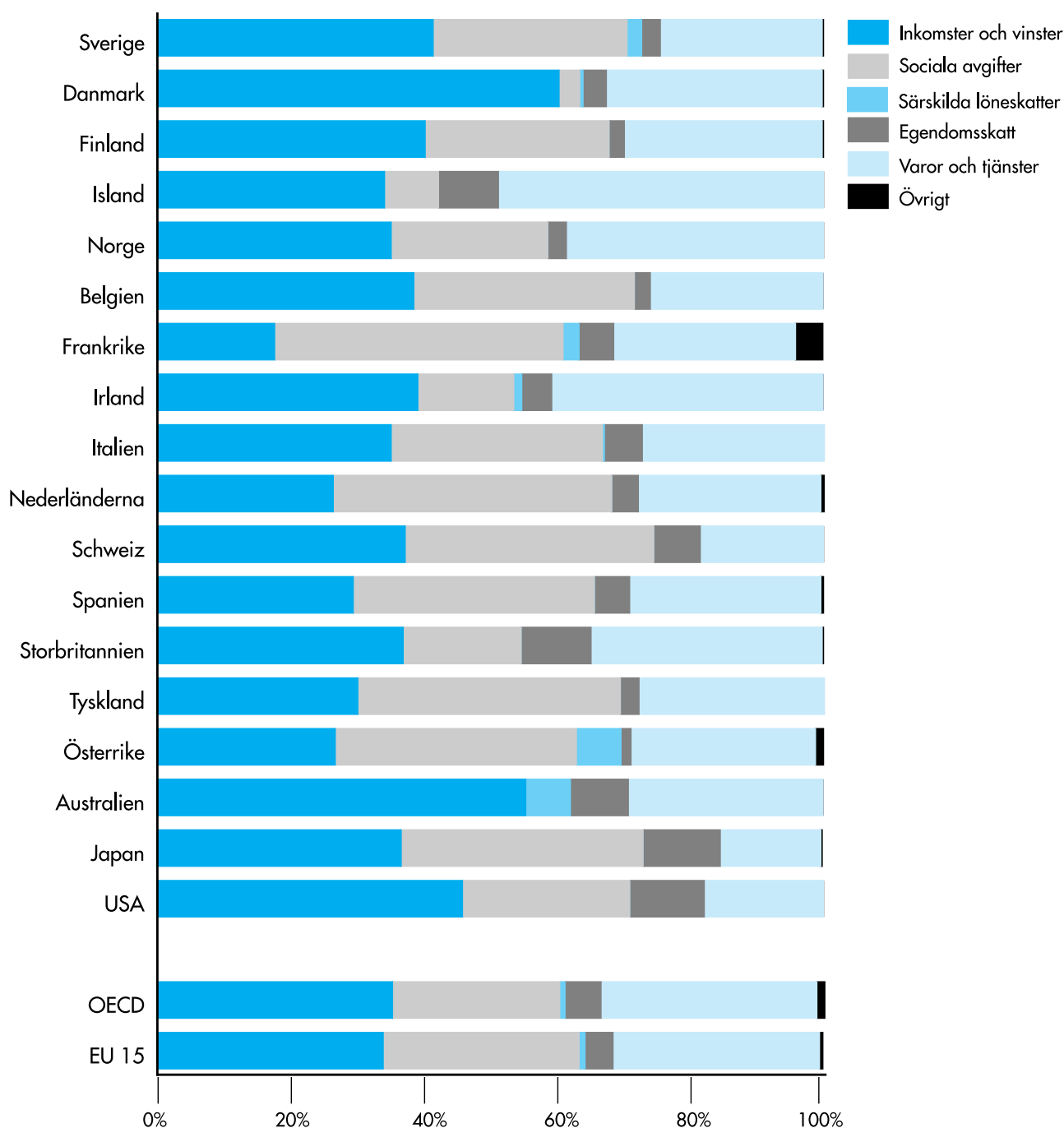
Skattekvotens sammansättning

Skattekvotens sammansättning varierar kraftigt mellan olika länder, i diagram 11.5 redovisas skattens sammansättning i vissa OECD-länder. (En fullständigare redovisning finns i tabell 11.25 sist i kapitlet). Irland (41 %) och Island (49 %) har högsta andelar skatt på varor och tjänster medans Danmark (60 %) och Australien (55 %) har högsta andelen skatt på inkomster och vinster. Sverige ligger relativt högt vad gäller andelstalet för skatt på inkomster och vinster.

11.5 Diagram.

Skatteinkomst enligt OECD-klassificering som andel av totala skatteinkomster.

Tax revenue of main headings (OECD classification) as percentage of total taxation.
(Income and Profits, Social Security, Payroll, Property, Goods and Services, Other).

Anm: Till särskilda löneskatter räknas för Sveriges del: Allmän löneavgift, särskild löneskatt samt arbetsskadeavgift.

Källa: OECD, Revenue Statistics.

Nedbrytning av skattekvoten

För att studera skattestrukturen i olika länder behöver vi som redan nämnts klassificera skatterna på lämpligt sätt. Den vanligaste indelningen är den som förekommer i nationalräkenskaperna, där skatterna delas in i direkta och indirekta skatter (se kapitel 1) samt socialförsäkringsavgifter. Utgångspunkten för klassificeringen av skatterna enligt denna indelning är om den som är skattskyldig kan övervältra skatten på någon annan, t.ex. genom att ta ut högre priser. Skatter på inkomst och förmögenhet kan inte övervältras och räknas som direkta medan mervärdesskatt och punktskatter räknas som indirekta.

En alternativ indelning som vi valt för kapitelindelningen av denna årsbok är efter ekonomisk funktion. Då är istället utgångspunkten vad som beskattas (skattebaserna), t.ex. arbete, kapital och konsumtion. Skatt på arbete delas i sin tur upp på inkomstskatt på arbete och sociala avgifter. Skatt på kapital avser innehav, överlåtelse och avkastning av olika kapitalformer, som fast och lös egendom, värdepapper m m. Med konsumtionsskatter avses alla skatter som tas ut på transaktioner mellan slutliga användare och producenter eller säljare. Skattebasen är i det fallet är oftast en kvantitet av en vara eller tjänst.

En tredje indelningsgrund är efter mottagare av skatteintäkterna, som t.ex. stat och kommun. Exempelvis är större delen av inkomstskatten för fysiska personer kommunalskatt i Sverige, även om staten svarar för skatteuppbörden åt kommunerna.

I grova drag svarar direkta skatter, indirekta skatter och socialförsäkringsavgifter för omkring var sin tredjedel av den totala beskattningen i EU. Likheter mellan EU-ländernas skattesystem är större vad gäller indirekta skatter än direkta skatter. Sett i ett längre tidsperspektiv har de direkta skatterna ökat sin andel och de indirekta skatterna minskat sin andel. Minskningen i den indirekta beskattningen hänför sig till punktskatterna med undantag av energi- och miljörelaterade skatter. Sistnämnda skatters andel av den totala beskattningen är omkring 6 % eller motsvarande 3 % av BNP (se tabell 11.7).

I tabell 11.6 har vi gått ett steg längre i indelningen av skatterna enligt nationalräkenskaperna. De indirekta skatterna och socialavgifterna ligger på ungefär samma nivå i Sverige som EU-genomsnittet (1995). I Sverige tar vi dock relativt sett ut mindre i allmänna egenavgifter och mera i arbetsgivaravgifter jämfört med flertalet övriga EU-länder. Den direkta beskattningen i Sverige som andel av BNP är däremot betydligt högre än i övriga EU-länder med undantag av Danmark beroende på en hög inkomstbeskattning av fysiska personer. I samband med 1990-1991 års skattereform i Sverige skedde en minskning i beskattningen av fysiska personer på 2 - 3 % av BNP. Det är dock osäkert om minskningen berodde på själva skattereformen eller på den efterföljande konjunkturutvecklingen. En uppgår den individuella inkomstbeskattningen till ca 19 % av BNP.

11.6 Tabell. Indelning av skatterna enligt nationalräkenskaperna. Jämförelse mellan Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Indirect taxes, Direct taxes and Social contributions as percentage of GDP. Sweden and EU 1995.

Indelningsgrund	Sverige	EU
Indirekta skatter	15,1	13,6
Mervärdesskatt	7,6	6,9
Punktskatter	4,1	3,4
Övrigt	3,4	3,3
Direkta skatter	21,8	13,1
Fysiska personer	18,8	9,7
Juridiska personer	2,9	2,4
Socialavgifter	14,0	15,0
Arbetsgivaravgifter	12,0	8,0
Allmänna egenavgifter	1,6	5,2
Egenföretagaravgifter	0,4	1,8
Totalt	50,9	41,6

Källa: Eurostat.

Av produktionsfaktorerna är arbete den viktigaste skattebasen i alla EU-länder, följt av konsumtion och övriga skattebaser, däribland kapital. Den långsiktiga trenden är att konsumtionsskatterna (de indirekta skatterna) har minskat sin andel av den totala beskattningen. Den största skillnaden i skattestruktur mellan Sverige och EU ligger i beskattningen av arbete. I Sverige svarar skatt på anställdas arbete för ca en tredjedel av BNP, vilket är ca 10 procentenheter mer än EU-genomsnittet. En del av skillnaden beror som redan nämnts på förekomsten av skattepliktiga förmåner i Sverige.

11.7 Tabell. Indelning av skatterna efter ekonomisk funktion. Jämförelse mellan Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes according to the Economic Function as percentage of GDP. Labour (employed and self-employed), Consumption and Other functions. Sweden and EU 1995.

Indelning	Sverige	EU
Arbete	33,6	23,7
Anställda	32,0	21,4
Näringsidkare	1,7	2,3
Konsumtion	12,4	11,2
Övriga produktionsfaktorer	4,9	6,5
Totalt	50,9	41,6
därav energi	2,6	2,2
miljö	0,4	0,7

Källa: Eurostat.

Slutligen kan skattestrukturen studeras efter mottagare av skatterna, som central och regional/lokal samhällsnivå, socialförsäkringssektorn och EU. Indelningen speglar inte nödvändigtvis vilken makt eller inflytande som respektive nivå har. I länder där t ex den regionala/lokala nivån inte har egna skatteinkomster, kan kommunerna eller deras motsvarigheter i andra länder istället vara garanterade statsbidrag.

Den centrala nivån, dvs. staten, erhåller större delen av skatteintäkterna i alla medlemsländerna men skillnaderna är stora vad gäller typ av skatt som tillfaller resp nivå. I allmänhet är konsumtionsskatterna den största inkomstkällan för staten. I Sverige, Danmark och Finland erhåller den regionala/lokala nivån (i Sverige landsting och kommuner) en betydligt större del av skatteintäkterna än i resten av EU. Detta beror naturligtvis på den kommunala inkomstskatten, som exempelvis i Sverige svarar för drygt 90 % av inkomstskatten för fysiska personer. I övriga EU-länder härrör de kommunala skatteinkomsterna huvudsakligen från fastighetsskatt. Beträffande Sveriges bidrag till EU under perioden 1995-1998 sker en reduktion genom återbetalningar av s.k. infasningsavgifter från EU.

11.8 Tabell. Indelning efter mottagare. Jämförelse mellan Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes split by receiving Administrative Level as percentage of GDP. Central Government, Local Government, Social Sec. Funds and EU.

Indelning	Sverige	EU
Staten	23,9	22,5
Kommunerna	15,9	3,7
Socialförsäkringssektorn	10,4	14,7
EU	0,7	0,9
Totalt	50,9	41,6

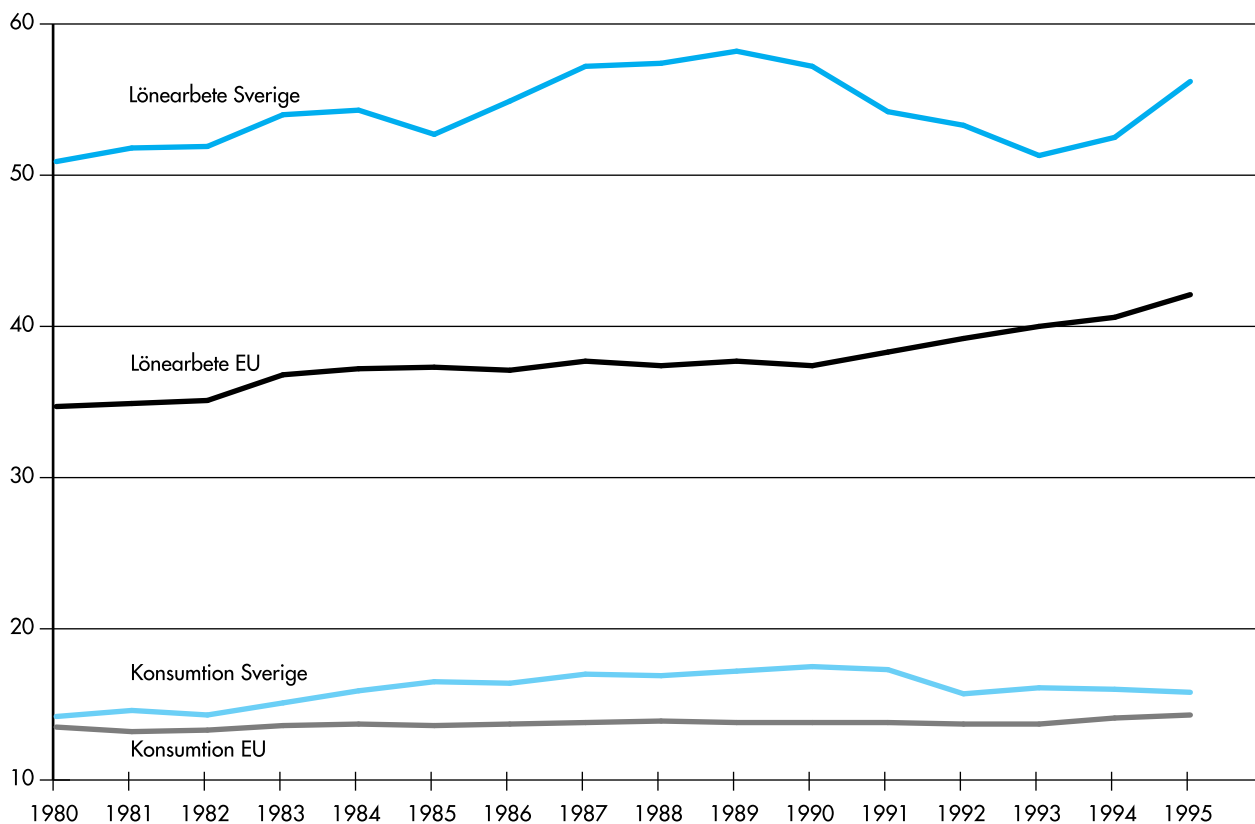
Källa: Eurostat.

Beräkning av skattesatser

Skatternas andel av BNP, skattekvoterna, är ett sätt att jämföra skattestrukturen i olika länder. Ett annat sätt är att dividera skatterna med motsvarande skattebaser, varvid vi erhåller s k implicita skattesatser på makronivå. De två viktigaste implicita skattekvoterna är skatt på lönearbete (inkomst av tjänst) dividerat med bruttolöner inkl socialavgifter resp skatt på konsumtion dividerad med privat och offentlig konsumtion. Som framgår av figur 11.9 har skattekvoten på lönearbete ökat både i Sverige och i övriga EU medan skattekvoten på konsumtion uppvisar en mera måttlig ökning. Även enligt detta mått framstår beskattningen av arbete i Sverige som högst bland EU-länderna.

11.9 Figur. Implicita skattekvoter för Sverige och EU 1980-1995, procent.

Implicit tax rates. Labour and Consumption. Sweden and EU 1980-1995.

Källa: Eurostat.

Skatt på arbete

Såsom nämnades inledningsvis i detta kapitel är internationella jämförelser avseende skatter och avgifter svåra att göra på grund av att det kan föreligga skillnader mellan länderna i definitionerna av dessa begrepp. Än svårare är det att göra jämförelser avseende skattesatser och skatteuttag per individ eftersom regelsystemen varierar kraftigt mellan olika länder.

Istället för att göra direkt jämförelser avseende skattesatser, som måste kompletteras med beskrivningar av hur skatteunderlaget beräknas, kan andra jämförelser göras. Ett sätt att göra internationella jämförelser som är mer neutrala i förhållande till hur skatte- och bidragssystemen är uppbyggda är att mäta den disponibla inkomsten. I tabell 11.10 redovisas den disponibla inkomsten i förhållande till lönen för en genomsnittlig industriarbetare i olika OECD-länder.

11.10 Tabell .

Disponibel inkomst för en genomsnittlig industriarbetare i procent av lönen.

Disposable Income of Average Produktion Workes as % off gross pay.

	Ensamstående	Gift med 2 barn
Australien	76,0	83,9
Belgien	58,9	80,5
Danmark	54,8	69,1
Finland	62,0	73,7
Frankrike	72,6	86,2
Italien	72,5	80,4
Japan	86,6	91,4
Kanada	72,9	83,4
Nederländerna	59,5	70,2
Norge	70,4	85,1
Spanien	80,4	87,2
Storbritanien	73,3	81,4
Sverige	67,4	76,9
Tyskland	59,5	75,0
USA	74,2	81,4
EU	69,6	81,7
OECD	73,8	85,1

Källa: OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs.

Marginalskatternas storlek och deras betydelse är ett ofta återkommande diskussionsämne, i tabell 11.11 redovisas marginalskatterna i ett antal olika OECD-länder. Sverige har i gruppen medelinkomsttagare inte särskilt höga marginalskatter, däremot blir Sveriges placering högre när det gäller den övre inkomstgruppen.

En annan aspekt på marginalskatterna är hur de varierar beroende på hur en familjs gemensamma inkomster intjänas.

Av tabell 11.12 framgår marginalskatten på en familjeinkomst beroende på om en eller två personer i familjen bidrar till den gemensamma inkomsten.

Sverige är det land där skillnaden i marginalskatt är störst beroende på hur familjens inkomster fördelas.

11.11 Tabell.

Marginalskatt för ensamstående i olika inkomstnivåer, i procent av genomsnittsinkomst för en industriarbetare, 1995.

Marginal tax rates for single person, by income level, as percentage of income for average production worker, 1995 (66 per cent, 100 percent, 133 per cent, 200 per cent, lowest, highest).

	66 procent	100 procent	133 procent	200 procent
Australien	39,5	35,5	44,5	48,5
Belgien	54,8	54,8	59,4	61,8
Danmark	51,7	54,5	66,3	66,3
Finland	46,7	53,1	58,7	58,7
Frankrike	28,0	35,6	37,0	37,0
Italien	34,3	34,3	40,5	41,1
Japan	15,0	19,4	16,2	28,1
Kanada	31,4	45,9	41,9	48,1
Nederländerna	48,4	55,9	55,9	50,0
Norge	35,8	45,3	49,5	49,5
Spanien	30,3	32,5	30,3	30,4
Storbritanien	35,0	35,0	35,0	40,0
Sverige	37,2	37,2	58,2	56,5
Tyskland	50,6	52,0	50,6	48,8
USA	29,9	29,9	42,9	42,9

Källa: OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs.

11.12 Tabell.

Marginalskatt för familj med 2 barn vid en familjeinkomst motsvarande 133 procent av inkomsten för en genomsnittlig industriarbetare, 1995.

Marginal tax rates for a family with 2 children at an income level of 133 per cent of the income of a average production worker, 1995 (one-earner couple, two-earner couple, difference, unit of taxation – independent (särbeskattning) – joint (sambeskattning) – optional (valfritt).

	En inkomsttagare	Två inkomsttagare	Skillnad	Beskattningsmetod
Australien	44,5	39,5	-5	särbeskattning
Belgien	54,8	54,8	0	särbeskattning
Danmark	63,5	51,7	-11,8	särbeskattning
Finland	58,7	46,7	-12	särbeskattning
Frankrike	22,6	28	5,4	sambeskattning
Italien	40,5	34,3	-6,2	särbeskattning
Japan	16,2	15	-1,2	särbeskattning
Kanada	46,9	36,4	-10,5	särbeskattning
Nederländerna	55,9	48,4	-7,5	särbeskattning
Norge	49,5	35,8	-13,7	valfritt
Spanien	28,1	30,3	2,2	valfritt
Storbritanien	35	35	0	särbeskattning
Sverige	58,2	37,2	-21	särbeskattning
Tyskland	43,1	49,7	6,6	sambeskattning
USA	29,9	29,9	0	sambeskattning

Källa: OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs.

Skatt på kapital

Som nämndes inledningsvis är skattebaserna i kapitalbeskattningen (med undantag för fastighetsbeskattningen) rörliga. Detta sätter gränser för hög kapitalbeskattningen kan vara i ett land utan att kapitalet flyttar utomlands. Samtidigt innebär kravet på likformig beskattning av kapital och arbete att skattesatserna för respektive produktionsfaktor bör ligga på ungefär samma nivå. I ett land som Sverige med hög beskattning av arbete innebär detta ett skattepolitiskt dilemma.

Samma reservation som gjordes ovan beträffande skatt på arbete och internationella jämförelser gäller i lika hög grad, om inte högre, skatt på kapital. Vad som beskattas, olika fribelopp innan skatt börjar tas ut och olika regler för hur real eller nominell realisationsvinst beräknas gör att jämförelser är svåra att göra.

Inom EU pågår för närvarande arbete med att försöka harmonisera beskattningen av den löpande inkomsten av kapital, bankräntor m.m. Många länder saknar helt och hållet beskattning av ränteinkomster och sett i det perspektivet kan den svenska skattesatsen på 30 % sägas vara hög. Eftersom avdragsrätt föreligger för skuldräntor (vilket oftast inte är fallet i länder som saknar beskattning av inkomsträntor) ger dock den svenska beskattningen av räntor och utdelningar ett underskott för staten (räntenetto var 1996 minus 25 miljarder).

När det gäller skatt på reavinst är den formella och även den faktiska skatten i allmänhet betydligt högre i Sverige än bland EU-länderna. I Sverige sker beskattning av nominellt beräknade reavinst medan flera länder i EU korrigerar för inflationen eller inte beskattar reavinst. I flera länder minskar också skatten med hänsyn till innehavstid.

Förmögenhet- och fastighetsbeskattningen varierar stort vad gäller förekomsten av skatt överhuvudtaget samt miniminivåer och beräkningssätt. Endast ett fåtal OECD-länder har exempelvis förmögenhetsskatt (tabell 11.13).

11.13 Tabell.

OECD-länder med förmögenhetsskatt.

OECD countries with wealth tax.

	Fribelopp	Skattesats	
		Lägsta	Högsta
Finland	1 430 000	0,9%	0,9%
Frankrike	6 131 300	0,5%	1,5%
Island	350 000	1,2%	1,5%
Luxemburg	300 000	0,5%	0,5%
Nederländerna	800 000	0,7%	0,7%
Norge	132 000	1,0%	1,4%
Spanien	850 000	0,0%	2,5%
Sverige	900 000	0,5%	1,5%

Vad gäller företagsbeskattningen har flertalet industriländer sänkt skattesatserna och breddat skattebaserna under det senaste decenniet. Den ökade internationaliseringen och därmed den ökade konkurrensen om investeringar och företagens villkor har bidragit till denna utveckling. Särskilt påtaglig har skattesänkningarna varit i små länder, som t.ex. de nordiska. Alla de nordiska länderna har en skattesats (1998) på företagsvinster som är lika med eller lägre än genomsnittet i OECD.

11.14 Tabell.

Skattesatser för företagens vinster (bolagsskatt) procent 1998.

Tax on corporate income, per cent, 1998.

Bolagsskatt	
Australien	36
Belgien	40
Danmark	34
Finland	28
Frankrike	42
Italien	41
Japan	48
Kanada	41
Nederländerna	35
Norge	28
Spanien	35
Storbritannien	31
Sverige	28
Tyskland	43
USA	39

I flera länder är den formella skattesatsen för utdelningsinkomster högre än i Sverige, men lättnader av skilda slag medför att den effektiva skatten ändå ofta understiger motsvarande svensk skatt. Vad som främst påverkar den totala skattebelastningen är förekomsten av eventuell "dubbelbeskattning", dvs utdelningarna beskattas först hos företagen och sedan hos aktieägarna. Den sammanlagda skattesatsen för utdelningsinkomster i Sverige är sålunda 50 %, vilket överstiger genomsnittet i EU och OECD. För att reducera den sammanlagda skattesatsen tar en del länder inte ut någon bolagsskatt på utdelningar. Alternativt medges ett avdrag hos aktieägaren för den skatt som företaget redan har betalt.

Skatt på varor och tjänster

Beträffande skatt på varor och tjänster har Sveriges medlemskap i EU inneburit vissa förändringar. När det gäller skatteslag som mervärdesskatt och punktskatter har samarbetet inom EU redan kommit ganska långt. Skattereglerna för dessa skatteslag, har som det heter, harmoniserats. EU har t ex fastställt miniminivåer för mervärdesskatt och vissa punktskatter.

Mervärdesskatt

För EU:s inre marknad är förmodligen mervärdesskatten det skatteslag som har störst betydelse. Skillnader i medlemsstaternas mervärdesskattesatser riskerar att snedvrída konkurrensen eller att leda till omläggning av handeln över gränserna. Hittills anses detta dock inte skett i någon större omfattning trots den stora variationen i medlemsstaternas skattesatser (tabell 11.15). Den nuvarande harmoniseringen av mervärdesskatten är det minimum som medlemsstaterna ansett nödvändig för att den inre marknaden överhuvudtaget skall fungera. På sikt är emellertid strävan att de nuvarande skillnaderna i mervärdesskattesatserna skall utjämnas.

Minimumnivån i EU för mervärdesskattesystemets standardskattesats eller normalskattesats är 15 %, en nivå som endast Luxemburg tillämpar. Det aritmetiska medelvärdet av normalskattesatserna uppgår till ca 19,5. Om normalskattesatserna vägs med medlemsstaternas uppgifter om momsutbetalningen erhålles ett vägt medelvärde på ca 17,5 %.

Vid sidan av den normala nivån kan medlemsländerna tillämpa en eller två reducerade skattesatser, dock inte lägre än 5 %, på ett antal varor och tjänster. Dessa specificeras närmare i en särskild bilaga till gemenskapens mervärdesskattedirektiv och omfattar t.ex. livsmedel, läkemedel, persontransporter, böcker, tidningar, entrébiljetter till olika föreställningar, hotell och camping, hälsovård och socialpolitik. Tillämpningen av bilagan är frivillig, vilket har lett till att de reducerade skattesatserna varierar mellan 5 % och 12,5 med ett aritmetiskt genomsnitt på ca 8 %. Tre medlemsländer tillämpar överhuvudtaget inte bilagan. För några medlemsländer gäller övergångsbestämmelser beträffande skattesatserna på vissa varor och tjänster.

I tabell 11.15 redovisas de normala skattesatserna samt de reducerade skattesatserna för ett antal utvalda varor och tjänster för respektive land. Skattesatserna avser det procentuella pålägget på varor och tjänster. Sverige har tillsammans med Danmark den högsta normala mervärdesskattesatsen bland EU-länderna. Sverige har dock till skillnad från Danmark också en reducerad skattesats på ett antal varor och tjänster. Förutom i de nordiska länderna ligger den normala skattesatsen bland EU-länderna i intervallet 15 - 21 procent.

Inom OECD-länderna utanför EU varierar de generella skattesatserna kraftigt. Island och Norge har höga skattesatser (24,5 % respektive 23 %), Japan och Kanada tillämpar låga skattesatser (5 % respektive 7 %) och USA och Australien saknar helt generell mervärdesskatt.

11.15 Tabell.

Mervärdesskattesatser på varor och tjänster den 1 januari 1998.

Normal VAT rates on goods and services and VAT rates on some specific articles in January 1998.

Land	Normal skattesats	Skattesats på					
		Livsmedel	Vatten	Läkemedel	Böcker	Persontransporter	Hotell
Danmark	25	25	25	25	25	ej skatt	25
Sverige	25	12/25	25	25/0	25	12/0	12
Finland	22	17	22	8	22	8	8
Belgien	21	6/12/21	6	6 / 21	6	6	6
Irland	21	0/12,5/21	ej skatt	0	0	ej skatt	12,5
Frankrike	20,6	5,5/20,6	5,5	5,5/20,6	2,1	5,5	5,5
Italien	20	4/10	10	4/10/20	4	10	10
Österrike	20	10	10	20	10	10	10
Grekland	18	8	8	8/18	4	8	8
Holland	17,5	6	6	6/17,5	6	0/6	6
Storbritannien	17,5	0	0/17,5	0/17,5	0	0	17,5
Portugal	17	5/12/17	5	5/17	5	5	5
Tyskland	16	7/15	7	15	7	7/15	15
Spanien	16	4/7	7	4/16	4	7/16	7/16
Luxemburg	15	3	3	3/15	3	0/3	3

Anm: Uppgifterna för Tyskland gäller per den 1 april 1998.

Där 0 eller "ej skatt" anges som skattesats är varan/tjänsten undantagen från skatteplikt. I 0-fallet får ingående skatt dras av.

Källor: European commission, VAT rates applied in the member states of the community, XXI/148/98 -EN.

Punktskatter

EU:s punktskattesystem omfattar gemensamma regler för beskattning av mineraloljor (bränslen), alkohol och tobak.

I tabell 11.16 redovisas de totala skatterna på vissa bränslen i EU. En jämförelse mellan skattesatserna visar att det kan förekomma stora skillnader i såväl nivå på skattesatserna som omfattningen av energibeskattningen. För bensin är dock skillnaderna relativt små. Minimiskattesatsen för blyfri bensin är 0,287 ecu per liter (ca 2,50 kr).

11.16 Tabell.

Punktskatter på vissa bränslen i EU-länderna per den 1 januari 1998, ecu per 1000 liter.

Excise duty on Petrol and Gas Oil. ECU per 1000 litre.

	Bensin		Disel			Moms
	Blyad	Blyfri	Drivmedel	Industri	Värme	
Belgien	549	491	288	18	5	21
Danmark	533	446	304	304	234	25
Finland	634-643	558-566	303-329	56	56	22
Frankrike	623	582	365	77	77	20,6
Grekland	409	357	248	248	135	18
Irland	473	385-468	335	49	49	12,5-21
Italien	577	530	388	116	388	20
Luxemburg	397	345	251	18	5	12-15
Nederländerna	620	556	320	46	46	17,5
Portugal	490	456	259	259	259	12-17
Spanien	398	366-396	266	77	77	16
Storbritannien	716	639-709	450-654	41	41	17,50
Sverige	609	531-539	317-379	213	213	25
Tyskland	549	498	315	41	41	15
Österrike	477	405	281	281	69	20

Källa: European Commission, Excise Duty Tables.

11.17 Tabell.

Alkoholskatter på vin och sprit i EU-länderna per den 1 januari 1998, ecu per liter.

Excise duty on Alcohol (still wine and ethyl alcohol). 1998. ECU per litre.

	Vin	Sprit
Belgien	0,4683	16,514
Danmark	0,9419	36,740
Finland	2,3787	50,973
Frankrike	0,0333	14,399
Grekland	0	9,600
Irland	2,8148	28,474
Italien	0	6,482
Luxemburg	0	10,352
Nederländerna	0,4854	14,970
Portugal	0	8,140
Spanien	0	6,864
Storbritannien	2,1695	28,426
Sverige	3,2305	59,551
Tyskland	0	12,970
Österrike	0	7,228
EU miniminivå	0	5,500

Anm: Normalskattesatser för vin överstigande 8,5 % och sprit.

Källa: European Commission, Excise Duty Tables.

För spritdrycker är den minimala normalskattesatsen 5,50 ecu per liter ren alkohol. Det motsvarar mindre än 50 kr, vilket kan jämföras med den svenska alkoholskatten på 501,41 kr per liter. För vin är minimiskatten i EU 0 kr per liter. I tabell 11.17 jämförs alkoholskatterna på sprit och vin. För att beräkna den fullständiga skatten skall också mervärdesskatt påföras (se tabell 11.15).

I alla EU-länder består tobaksskatten av två delar, en styckskatt per cigarett eller annan tobaksvara och en värderelaterad skatt som uppgår till en viss procent av detaljhandelspriset (tabell 11.18). Därtill kommer mervärdesskatten. När det gäller tobaksskatten låg Sverige före sänkningen den 1 augusti 1988 på ungefär samma nivå som flertalet övriga EU-länder, vilket är intervallet 56 - 65 % av detaljhandelspriset, efter sänkningen är skatten drygt 50 % av detaljhandelspriset.

Trots de två höjningarna i Sverige under 1997 underskrider faktiskt tobaksskatten fortfarande den av EU fastställda miniminivån (exkl mervärdesskatt) på 57 % av detaljhandelspriset. (Under en övergångsperiod t.o.m. år 1998 får nivån i Sverige understiga EU:s miniminivå.) I och med sänkningen under 1988 uppfyller Sverige långtifrån EU:s krav. Att detaljhandelspriset på t.ex. cigaretter i Sverige tidigare var förhållandevis högt jämfört med många andra EU-länder berodde dels på priserna före skatt, dvs tillverkningskostnader och handelsmarginaler, dels på beskattningens konstruktion med en hög styckskatt och ovanpå den en hög mervärdesskatt. Efter förändringarna under 1988 har priset sänkts avsevärt men cigarettpriset i Sverige är fortfarande högt (av EU-länderna ligger endast Storbritannien högre) men detta beror i mindre utsträckning på punktskatterna.

11.18 Tabell. Tobaksskatt (styckeskatt och värderelaterad skatt) i EU-länderna per den 1 oktober 1998, procent av konsumentpris samt pris i ECU för ett paket cigaretter.

Excise duty on Tobacco as percentage of consumer price and price in ECU for a packet of cigarettes, (Specific excise, Ad valorem excise, Total excise excl. VAT, Total excise incl. VAT, Price). October 1 1998.

	Stycke- skatt	Värde- skatt	Summa punkt- skatt	Summa skatt inkl. moms	Pris, ECU per paket
Belgien	9,87	47,36	57,23	74,59	2,60
Danmark	40,45	21,22	61,67	81,67	4,01
Finland	8,18	50,00	58,18	76,21	3,74
Frankrike	3,80	54,50	58,30	75,38	2,94
Grekland	3,64	53,86	57,50	72,75	1,93
Irland	42,63	17,53	60,16	77,51	3,99
Italien	3,73	54,26	57,99	74,66	1,92
Luxemburg	9,35	48,57	57,92	68,63	1,81
Nederländerna	35,95	21,05	57,00	71,89	2,33
Portugal	25,15	40,00	65,15	79,68	1,75
Spanien	5,26	54,00	59,26	73,05	1,14
Storbritannien	42,89	21,00	63,89	78,78	4,88
Sverige	11,11	39,20	50,31	70,31	4,28
Tyskland	31,54	24,80	56,34	69,38	2,68
Österrike	15,38	42,00	57,38	74,05	2,31

Källa: European Commission, Excise Duty Tables.

Fordonsbeskattningen omfattar flera komponenter och varierar stort mellan EU:s medlemsstater. Gemensamt är att alla stater tar ut årliga fordonskatter på ägandet av fordon och punktskatter på drivmedlen. I allmänhet är fordonskatten utformad med hänsyn till egenskaper hos fordonen som motorstyrka, vikt, antal hjulaxlar, drivmedel och ålder. Det enda land som tillämpar en enhetlig fordonskatt på personbilar är Storbritannien. I Belgien, Italien, Portugal och Spanien är delar eller hela fordonskatten kommunal. I Sverige är, som vi sett i kapitlet om varor och tjänster, fordonskatten reducerad i ett antal kommuner i norra delen av landet men skatten i sig är statlig.

Med undantag av Sverige, Österrike och Portugal tar också medlemsstaterna ut en skatt på den obligatoriska trafikskadeförsäkringen. Allra högst är denna skatt i Danmark med 50 % av försäkringspremien. En annan vanlig skatt på motorfordon är registrerings-skatt när de registreras första gången i bilregistret. Registreringsskatten kan sägas motsvara försäljnings-skatten på motorfordon i Sverige. Bland de länder som tar ut registreringskatt är Sverige det enda land som inte gör det på personbilar. De prisvariationer som förekommer på personbilar i olika länder anses delvis bero på utformningen av registreringskatten. Slutligen har vi bro- och vägavgifter i mer än hälften av medlemsstaterna.

Fordonsbeskattningen eller trafikbeskattningen i vid bemärkelse är av gammalt datum i alla medlemsstater men dess betydelse för statsinkomsterna är relativt obetydlig. År 1995 uppgick dess andel av BNP till 2,0-3,75 i medlemsstaterna. I siffrorna ingår årlig fordonskatt, registreringskatt (försäljningskatt på motorfordon), drivmedelsskatter (energiskatt), skatt på trafikförsäkring och vägavgifter. Som framgår av tabell 11.19 hade Sverige den lägsta andelen på strax under 2 %.

11.19 Tabell. Trafikbeskattningen andel av BNP i EU:s medlemsländer år 1995, procent.

Vehicle taxation as percentage of GDP, 1997.

	Skatt på						Totalt
	Registrering	Fordon	Bensin	Diesel	Försäkring	Vägar	
Belgien	0,13	0,41	0,82	0,67	0,13	0	2,16
Danmark	1,54	0,45	0,76	0,32	0,10	0,03	3,20
Finland	0,49	0,31	1,28	0,52	0,12	0	2,72
Frankrike	0,10	0,22	0,99	0,74	0,33	0	2,38
Grekland	0,56	0,29	1,62	0,74	0	0	3,21
Holland	0,62	0,78	0,95	0,58	0	0	2,93
Irland	0,76	0,65	1,03	0,67	0	0	3,11
Italien	0,05	0,08	1,37	0,76	0	0,30	2,56
Luxemburg	0	0,07	1,98	1,33	0	0	3,38
Portugal	0,87	0,12	1,48	1,21	0	0,24	3,92
Spanien	0,19	0,21	0,98	0,78	0,01	0,18	2,35
Storbritannien	0	0,57	1,41	0,72	0,03	0	2,73
Sverige	0,12	0,25	1,29	0,30	0	0	1,96
Tyskland	0	0,40	1,15	0,55	0,20	0,02	2,32
Österrike	0,13	0,20	1,14	0,49	0,32	0,38	2,66

Källa: European Commission, Vehicle taxation in the European Union 1997, Background paper, September 1997.

EU

Intresset för jämförelser av skattesystemet i Sverige med andra länders skattesystem har ökat sedan Sverige blev medlem i EU år 1995. Ett skäl är strävandena inom EU att fördjupa det europeiska samarbetet och underlätta den gemensamma marknadens funktionssätt genom beslut inom olika samhällsområden. Skattepolitiken, som hittills har betraktats som ett område där varje land beslutar om sina egna regler, utgör inget undantag. Svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta gäller med andra ord inte längre oinskränkt.

Det fria flödet av människor, kapital, varor och tjänster inom EU tvingar helt enkelt medlemsländerna att samarbeta om skattepolitiken. De flesta skattebaser, dvs vad som är föremål för beskattning i ett land, är mer eller mindre rörliga. Den kanske enda orörliga skattebasen är fast egendom. Indirekt påverkas boendekostnaderna och därmed också flyttningsbenägenheten av fastighetsskatten. Fastighetsskatten uppgick dock till endast ca 15 miljarder kr inkomståret 1996 eller mindre än 2 % av de totala skatterna och avgifterna i Sverige (se kapitel 4).

Om kapitalbeskattningen eller varubeskattningen i ett visst land är mycket högre än i andra länder, riskerar vi att motsvarande skattebaser flyttar utomlands. Alternativt kommer gränshandeln och smugglingen av låg- eller obeskattade varor från andra länder att öka. Det sistnämnda är redan ett faktum vad gäller alkohol och tobak.

Konkurrensfrågor av olika slag är viktiga i EU. Företagen skall kunna konkurrera på lika villkor på marknaden och delta i upphandlingar av varor och tjänster i alla medlemsländerna. I kampen mot arbetslösheten, som uppgår till i genomsnitt över 10 % i EU, försöker alla medlemsländerna att dra till sig investeringar och skapa nya arbetsplatser. Om skillnaderna i skattesystemen är alltför stora, eller om utländska företag gynnas skattemässigt framför inhemska, uppkommer en skattekonkurrens mellan medlemsländerna om företagsetableringar och investeringar.

Ett ytterligare skäl för att jämföra skattesystemen är att delar av dem har betydelse för EU:s budget, som medlemsländerna gemensamt bidrar till. Medlemsländernas avgiftsbetalningar till EU är att betrakta som skatter. Av de samlade skatterna och socialavgifterna i EU:s medlemsländer tillfaller drygt 2 % EU.

Sålunda finansieras över 40 % av EU:s totala budget år 1998 på 85 miljarder ecu (ca 730 mdkr, en siffra som något överstiger Sveriges statsbudget) av en mervärdesskattebaserad avgift. Uttaget från varje medlemsland uppgår till ca 1 % av mervärdet i den mervärdesskattepliktiga omsättningen, den s k momsbasen. Denna bas beräknas som nettouppbödden dividerad med den genomsnittliga skattesatsen (22 - 23 %). Därtill kommer en avgift som baseras på bruttonationalinkomsten, BNI (se tabell 11.20).

Förekomsten av en svart sektor i samhällsekonomin eller uppbördsförluster påverkar momsbasen och BNI och därmed även finansieringen av EU:s budget negativt. Enbart momsfusket i Sverige uppskattas till 1 % av BNP eller omkring 13 % av mervärdesskatten.

I runda tal innebär det 1 mdkr mindre i mervärdesskattebaserad avgift till EU. På sikt är det möjligt att avgiftsbaserna i medlemsländerna kommer att justeras för detta.

Tull och avgifter som erlaggs i varje medlemsland på import från tredje land, dvs länder utanför EU, räknas som EU:s egna medel och tillfaller unionen efter avdrag på 10 % för medlemsländernas administrationskostnader.

Skattereglerna i Sverige och andra länder påverkar beslut om investeringar, konsumtion, sparande och selsättning. När det gäller skatteslag som mervärdesskatt och punktskatter har samarbetet inom EU redan kommit ganska långt. Skattereglerna för dessa skatteslag, har som det heter, harmoniserats. EU har t.ex. fastställt miniminivåer för mervärdesskatt och vissa punktskatter.

Beslut har också fattats om en "uppförandekod" för företagsbeskattningen och om rekommendationer för skatt på sparande. Inom andra beskattningsområden, som skatt på arbete, har EU utfärdat rekommendationer om en minskning av beskattningen. Generellt gäller att medlemsstaternas nationella skattesystem måste vara förenliga med den grundläggande icke-diskrimineringsprincipen i gemensamhetslagstiftningen. Medborgare från en medlemsstat som bor i en annan medlemsstat får inte beskattas enligt mindre gynnsamma skattesatser än landets egna medborgare.

11.20 Tabell.

Sveriges avgifter till och bidrag från EU åren 1995 - 1998, mkr.

Contributions to and from the EU, 1995-1998. MSEK.

Avgifter/bidrag	1995	1996	1997	1998(p)
Summa avgifter	15 448	16 774	20 181	21 237
Momsbaserad avgift	8 642	8 087	10 298	9 036
BNI-baserad avgift	3 518	5 419	6 736	8 621
Tullmedel	3 124	3 046	2 861	3 250
Övriga importavgifter	164	222	286	330
Summa bidrag m m	5 661	10 394	8 877	10 647
Jordbruks- och fiskefonden	807	5 744	6 810	7 202
Regionalfonden	321	199	612	866
Socialfonden	0	792	668	2 100
Övriga bidrag	2	37	130	208
Återbetalning av avgifter	4 531	3 622	657	271
Nettobetalingar till EU	9 787	6 380	11 304	10 590

Anm: Övriga importavgifter avser särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter.

Källa: Riksrevisionsverket.

11.25 Tabell.

Skatteinkomst enligt OECD-klassificering som andel av totala skatteinkomster.

Tax revenue of main headings (OECD classification) as percentage of total taxation.

(Income and Profits (personal income, corporate income), Social Security (paid by employees, paid by employers), Payroll, Property, Goods and Services, Other).

	1000 Inkomster och vinster	1100 därav individer	1200 därav bolag	2000 Sociala avgifter	2100 betalda av anställda	2200 betalda av arbets- givare	3000 Särskilda löne- skatter	4000 Egen- doms- skatt	5000 Varor och tjänster	5110 varav moms m.m	5120 varav punkt- skatter	6000 Övrigt
Australien	55,3	40,6	14,7	0	0	0	6,7	8,7	29,2	8,7	14,5	0
Belgien	38,5	31,5	6,7	33,1	10,9	20,1	0	2,4	25,9	15,1	8,6	0
Danmark	60,3	53,7	4,1	3,1	2,5	0,6	0,5	3,5	32,4	19,3	11,4	0,2
Finland	40,2	34,8	5,3	27,6	4,4	22,1	0	2,3	29,7	17,3	11,6	0,2
Frankrike	17,6	13,9	3,7	43,3	13,1	26,8	2,4	5,2	27,3	17,4	9	4,1
Grekland	21,9	11,8	6,2	33,6	15,8	14,4	0,7	3,2	40,5	22,2	16	0
Irland	39,1	30,7	8,5	14,4	4,8	8,9	1,2	4,5	40,7	21,2	17,5	0
Island	34,1	31,1	3	8,1	0,3	7,8	0	9	48,8	31,7	14	0
Italien	35,1	26,2	8,7	31,7	6,7	20,9	0,3	5,7	27,3	13,9	11,2	0
Japan	36,6	21,4	15,2	36,3	14,4	18,3	0	11,6	15,1	5,2	8	0,2
Kanada	45,9	37,3	8,1	16,8	5,4	11,1	0	10,5	25,5	15,2	8,4	1,3
Korea	31,5	18,9	12,2	8	2,9	5,1	0,4	14,6	42,6	18,7	21,7	3
Luxemburg	38,8	21,3	17,5	26,8	10,7	12,3	0	7,2	27,1	13,9	12,8	0
Mexiko	25,9	0	0	16,7	0	0	0	0	55,7	17,6	37	1,7
Nederländerna	26,4	18,9	7,5	41,8	27,1	6,7	0	4	27,4	15,6	9,2	0,5
Norge	35,1	25,9	9,2	23,5	8,2	13,8	0	2,8	38,6	21,1	16,3	0
Nya Zeeland	60,6	44,2	12	0	0	0	0,9	5,2	33,3	22,7	8,5	0
Polen	30,6	22,9	7,7	30,4	0	30,4	0,8	2,8	35,2	17,1	17,5	0,1
Portugal	26,3	18	8	27	10,1	15,4	0	2,5	43,5	23,3	19,6	0,7
Schweiz	37,2	31,5	5,7	37,3	12	11,5	0	7	18,5	10,1	7,1	0
Spanien	29,4	23,3	5,5	36,2	6,3	25	0	5,3	28,7	16	10,3	0,4
Storbritannien	36,9	27,4	9,5	17,7	7,4	9,6	0	10,5	34,7	19	14,1	0,2
Sverige	41,4	35,3	6,1	29,1	3,5	24,9	2,2	2,8	24,3	15,1	8,6	0,2
Tjeckien	24,7	12,4	12,3	40,7	9,7	26,4	0,1	1,3	33,1	17,1	13,4	0,1
Turkiet	28,3	21,6	6,7	12	4,7	6,3	0	3,1	37,6	31,1	6	19
Tyskland	30,1	27,3	2,8	39,4	17,1	20	0	2,8	27,8	17,3	9,4	0
Ungern	22,4	16,7	4,8	30,5	6,2	20,6	0,3	1,3	44,9	21,9	22,7	0,6
USA	45,8	36,3	9,4	25,1	10,7	13,1	0	11,2	17,9	8	7,7	0
Österrike	26,7	20,9	3,7	36,2	15,7	17,5	6,7	1,5	27,7	18,2	7,9	1,2
OECD	35,3	27	8	25,1	8	14,1	0,8	5,4	32,4	17,6	13,1	1,2
EU 15	33,9	26,4	6,9	29,4	10,4	16,3	0,9	4,2	31	17,7	11,8	0,5

Anm: Till särskilda löneskatter räknas för Sveriges del: Allmän löneavgift, särskild löneskatt samt arbetsskadeavgift.**Källa:** OECD, Revenue Statistics.

Administrationen av skatter

Regeringens och riksdagens roll

Folkstyre förverkligas först och främst genom att folket i val utser riksdagen. Riksdagen sköter inte den direkta ledningen av statsförvaltningen. Den verkställande makten utövas av regeringen, som är tillsatt enligt parlamentarismens principer.

Riksdagens huvuduppgifter är att besluta om de viktigaste rättsreglerna, d.v.s. lagarna samt att bestämma om statens inkomster och utgifter. På så sätt får riksdagen ett mycket stort inflytande över hur det svenska samhällets resurser skall användas och fördelas.

De viktigaste inkomsterna på statsbudgeten är *skatterna*. Riksdagen beslutar om förändringar av skattesatser genom lag. Inkomstberäkningen och anslagsbesluten ställs samman i statsbudgeten.

Regeringen har rätt att själv bestämma om åtskilliga angelägenheter inom de ramar riksdagen har angivit. Men mera betydelsefull är den roll som regeringen spelar för riksdagsarbetet. Det är nämligen huvudsakligen regeringen som förbereder riksdagsbesluten och det är regeringen som ansvarar för att riksdagsbesluten omsätts i praktiken.

Det är regeringens sak att försöka 'se in i framtiden' och leda arbetet med att reformera samhället. Till sin hjälp har regeringen bl.a. statliga kommittéer eller utredningar. De utreder och lägger sedan fram reformförslag för regeringen.

Regeringen lägger fram förslag för riksdagen. Dessa kallas propositionen. Vissa propositionen innehåller förslag till lagar, andra till skatter, avgifter och statsinkomster. Den viktigaste är budgetpropositionen. Denna har tidigare om åren lagts fram i januari. I samband med att budgetåret fr.o.m. 1997 ändrades till att sammanfalla med kalenderår ändras också tidsschemat för budgetpropositionen. Från och med 1996 fastläggs ramarna för budgetpolitiken i en särskild vårproposition i april varje år. Budgetpropositionen med de slutliga förslagen följer därefter i mitten på september.

Regeringen bestämmer i stort sett själv hur den skall vara organiserad. Regeringen har en stab av tjänstemän till hjälp i sitt arbete. Tjänstemännen är samlade i ett regeringskansli. Departementen bildar stommen i regeringskansliet.

Finansdepartementet

Indelningen i departement ändras då och då beroende på vilka frågor som står i centrum för det politiska arbetet. Varje departement ansvarar för ett visst ämnesområde. I en departementsförordning beskrivs i detalj varje departements ansvarsområde. Finansdepartemen-

tet behandlar främst frågor om den ekonomiska politiken, statsbudgeten och skatterna.

Utomlands är det vanligt att varje departement står i spetsen för en myndighetsorganisation. Dessa ministerier har ofta ett stort antal anställda. I Sverige däremot är departementen förhållandevis små och de är främst inriktade på att planera reformarbetet. Det praktiska genomförandet av reformerna överlämnas till ämbetsverken (t.ex. Riksskatteverket) som är fristående från departementen och beslutar inom sina områden på eget ansvar enligt av regeringen beslutade instruktioner och inom ramar för givna resurser (regleringsbrev m.m.).

I spetsen för varje departement står ett statsråd som är departementschef. Vissa departement har p.g.a. speciella uppgifter en organisation som skiljer sig ganska mycket från normalorganisationen. Ett sådant departement är Finansdepartementet. I ledningen för detta finns en finansminister och en skatteminister.

Riksskatteverket

Riksskatteverket (RSV) är chefsmyndighet för skatteförvaltningen och kronofogdemyndigheterna. RSV leder och följer upp verksamheten hos myndigheterna inom förvaltningsområdet. RSV hade den 1 januari 1998 1 100 anställda, varav 650 inom RSV Dataservice.

Genom föreskrifter, allmänna råd och uttalanden skall RSV verka för en enhetlig rättstillämpning. En annan uppgift är att fördela de ekonomiska resurser som ställs till förvaltningens förfogande.

Skattemyndigheterna

Skatterna administreras inom regionala förvaltningsmyndigheter. Verksamhet bedrivs inom varje län. Det finns 21 skattemyndigheter och 131 lokala skattekontor. Från och med 1998 ombildas skattemyndigheterna istället till 10 regioner.

Skattemyndigheterna hade den 1 januari 1998 omkring 9 700 anställda.

Kronofogdemyndigheterna

Kronofogdemyndigheterna har till uppgift att driva in obetalda skatter och allmänna avgifter (allmänna mål) samt privaträttsliga fordringar (enskilda mål). Kronofogdemyndigheten är indelad i 10 regioner, och totalt finns 81 kronokontor. Inom kronofogdemyndigheten fanns 2 700 anställda den 1 januari 1998.

Detaljerad innehållsförteckning

Detailed Table of Contents

Innehåll	Sida/Page
1 Skatter i ett ekonomiskt och historiskt perspektiv	11
1.1 Skattesystemets huvuduppgifter	11
Finansieringen av offentliga utgifter	11
Stabiliseringspolitiken	11
Fördelningspolitiken	11
Allokeringspolitiken	11
1.2 Grundläggande beskattningsprinciper	12
Intresseprincipen	12
Skatteförmågeprincipen	12
Inkomst och utgiftsskatt	12
Nominell och real beskattning	12
1.3 En ekonomisk klassificering av olika skatter	13
Direkta och indirekta skatter	13
Skattesubjekt och skatteobjekt	13
En fördelning av de svenska skatterna	13
Direkta skatter på arbete	14
Indirekta skatter på arbete	14
Skatter och avgifter	14
Konsumtionsskatter som indirekta skatter på arbete	15
Exkurs om olika marginalskattebegrepp – några räkneexempel	15
Punktskatter på näringslivets faktor användning	15
Direkta skatter på kapital	16
Indirekta skatter på kapital	16
Skatt på sparande och skatt på investeringar	16
1.4 Skatter i ett historiskt perspektiv	17
Från sam- till särbeskattning	17
Från direkt till indirekt beskattning	17
Successiv breddning av skattebaserna under 1980-talet	17
Utgiftsskatt och real beskattning	18
1990-91 års skattereform	18
Utvecklingen efter skattereformen	18
2 Skatter och socialavgifter i ett totalperspektiv	23
Kort om nationalräkenskaperna	23
Den offentliga sektorns finansiering	24
Den offentliga sektorns inkomster	24
Den offentliga sektorns utgifter	25
Den offentliga sektorns finansiella sparande	25
Skatte- och avgiftskvoten	26
Offentliga sektorns utgifter och inkomster per invånare	26

3 Skatt på arbete	29
3.1 Historik	29
3.2 Skatt på arbete idag	30
3.3 Den arbetande befolkningen och arbetsinkomsterna	31
Omfördelningsbehov mellan aktiva och passiva perioder i livet	31
Förvärvsinkomster och arbetad tid	31
3.4 Administrativa uppgifter kring skatt på arbete	34
Den direkta inkomstbeskattningen	34
Uppbörderna av individernas inkomstskatt	34
Administrativa uppgifter om arbetsgivarnas skattebetalningar	36
3.5 Direkt skatt på individernas inkomster av förvärvsarbete	37
De taxerade förvärvsinkomsterna inkomståret 1996	37
Resor till och från arbetet	38
Avdrag för pensionssparande	39
Skatt på förvärvsinkomsten	40
Grundavdraget	40
Statliga och kommunala inkomstskatten	41
Marginalskatt och marginaffekter	42
Marginalskatten	42
Marginaffekter vid sidan av skatterna	43
3.6 Mer om kommunalskatten	44
Skillnader på 8 procentenheter i kommunala skatteuttaget	44
Utbetalning av kommunalskattemedel till kommuner och landsting	46
Bidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting	46
3.7 Socialavgifter	46
Underlagen	46
Avgiftssatser	47
Undantagsregler	48
3.8 Beskattning av tjänstegruppliv	48
3.9 Skattereduktion för byggnadsarbeten ("ROT-avdraget")	49
4 Skatt på kapital	59
4.1 Historik	59
4.2 Skatt på kapital idag	59
4.3 Nationalförmögenheten och förmögenheten i hushållssektorn	61
Nationalförmögenheten	61
Hushållssektorns tillgångar och skulder	62
4.4 Fastighetsskatt	64
Skillnader i värdena på småhus	65
Prisutvecklingen på småhus	66
4.5 Beskattningen av hushållens finansiella kapitalinkomster och skulder	67
Sammansättningen på hushållens finansiella förmögenhet	67
Skatt på kapitalinkomster	68
4.6 Förmögenhetsskatt	70
4.7 Arvs- och gåvoskatt	71
4.8 Kupongskatt	71
4.9 Stämpelskatt	71
4.10 Avkastningsskatt på pensionsfonder	72
4.11 Bolagsskatt	72
5 Skatt på varor och tjänster	83
Översiktlig beskrivning	83
Mervärdesskatten (moms)	84
Punktskatter	88
Energi- och miljöskatter	90
Skatt på alkoholdrycker och tobak	92
Skatt på fordon	94
Skatt på import	96
Övriga punktskatter	97

6 Särskilt om företagsbeskattning	99
Inledning	99
Allmänt om företagsbeskattning	99
Näringslivsstruktur	99
Företagsstruktur	100
Aktiebolagens redovisade resultat	101
Reserveringar m.m.	102
Dubbelbeskattning	102
Fysiska personers inkomst av näringsverksamhet	102
Expansionsmedel	104
Räntefördelning	104
7 Skatt och inkomstfördelning för individer och hushåll	107
Den direkta beskattningen av individen ökade under 1990-talet	108
Den högsta marginalskatten nästan 60 procent	110
Familjer med hög inkomst får i genomsnitt nästan 25 000 kr i bidrag	111
Inkomstfördelningen för individer och hushåll	112
Disponibel inkomst per konsumtionsenhet	112
Den ekonomiska standarden har ökat	113
Inkomstspridningen har ökat	114
Yngre förlorare - äldre vinnare	116
Ungdomar och ensamstående kvinnor med barn har haft den sämsta inkomstutvecklingen	117
Arbetsinkomsterna	118
Ökad förvärvsgrad hos kvinnor och ATP-systemets genomslag ökade de disponibla inkomsterna	119
8 Skatteskulder och uppbördsförluster	121
Uppbördsförlusternas storlek	121
Utgående balans av skatteskulder	124
Antal gäldenärer	125
9 Fel och fusk	129
9.1 Terminologi och olika undersökningsmetoder m.m.	129
9.2 Svartarbets omfattning	130
9.2.1 Egenföretagarhushållen och deras inkomster	130
9.2.2 Hushållsnära tjänster	130
9.2.3 Svarta sektorn från nationalräkenskaperna	131
9.2.4 Monetära skattningar av den dolda ekonomin	132
9.3 Skattefusk kopplat till individernas finansiella tillgångar	133
9.4 Skattefusk med revisionsresultat som uppskattningsmetod	133
9.5 Skattefusk i anslutning till punktskattebelagda varor	135
9.5.1 Stora incitament till fusk och öppna gränser	135
9.5.2 Svartsprit	135
9.5.3 Gemenskapsintern handel och smuggelcigaretter	136
9.5.4 Illegal handel med olja och bensin	137
9.6 Något om skattefusket utbredning och orsaker	138
9.7 RSV:s bedömning av skattefelets storlek	140
10 Brott och straff	143
10.1 Inledning	143
10.2 Sanktionssystem	143
10.3 Statistiken och dess källor	144
10.4 Tillämpningen av det straffrättsliga sanktionssystemet	144
10.4.1 Brottanmälningar	144
10.4.2 Domar	145
10.4.3 Straffmätning	146
10.5 Tillämpningen av det administrativa sanktionssystemet	146
10.5.1 Skatte- och avgiftstillägg	146
10.5.2 Förseningsavgifter	148
10.5.2.1 Inkomstskatteområdet	148
10.5.2.2 Mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter	148

11 Svenska skatter i internationell jämförelse**151**

Utvecklingen av bruttonationalprodukten	151
Skillnader i skattekvot	153
Skattekvotens sammansättning	155
Nedbrytning av skattekvoten	156
Beräkning av skattesatser	158
Skatt på arbete	159
Skatt på kapital	160
Skatt på varor och tjänster	160
Mervärdesskatt	161
Punktskatter	162
EU	164

Tabellförteckning

1.1 Tabell.

Skatter och avgifter på arbete och kapital år 1996 i relation till BNP.

Fördelning på olika skattesubjekt. Procent.

Taxes and charges on labour and capital levied in Sweden on individuals and firms in 1996.

Per cent of GDP.

1.2 Tabell.

Specifikation av skatterna i tabell 1.1 med klassificering enligt inkomsttitlarna på statsbudgeten samt enligt OECD. Belopp i miljoner kronor och som andelar av BNP för år 1996.

Breakdown of the taxes in Table 1.1 in MSEK, per cent of GDP, with reference to the revenue headings in the Swedish budget and OECD's Revenue Statistics.

2.1 Tabell.

Den totala offentliga sektorns inkomster och utgifter. Miljarder kronor, löpande pris.

General government sector (consolidated) in BSEK, current prices.

2.2 Tabell.

BNP och den offentliga sektorns finansiella sparande enligt EU:s konvergenskriterier. Miljoner kronor, löpande priser.

GDP and general government net lending according to convergence. Million SEK, current prices.

2.3 Tabell.

BNP i miljarder kronor och skattekvoten, procent av BNP.

Gross domestic product (GDP) in BSEK and aggregate tax revenues, with sub-totals for direct taxes, indirect taxes and compulsory social security contributions, as percentage of GDP.

2.4 Tabell.

Offentliga sektorns inkomster och utgifter 1996 efter de ändamål de används till. Kr per invånare.

3.1 Tabell.

Skatt på arbete åren 1992-1997. Miljoner kr.

Overview of taxes on labour 1992-1997. In MSEK and as percent of income from earning and of GDP.

3.2 Tabell.

Befolkning och sysselsättning under 1990-talet.

Tusental personer om ej annat anges.

Population and employment 1990-1997.

3.3 Tabell.

Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Inkomståret 1996.

Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business. Income year 1996.

3.4 Tabell.

Antal anställda och genomsnittlig arbetsinkomst för anställda som inte har företagarinkomst i åldersgruppen 20-64 år efter sysselsättningsnivå och kön år 1996.

Total numbers of employees (thousands) and average and median employment income (in KSEK) 1996 for employees aged 20-64 with no entrepreneurial income by activity level (year-round full-time, part-time [50-89 per cent], part-time [1-49 per cent]) and gender.

3.5 Tabell.

Helårs- och heltidsarbetande anställda och företagare i åldersgruppen 20-64 år med fördelning på inkomstklasser och kön, år 1996.

Full-year and full-time workers (employees and entrepreneurs) in the 20-64 age group, by income from work and gender. Total numbers of workers (thousands) and average and median income from work (in KSEK) 1996.

3.6 Tabell.

Antal inkomstdeklarationer från individer och dödsbon.

Number of income tax return for individuals (thousands) showing Simplified tax return without addition, Simplified tax return with additions, Special tax return and Discretionary assessments.

3.7 Tabell.

Antal kontrolluppgifter av olika slag vid taxeringen 1998, miljoner.

Number of statements of income (millions) from third part.

3.8 Tabell.

Individer och dödsboms betalningar av inkomstskatt 1995-1997. Miljarder kr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals showing preliminary tax at different stages, tax arrears and surplus tax.

3.9 Tabell.

Individer och dödsboms betalningar av inkomstskatt 1997 fördelat på kategorier. Miljarder kr.

Collection of income tax (BSEK) from individuals showing preliminary tax at different stages, tax arrears and surplus tax by category of income tax return (simplified tax return, special tax return, no tax return left).

3.10 Tabell.

Arbetsgivarna fördelade efter lönesumma 1996 (enligt kontrolluppgifter för inkomståret 1996)

Employers by size (measured as total sum of wages paid in MSEK) showing number of employers and total wage sum (BSEK).

3.11 Tabell.

Den taxerade förvärvsinkomstens sammansättning inkomståret 1996 för individer och dödsbon

The structure of assessed income from earning.

3.12 Tabell.

Reseavdraget inkomståret 1996.

Deduction for expenses for travelling between home and place of work.

3.13 Tabell.

Reseavdraget i olika län inkomståret 1996

Deduction for expenses for travelling between home and place of work in the different counties.

3.14 Tabell.

Avdrag för pensionssparande 1991-1996.

Deduction for savings for individual private pension.

3.15 Tabell.

Avdraget för pensionssparande fördelat på intervall och kön. Inkomståret 1996. (exkl. dödsbon).

Deduction for savings for individual private pension 1996 by size of deduction and gender.

3.16 Tabell.

Skatt på arbete för löntagare i aktiv ålder vid några olika inkomstnivåer 1998. Inga avdrag. Kommunal-skatt =medelutdeb.

Tax paid for a wage earner at different income levels (SEK) in 1998.

3.17 Tabell.

Grundavdragets grundnivå inkomståren 1991-1999.

Basic deduction; standard level in SEK 1991-1998.

3.18 Tabell.

Grundavdragsreglerna 1998.

Calculation of basic deduction at different levels of assessed income 1998.

3.19 Tabell.

Skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Income level (SEK) at which central government income tax is to be paid expressed as taxable income after basic deduction etc. and as assessed income before basic deduction.

3.20 Diagram.

Marginalskatt i olika inkomstlägen inkomståret 1998

Marginal tax rate at different income levels in 1998.

3.21 Tabell.

Procentandelen över skiktgränsen 1996 (utfall) samt beräknade andelar 1998 och 1999.

Share of persons with income level above the level for central government income tax showing share for all persons more than 20 years and share for full-time employed by gender.

3.22 Tabell.

Vissa inkomstberoende system vid sidan av skattesystemet. År 1996.

Some means tested systems beside the tax system 1996.

3.23 Tabell.

Kommunala medelskattesatser vissa år under perioden 1960-1998, procent.

Divisions, population, mean tax rate for whole of Sweden.

3.24 Tabell.

Kommunerna med högst och lägst kommunalskatt 1998.

Local authority areas with the highest and lowest local income tax rates in 1998.

3.25 Diagram.

Folkmängden fördelad efter total kommunal skattesats 1998.

Population by total municipal tax rate.

3.26 Tabell.

Avgiftssatser för socialavgifter för olika huvudgrupper i procent av lön/inkomst.

Compulsory social security contributions by main group as percentages of earning.

3.27 Tabell.

Avgiftssatser för arbetsgivaravgifter och egenavgifter efter ändamål år 1998 och 1999.

Compulsory social security contributions rates by purpose.

3.28 Tabell.

Allmänna egenavgifter i procent av avgiftsbelagd förvärvsinkomst.

General social security charges by purpose.

3.29 Tabell.

ROT-avdraget åren 1993-1997.

Special tax reduction for stimulating repairs, rebuildings and extendings of houses and apartments.

3.30 Tabell.

Befolkningen över 18 år fördelade i inkomstklasser efter taxerad förvärvsinkomst. Inkomståret 1996.
Total population aged 18 years or more by assessed income from employment and business showing. Income year 1996.

3.31 Tabell.

Antal personer och procentandel över skiktgränsen för statlig inkomstskatt ("brytpunkten") åren 1991-1996.
Number of persons (thousands) and share of persons with income level above the level for central government income tax showing persons more than 20 years old and full-time employed by gender.

3.32 Tabell.

Kommunerna (antal) fördelade efter total kommunal skattesats år 1996, länsvis.
Number of municipalities by total local income tax rates in different counties.

3.33 Tabell.

Skattekraft och total kommunal skattesats (till lands-ting, kommun och församling) 1998 i Sveriges 288 kommuner.
Local government tax base in different communities in relation to average tax base for the whole country and total local tax rate in different parts of Sweden

3.34 Tabell.

Folkmängden fördelad efter total kommunal skatte-sats 1998, länsvis.
Population by total municipal tax rate, by counties.

4.1 Tabell.

Översikt över kapitalbeskattningen 1991-1996 (inkl. bolagsskatten).
Miljoner kronor.
Overview of taxes on capital 1991-1996.

4.2 Tabell.

Nationalförmögenheten vid ingången av 1995 uppde-lad på kapitaltyp och sektor. Miljarder kronor.
National wealth by type of capital and sector 1995.

4.3 Tabell.

Hushållssektorns reala och finansiella tillgångar och skulder vid ingången av 1995. Marknadpris.
Households, values of tangible fixed produced assets, stocks, tangible non-produced assets, tenant ownership rights, financial assets, financial liabilities. In BSEK and SEK per inhabitant.

4.4 Diagram.

Skatt på kapital för individer i olika åldersgrupper år 1996. Medelvärden kr.
Average taxes on capital for individuals by age-group showing real estate tax, recurrent tax on wealth, net tax on capital income and total tax on capital. In SEK per inhabitant.

4.5 Tabell.

Tidsschema för de allmänna fastighetstaxeringarna.
Time schedule for general real estate assessment by type of estate.

4.6 Tabell.

Skattesatser för fastighetsskatten 1994-1999
Tax rates on real estate.

4.7. Tabell.

Fastighetsskatten år 1996 med fördelning på fastighetstyp. Miljarder kr.
Real estate tax 1996 for private houses, apartment buildings, commercial property and industries. BSEK.

4.8 Tabell.

Bebyggda småhusenheter, 1997.
Number of one- and two-dwelling buildings and buildings for seasonal use.

4.9 Diagram.

Prisutvecklingen på småhus och fritidshus. Index 1981=100.
Real estate price index for one- and two dwelling buildings 1981-1997.

4.10 Tabell.

Hushållssektorns finansiella förmögenhetsstruktur 1970-1996. Procentuella andelar av BNP.
Households, financial wealth structure 1970-1996. As percentage of GDP.

4.11 Tabell.

Taxeringsunderlag och skatt på inkomst av kapital för fysiska personer inkomståren 1991-1996, miljar-der kronor.
Assessed tax base and assessed tax on income from income from capital for individuals 1991-1996. BSEK.

4.12 Tabell.

Inkomst av kapital 1996. Taxeringsmässiga begrepp. Antal och belopp (exkl. dödsbon).
Assessed income on capital divided in different types of capital income and capital cost.

4.13 Diagram.

Underlagen för beskattning av finansiellt kapital per invånare i olika åldersgrupper år 1996, kr.
Average net income on financial capital for individu-als by age-group and type of capital income and capital cost. In SEK per inhabitant.

4.14 Tabell.

Antal skattskyldiga som debiterats förmögenhetsskatt 1992-1996.
Recurrent tax on wealth for individuals and companies. Number of tax-payers and amount in MSEK.

4.15 Tabell.

Skattepliktsgräns och skattesatser i förmögensbeskattningen.

Level of net wealth above which wealth tax is to be paid and tax rate in per cent.

4.16 Tabell.

Förmögenheter efter storlek 1996 (fysiska personer exkl. dödsbon).

Taxable net wealth by size 1996 (individuals).
Number of households having net wealth exceeding 900.000 SEK and amount of net wealth exceeding 900 000 SEK in BSEK.

4.17 Tabell.

Skatteklasser och skattesatser i arvs- och gåvobeskattningen.

Tax classes and tax rates for inheritance and gift tax.

4.18 Tabell.

Hushållssektorns finansiella tillgångar och skulder 1992-1997, ställning vid årets slut. Miljarder kr.

Households, incl. private non-profit institutions serving households, Financial assets and liabilities, outstanding values. In BSEK.

4.19 Tabell.

Skatt på kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter ålder.

Taxes on capital for individuals by age-group showing real estate tax, recurrent tax on wealth, net tax on capital income and total tax on capital. In MSEK and average values in SEK per inhabitant.

4.20 Tabell.

Skatt på kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter taxerad förvärvsinkomst.

Taxes on capital for individuals by assessed income from earning. In MSEK and average values in SEK per inhabitant.

4.21 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter ålder.

Assessed net income on financial capital for individuals by age-group and type of capital income and capital cost. In MSEK and average value in SEK per inhabitant.

4.22 Tabell.

Avkastning på finansiellt kapital år 1996 för dödsbon samt för individer efter taxerad förvärvsinkomst.

Assessed net income on financial capital for individuals by assessed income from earning and type of capital income and capital cost. In MSEK and average value in SEK per inhabitant.

4.23 Tabell.

Fastighetsskatt utslaget per kvm värdeyta för småhus i olika län 1996.

Real estate tax (in SEK) per square meter for private houses in different counties 1996.

4.24 Tabell.

Fastighetsprisindex för småhus i olika regioner 1981-1997. Basår 1981.

Real estates price index for one- and two dwelling buildings 1981-1997.

4.25 Tabell.

Generalindex på Stockholms fondbörs. Aktieindex 28/12 1979=100.

The Stockholm Stock Exchange share indices. Indices 28/12 1979=100.

4.26 Tabell.

Ränteutvecklingen 1990 och framåt för rörlig och bunden, femårig, villaränta (Spintab).

Lending rate for family houses showing floating interest rate and interest rate for five-year fixed-term loan.

5.1 Tabell.

Skatter på varor och tjänster år 1997, miljoner kronor och procent.

Taxes on goods and services 1997. In MSEK and in percentages.

5.2 Tabell.

Statsbudgetens inkomster av skatt på varor och tjänster åren 1989-1998. Miljarder kr och procent.

Revenues from taxes on goods and services as central government budget income in relation to total budget income for fiscal years 1989/90-1998. In BSEK and percentages.

5.3 Tabell.

Skattesatser för mervärdesskatt den 1 januari 1991-1998, procent.

VAT rates for 1991-1998 by VAT category, percentages.

5.4 Tabell.

Antalet mervärdesskatteregistrerade den 1 april 1998.

Number of enterprises registered for VAT on 1 April 1998. Legal entities and individuals.

5.5 Tabell.

Redovisning av mervärdesskatt åren 1994 - 1997, mdkr.

VAT revenues and expenditures for 1994 - 1997. In MSEK.

5.6 Tabell.

Omsättning och moms efter skattesats år 1997, mdkr.

Total turnover and VAT revenues according to VAT rate 1997, MSEK.

5.7 Tabell.

Moms fördelad efter bransch år 1997.

Received and paid VAT according to corporate sector, 1997.

5.8 Tabell.

Antal företag efter bransch och omsättningen exkl moms i mkr år 1997.

Number of enterprises by economic activity according to corporate sector 1997, MSEK excl VAT.

5.9 Tabell.

Uppbörd av punktskatter åren 1994 - 1997 mkr.

Revenues from excise duties 1994 - 1997, MSEK.

5.10 Tabell.

Antalet skattskyldiga för vissa punktskatter åren 1990-1997.

Number of enterprises registered for excise duties. 1990-1997.

5.11 Tabell.

Antalet skattskyldiga för vissa punktskatter efter nettouppbörd år 1996-1997.

Number of enterprises for certain excise duties according to paid duty. MSEK.

5.12 Tabell.

Upplagshavare m m för harmoniserade punktskatter, år 1997.

Authorized warehousekeepers, Warehouses and Registered traders for harmonized excise duties.

5.13 Tabell.

Sveriges energitillförsel efter energislag åren 1990 - 1996, TWh.

Energy supply according to source 1990 - 1996, TWh.

5.14 Tabell.

Energiskattesatser för bränslen år 1998, exkl moms.

Energy excise duties for fuel 1998, excl VAT.

5.15 Tabell.

Skattesatser för elkraft år 1998, öre per kWh.

Excise duties for electric power 1998, öre per kWh. Households, commercial.

5.16 Tabell.

Slutlig energianvändning efter energislag och samhällssektor år 1996, TWh.

Energy consumption according to energy source and community sector 1996, TWh.

5.17 Tabell.

Uppbörd av energiskatter efter bränsleslag år 1997, mkr.

Paid excise duties on energy according to source of energy.

5.18 Tabell.

Exempel på elpris (normaltariff) i jan 1998 (fasta avgifter tillkommer).

Example of electricity price (price excl tax, electric supply network fee, energy tax, VAT, consumer price). Öre/kWh and percentage.

5.19 Tabell.

Exempel på bensinpris (98 oktan) i april 1998.

Example of petrol price. SEK/litre and percentage.

5.20 Tabell.

Skattesatser för alkoholhaltiga drycker åren 1995 - 1998, kronor.

Excise duties on alcohol 1995-1998. Volume percent and SEK.

5.21 Tabell.

Skattesatser för tobak åren 1995-1998.

Tax rates on tobacco 1995-1998.

5.22 Tabell.

Försäljning av alkoholhaltiga drycker åren 1986-1996, milj liter.

Retail trade of alcoholic beverages. 1986-1996. Millions of litre.

5.23 Tabell.

Exempel på tobakspris (ett cigarettpaket), april 1998.

Example of tobacco price, a packet of cigarettes (price excl tax, specific excise, ad valorem excise, VAT, consumer price). SEK and percentage.

5.24 Tabell.

Exempel på spritpris (70 cl Absolut Vodka), april 1998.

Example of liquor price, 70 centilitre of Vodka (price excl tax, alcohol tax, VAT, consumer price). SEK and percentage.

5.25 Tabell.

Exempel på vinpris (75 cl, alkoholhalt högst 15 %).

Example of wine price, 75 centilitre (price excl tax, alcohol tax, VAT, consumer price). SEK and percentage.

5.26 Tabell.

Exempel på fordonsskattesatser gällande 98-01-01, kronor/år.

Examples of tax vehicle tax rates, January 1 1998, SEK/year.

5.27 Tabell.

Antalet fordon efter fordonsslag åren 1996 - 1998, tusental.

Number of motor vehicles according to type of vehicle. 1996-1998.

5.28 Tabell.

Skatter i samband med årlig fordonsanvändning, 1998.

Average annual taxes on vehicles (vehicle tax, taxes on petrol, total) SEK/10 km.

5.29 Tabell.

Importvärdet efter handelspartner åren 1981 - 1997, miljoner kr.

Import value by region of origin, all countries, EU, EU as percentage.

5.30 Tabell.

Import och tulluppbörd (netto) efter varugrupp år 1997, miljoner kr.
Import value and custom revenue by 1997. MSEK.

5.31 Tabell.

Uppbörd av lotteriskatt och överskott av spelverksamhet åren 1990 - 1997, mkr.
Revenues on lottery etc, 1990-1997. MSEK.

6.1 Tabell.

Antal företag fördelade efter storlek (antalet anställda), 1993-1997.
Number of enterprises according to size (number of employees), 1993-1997.

6.2 Diagram.

Antal aktiva företag för de vanligaste företagsformerna i Sverige 1992-1996.
Number of enterprises according to legal form (individuals, limited companies, unlimited partnerships, economic associations).

6.3 Tabell.

Total omsättning per företagsform 1996. Miljarder kronor och procent.
Total turnover according to legal form of enterprise 1996, BSEK and per cent.

6.4 Diagram.

Taxerad inkomst och debiterad inkomstskatt för aktiebolag samt formell och reell skattesats.
Assessed income and income tax for limited companies. Formal and actual tax rate.

6.5 Tabell.

Redovisade över- och underskott i olika intervall, antal bolag, totala summor samt andelar, 1996.
Assessed profits and losses for limited companies, in different intervals.

6.6 Tabell.

De största justeringsposterna mellan rörelseresultat efter finansnetto och taxerad inkomst vid 1997 års taxering, miljarder kronor.

6.7 Tabell.

Enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag (fysiska personer) indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat, antal och andel, 1996.
Individuals with business activity according to type of business activity and income, 1996.

6.8 Tabell.

Totalsummor redovisade belopp för enskild näringsidkare och delägare i handelsbolag (fysiska personer) indelade efter verksamhetens art och redovisat resultat. Miljoner kronor.
Total assessed income for individuals with business activity according to type of business activity and income, MSEK 1996.

6.9 Tabell.

Redovisad inkomst av näringsverksamhet för fysiska personer 1996. Antal personer i intervallet samt totalsumma miljoner kronor.
Assessed income for individuals with business activity. Number of individuals in intervals of income and total income for the interval, MSEK 1996).

6.10 Tabell.

Expansionsmedel, antal näringsidkare samt totala belopp i milj kr, 1994-1996.
Means allocated for expansion, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1996.

6.11 Tabell.

Räntefördelning, antal näringsidkare samt totala belopp i miljoner kr, 1994-1996.
Adjustment for interest distribution between capital income and business income, number of individuals and total amount MSEK, 1994-1996.

7.1 Tabell.

Storlek på olika skatter och avdrag i förhållande till den totala skattepliktiga inkomsten åren 1991 och 1996.
Total direct taxes and deductions for individuals in relation to total assessed income in 1991 and 1996. MSEK.

7.2 Tabell.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996. Inkomstklasserna i 1996 års prisnivå.
Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income-groups in 1980,1985, 1989,1991 and 1996. Income-groups at 1996 prices.

7.3 Diagram.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i ett antal inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996. Inkomstklasserna i 1996 års prisnivå.
Direct taxes as a percentage of total assessed income for some income-groups in 1980, 1985, 1989, 1991 and 1996. Income-groups in KSEK at 1996 prices.

7.4 Tabell.

Skattens andel av den totala skattepliktiga inkomsten i olika inkomstklasser åren 1980, 1985, 1989, 1991 och 1996. Exklusive förmögenhets- och fastighets-skatt. Inkomstklasserna i 1996 års prisnivå.
Direct taxes as a percentage of total assessed income for different income-groups in 1980, 1985, 1989, 1991 and 1996. Wealth tax and real estate tax excluded. Income-groups in SEK at 1996 prices.

7.5 Diagram.

Högsta marginals-katten 1980-1997 i procent
Highest marginal income tax rates 1980-1997 in percent.

7.6 Tabell.

Inkomststruktur efter faktorinkomst år 1996 för samtliga hushåll 18-64 år. Fördelning efter inkomstklasser.

Structure of income by income of earnings and capital for all family units in the 18-64 age group in 1996. Breakdown by income-groups. Mean value in KSEK.

7.7 Tabell.

Inkomststruktur efter familjetyp och ålder år 1996.

Structure of income by type of family and age in 1996. Mean value in KSEK.

7.8 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt Gini-koefficienten för samtliga individer 1980-1996. Belopp i 1996 års prinsnivå, tkr/ke.

Disposable income per weighted consuming unit (mean- and median value) and Gini-coefficient for all individuals in 1980-1996. In KSEK per consuming unit at 1996 prices.

7.9 Diagram.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer år 1996. Medelvärden i respektive decil omräknade till index. Medelvärde för samtliga individer = Index 100.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals in decile groups in 1996. Mean values transformed into index. Mean value for all individuals = Index 100.

7.10 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer.

Medelvärden i respektive decil, tkr/ke, i 1996 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals in decile groups. Mean values in KSEK at 1996 prices.

7.11 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer fördelat på kön och ålder. Medianen i tkr/ke, 1996 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by gender and age. Median values in KSEK at 1996 prices.

7.12 Tabell.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga individer fördelat på familjetyp. Medianen i tkr/ke, 1996 års priser.

Disposable income per weighted consuming unit for all individuals by family type. Median values in KSEK at 1996 prices.

7.13 Tabell.

Arbetsinkomst för helårs- och heltidsanställda som saknar rörelseinkomster, 20-64 år. Belopp i 1996 års priser, tkr.

Average income from work of full-year and full-time employed with no entrepreneurial income in the 20-64 age group in 1980-1996. In KSEK at 1996 prices.

8.1 Tabell.

Restföring och uppbördsförluster för de stora skatteslagen (exkl. olika typer av dröjsmålsavgifter m.m.). Löpande priser. Mdkr.

Amount in tax arrears and collection losses for 1988-1997 in BSEK (current prices) and collection losses as percentages of total taxes.

8.2 Diagram.

Företagskonkurser. Antal konkurser och antal anställda.

Bankruptcies in enterprises 1985-1997. Number of bankruptcies and number of employees.

8.3 Tabell.

Uppbördsförlusternas sammansättning 1997 fördelat på om betalningsansvaret ligger på fysiska eller juridiska personer. Miljoner kr.

Tax arrears and collection losses in 1997 by type of tax. Individuals (A) and legal entities (B): tax deducted at source/employers social security contributions, "F-tax" that is preliminary tax on income from self-employment and from corporations, residual tax, additional tax, VAT and other taxes. In MSEK.

8.4 Tabell.

Utgående skuldbalans för de större skatteslagen (exkl. dröjsmålsavgifter m.m.) under 1990-talet. Löpande priser. Mdkr.

Closing balances of tax receivables by area of tax claim at the end of the years 1990-1997. In BSEK at current prices and as percentages of GDP.

8.5 Tabell.

Antal gäldenärer i slutet av året, tusental.

Number of debtors at the end of the year, all types of claims, 1990-1997. In 1995-1997 also number of debtors with tax claims by individuals and legal entities.

8.6 Tabell.

A. Fysiska personer med skatteskuld i utsökningsregistret den 31 december 1997 fördelade efter beloppsintervall.

Private individuals – distribution of tax debtors and of total amounts claimed.

B. Juridiska personer med skatteskuld i utsökningsregistret den 31 december 1997 fördelade efter beloppsintervall.

Legal entities – distribution of tax debtors and of total amounts claimed.

9.1 Tabell.

Redovisad inkomst av aktiv näringsverksamhet (NRV) för fysiska personer taxeringsåret 1996.
Individuals, income from business (loss and profit) and additional income from employment; for both in different intervals of income, taxed in 1996.

9.2 Tabell.

Den dolda ekonomin beräknad med monetär metod (efterfrågan på kontanter) i några OECD-länder, 1994.
The shadow economy according to a monetary method (demand for cash) in some OECD countries in 1994.

9.3 Tabell.

Skattning av svenska folkets alkoholkonsumtion i olika former sammanlagt 7,79 l/inv. (alkohol 100%) uppdelat på legala och illegala delmängder, 1996/97.
An estimate of total alcohol consumption totalling 7,79 lit. 100% alcohol per inhabitant and its distribution on different legal and illegal sources.

9.4 Tabell.

Skattning av svenska folkets konsumtion av enbart starksprit uppdelat på legala och illegala delmängder.
An estimate of alcohol consumption, hard liquor only, and its distribution on different legal and illegal sources.

9.5 Tabell.

Allmänhetens uppfattning om privatpersoners köp av svartarbete borde vara straffbart. Procentuell fördelning.
The public opinion on the issue: Should the buying of black work be a criminal act? Answers in percentages.

9.6. Figur.

Principskiss över skatteundrandragandets förhållande till nationalekonomiska beräkningar av svart sektor/oredovisade inkomster och skattefel som kan upptäckas/bevisas vid skattekontroll.
Figure founded on principal: The total volume of income untaxed (both intentionally and unintentionally tax faults).

9.7 Tabell.

Schematisk kalkyl av skattefelets storlek. Belopp i Mdr kronor.
Schematic calculation of the total amount of tax faults. Amounts in SEK billions. 8 SEK=1 US \$.

10.1 Tabell.

Skattemyndighetens anmälningar om skatte- och uppbördsbrott.
Reports to prosecutors from tax authorities on crimes according to the Tax Crime Law and the Tax Collection Law.

10.2 Tabell.

Skattebrottslagen. Personer som godkänt strafföreläggande eller som dömts, efter huvudbrott och huvudpåföljd.
The Tax Crime Law: Number of persons condemned, after main crime and main sentence.

10.3 Tabell.

Uppbördslagen. Personer som godkänt strafföreläggande eller som dömts, efter huvudpåföljd.
The Tax Collection Law: Number of persons condemned, after main sentence.

10.4 Tabell.

Näringsförbud (antal).
Number of bans on carrying on a business.

10.5 Tabell.

Antal skatte- och avgiftstillägg.
Number of tax surcharges and social contribution surcharges.

10.6 Tabell.

Skatte-/avgiftstillägg (belopp i Mkr).
Value (SEK in millions) of tax surcharges and social contribution surcharges.

10.7 Tabell.

Storleken på det genomsnittliga skatte- eller avgiftstillägget. Belopp i kr.
Value (SEK) on the average tax surcharge and average social contribution surcharge.

10.8 Tabell.

Skattetillägg vid den årliga taxeringen.
Tax surcharges, assessment years 1992-1996, for physical and juridical persons: the number, the value(SEK millions) and the average value (SEK).

10.9 Tabell.

Föreningsavgifter vid den årliga taxeringen.
Delay charge tax return, assessment years 1992-1996, for physical and juridical persons: the number, the value(SEK millions) and the average value (SEK).

11.1 Tabell.

BNP i OECD.
GDP in OECD (at current prices and exchange rates, annual average volume change, per capita at current prices; current exchange rates and current PPPs).

11.2 Tabell.

BNP per invånare i köpkraftspariteter i vissa OECD länder åren 1990-1996, indextal.
Volume index of GDP per head in purchasing power parities. OECD 1990-1996.

11.3 Figur.

Skattekvoten i OECD år 1997, procent av BNP.
Total Tax Revenues in OECD as Percentage of GDP, 1997.

11.4 Figur.

Utvecklingen av skattekvoten i Sverige, OECD och EU 1970-1996, procent av BNP.

Total tax revenues as percentage of GDP. Sweden, EU and OECD. 1970-1996.

11.5 Diagram.

Skatteinkomst enligt OECD-klssificering som andel av totala skatteinkomster.

Tax revenue of main headings (OECD classification) as percentage of total taxation.

11.6 Tabell.

Indelning av skatterna enligt nationalräkenskaperna. Jämförelse mellan Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Indirect taxes, Direct taxes and Social contributions as percentage of GDP. Sweden and EU 1995.

11.7 Tabell.

Indelning av skatterna efter ekonomisk funktion.

Jämförelse mellan Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes according to the Economic Function as percentage of GDP.

11.8 Tabell.

Indelning efter mottagare. Jämförelse mellan Sverige och EU år 1995, procent av BNP.

Taxes split by receiving Administrative Level as percentage of GDP.

11.9 Figur.

Implicita skattekvoter för Sverige och EU 1980-1995, procent.

Implicit tax rates. Labour and Consumption. Sweden and EU 1980-1995.

11.10 Tabell.

Disponibel inkomst för en genomsnittlig industriarbetare i procent av lönen.

Disposable Income of Average Production Worker as % of gross pay.

11.11 Tabell.

Marginalskatt för ensamstående i olika inkomsnivåer, i procent av genomsnittsinkomst för en industriarbetare, 1995.

Marginal tax rates for single person, by income level, as percentage of income for average production worker, 1995.

11.12 Tabell.

Marginalskatt för familj med 2 barn vid en familjinkomst motsvarande 133 procent av inkomsten för en genomsnittlig industriarbetare, 1995.

Marginal tax rates for a family with 2 children at an income level of 133 per cent of the income of a average production worker, 1995.

11.13 Tabell.

OECD-länder med förmögenhetsskatt.

OECD countries with wealth tax.

11.14 Tabell.

Skattesatser för företagens vinster (bolagsskatt) procent 1998.

Tax on corporate income, per cent, 1998.

11.15 Tabell.

Mervärdesskattesatser på varor och tjänster den 1 januari 1998.

Normal VAT rates on goods and services and VAT rates on some specific articles in January 1998.

11.16 Tabell.

Punktskatter på vissa bränslen i EU-länderna per den 1 januari 1998, ecu per 1000 liter.

Excise duty on Petrol and Gas Oil. ECU per 1000 litre.

11.17 Tabell.

Alkoholskatter på vin och sprit i EU-länderna per den 1 januari 1998, ecu per liter.

Excise duty on Alcohol (still wine and ethyl alcohol). 1998. ECU per litre.

11.18 Tabell.

Tobaksskatt (styckskatt och värderelaterad skatt) i EU-länderna per den 1 oktober 1998, procent av konsumentpris samt pris i ECU för ett paket cigaretter.

Excise duty on Tobacco as percentage of consumer price and price in ECU for a packet of cigarettes, October 1 1998.

11.19 Tabell.

Trafikbeskattningen andel av BNP i EU:s medlemsländer år 1995, procent.

Vehicle taxation as percentage of GDP, 1997.

11.20 Tabell.

Sveriges avgifter till och bidrag från EU åren 1995-1998, mkr.

Contributions to and from the EU, 1995-1998. MSEK.

11.21 Tabell.

Skatteinkomst enligt OECD-klassificering som andel av totala skatteinkomster.

Tax revenue of main headings (OECD classification) as percentage of total taxation.

Sakregister

Index	Sida/Page	Index	Sida/Page
A			
administrativt sanktionssystem	143, 146	direkta skatter	13
aktiebolag	100, 101	direkta skatter på arbete	14
aktiv näringsverksamhet	37, 102	direkta skatter på kapital	16
alkoholhaltiga drycker, försäljning	93	disponibel inkomst	112, 159
alkoholskatt	92, 135, 162	domar	145
allmän löneavgift	47	dubbel bosättning	37
allmän pension	37	dubbelbeskattning	102, 160
allmän pensionsavgift	46	E	
allmän sjukförsäkringsavgift	46	efterlevandepensionsavgift	47
allmänna avdrag	37	egenavgifter	30, 46, 102
allmänna egenavgifter	30, 51	ekonomisk förening	100
allokeringspolitik	11	ekonomisk standard	113
arbetarskyddsavgift	47	elpris	91
arbetsgivaravgifter	29, 40, 46	energiskatt	88, 90
arbetsinkomsterna	33, 118	enskild näringsverksamhet	100, 101
arbetsmarknadsavgift	47	EU	151, 164
arbetsskadeavgift	47	expansionsmedel	104
arvsskatt	60, 71	F	
ATP-avgift	47	faktoranvändning	15
avdrag, inkomst av tjänst	37	faktorinkomst	111
avgifter, definition	14	fastighetsskatt	60, 64
avgiftskvot	26	fastighetstaxering	64
avgiftstillägg	146	finansiellt fusk	129
avkastningsskatt, pensionsfonder	60, 72	folkpensionsavgift	47
B		fordonsbeskattning	94, 163
barnomsorgsavgift	43	fyllnadsinbetalning	35
bensin	88, 90, 95	fåmansföretag, ersättningar från	37
bidrag	111	fördelningspolitik	11
bidragssystem för kommuner	46	förenklad självdeklaration	34
BNP	23, 25, 151	företagsbeskattning	99
bolagsskatt	72, 101, 160	företagskonkurser	122
bostadsbidrag	43	företagssektorn	23
brott	143	förlustavdrag, se även underskottsavdrag	37
brottsanmälningar	144	förmögenhet, i hushållssektorn	61
brytpunkt	41, 52	förmögenhetsskatt	60, 70, 160
C		förseningsavgifter	148
cigaretter m.m.	92	försvarande av skattekontroll	145
D		försäljningsskatt på motorfordon	88, 95
delpensionsavgift	47	förvaltningskostnad	68
dieselolja	90, 137	förvävsgrad	119
		förvärvsinkomster	31
		föräldrarförsäkringsavgift	47

Index	Sida/Page	Index	Sida/Page
G			
gasol	90	löneskatt, särskild	30, 47
grovt skattebedrägeri	145	löpande kapitalinkomster	59
grundavdrag	40	M	
gåvoskatt	69, 71	maltdrycker	92
gäldenärer	125	marginaleffekter	42
H		marginalskatt	15, 42, 110
handelsbolag	100, 103	mellanklassprodukter	92
harmoniserade punktskatter	89	mervärdesskatt	83, 84, 161
hushållens finansiella förmögenhet	67	miljöskatter	88, 90
hushållsnära tjänster	130	moms se mervärdessatt	
hushållssektorn	23	monetära skattningar av den dolda ekonomin	132
I		N	
illegal handel med olja och bensin	137	nationalförmögenheten	61
incidens	13	Nationalräkenskaperna (NR)	23
indirekta skatter	13	naturgas	91
indirekta skatter på kapital	16	negativ räntefördelning	69, 104
indirekta skatter på arbete	14	nominell beskattning	12
indrivning	121	näringsförbud	146
inkomst av näringsverksamhet	99	näringslivsstruktur	99
inkomst av tjänst	37	näringsverksamhet	99
inkomstränta	68, 69	O	
inkomstskatt, kommunal	30, 44	OECD	151
inkomstskatt, statlig	30, 41	offentliga sektorn	23
inkomstspridning	114	olja	90
inkomststruktur	111	omfördelningsbehov	31, 112
inkomstutjämning	46	oredlig uppbördsredovisning	145
internationella jämförelser	151	oredovisade inkomster	130
intresseprincipen	12	P	
J		passiv näringsverksamhet	37, 103
jordbrukstullar	88	pensionsförsäkring	37, 39
K		pensionssparande	37, 39
kapitalbeskattning	59	periodiseringsfonder	99, 102
koldioxidskatt	91	periodiskt understöd	37
kommanditbolag	100	positiv räntefördelning	69, 104
kommunal inkomstskatt	30, 44	preliminärskatt	35
koncernbidrag	102	punktskatter	83, 88, 162
konsumtionsenhet	112	R	
kontrolluppgifter	34	real beskattning	12
kostnadsersättning	37	realisationsförlust	68
kostnadsutjämning	46	realisationsvinst	68
kupongskatt	60, 71	realt fusk	129
kvarskatt	35	reseavdraget	38
köpkraftsparitetstal	152	reserveringar	102
L		resor till och från arbetet	37, 38
landstingsskatt, se även kommunalskatt	44	restföring	122
lotteriskatt	88, 97	ROT-avdraget	49
lönegarantiavgift	47	ränta	69
löner	37	räntefördelning	69, 104

Index	Sida/Page	Index	Sida/Page
S			
sambeskattning	17, 70	smuggelcigaretter	136
sanktionssystem	143	smuggelsprit	135
sjukförsäkringsavgift	47	snus	92
skatt på alkohol	92, 162	socialavgifter	46
skatt på annonser och reklam	97	socialavgifter, undantagsregler	48
skatt på arbete	30, 159	sprit	92
skatt på import	96	spritpris	93
skatt på kapital	59, 160	stabiliseringspolitiken	11
skatt på spel	97	stafftid	146
skatt på tjänster	83	statlig inkomstskatt	41
skatt på tobak	92, 163	statsskulden	26
skatt på varor	83, 160	straff	143
skatt på vin	93, 162	stämpelskatt	60, 71
skatt på värdepapper	60	svarta sektorn	131
skattebedrägeri	145	svartarbete, omfattning	130
skattebrott	144	svartsprit	135
skattebrottslagen	145	sysselsättning	31
skattedeklaration	85	särbeskattning	29
skattefel	129	särskild löneskatt	30, 47
skattefelets storlek	141	särskild självdeklaration	34
skattefusk	129	T	
skattefusk, finansiella tillgångar	131	taxerad förvärvsinkomst	37
skattefusk, omfattning	141	tjänstegruppliv	48
skattefusk, punktskattebelagda varor	135	tjänstepension	37
skattefusk, utbredning och orsaker	138	tjänsteresor	37
skatteförmågeprincipen	12	tobakspris	93
skattekiln	15	tobaksskatt	92, 136, 163
skatteklasser, arv- och gåvoskatt	71	trafikbeskattningen	94, 163
skattekraft	46, 54	transfereringar	27, 111
skattekvot	26, 153	tullmedel	88
skattekvot, sammansättning	155, 156	U	
skatteobjekt	13	underskottsavdrag	102
skattereduktion för byggnadsarbeten se ROT		uppbördsbrott	145
skattereformen	18, 99	uppbördsförluster	123
skattesatser, alkohol	92, 162	upplagshavare	89
skattesatser, arv och gåva	71	utdelning	68, 69
skattesatser, bolagsskatt	101, 160	utgiftsränta	69
skattesatser, energi	90	utjämningsystem för kommuner	46
skattesatser, fastighetsskatt	64	utsökningsregistret	125
skattesatser, fordons	94	V	
skattesatser, förmögenhet	70, 160	vin	92
skattesatser, mervärdesskatt	85, 161	vinpris	93
skattesatser, statlig inkomstskatt	41	vårdslös skatteuppgift	145
skattesatser, tobak	92, 163	vägavgift	95
skattesatserna, kommunala	44	Ö	
skatteskulder	121, 124	överavskrivningar	102
skattesubjekt	13	överskjutande skatt	35
skattetillägg	146		
skatteutjämningsreserven	99		
skiktgränsen, statlig inkomstskatt	41		
skogsvårdsavgift	60		
skrotningsavg	88, 95		
skuldränta	68		

